

www.e-rara.ch

Sancti Iustini philosophi et martyris opera

Iustinus

Lutetiae Parisiorum, 1615

Stiftung der Werke von C.G.Jung, Zürich

Shelf Mark: Online

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-9781>

S. p. nostri Theophili patriarchae Antiocheni, contra Christianae religionis calumniatores, ad
Autolycum.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelnformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΛΥΚΟΝ.

S. P. NOSTRI THEOPHILI
PATRIARCHÆ ANTHIOCHENI,
CONTRA CHRISTIANÆ RELIGIONIS
Calumniatores, ad Autolyicum.

BIBΛΙΟΝ Α'. A LIBER PRIMVS.

ΤΩΜΥΛΟΝ μὲν οὖν οὖν
 σῶμα καὶ φράσις διεπέης, τέρ-
 ψιν πῦρ καὶ ἐπαμνον πρὸς
 κενύ * δόξαν ἀθλοῖς ἀρ. θεο-
 ποῖς ἐχοῖσι τὸν νοῦν κατεφθαρμένον· ὁ δὲ τῆς
 ἀληθείας ἐραστῆς, οὐ πρὸς τῆς λόγους μεμα-
 σμένοις· ἀλλὰ ἐξετάζει τὸ ἔργον τῆς λόγου, ἢ
 καὶ ὁποῖον ἔστιν. ἔπειθ' οὖν, ὡς ἐπαῖρε, κατέπλη-
 θῆς με λόγους κενύς καυχήσας μὲν ἐν τοῖς
 θεοῖς σα τοῖς λιθίνοις καὶ ξυλίνοις, ἐλατοῖς τε καὶ
 χωνδύλοις καὶ πλαστοῖς καὶ γραπτοῖς· οἱ οὔτε βλέ-
 ποῖσι, οὔτε ἀκούοῖσι· εἰσὶ γὰρ εἰδωλα καὶ ἔρ-
 γα χερῶν ἀνθρώπων. ἐπὶ δὲ φῆς με, καὶ Χρι-
 στιανὸν ὡς καλὸν τὴν ὄνομα φορεῖν. ἐγὼ μὲν
 οὖν ὁμολογῶ εἶ) Χριστιανός, καὶ φορεῖ τὸ θεο-
 φιλὲς ὄνομα τῆς ἐλπίζων ἀρχηστος εἶ) τῶν
 θεῶν. οὐ γὰρ ὡς σὺ ἠπολαμβαίνεις χαλεπὸν
 εἶ) τὴν ὄνομα τῆς θεοῦ, οὕτως ἐχθρῶς. ἴσως δὲ ἐπὶ
 αὐτῶς σὺ ἀρχηστος ὡν τῶν θεῶν, πρὸς τῆς θεοῦ
 οὕτω φρονεῖς. ἀλλὰ καὶ ἐάν φῆς· δεῖξόν μοι τὸν
 θεόν σου, καὶ γὰρ εἶποιμι αὐτῷ, δεῖξόν μοι τὸν αἰ-

LINGVA quidem diserta &
 dictio tersa delectationem
 & laudem afferunt, nec nō
 plurimum conducunt mi-
 seris mortalibus, quorum
 animus deprauatus est, ad vanam glo-
 riam parandam. Cæterum veritatis stu-
 diosus non animum adiicit sermonibus
 corruptis, verum sedulo inquit, qua-
 nã materia, siue quis effectus, aut quod-
 nam opus sit orationis. Tu me, ô amice,
 tantum non obruisti sermonibus tuis,
 quibus declaras te multum gloriari &
 superbire propter deos tuos lapideos, li-
 gneos, sculptos, fusos, fictos, & pictos,
 qui neq; cernunt neq; audiunt. Sunt en-
 nim idola & opera manuū hominū. Pre-
 terea mihi crimini vertis, quod sim Chri-
 stianus, & insigne præclarumque hoc
 nomen geram. At ego quidem liberè
 confiteor me esse Christianum, gaudeo-
 que istoc nomine, quod Deo gratum &
 acceptum est, appellari: & nihil æque in
 votis habeo quam vt sim ευχρηστος, id est,
 bonus erga Deum, siue vt me bonum
 Deo exhibeam. Non enim, vt tibi vide-
 tur, odiosum & molestum nomen illud
 est. Verum enimvero tu fortassis ita sen-

tis de Deo, quod ἀχρηστος, id est, malus erga deum. Sin autem obieceris, Age ergo ostende mihi Deum tuum, respondebo: Age ergo ostende mihi hominem

tuum: fac te hominem esse cognoscam, & quis meus sit Deus demonstrare non morabor. Animi tui oculos præbe videntes: cordis tui aures da operam ut videant. Quemadmodum enim oculis carnalibus humanæ vitæ actionem apprehendimus, probantes ea quæ inter sese differunt, siue lucem siue tenebras, album aut atrum, pulchrum aut turpe, commensurable aut incommensurable, id quod suis numeris aut constat aut distat, aut quod partibus excedit aut mutilum est, siue defectum patitur: similiter quæ sub auditum cadunt, quemadmodum explorat auris, acutane sint siue grauia aut iucunda: sic se res habet quod attinet ad aures cordis & ad animi oculos, si id quæritur, ut Deum aspicerent possint. Nam Deus non ab omnibus videtur, verum illi soli eius aspectu frui possunt quibus datum est, iis nempe qui animi oculos offerunt, non clausos, sed apertos. Omnibus quidem sunt oculi, at quorumdam adeo sunt obscurati, ut Solis lucem intueri nequeant. Caterum non propterea Solares radij fulgore carent, quod à cæcis non videntur, immò seipfos & suos oculos potius culpent cæci. Pari ratione, ô homo, animi tui oculis offusa est caligo, cuius causam nullam aliam, quam tua scelera & peccata dicito. Ut speculum splendidum, sic hominis animum purum & mundum esse oportet. Si rubigo inuaserit speculum, quod hoc patitur, idem & tibi accidit, ubi peccatum te occupauerit. Talis, ut dicam quod sentio, Deum cernere nequaquam valebit. Si itaque desideras ut Deum meum tibi ob oculos ponam, primum peto temetipsum mihi ostendas, ut sciam, si sine adulter, scortator, fur, raptor, spoliator, cynædus, contumeliosus, calumniator, iracundus, inuidus, & superbus: si sine contemptor, percussor, auarus, parentibus parum obtemperans, plagiarium, tuosque liberos vendas. His, qui prædictis criminibus sunt innexi, nequaquam apparet Deus, nisi prius ab omni inquinamento se repurgarint. Hæc omnia tenebras oculis tuis inducunt, non secus ac si humor aliquis in oculos exteriores influat, qui obstat, quò minus Solis lucem diligentius contemplari queant. Haud dissimili ratione, ô homo, impietas tua te occæcat, quo fit ut nequeas deum vi-

A δεσπὸν σε, καὶ γὰρ σοὶ δεῖξω τὸν θεὸν μου. ἐπεὶ δεῖξον βλέποντας τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς σε, καὶ τὰ ὦτα τῆς καρδίας σε ἀκούοντα ὡσπερ γὰρ οἱ βλέποντες τοὺς ὀφθαλμοῖς τῆς σωματικῆς κατὰ μοῦσιν πλὴν τῆς βίου καὶ ἐπιτήχου ποσολογίας, ἀμα δοκιμάζοντες τὰ διαφέροντα ἢ τοὶ φῶς ἢ σκότος, ἢ λευκὸν ἢ μέλαν, ἢ αἰεὶδές, ἢ ὑμῶρον, ἢ ὑμῶρον καὶ ὑμῶρον, ἢ ἀρρυθμὸν ἢ ἀμεῖρον, ἢ ὑπὸ μέτρον ἢ ὑπερμετρον ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ὑπὸ ἀκρίβειαν πίπτοντα, ἢ ὀξυφῶνα ἢ βαρῦφῶνα, ἢ ἡδύφῶνα ὡσπερ ἔχει ἀπὸ καὶ πρὸ τῶν ὦτων τῆς καρδίας, ἢ τοὺς ὀφθαλμοῖς τοῖς τῆς ψυχῆς, διώαδα θεὸν θεάσασθαι. βλέπεται γὰρ θεὸς τοῖς δαυαμῶν αὐτὸν ὄραν, ἐπὶ ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνεωγμένους τῆς ψυχῆς. πάντες μὲν γὰρ ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ ἔτι οἱ ὑποκεχυμένοι, ἢ μὴ βλέποντας τὸ φῶς τῆς ἡλίου· καὶ οὐ πᾶσι τὸ μὴ βλέπειν τοὺς τυφλοὺς, ἢ δὴ ἢ οὐκ ἔτι τὸ φῶς τῆς ἡλίου φαῖνον· ἀλλὰ ἑαυτοὺς ἀπλάσσαν οἱ τυφλοὶ, καὶ τοὺς ἑαυτῶν ὀφθαλμοῖς. οὕτω καὶ σὺ, ὦ ἀνδραγαθὲ, ἔχεις ὑποκεχυμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς σου ὑπὸ τῆς ἀμῶντημάτων καὶ τῆς ποσολογίας σε τῆς πονηρῶν, ὡσπερ ἔσπληρον ἐστὶν ἡμῶν, οὕτω δεῖ τὸν ἀνδραγαθὸν ἔχειν καθαρὰν ψυχὴν. ἐπὶ οὗ ἢ ἰὸς ἐν τῷ ἐσπληρον, οὕτω καὶ ὅταν ἢ ἀμῶντα ἐν τῷ ἀνδραγαθῷ, οὐ διώαδα ὁ ποιῶτος ἀνδραγαθὸς θεορεῖν τὸν θεόν. δεῖξον οὖν καὶ σὺ σταυτὸν, εἰ οὐκ εἰ μοιχὸς, εἰ οὐκ εἰ πόρνος, εἰ οὐκ εἰ κλέπτης, εἰ οὐκ εἰ ἄρπαξ, εἰ οὐκ εἰ ἀποσπληνῆς, εἰ οὐκ εἰ ἀρροκοκίτης, εἰ οὐκ εἰ ὑβριστὴς, εἰ οὐκ εἰ λοιδορὸς, εἰ οὐκ ὀργίλος, εἰ οὐ φθονερὸς, εἰ οὐκ ἀλαζών, εἰ οὐκ ὑπερόπτης, εἰ οὐκ πλῆκτης, εἰ οὐκ φιλάργυρος, εἰ οὐκ γενέσθαι ἀπειθῆς, εἰ ἢ πᾶ τέκνα σου πωλεῖς· τοῖς γὰρ ταῦτα ποσολογίαν, ὁ θεὸς ἐκ ἐμφανίζεται, εἰ μὴ ποσολογίαν ἑαυτοὺς καθαρίσωσιν ἀπὸ πᾶντος μολυσμοῦ. καὶ σοὶ οὖν ἀπῶντα ἐπιποκτεῖ, καθάπερ ἕλης ἐκφορὰ ἐπὶ ἡμῶν τοῖς ὀφθαλμοῖς πρὸ τὸ μὴ διώαδα ἀπειθῆσαι τὸ φῶς τῆς ἡλίου· οὕτω καὶ σοὶ, ὦ ἀνδραγαθὲ, ἐπιποκτεῖσιν αἱ ἀσέβειαί ποσολογίας τὸ μὴ διώαδα σε ὄραν τὸν

θεόν. ἤρεῖς οὖν μοι· σὺ ὁ βλέπων, διήγησά μοι
 ὅ εἶδος τῆς θεοῦ. ἀκούε, ὦ ἀνθρώπε· ὅ μὴ
 εἶδος τῆς θεοῦ, ἀρρήτων καὶ ἀνεκφραστον, καὶ
 μὴ διωκόμενον ὀφθαλμοῖς ἑσθλῶν ὄρα. θῆ-
 ναί. δόξα γὰρ ἔστιν ἀχώρητος, μεγέθει ἀκατά-
 ληπτος, ὑψὺ ἀπεινώτος, ἰσχύϊ ἀσύγκριτος,
 σοφίᾳ ἀσυμβίβαστος, ἀγαθοσύνη ἀμίμητος,
 καλοποιία ἀνεκδιήγητος. εἰ γὰρ φάσιν αὐτὸν
 εἶπω, ποῖον αὐτὸν λέγω· εἰ λόγον εἶπω,
 ὄρα αὐτὸν λέγω· νοῦν εἰπὼν, φρονήσιν
 αὐτὸν λέγω· πνεῦμα εἰπὼν, ἀπανοῦν εἰ-
 πὼν λέγω· σοφίαν εἰπὼν, ἡγήματα αὐτὸν
 λέγω· ἰσχύϊ εἰπὼν, κράτος αὐτὸν λέγω·
 δυνάμειν εἰπὼν, ἐνέργειαν αὐτὸν λέγω·
 παρρησίαν εἰπὼν, ἀγαθοσύνην αὐτὸν λέγω·
 βασιλείαν εἰπὼν, δόξαν αὐτὸν λέγω· κύριον
 εἰπὼν, χριστὸν εἰπὼν, δίκαιον αὐτὸν λέγω·
 πατέρα εἰπὼν, τὰ πρῶτα αὐτὸν λέγω· πῦρ
 εἰπὼν, τὸ ὄρα αὐτὸν λέγω. ἤρεῖς οὖν μοι
 ὄρα ἔσται θεός; μάλιστα ὄρα ἔσται τοῖς τὰ φαῦ-
 λα παρρησιάζουσιν. ἀγαθός δὲ ἔστι χρηστός καὶ οἰ-
 κητήρμων ἔστιν ἔπειτα τοῖς ἀγαπῶνται καὶ φοβου-
 μένοις αὐτὸν· παρρησίας γὰρ ἔστι τῆς θεοσε-
 βίας, καὶ πατὴρ τῆς δικαιοσύνης. κριτὴς δὲ καὶ κο-
 λαστής τῆς ἀσεβείας. ἀρχὴ δὲ ἔστιν, ὅτι ἀγέ-
 νητός ἔστιν. ἀθάνατος δὲ, καθότι ἀθάνατός ἔστι.
 θεός δὲ λέγεται, διότι τὴν κτίσιν τὰ πρῶτα
 ἔπειτα τῆς αἰῶνος ἀσφαλείᾳ, καὶ διότι τὸ θεῖον· ὅ
 δὲ θεῖον ἔστιν ὅτι πρέσβειον, καὶ κινεῖν, καὶ ἐνεργεῖν,
 καὶ πρέφειν, καὶ παρρησιάζειν, καὶ κυβερναῖν, καὶ
 ζωοποιεῖν τὰ πρῶτα. κύριος δὲ ἔστι, διότι ὅ
 κυβερναῖν αὐτὸν τῆς ὄλων. πατὴρ δὲ διότι ὅ
 αὐτὸν παρρησιάζει τὸν ὄλων. δημιουργός δὲ καὶ
 ποιητής, διότι ὅ αὐτὸν ἔπειτα κτίσιν καὶ ποιη-
 τὸν τῆς ὄλων. ὑψίστος δὲ, διότι ὅ αὐτὸν
 ἀνώτερον τῆς πρῶτων. πρῶτος καὶ πρῶτος δὲ, ὅτι
 αὐτὸς τὰ πρῶτα κρατεῖ καὶ ἐμπεριέχει. τὰ
 γὰρ ὑψὺ τῆς οὐρανόθεν, καὶ τὰ βάθος τῆς ἀ-
 βύσσου, καὶ τὰ πλάτος τῆς οἰκουμένης, ἐν
 τῇ χειρὶ αὐτὸν ἔστιν. καὶ οὐκ ἔστι τόπος τῆς κα-
 ταπαύσεως αὐτὸν. οὐρανοὶ μὲν γὰρ ἔργον αὐ-
 τῆς εἰσὶν, ἡ ποίησις αὐτὸν ἔστι· ἡ ἀλάστω

A dere. Dicas igitur: Tu, qui videns es, obsecro, Dei formam mihi enarrato. Audi, ô homo: Dei quidem forma nobis occulta explicari haud quit, nec corporeis oculis videtur. Nam ea animi parte, qua opinamur, percipi non potest: nec magnitudo eius comprehendi, aut altitudo mente valet capi. Fortitudine nemini est conferendus, eiusque sapientia planè censetur incomprehensibilis. Bonitate nemo est qui cum possit imitari, sumusque imbecilliores quàm ut eius beneficentiam nostris linguis explanare possimus. Lumen si eum dixerò, creaturam eius (siquidem à Deo lux creata est) dico: Sermonem si dixerò, principatum eius dico: mentem si dixerò, prudentiam eius intelligo: spiritum si dixerò, respirationem eius demonstro: sapientiam si dixerò, filium eius sentio: fortitudinem si dixerò, potentiam eius accipio: potentiam si dixerò: operationem eius efficacem intelligi volo: providentiam si dixerò, bonitatem eius in conspectum produco: regnum si dixerò, gloriam eius profero: dominum si dixerò, iudicem si dixerò, iustum eum esse pronuncio: patrem si dixerò, omnia eum esse determino: ignem si dixerò, iram eius indico. At obiicias; Irascitur Deus? Maxime, iram enim suam porrigit in omnes qui mala designant: bonitatem vero & mansuetudinem, nec non misericordiã suã impartitur iis omnibus, à quibus ut pater & timetur & amatur. Pios enim instituere & docere non cessat ut pater: interim impios pœnis subdere nō omittit: impios magna severitate & iudicat & vindicat. Principio caret: est enim ingenitus; nulli mutationi subiacet: est enim immortalis. Deus nominatur, ἢ τὸ πρῶτον, id est, ab eo quod omnia in suam securitatem collocavit. Idem nomen & ἀκίνητος, id est, currendo, sortitus est. Omnia enim movet, in operationem producit, nutrit, sua providentia disponit, gubernat, vegetat & vivificat. Dominus nuncupatur quia omnia eius dominio sunt subiecta. Pater appellatur, quia ante hoc uniuersam extitit. Opifex & creator vocatur, quia condidit & creavit hanc uniuersam machinam. Altissimus perhibetur, quia super omnes

siue omnia est. Imperator dicitur, quia omnia cōplectitur, suòque imperio tēperat. Nā altitudines cœli, profunditates abyssi, & fines orbis in manu eius sunt, nec locus est aliquis in quo moretur & quiescat. Cœli sunt opus eius: terra est ipsius creatura. Mare

præterea ipse condidit. Homo, figuræ-
tum & imago eius est. Sol, luna, astraque,
elementa eius habentur, in signa, tempora,
dies, annosque comparata. Condita sunt hæc
omnia ut ministrent & inseruiant homini. Præterea
Deus vniuersa, cum non forent, creauit, ut ex
operibus suis quàm magnus, quàm excellens
sit homini innotesceret. Ut anima in humano
corpore non videtur inuisibilis existens, verum
ex corporis motu cognoscitur: sic nec Deus
humanis & corporeis oculis videri potest: cæterum
ex prouidentia, qua singula ordinat: suisque
operibus aspicitur & apprehenditur. Quemadmodum
si quis cernat nauem suis armamentis instructam
mare sulcare, & in portum appellere, certe credit
aliquem, à qua gubernetur, in ea esse gubernatorem.
Sic certe nemo adeò abiecti animi, quin credat Deum
esse gubernatorem omnium, quamuis oculis carnalibus
eum non assequamur: quia nullo modo à nobis
percipi potest. Nam si in solem, quod sanè minimum
est elementum, homo oculos intendere nequit,
propter caloris & potētis excellentiam: multo minus
gloriam Dei, que ineffabilis est homini, homo
mortalis contueri potest. Quemadmodum malum
Punicum cortice velatur, qui interiora continet:
habet & mansiones loculosque complures pellibus
interceptos & distinctos, qui plurima grana intra
se complectuntur: sic vniuersa natura à Dei
continetur spiritu. Spiritus, qui vniuersam naturam
conserrat tenet, à Dei manu continetur. Quemadmodum
granum mali Punicum, quod cortice exteriori includitur,
corticis exteriora cernere haud potest: sic nemo
mortalium qui tenentur manu Dei cum vniuersa
natura, Deum cernere valet. Imperator terrestris
esse præsumitur (quamuis non ab omnibus videatur)
oculos vertenti in leges & imperii administrationem.
Præterea esse cognoscitur si quis oculos in potentatus
& potestates, nec non imagines eius cõiciat, & Deum
ex potentia & operibus suis cognoscere cunctaris?
Opera Dei, ò homo, obseruato, statim & certam
temporum mutationem & vicissitudinem, stellarum
revolutiones, elementorum ordinatum cursum,
dierum, noctium, mensium, annorumque elegan-

Α κλίμα αὐτὸ ἐστίν. ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν πλάσμα καὶ εἰκὼν αὐτὸ ἐστίν. ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων στοιχεῖα αὐτὸ εἰσιν, εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἑνιαυτοὺς γινώσκοντα, πρὸς ἰσθητοῦσαν καὶ δουλείαν ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν, καὶ ἅπαντα ὁ θεὸς ἐποίησεν ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι. ἵνα δὲ τῶν ἔργων γινώσκῃται, καὶ νοηθῇ τὸ μέγεθος αὐτοῦ. καθάπερ γὰρ ψυχὴ ἐν ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν οὐ βλέπεται, ἀόρατος οὖσα ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν, δὲ δὲ τῆς κινήσεως τῶ σώματος νοεῖται ἢ ψυχὴ. οὕτως ἔχει ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν τὸν θεὸν μὴ διώκεται ὁραθῆναι ὑπὸ ὀφθαλμοῦ ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν. ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν δὲ τῆς πνευματικῆς, καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ βλέπεται καὶ νοεῖται. ὅτι ἔσθ' ἡμερῶν γὰρ καὶ πλοῖον θαλασσοπόρος τις ἐν θαλάσῳ κατατηρισμένον, καὶ πτόλον, καὶ κατατηρισμένον εἰς λιμένα, δὴλον ὅτι ἠγύσεται εἶναι ἐν αὐτῷ κυβερνήτῳ τὸν κυβερνῶντα αὐτὸ. οὕτως δεῖ νοεῖν εἶναι τὸν θεὸν κυβερνῶντα τῶ ὄλον. εἶ καὶ οὐ θεωρεῖται ὀφθαλμοῖς ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν. ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν δὲ αὐτὸν ἀχώρητον εἶναι. εἶ γὰρ τὰ ἡλίω ἐλαχίστα ὄντι στοιχεῖα οὐ διώκεται ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν ἀπειροῦ, ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν τὰ ὑπερβαλλούσῳ θερμῶ καὶ δυνάμει, πῶς οὐχὶ μᾶλλον τῆ τῶ θεοῦ δόξῃ ἀνεκφραστῶ οὖση, ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν θνητὸς οὐ διώκεται ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν. ὅτι ἔσθ' ἡμερῶν γὰρ ῥοὰ ἔχουσα φλοῖον τὸν περὶ ἑσθ' ἡμερῶν αὐτῶν, ἐνδον ἔχει μονὰς καὶ θύκας πολλὰς ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν, καὶ πολλοὺς κῆκας ἔχει τοὺς ἐν αὐτῇ κατακρυψάσθαι οὕτως ἢ πᾶσα κλίσις περὶ ἑσθ' ἡμερῶν αὐτοῦ θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ περὶ ἑσθ' ἡμερῶν αὐτοῦ τῆ κλίσις περὶ ἑσθ' ἡμερῶν αὐτοῦ θεοῦ. ὡσαύτως ὁ κῆκος τῆς ῥοᾶς ἐνδον κατακρυψάσθαι ὁ δύνανται ὁρᾶν τὰ ἔξω τῶ λέποις αὐτοῦ ὡς ἐνδον. οὕτως ὁ δὲ ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν ἐμπεριεχόμενος μετὰ πάσης τῆς κτίσεως ὑπὸ χερῶν θεοῦ, οὐ δύναται θεωρεῖν τὸν θεόν. εἴτα βασιλεὺς μὲν ἐπιγῆος πιστεύεται εἶναι, καὶ ἄλλοι μὴ πᾶσιν βλέποντες, ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν δὲ νόμων καὶ ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν αὐτῶν, ἢ ἔξω τῶ δυνάμεων ἢ εἰκόνων νοεῖται. τὸν δὲ θεόν οὐ βούλησθαι νοεῖσθαι ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν, καὶ δυνάμεων, κατὰ νόμον, ὡς ἀφ' ἑσθ' ἡμερῶν ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἄλλοι μὲν καὶ χρόνοι ἀλλοτρίοι, καὶ ἀέρων ἔσθ' ἡμερῶν, στοιχείων τὸν ὄντων δρόμον, ἡμερῶν τε καὶ νυκτῶν, ἢ μιλῶν, καὶ ἑνιαυτῶν

τὴν δ' ἄτακτον πορείαν, ἀερμάτων τὲ καὶ φυ-
 τῶν καὶ καρπῶν πλὴν ἀφ' ὅρου καλλοῦ, πλὴν
 τε πολυπόικλον γυνὴν κτῶν τετραπόδων,
 καὶ πετεινῶν καὶ ἔρπετῶν καὶ νηκτῶν ἐνύδρων-
 τε καὶ ἐναλίω, ἢ πλὴν ἐν ἀβύσσοις τοῖς ζώοις
 δεδιδυμένω σκέσει πρὸς τὸ γυναιῶν καὶ ἐκ-
 τρέφειν ἑκά εἰς ἰδίαν χεῖρσιν, ἀλλὰ εἰς τὸ ἔ-
 χαν τὸν ἀφ' ὅρου, πλὴν τε πρὸς τοῖς ἐν ποι-
 εῖται ὁ θεὸς ἐτοιμάζων Ἐσθλὴν πάσῃ ἄρτι, ἢ
 πλὴν ἑσπέρων ἢ ὡρῶν ἑσπέρων ἑσπέρων
 τὰ πάντα τῆ ἀφ' ὅρου, πηγῶν τε γλυ-
 κερῶν καὶ ποταμῶν ἀετῶν ῥύσιν ὄρου τῆ
 καὶ ὄρου καὶ ὑετῶν πλὴν καὶ χερσὶ γυν-
 οῦν ἑσπέρων, πλὴν οὐρανῶν παμποί-
 κλον κῆρσιν, ἑσπέρων ἀετῶν ῥύσιν καὶ
 πρὸς τοῖς ἐσπέρων ἑσπέρων τὸν τέλειον φασγ-
 ρα ὄρου τῆ Πλειάδος καὶ Ωρίωνος ὄρου
 τῆ καὶ πλὴν τῶν ὄρου ἀετῶν πο-
 ρείαν γυνοῦν ἐν τῶν κύκλῳ τῆ οὐρανῶ.
 οἷς ἢ πολυπόικλος ἑσπέρων τῆ θεὸς πᾶσιν ἰδῶν
 ὄρου καὶ ἑσπέρων ὄρου θεὸς ὄρου ὄρου
 ἐκ σκέτοις φασγ. ὄρου ὄρου φασγ ἐκ τῆ
 σαυρῶν αὐτῶν, ἑσπέρων τε νότου καὶ τῆ σαυ-
 ρῶν ἀετῶν, καὶ ὄρου θαλασσῶν. χόνων τῆ
 καὶ χαλαζῶν τῆ σαυρῶν σκετῶν ὄρου ἐν
 τῆ σαυρῶν ἀετῶν, καὶ σκετῶν τῆ σκετῶν
 ἐν τῆ σαυρῶν αὐτῶν, καὶ ὄρου τῆ φασγ τῆ
 γλυκῆ καὶ τῆ ποτῶν καὶ ὄρου τῆ ἐκ τῆ
 σαυρῶν αὐτῶν. ἀετῶν νεφέλης ὄρου ὄρου
 τῆ γῆς, καὶ ἀετῶν πλῆθύνων εἰς ὄρου, ὄ
 ἀετῶν πλὴν βροτῶν εἰς φασγ καὶ πρὸς
 καὶ ἀετῶν τὸν κτύπον τῆ βροτῶν ἀετῶν
 τῆ ἀετῶν, ἵνα μὴ ψυχὴ ἀετῶν ἑσπέρων
 ἑσπέρων ἐκ ψῆς, ἀλλὰ μὴ καὶ τῆ ἀ-
 ετῶν τῆ κατερχομένης ἐκ τῆ οὐρανῶ
 πλὴν ἀετῶν ὄρου πρὸς τὸ μὴ ἐκ-
 κείσθαι πλὴν γῆ. εἰ γὰρ λαοὶ πλὴν κατ'
 ὄρου ἢ ἀετῶν, ἐκκαίσθαι πλὴν γῆ. εἰ
 δὲ καὶ ἢ βροτῶν, κατετρέφει τὰ ἐν αὐτῆ.
 οὐτὸς μου θεὸς ὄρου ὄρου κῆρσιν, ὄρου
 σκετῶν τὸν οὐρανῶ μόνος, καὶ τῆ τῆ
 ὄρου οὐρανῶ. ὄρου ὄρου τῆ κῆρσιν τῆ
 θαλάσσης, ὄρου τῆ κύματα αὐτῆς. ὄρου
 ἀετῶν τῆ κῆρσιν αὐτῆς. καὶ τὸν σάλον τῆ
 κύματα καὶ ἀετῶν. ὄρου ὄρου πλὴν

A ter dispositum ambitum, feminum, plā-
 tarum, fructuumque mirabilem am-
 nitatem, variam & eximiam quadrupe-
 dum, volatiliū, reptiliū, natatiliū,
 aquatiliūque prolem. Vide ad hæc
 prudentiam animalibus inditam ad ge-
 nerandum, & enutriendum foetus, nec
 id faciunt respectu priuatae utilitatis, sed
 ut homo alimenta & necessaria capiat,
 sic procurante diuina prouidentia, dum
 omni carni alimenta parat. Nota mira-
 bilem obediētiam, quam induxit. Deus
 ut omnia homini parerent. Contempla-
 re fontium dulcium & fluuiorum perē-
 nem fluxum, roris, pluuiarum, im-
 briumque qui statis temporibus fiunt,
 certam suppeditationem. Vide cœli in-
 primis admirandum motum, Lucife-
 rum exorientem, & perfecti syderis ad-
 uentum prænunciantem. Suspice Ple-
 iadum & Orionis coniunctionem, Ar-
 cturum & reliquorum astrorum proces-
 sum, qui in cœli peragitur circulo, qui-
 bus omnibus excellens Dei sapientia
 nomina propria imposuit. Hic ille Deus
 solus est, qui ex tenebris creauit lucem,
 qui ex thesauris suis lumen profert: qui
 præparauit receptacula Austri, thesau-
 ros abyssi, terminos maris, niuis & grā-
 dinis thesauros: quique congregat a-
 quas ex abyssi thesauris. Hic idem col-
 ligit in suos thesauros tenebras & lu-
 cem iucundam, suauem, desiderabi-
 lem, delectabilemque ex promptuariis
 suis depromit. Nubes à terræ extremi-
 tate sursum rapit, fulgura cum imbris
 multiplicat, mittit fulmen in terrorem
 mortalium, fulminisque fragorem cor-
 ruscante fulgure prædicat, ne anima
 prostrata & subito consternata è morta-
 li corpore euolet. Fulguris ex cælo de-
 scendentis magnitudinem ita contem-
 perat, ne terram comburat. Nam si suo
 arbitrio feratur, orbis concremaretur:
 si tonitru suo impetu feratur, omnia
 quæ in orbe sunt subuerterentur. Hic
 meus est Deus & vniuersorum domi-
 nus, qui cœlum extendit solus, lati-
 tudinem terræ quæ sub cœlo est po-
 suit, conturbat & concitat profun-
 ditatem sinuosi maris, resonare facit
 procellas eius, maris potentia potenter
 imperat, procellarum turbinem
 sedat & placat: qui inædificauit

aquis veluti fundamento, terræ orbem : spiritum subministrat liberalissime qui orbem vegetat : huius spiraculum viuificat hoc vniuersum, quem si apud sese retineat, deficit hoc vniuersum. Hunc, ô homo, loqueris, hunc spiritum spiras & hauris, eumque ignoras, quod ideo tibi euenit, quia geris mentem occæcatam & cor obstinatum. Cæterum, si volles, sanabere, Medico temetipsum committe, & oculos animi tui cordisque aperiet, isque visum restituet. At quis ille medicus? Deus qui sanat & viuificat per sermonem & sapientiam suam. Deus per sermonem & sapientiam suam condidit vniuersa: Nam sermone eius firmati sunt cæli, & spiritu eius. In sapientia fundauit Deus orbem, prudentia præparauit cælos, prouidentia eius abyssi rupti sunt, imbrésque promanare fecerunt rorem. Si in hunc modum fueris, ô homo, institutus, & eadem sapias, castè sanctèque viuens, profecto Deum videre quibus. In primis tamen requiritur fides & timor Domini, quæ duo in animo tuo præcedere oportet. Hæc autem tum intelliges, vbi deposueris mortale hoc corpus, & incorruptibilitatem indueris, tum demum condignè Dei conspectu frui poteris. Nam Deus suscitabit carnem tuam, eamque vnà cum anima immortalitate donabit. Tunc igitur, si nunc fidem habueris, immortalitate amictus Deum conspiciere, tunc scibis & senties quæ impio ore contra ipsum es in hac vita loquutus. Si nunc parum credis mortuorum resurrectionem, tunc nolens volens credere cogeris. Cæterum fides tua, tunc temporis incredulitas reputabitur, nisi nunc fidei te adiungas. Quid obsecro incredulus es? Non animaduertis actiones omnes antecedere fidem? Quis, ceddò, agricola metere potest, nisi prius semen credat sulcis? Quis mare poterit traicere, nisi prius semetipsum credat naui & gubernatori? Quis morbis implicitus sanitatem recuperare poterit, nisi semetipsum prius credat medico? Quam artem, quam scientiam quis discere poterit, nisi prius semetipsum tradiderit & crediderit præceptori? Si igitur agricola credit telluri, nauigaturus naui, infirmus medico, tunc refugis te-

A γλῶσσι ἐπὶ τῶν ὑδάτων, καὶ δοὺς πνεῦμα ὁ
 πρέφον αὐτῶν. οὐ ἡ προῆ ζωογονεῖ ὁ πᾶν. ὅς
 εἰς συζητῶ πνεῦμα πρὸ ἑαυτῶν, ἐκλείψῃ
 ὁ πᾶν. τῆτον λαλεῖς ἀνθρώπου. τῆτο ὁ
 πνεῦμα ἀναπνεῖς; τῆτον ἀγνοεῖς; τῆτο δὲ σοι
 συμβέβηκε, ἀλλὰ τίω τυφλωσιν τῆς ψυχῆς,
 καὶ πῆρωσιν τῆς καρδίας σου. ἀλλὰ εἰ βού-
 λει, δυνάσαι θεραπεύειν, ὅτιδος σταυ-
 τὸν ὡς ἰατρῶν, καὶ ὡς ἀκεντήσῃ σε ποῖς ὀφθαλ-
 μοῖς τῆς ψυχῆς ἔ τῆς καρδίας. τίς ἔστιν ὁ ἰα-
 τρῆς; ὁ θεός, ὁ θεραπεύων καὶ ζωοποιῶν ἀλλὰ
 B τῆ λόγου καὶ τῆς ἑσφίας. ὁ θεός ἀλλὰ τῆ λό-
 γου αὐτῶν καὶ τῆς ἑσφίας ἐποίησε τὰ πᾶντα.
 τὰ γὰρ λόγου αὐτῶν ἐστρεώθησαν οἱ οὐρα-
 νοὶ, καὶ τὰ πᾶντα αὐτῶν. ὁ θεός τῆ ἑσφίας
 ἐθεμελίωσε τὴν γλῶσσι. ἠτοίμασε δὲ οὐρανοῖς
 φεσησῆ, ἐν ἀποθήσῃ ἀβυσσοῖ ἐρράγνησαν, νέ-
 φη δὲ ἐρρῦσαν ἄρροσες. εἰ τῶτα νοεῖς ἀν-
 θρώπου ἀγῶν, καὶ ὁσίως καὶ δικαίως ζῶν,
 δυνάσαι ὁρεῖν τὸν Θεόν, καὶ πᾶν πᾶν δὲ
 πωρηγείτω σου ἐν τῆ καρδίᾳ πίστις καὶ φό-
 ρος ὁ τῆ θεοῦ, καὶ τότε σωθήσῃ τῶτα ὅτιμα
 C ἀπόθη ὁ θνητὸν, καὶ ἐνδύσῃ τὴν ἀφθα-
 ρσίαν. τότε ὅτι κατ' ἀξίαν τὸν θεόν. ἀρεγί-
 ρει γὰρ σου τὴν ἑσφίαν ἀθάνατον σοὶ τῆ
 ψυχῆ ὁ θεός. καὶ τότε ὅτι ἡρόμοτος ἀθά-
 νατος, εἰς νῦν πτεύσης αὐτῶν, καὶ τότε ὅτι-
 γῶσῃ ὅτι ἀδικῶς κατεβλήσῃς αὐτῶν. ἀλλὰ
 ἀπίστεις νεκροὶ ἐγείρεσθαι. ὅτε ἔσαι, ὅτε π-
 τεύσης θέλων καὶ μὴ θέλων. καὶ ἡ πίστις σου
 εἰς ἀπίστην λογιθήσεται, εἰς μὴ νῦν π-
 τεύσης. πωρῆς τι δὲ καὶ ἀπίστεις; ἡ ἑσφίαν οἰ-
 δας ὅτι ἀπῶτων πωρημάτων ἡ πίστις
 D πωρηγείται; τίς γὰρ δυνάσαι θεῖσαι γεωρ-
 γῆς, εἰς μὴ πωρῶτον πτεύσῃ ὁ σπέρμα τῆ γῆ;
 ἡ τίς δυνάσαι ἀλλὰ πτεῖσαι τὴν θάλατταν,
 εἰς μὴ πωρῶτον ἑαυτὸν πτεύσῃ τὰ πλοῖα
 καὶ τὰ κυβερνήτη; τίς δὲ κάμνων δυνάσαι θε-
 ρεπείναι, εἰς μὴ πωρῶτον ἑαυτὸν πτεύ-
 σῃ τὰ ἰατρῶν; ποῖαν δὲ τέχνην ἡ ὀπτιήμιον
 δυνάσαι ἡς μαθητῶν, εἰς μὴ πωρῶτον ὀπτιδῶ
 ἑαυτὸν καὶ πτεύσῃ τὰ διδασκάλω; εἰ δῶ
 γεωργῆς πτεύει τῆ γῆ, ἔ ὁ πλέων ὡς πλοῖω,
 καὶ ὁ κάμνων τὰ ἰατρῶν, σὺ οὐ βούλει σε-

αὐτὸν πιστεύσαι τὰ θεῶ, ποσούτοις ἀγγέλοις·
 νας ἔχον πρὸ αὐτῶ· ἑσθῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐ-
 ποίησέ σε ἐξ οὐκ ὄντος εἰς τὸ εἶναι· εἰ γὰρ
 ὁ πατήρ σε οὐκ ἔω, θεὸς δὲ ἴη μητήρ, πολὺ
 μᾶλλον θεὸς σὺ ἢς ποτε· καὶ ἐπλασέ σε ἐξ
 ὑγραῖς οὐσίας μικραῖς, καὶ ἐλαχίστης ῥαυίδος,
 ἢ ἴς θεὸς αὐτὴ ἔω ποτε· καὶ ἑσθῶτα γὰρ σε
 ὁ θεὸς εἰς τὸνδε τὸν βίον· εἴτα πιστεύεις τὰ ὑ-
 πὸ ἀνθρώπων γινόμενα ἀγάλματα, θεοὺς
 εἶναι, καὶ ἀρεταῖς ποιεῖν· τὰ δὲ ποιησάντ' σε
 θεῶ ἀπειθεῖς διώσασθαι σε καὶ μετὰξὺ ποιῆ-
 σαι· καὶ τὰ μὲν ὀνόματα ὧν φησὶ σέβασθαι
 θεῶν, ὀνομαζέσθαι νεκρῶν ἀνθρώπων· καὶ
 τῶντων ἴσως καὶ ποταπῶν; οὐχὶ Κρόνος μὲν
 τεκνοφάγος διείσκειται, καὶ τὰ εἰσὶ τέκνα
 ἀναλίσκων; εἰ δὲ καὶ Δία τὸν παῖδα αὐ-
 τῷ εἶποις, κατὰ ματὲ κακίονος τὰς παρ-
 ξεῖς, καὶ πλὴν ἀγαφροῦ· ἑσθῶτον μὲν ὅ-
 τι ἐν Ἰδῆ ὑπὸ ἀγρῶ ἀρετράφη, καὶ ταύτην
 σφάλλας, κατὰ τοὺς μύθους, καὶ ἐκδείρας,
 ἐποίησεν ἑαυτῷ ἔνδυμα· τὰς τε λοιπὰς παρ-
 ξεῖς αὐτῷ, κατὰ τε ἀδελφοκίτας, καὶ μοι-
 χείας, καὶ παιδοφθορίας, ἀμεινον Ὀμηρος,
 καὶ οἱ λοιποὶ ποιητῶν κατὰ αὐτῶ ἀξηγησώμεθα.
 ἢ μοι ὁ λοιπὸν καταλέγειν κατὰ τῶν ἡρώων; Η-
 ρακλέα μὲν ἑαυτὸν καύσασθαι· Διόνυσον δὲ με-
 θύοντα, καὶ μαγόμενον· καὶ Ἀπόλλωνα, τὸν
 Ἀχιλλεὺς δεδιότα καὶ φθύροντα, καὶ τῆς Δα-
 φνης ἐράδντα, καὶ τὸν Ἰακύνθου μέρου ἀγροῦν-
 τὰ· ἢ Ἀφροδίτην πλὴν πτωχευμένην· καὶ Ἀ-
 ρεα τὸν θεστολοιστῶν, ἔπει δὲ καὶ ἰχθῆρα ῥέον-
 τὰ τῶντων τῶν λεγόμενων θεῶν· καὶ ταῦτα
 μὲν μέτερον εἰπεῖν, ὅπου γὰρ θεὸς διείσκειται
 μεμελισμένος ὁ καλούμενος Ὀσειρις· οὗ καὶ
 κατ' ἔτος γίνονται τελεταὶ ὡς ἀπολλυμένου,
 καὶ διείσκειται, καὶ κατὰ μέλος ζητημένου· οὔτε
 γὰρ εἰ ἀπολλύται νοσῆται, οὔτε εἰ διείσκειται δεί-
 κνυται· πῆ δὲ μοι λέγειν Ἀττὶν ἀποκτετιόμενον·
 ἢ Ἀδωνιν ἐν ὑλῆ ῥεμβόμενον, ἔκ κνηστουῶντα
 ἔκ πτωχευόμενον ὑπὸ σὺός; ἢ Ἀσκληπιὸν κε-
 ραιουόμενον; καὶ Σάραπιν τὸν ἀπὸ Σινώπης
 Φυγάδα εἰς Ἀλεξάνδρην γεγνηότα; ἢ τὸν Σκυ-
 θίαν Ἀρτεμιν καὶ αὐτὴν Φυγάδα γεγνηῖαν, καὶ
 ἀνδροφόνον, καὶ κνηστῆν, ἔκ τῶ Ἐνδυμίονος ἐρα-
 στήσαν; ταῦτα γὰρ ὅχι ἡμεῖς φανῶν, ἀλλὰ οἱ κατὰ ὑμᾶς συγγραφεῖς καὶ ποιητῶν κηρύσσουσιν.

A metipsum credere Deo à quo tot fideli
 arrabones accepisti? Primum quidem
 cum non fores, te creavit. Nisi enim pa-
 rentes tui fuissent, multò minus tu existi-
 tiffes. Cum non esses, te formavit ex hu-
 mida & minima substantia, & ex minu-
 tissima guttula, quæ nec ipsa aliquando
 erat. Et eo modo in hanc vitam te pro-
 duxit Deus. Itane tandem quæso credis
 idola quæ humana paravit manus, deos
 esse, & virtutes operari, Deo autem cõ-
 ditori tuo, qui operari potest, diffidis?
 Nomina quidem eorum deorum, quos
 te colere ais, nomina sunt mortuorum
 B hominum. At qui & quales fuere homi-
 nes? Saturnum perhibent proprios de-
 uorasse natos. Sin huius filium Iouem
 dixeris, obsecro & huius vide opera: e-
 iusque vitam & conuersionem per-
 pende. Primum quidem in Ida monte à
 caprea enutritus est. Hanc deinde ma-
 ctans (vt fabulæ docent) ex pelle sibi ve-
 stem fecit. Reliqua eius opera, quod
 cum sorore concumbit, adulteria com-
 mittit, pueris insidiatur, melius de ipso
 Homerus aliique poëtæ commemorât.
 C Quid filios eius enumerare attinet? her-
 culem, qui seipsum concremauit: Bac-
 chum, ebrietati obnoxium, & furore
 percitum: Apollinẽ qui Achillem me-
 tuit, & fugit, Daphnem amat, & Hy-
 acinthum mori nescit. Venerem vul-
 neratam: Martem hominum occisorẽ,
 & sanie semper manantem. Hos omnes
 in deorum numerũ referunt. Hæc qui-
 dem quæ hætenus dedimus, mediocria
 sunt, cum reperitur Deus in primis de-
 cantatus Osyris nomine. In huius ho-
 norem quotannis initiationes fiunt, vt
 D qui perierit, & iterum inueniatur dum
 cantu quæritur. Nec, an interierit, in-
 telligitur: nec, si inueniatur, ostendi-
 tur. Quid dicam Attim castratum? A-
 donim in syluis errantem & venantem
 & ab apro vulneratum? Esculapiũ ful-
 mine ictum? Serapis Sinopa profugi in
 Alexandriam aduentum? Dianam Scy-
 thicam & ipsam profugam, homicidam,
 venatricẽ, & Endymionis amore furen-
 tẽ? Hæc non à nobis litterarũ monumẽ-
 tis produntur: vestri scriptores ea cõme-
 morant, & vestri poëtæ ea deprædicant.

Quid refert recensere numerum animalium reptilium, iumentorum, bestiarum volatiliū, aquatiliū, & natibiliū, quibus diuinum cultum præstant Ægyptij? Præterea quid commemorem pelues & reliquos turpitudinis sonos? Si dixeris Græcos & reliquas gentes; certe & hæc colunt lapides, ligna, & reliquam materiam, quæ admodum prædiximus, & imagines defunctorum hominum. Phidias Pisis Eliensibus Olympium construit Iouem: idem Atheniensibus Mineruam, quæ in arce locata est, elaborauit. Te interrogare lubet, ô homo, & quot tandē inueniantur Ioues. Iupiter primum quidem nominatur Olympius, deinde Latialis, Cassius, fulminator, propater, peruigil, urbium defensor, Capitulinus. Et quidem Iupiter Saturni filius Cretensium rex, in Creta sepultus est. Reliqui Ioues, ut arbitror, ne quidem sepultura digni habiti sunt. Sin autem in medium produxeris eam, quæ deorum mater celebratur, respondeo: Dij meliora, ut sustineam vel ore eloqui opera eius. Nam eam saltem nominare nobis haud fas est. Nec eius ministrorum, à quibus colitur, opera recitabo, nec etiam vestigalia & oblationes quas inferunt regi. Præterea nec ipsam nec filios eius deos esse iudicandum est, sed idola sunt, quemadmodum supra docuimus. Opera sunt, quæ confecit manus humana, & dæmonia impurissima. His similes reddantur quicunque ea fabricant, & in eis spem collocant. Quæ cum ita sint, magis honorabo regem siue Cæsarem, non tamen eum adorabo, verum pro eo orabo. Deum, qui vere verus Deus est, adorabo, sciens Cæsarem ab ipso esse ordinatum. Dicas ergo: Quare regem siue Cæsarem adorare recusas? Quia non ad id institutus est ut adoretur, sed ut legitimo, qui ipsi congruit honoratur honore. Rex enim siue Cæsar, Deus non est, sed meminerit se esse hominem à Deo in hanc dignitatem promotum, non ut adoretur, sed ut iuste, quemadmodum iustitia exigit, iudicet. Nam regnum siue imperium, rerumque administratio ipsi à Deo commissa & demandata est. Hinc Cæsar siue rex, neminem subiectorum aut regem aut Cæsarem appellari vult.

Αὐτοὶ μοι λοιπὸν καταλέγειν ὁ πλῆθος ὧν σέβονται ζώων Αἰγύπτιοι, ἔρπετῶν τε, καὶ κτενῶν, καὶ θηρίων, καὶ πετεινῶν, καὶ ἐνύδρων ἠκτῶν. ἔτι δὲ καὶ ποδονηπιέων καὶ ἡχοῦ ἀγρῶν. εἰ δὲ Εὐλυίας εἶποις καὶ τὰ λοιπὰ ἔσθῃ, σέβονται λίθοις, καὶ ξύλα, καὶ πλεῖστον ἕλλω, ὡς ἐφ' ἑαυτῶν εἰρηκέναι, ἀπεικονίσματα νεκρῶν ἀνθρώπων. Φειδίας μὲν γὰρ δεικνύεται ἐν Πίσῃ ποιεῖν Ἡλείους τὸν Ὀλύμπιον Δία, Ἀθηναιοῖς ἐν ἀκρόπολει πλεῖστον Ἀθηνῶν. πῶσ' οὖν δέ τοι καὶ γὰρ, ὅ ἀνθρώπων, πόσοι ζῶες δεικνύονται. Ζεὺς μὲν γὰρ ἐν ἑσθῆσι παροσσηρβύεται Ὀλύμπιος, καὶ Ζεὺς Λατῆριος, καὶ Ζεὺς Κάσιος, καὶ Ζεὺς Κεραυνίος, καὶ Ζεὺς Περσῶν, καὶ Ζεὺς Περσῶν, καὶ Ζεὺς Πολιοῦχος, καὶ Ζεὺς Καπετωλῖος, καὶ ὁ μὲν Ζεὺς παῖς Κρόνου, βασιλεὺς Κρητῶν ἡρώδης, ἔχῃ τῶν ἐν Κρήτη. οἱ δὲ λοιποὶ ἴσως εὐδὲ τῶν κατηξιώθησαν. εἰ δὲ καὶ εἶποις πλεῖστον μητέρα τῶν λατρευμένων θεῶν, μή μοι ἡρόντο διὰ τὸ μῆκος τῆς πατρὸς αὐτῆς ἔξειπεν. ἀντίστοιχον γὰρ ἡμῖν τὰ ποιεῖν καὶ ὀνομάζειν. ἡ γὰρ θεοποιούντων αὐτῆς τῆς πατρὸς ὑφ' ὧν θεοποιεῖται, ὅπουσατε τέλη καὶ εἰσφορὰς πῶσ' οὖν τῶν βασιλεῖ αὐτῆς τε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῆς. οὐ γὰρ εἰσι θεοὶ, ἀλλὰ εἰδωλα, καὶ τῶν παροσσηρβύτων, ἔργα χερῶν ἀνθρώπων, ἑσθῆ δαιμόνια ἀκαθάρτα. ἡρόντο δὲ ποιοῦντες αὐτῶν, καὶ οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτῆς. πηλοῦ μᾶλλον πηλοῦ τὸν βασιλεῖα, οὐ παροσσηρβύτων αὐτῶν, ἀλλὰ διχόμενος ὑφ' αὐτῶν. τῶν δὲ τῶν ὄντως θεῶν καὶ ἀληθεῖ παροσσηρβύτων, εἰδὼς ὅτι ὁ βασιλεὺς ὑφ' αὐτῶν γέγονεν. εἶπες οὖν μοι. διὰ τί οὐ παροσσηρβύτων τὸν βασιλεῖα; ὅτι εὐδὲ εἰς ὁ παροσσηρβύτων γέγονεν, ἀλλὰ εἰς ὁ ἡμῶν τῆ νομίμω ἡμῶν. θεὸς γὰρ εὐδὲ εἶναι, ἀλλὰ ἀνθρώπος ὑφ' ἑσθῆ τοῦ τεταγμένου, εὐδὲ εἰς ὁ παροσσηρβύτων, ἀλλὰ εἰς ὁ δικαίως κρίνῃ. ἔγω γὰρ πηλοῦ τῶν θεοῦ οἰκονομία παροσσηρβύτων. ἑσθῆ γὰρ αὐτῶν, οἱ εἶχ' ὑφ' ἑαυτῶν τεταγμένοι, οὐ βούλεται βασιλεὺς καταλεῖσθαι.

ὅτι γὰρ βασιλὸς αὐτὸν ἔστιν ὄνομα· καὶ οὐκ ἄλλα ἔξόν ἐστι τῆτο καλεῖσθαι· οὕτως οὐδὲ προσκυνοῦνται ἀλλ' ἢ μόνω θεῷ· ὥστε κατὰ πρῶτα πλανᾶσαι, ὡς ἀνθρώπου· τὸν δὲ βασιλέα τίμα, τίμα θύοντάς αὐτῶν, ὑποτασσόμενος αὐτῷ, ὡς ἄνθρωπος ὑπὸ αὐτοῦ. τῆτο γὰρ ποιῶν, ποιεῖς ὅτι ἄλλομα τῷ θεῷ· λέγει γὰρ ὁ νόμος ὁ τῷ θεῷ· τίμα γὰρ θεὸν καὶ βασιλέα, ἔκ μηδενὶ αὐτῶν ἀπειθήσῃς. ἔξ ἀφῆτος γὰρ πῶσονται τοῖς ἐξοῖς αὐτῶν. πῶσι δὲ τῷ σὲ κατὰ γέρον μου, καλοῦντά με Χριστιανόν· οὐκ οἶδας ὁ λέγεις. πῶσον μὲν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἡ-
B δὲ καὶ ἀρχεσκῶν καὶ ἀκαταγέλαστον ἔστι. ποῖον γὰρ πλοῖον διώαται ἀρχεσκῶν (εἶ) καὶ ὄρεσθαι, εἰ μὴ πῶσον γέρον; ἢ ποῖος πύργος ἢ οἰκία θύμορφος καὶ ἀρχεσκῶν ἔστιν, ἐπὶ οὐ κέλειται; τίς δὲ ἀνθρώπος εἰσελθὼν εἰς τὸνδε τὸν βίον, ἢ ἀθλῶν, οὐ κέλειται ἐλαίῳ; ποῖον δὲ ἔργον ἢ χόσμον διώαται θύμορφον ἔχει, εἰ μὴ γέρον καὶ σιλῶθῃ; εἶτα ἀνὴρ μὲν, ἔκ πᾶσα ἢ ὑπὸ οὐρανόν, ἔσται πῶσι κέλειται φωτὶ καὶ πνέματι· σὺ δὲ οὐ βούλει γέρονται ἐλαίον θεοῦ; ποιῶν μὲν ἡμεῖς οὕτου εἶνεκεν καλούμεθα Χριστιανοί· ὅτι γέροντα ἐλαίον θεοῦ. ἀλλὰ καὶ ὁ ἀρνησάμενος σε νεκροῖς ἐγγίρεσθαι. φησὶ γὰρ, δεῖξόν μοι καὶ ἓνα ἐγγίρεται οὐκ νεκρῶν, ἵνα ἰδῶν, πιστεύσω. πῶσον μὲν, τί μέγα, εἰ θεοσάμνος ὁ γέροντος πιστεύσῃς; εἶτα πιστεύεις μὲν Ηρακλέα καύσθητα ἑαυτὸν, ζῶν· ἔκ Ασκληπιὸν κεραιωθέντα ἐγγίρεται· ἔκ δὲ ὑπὸ τῷ θεῷ σοι λεγόμενα ἀπειθεῖς; ἴσως καὶ ὅτι δεῖξω σοι νεκρὸν ἐγγίρεται, ἔκ ζῶντα, καὶ τῆτο ἀπειθεῖς. ὁ μὲν οὖν θεός σοι πολλὰ τεκμήρια ὅτι δεῖξω σοι εἰς ὅτι πιστεύειν αὐτῶν. εἰ γὰρ βούλει, κατὰ νόσον πῶσι τῶν χειρῶν καὶ ἡμερῶν καὶ νυκτῶν τελευτήσω, πῶς ἔκ αὐτῶν τελευτήσω καὶ αἰῶνται. ἢ δὲ καὶ οὐχὶ ἢ τῶν σπερμάτων καὶ καρπῶν γνομένη ἐξαιρέτως, ἔκ τῆτο εἰς πῶσι γέρον τῶν ἀνθρώπων; εἰ γὰρ τῶχοι εἰπεῖν κόκκος σίτου ἢ τῶν λαμπρῶν σπερμάτων ἐπὶ βληθῆ εἰς πῶσι γῆν, πῶσον ἀποθνήσκῃ καὶ λύεται, εἶτα ἐγγίρεται καὶ

A Regium enim siue Cæsareum nomen ipsi soli competit, nec alius id vindicare auder. Ita adorandi cultus nemini nisi Deo soli deferendus est. Itaque, ὁ homo, in omnibus errore duceris. Regem quidē siue Cæsareū honora, honora inquam, magna cū beneuolētia, subiectus ei existens, & orans pro eo. Hæc faciens, Dei voluntatem exequeris. Nam diuinæ legis hic tenor est: Honora fili mi Deum & regem, nec vnquam eorum inobediens sis. Subito enim hostes suos ulcisci possunt. Quod tibi ludibrium debeo, dum me Christianum nuncupas,
B non magni facio, immo respondeo te nescire quid dicas. Nam vnctionis hoc nomen, in primis bonum suauēque est, nec risum meretur. Quæ etenim nauis bona & vsui esse potest, nisi prius vngetur? Quæ turris aut domus elegans & utilis esse potest, nisi prius vngetur? Quis mortalium, qui progreditur in hanc vitam, quæ certaminum arena est, & non oleo inungatur? Quodnam opus ornatum haberi potest, nisi perungatur, & quasi splendore illustretur? Præterea aër, & omnis quæ sub cælo est creatura quodammodo lumine & spiritu inungitur, & tu recusas macerari Dei oleo? Certe nulla alia ex re Christianorum nomen traximus, quam quod diuino oleo perfundimur. Præterea negas mortuorum resurrectionem: Ais namque, Ostende mihi saltem vnum ex mortuis reuocatum, quem si videro, verbis tuis fidem habebō. Sed quid memorabile facis, si videas & credis? Si credis Herculem, quem flamma absumpsit, viuere, Æsculapium fulmine tactum vitæ restitutum: quæ dementia est nolle dare fidem illis, quæ Deus loquitur? Dubitatio me tenet, & si tibi presentarem aliquem è mortuis euocatum, an apud te fidem inuenire possem. Cæterum Deus plurima rerum argumenta suppeditat, quibus incredulitatem nostram, quantum ad resurrectionis negotium attinet, propellat. Obserua, nisi molestum sit, temporum, dierum & noctium interitum. An non animaduertis vt ista & moriantur & resurgant? Quid præterea referā resurrectionem fructuum & seminum, quæ omnia nostræ utilitati seruiunt? Si enim granum, exempli gratia, tritici aut reliquorum fructuum in terrā sparsis, primum quidem moritur & dissoluitur, & tunc demum nascitur, & in culmum

seris, primum quidem moritur & dissoluitur, & tunc demum nascitur, & in culmum

fructificantem affurgit : Arborum & A
 quercuū natura secundum domini imperium occulta quadam vi nobisque inuisibili statis temporibus fructus profecerunt. Interdum passerculus aut alia auicula deuorans semen mali, aut ficus aut alterius rei, auolat in locum aliquem editum, saxosum, & id in foueam aliquā per diuersam corporis partem emittit. Quid fit? Semen illud subcrescit, & in arborem magnam euadit, quamuis deuoratum per tantum calorem transierit. At hæc omnia operatur Dei sapientia, quibus confirmare aggreditur, sibi non esse impossibile præstare ea, quæ de vniuersali resurrectione feruntur. Sin autē volueris mirabilius spectaculum cernere, quod ad id comparatum est vt maiore euidencia mortuorum resurrectio comprobetur, iubeo te erigere vultum non solum ad terrestria, verum etiam ad cælestium resurrectionem. Lunam vide, quæ singulis mensibus & perit & renascitur, nec non & alia considerato astra. Præterea & in temetipso, quamuis id ignores, resurrectionis operationem agnosce, ô homo. Nam non dubito, quin aliquando aduersa valedudine afflictus amiseris carnes tuas & formam roburque. Cæterum Deus misericordiam tibi impartiens, & medicinam tribuens effecit, vt carnes amissas formam roburque recuperares. Et quemadmodum ignoras quò te relicto carnes abierint: sic te fugit vnde redierint, & vnde eas receperis. Verum enimvero, inquis, quasi nesciam, ex alimento & saporibus pulchrè in sanguinem conuersis carnes repullularunt. Cæterum & Dei, ne erres, hoc beneficium est, nec alteri est accepto ferendum. Quapropter moras neçtere cessa, quin magis fidei te mancipato. Et ego quidem quondam parum credidi resurrectionem futuram: vt ea cum animo diligenter voluens reuoluensq; quæ modo diximus, nihil hæsitans libenter iis fidem accommodo. Fidem meam plurimum adiutarunt literæ sacræ, quas legi, in primis tamen prophetarum oracula, quæ Spiritu sancto afflati prædixere, plurimum mihi contulere. Nam præterita, non secus ac euenerunt, prædixerunt, similiter & præsentia, nec non futurorum quis modus quive ordo futurus sit præmonuere. Confirmatus igitur ex iis quæ prædicta sunt à prophetis & contigere, non amplius hæsito, sed Deo fidem habeo, lubenti animo ei obtemperans: cui te ad-

γίνεται γάχος. ἡ δὲ τῶν δένδρων καὶ ἀκροδρύων φύσις, πῶς οὐχὶ κατὰ πρόβλεψιν θεοῦ ἐξ ἀφανοῦς ἐ' ἀοράτου κατὰ κρυφίαν προσηγορίαν τοῖς καρποῖς; ἐπὶ μὲν εὐίστε καὶ εὐρηθόν, ἢ τῶν λοιπῶν πετεινῶν, καὶ ἀπὸν ἀέρμα μηλέας, ἢ συκῆς, ἢ πικρῶν ἑτέρου, ἢ λθεν ὅτι πῖνα λῶφον πεπεῶδη, ἢ τῶν, καὶ ἀφώδουσε, καὶ κείνο δραξάμενον ἀρέφου δένδρον, ὅποτε καὶ ἀποθῆν, καὶ ἀφ' ὅσων τῆς θερμότητος διελθόν. Ταῦτα δὲ πρῶτα ἐνεργεῖ ἢ τῶ θεοῦ ἰσχύος, εἰς ὅ, ὅτι δειδείξαι καὶ ἀφ' ὅσων, ὅτι δυνατὸς ἐστὶν ὁ θεὸς ποιῆσαι τὴν καθολικὴν ἀνάστασιν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. Εἰ δὲ ἐ' θαυμασιώτερον θεῶμα θέλεις θεάσασθαι γινόμενον πρὸς ἀπόδειξιν ἀνάστασεως, οὐ μόνων τῶν ὀπιθίων πρῶτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν οὐρανῷ κατὰ τὴν δύνασιν τῆς σελήνης τὴν κατὰ μὲν ἀναγέννησιν, πῶς φθίνει καὶ ἀνασταται πάλιν. ἐπὶ ἀκουσον ἐ' ἐν σοὶ αὐτῶν ἔργον ἀνάστασεως γινόμενον, καὶ ἀγνοῆς, ὡς ἀνθρώπου. ἴσως γὰρ ποτε νόσω πεπεισῶν, ἀπώλεσας σε αἰς ἄβυσσους, καὶ τὴν ἰσχύ, καὶ ὅ, εἶδος, ἐλέους δὲ τυγῶν πρὸς θεοῦ, καὶ ἰάσεως, πάλιν ἀπέλαβες. Οὐ δὲ σῶμα καὶ ὅ, εἶδος, καὶ τὴν ἰσχύ, καὶ ἀσπερ σὺ ἐγὼς ποδ' ἐπορεύθησάν σε αἰς ἄβυσσους ἀφανοῦς ἀναγεννησάν. οὕτως σὺ ἐπίστασαι ὅτι ποτε ἐγρόντο, ἡ ποτε ἦλθον. ἀλλὰ ἐρεῖς, ἐν ἔσθῳ καὶ χυμῶν ἐξαιματομερῶν καλῶς. ἀλλὰ καὶ τῶ ἔργον θεοῦ τῶ οὕτω δημιουργήσασθαι, καὶ σὺ ἀλλοῦ πνός. μὴ οὖν ἀπίστῃ, ἀλλὰ πίστευε. καὶ γὰρ ἐγὼ ἠπίστῳ τῶ ἔσομαι, ἀλλὰ νῦν κατὰ τὴν αὐτῶν πίστεύω, ἀμα καὶ ὀπιθυγῶν ἱερῶν γραφῶν τῶ ἀγίων προφητῶν, οἱ καὶ προείπον ἀφ' πνόςματος θεοῦ τὰ προγεγονότα ὅ, ἔστω γένηε, καὶ τὰ ἐνεγῶτα πνὶ ἔστω γίνεται, ἐ' τὰ ἐσθῶν ἡμεῶν ποῖα πᾶσι ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἀποδείξιν οὖν λαβῶν τῶν γινόμενων καὶ προαναπεφωνημένων, σὺ ἀπίστῳ. ἀλλὰ πίστεύω πειθαρῶν θεῶ, ὅ, εἰ βούλη, καὶ σὺ ἔσο-

πάγητι, πειθύνων αὐτὰ, μὴ νῦν ἀπίστους, πειθαίης ἀδωκίμους τότε ἐν ἀγώνοις ἡμῶν, ὧν πρῶτον παρερημύων ὑπὸ τῆς προφητῆς, μετὰ χρόνους ἡρώδης οἱ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι, ἐκλεψάν ἐκ τῆς ἀγίων γραφῶν, εἰς τὸ δόγματα αὐτῶν ἀξιοπίστα ἡρηθῆναι· πλὴν ἐ ἀὐτοὶ παρεῖπον παρὰ τῆς κλησεων τῆς μελλουσῶν ἔσεσθαι ὅτι τοῖς ἀσεβεῖς καὶ ἀπίστοις, ὅπως ἢ ἐμμάρτυρα πᾶσι, παρὸς τὸ μὴ εἰπεῖν πινὰς ὅτι ὅσα ἠκούσαμεν, ὅσα δὲ ἐγγράμῳ, εἰ δὲ βούλει καὶ σὺ, ἐντυχε φιλοσόφους ταῖς προφητικαῖς γραφαῖς· καὶ αὐτὰ σε τραυότερον ὀδηγήσουσι παρὸς τὸ ἐκφυγεῖν τὰς ἀγώνους κλησεως, καὶ τυχεῖν τῆς ἀγώνων ἀγαθῶν τῆς θεοῦ. ὁ γὰρ δοῦς τόμα εἰς τὸ λαλεῖν, καὶ πλάσας οὖς εἰς τὸ ἀκούειν, καὶ ποιήσας ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ ὄραϊν, ὅξετασθὶ πᾶ πόρτα καὶ κρινεῖ τὸ δίχρον ἀποδοῦν ἐκάστῳ κατὰ ἀξίαν τῶν μισθῶν. τοῖς μὲν κατὰ ὑπομονὴν ἀγαθῶν ἀγαθῶν ζητῆσι τίω ἀφθαρσίμῳ, δωρήσεται ζωὴν ἀώνιον, καὶ εἰρήνην, εὐφροσύνην, ἀνάπαυσιν, καὶ πλήρη ἀγαθῶν, ὧν οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε οὖς ἠκούσεν, οὔτε ὅτι καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη. τοῖς δὲ ἀπίστοις, καὶ καταφρονηταῖς καὶ ἀπειθοῦσι τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, ἐπὶ ἐμφύρωται μοιχείας, ἐ πορνείας, καὶ εὐσεβοκρατίας, καὶ πλεονεξίας, καὶ ταῖς ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείας ἔσται ὄργη, καὶ θυμὸς, θλίψις καὶ στενοχωρία· ἐ τὸ τέλος τοῖς ποιούτοις κατὰ τὴν πύρ ἀώνιον. ἐπειδὴ παρερημύων, ὧ ἐταίρε· δεῖξόν μοι τὸν θεόν σου, ὅσα μὲν θεός, καὶ συμβουλεύω σοι φοβεῖσθαι αὐτὸν ἐ πειθεῖν αὐτὰ.

A hortor quoque, obedias: ne, si nunc incredulus es, aliquando credere cogaris, magno tuo malo subditus sempiternis pœnis. Harum pœnarum mentionem fecere & prophani vestri scriptores philosophi & poëtæ: at proprio Marte ne somniare quicquam de illis potuere, verum expilantes scripturam sacram, pœnarum illarum mentionem in suis scriptis fecere, ut sua dogmata magis constabilirent. Sed non abs re factum est quod etiam hi commemorarunt, immò prænunciarunt pœnas, quæ impios & incredulos manent. Nam hæc quidem in testimonium vergent mortalibus, ne se excusare possint, dicentes: Non audiuimus, nec cognovimus. Verum tu ipse, si placet consule literas sacras. Hæ etenim maiore euidencia te instituere possunt, quo pacto possis euitare sempiternas pœnas, & nancisci perpetua bona, quæ suis cultoribus pollicetur Deus. Nam is qui dedit os ad loquendum, qui formavit aurem ad audiendum, qui finxit oculos ad videndum, exquiret & assidua indagine excutiet omnia: & sententiam suam iustissimè pronuntiabit, tribuens cuique secundum opera sua. His quidem, qui operibus bonis intenti quærunt immortalitatem, donabit vitam perennem, gaudium, pacem, requiem, & abundantiam bonorum quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt. At incredulis, contemptoribus, non obtemperantibus veritati, parentibus vero iniustitiæ, & qui inquinantur adulteriis, scortatione, mascula Venere, avaritia, & nephario simulachrorum cultu, iis inquam cedet ira, furor, tribulatio & angustia. Et ut ad pauca redeam, ignis infernalis hos perpetuò cruciabit. Cum igitur tu mihi impera-

ris ut tibi ostenderem, ὁ amice, quis sit Deus meus, puto me meo officio perfunctum, cum tibi significarim quis meus sit Deus. Hunc ut timeas, eique credas, tibi pectore toto consulo.

THEOPHILI AD
AVTOLICVM

LIBER II.

ANTE hosce aliquot dies, optime Autolyce, sermonem habuimus te audiente: & satis euidenter declarauimus, quis meus sit Deus. Interim tu quidem, ne id omiserim, aures præbuiti attentas, cum de mea religione verba facerem. Quibus peractis, mutua salutatione facta singuli digressi sumus domos suas amici, quamuis antea sæuissimæ inter nos exardent inimicitia. Meministi enim dubio procul quod nostræ religionis sermonem, deliramentum & nihil aliud nisi stultitiam iudicaris. Veruntamen cum me adhortatus sis ut latius de nostra religione differam, quamuis dicendi sim imperitus, volo tamen in præsentī libello maiore luce demonstrare vanitatem & inutilem religionem, quam tu tenes. Hic me plurimum iuuant paucissimæ (nam inde argumenta demonstrationis petentur) quædam, quas legis, historiæ. Forsitan enim ipse nequis adhuc ad veritatem ipsam penetrare. Verum enim uero mihi per quam ridiculum videtur lapicidas, fictores, fuforsque, fingere, pingere, sculperē fūdere, deosque parare, quos ubi soluerint, & laborarint, ipsi vilipendunt primi, & ne flocci quidem faciunt. Vbi autem dij illi opera humanarum manuum fuerint ære redempti, & in templum aut in domum aliquam collocati, non dubitant in eorum honorem victimas cedere emptores & artifices, qui eos & fecerunt & vendiderunt, & accedunt pariter magno studio & exquisito sacrificiorum apparatu, ut eos adorēt. Putant eos esse deos, nec cogitant, qualescunque nunc sint & appareant, tales cum fabricarentur fuisse, aut saxum, aut æs, aut lignum, aut colorem, aut aliam materiam. Hoc quidem vobis, quod mirum est, accidit, qui historias & genealogias eorum legis qui dij dicuntur, Dum genealogias eorum contexitis, in hominum numerum eos ponitis. Hos postmodum deos appellatis, usque diuinos cultus exhibetis, & tanta vestra socordia est, ut neque cogitare neque intelligere velitis eos tales esse, quales natos siue genitos legis, videlicet ho-

ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΛΥΚΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ Β΄.

ΕΠΕΙΔΗ πρὸς πάντας τῆς ἡμερᾶς ἐγένετο λόγος ἡμῖν, ὃ ἀγαθότατε αὐτολυκε, πυθομένου σε τίς μου ὁ θεός, καὶ δι' ὀλίγου παρεσχόντος σε ἅ ὅσα τῆ ὁμιλίᾳ ἡμῖν, πρὸς τῆς θεοσεβείας μου ἐξετέμνω σοι· ἐπὶ δὲ καὶ ἀποταξάμενοι ἑαυτοῖς, μετὰ πλείστης φιλίας ἐπαρβύθημι ἐκαστος εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, καὶ ἕως σκληρᾶς ἅ ὡς ἔτα ἔχοντος, πρὸς ἡμᾶς. οἶδας γὰρ καὶ μέμνησαι, ὅτι ἡμετέρας μελείας εἶ τὸν λόγον ἡμῶν. Ἐδ' οὖν μετὰ ταῦτα πρὸς τρεῖς ἀμφοῦ με, καὶ ἰδιώτης ὡς τῶ λόγῳ, πλὴν βουλομένη σοι ἔνω ἄρα τῶδε τῶ συζητήματος ἀκριβέστερον ὀπιδείξαι τὴν ματαιοποιίαν, καὶ ματαιὰν θρησκείαν ἐν ἡ κατέχη, ἀλλὰ ἔ δι' ὀλίγων τῆς κατὰ σὲ ἰσραελῶν ὡς ἀναγνώσκεις. ἴσως δὲ ἐσθ' ἔγω γνώσκεις ὅ ἀληθὲς φανερῶν σοι ποιῆσαι. καὶ γὰρ γέλοιόν μοι δοκεῖ, λιθοξόους μὲν καὶ πλάστας, ἢ ζωγράφοις, ἢ χονδύτας πλάσσειν τὰ καὶ ζωφειν καὶ γλύφειν καὶ χονδύειν, ἔ θεοὺς κατὰ σκόδαζειν, οἱ ἐπὶ τὸ γύωνται ἡσὸ τῆς τεχνητῆς, ἐσθ' ἂν αὐτοῖς ἡγεῖνται. ὅσα δὲ ἀρρεαδῶσιν εἰς ναὸν καλούμενον ἢ οἶκον πινά, τούτοις οὐ μόνον θύοσιν οἱ ἀνησάμενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ποιήσαντες, ἔ πωλήσαντες ἔρχονται μετὰ αουδῆς ἔ ὡς ἑαυτοῦ, θυσιάζου τε καὶ αουδῶν εἰς τὸ προσκυβεῖν αὐτοῖς, καὶ ἡγεῖνται θεοὺς αὐτοῖς, ἐσθ' εἰδότες ὅτι τοιοῦτοί εἰσιν, ὅποιοι ἔ ὅτε ἐγρόντο ἡσὸ αὐτῶν, ἢ τοὶ λίθους ἢ χαλκός, ἢ ξύλον, ἢ χράμα, ἢ ἔ ἑτέρα τίς ἕλη. τῶτο δὲ ἔ ὑμῖν συμβέβηκε τοῖς ἀναγνώσκουσι κατὰ ἰσραὴλ καὶ ἡγεαλογίας τῆς λεγόμενης θεῶν· ὅποσιν γὰρ ἐντυλχθήτε ταῖς ἡγεσῶσιν αὐτῶν, ὡς ἀρρεαδῶσι αὐτοῖς νοεῖτε· ἔσθ' ἔ δὲ θεοὺς προσερχοῦτε, καὶ θρησκύετε αὐτοῖς, ἐσθ' ἐφιστάνοντες ἐσθ' ἐστωμέντες, ὅτι οἷος αὐτοῖς ἀέγνωτε γεγενῆσθαι, τοιοῦτοι καὶ

ἐγγνηθῆσαν. Ἐπὶ μὲν τότε θεῶν εἴδη ἐγγυ-
 νῶντο, γένεσις πολλὴ ἠυεῖσκετο. Ὁ δὲ νῦν που
 θεῶν γένεσις δεικνύται; εἰ γὰρ τότε ἐγγυῶν ἔ-
 ἐγγυῶντο, δῆλον ὅτι ἐγγυῶν καὶ ἕως τῆς δευτέ-
 ρης γενεᾶς θεοὺς γνηθῆσαν· εἰ δὲ μή γε, ἀδελφεὶς
 ὁ τοιοῦτο νοηθῆσεται. ἢ γὰρ ἐγγυῶν, δὲ οὐκ
 ἐπὶ γνηθῆσαν, ἢ ἀπέθανον, καὶ οὐκ ἐπὶ εἰσίν. εἰ
 γὰρ ἐγγυῶντο θεοὶ, ἐγγυῶν καὶ ἕως τῆς δευτέ-
 ρης γενεᾶς· κατὰ τὸ γὰρ ἔσθ' αἰθερῶν γνηθῆ-
 σαν. μάλιστα δὲ καὶ πλείονες θεοὶ ἀφείλοντο (εἰ)
 τῶν ἀφ' αἰθερῶν, ὡς φησι σίβυλλα. εἰ δὲ γνηθῆ-
 σαν, καὶ ἀθάνατοὶ γε μέγιστοι, πλείονες ἀφ' αἰθε-
 ρῶν γνηθῆσαν οἱ δὲ θεοὶ ἦσαν. οὐδὲ ἴσως
 εἶναι θνητοῖς οὐ καὶ πῶς ἔσθ' ἤρξεν. εἰ γὰρ ἀφ' αἰ-
 θερῶν θνητῶν καὶ ὀλιγοχρονίων ὄντων πᾶ-
 ν γνηθῆσαν τέκνα ἕως τῆς δευτέρας δεικνύται, καὶ
 οὐ πέπαυται ὁ μὴ γνηθῆσαν ἀφ' αἰθερῶν, δὲ
 πληθύνουσι πόλεις ἔκαστοι, ἐπὶ μὲν ἔκασ-
 τῶν καποικισθῆσαν, πῶς οὐχὶ μάλιστα ἐγγυῶν
 θεοὺς τοῖς μὴ ἀποθνήσκουσιν, καὶ τοῖς ποιηταῖς,
 γνηθῆσαν ἔκαστοι, καθὼς φατε θεῶν γένεσιν
 γνηθῆσαν. πῶς δὲ μὲν τότε ὁ ὄρος ὁ
 καλούμενον Ὀλυμπος ὑπὸ θεῶν κατοικεῖτο.
 νῦν δὲ ἐρημὸν τυγχάνει; ἢ τίνος ἕνεκεν, τότε
 μὲν ὁ Ζεὺς ἐν τῇ Ἰδῇ κατοικεῖ, ἔκαστος οἰκεῖ
 οἰκῆν ἐκαστὸν τὸν Ὀλυμπόν καὶ τοῖς λοιποῖς
 ποιηταῖς· νῦν δὲ ἀγνοεῖται; ἀφ' αἰθερῶν δὲ καὶ οὐκ
 ἔκαστος πᾶσι γένεσιν, ἀλλ' ἐν μέρει γένεσιν οἰκεῖτο; ἢ
 γὰρ τῶν λοιπῶν ἠμέλει; ἢ ἀδύνατος ἔκαστος τῶν
 πᾶσι γένεσιν (εἰ), καὶ τῶν πᾶσι γένεσιν πᾶσι γένεσιν;
 εἰ γὰρ ἔκαστος, εἰ τύχοι εἰπεῖν, ἐν τῷ πᾶσι γένεσιν,
 οὐκ ἔκαστος ἐν τῷ πᾶσι γένεσιν· εἰ δὲ αὖ πάλιν ἐν
 τοῖς δυτικαῖς ἔκαστος, οὐκ ἔκαστος ἐν τοῖς ἀνατολικαῖς.
 θεοὶ δὲ τῶν ὑψίστων ἔκαστος καὶ τῶν
 ὀντων θεοῦ, τῶν ὀντων μὴ μόνον ὁ πᾶσι γένεσιν
 (εἰ), ἀλλὰ καὶ πᾶσι γένεσιν, καὶ πᾶσι γένεσιν ἀ-
 κούειν. ὅτι μὲν μὴ δὲ ἐν τῷ πᾶσι γένεσιν, D
 εἰ δὲ μή γε, μείζων ὁ χωρὸν ἴσως αἰετὸν δι-
 ρεθῆσεται· μείζων γὰρ ἔστι ὁ χωρὸν, τῶν χω-
 ρῶν· θεὸς γὰρ οὐ χωρεῖται, ἀλλὰ αἰετὸν ἔστι
 τῶν ὄλων. πῶς δὲ καὶ καταλέγουσιν

A homines. Et quidem deorum, si modo
 nati fuere fecunda & copiosa reperitur
 generatio. At ubi nunc deos gignere, o-
 stendi potest? Nam si tum genuere &
 geniti sunt, oportebat eorum genera-
 tionem hucusque porrigi. Sin secus se-
 res habet, certè infirmum deorum ge-
 nus reputabitur. Aut enim senio confe-
 cti generare defierunt, aut mortui sunt,
 aut è viuentium numero penitus sunt
 sublati, & in nihilum redacti. Si enim
 aliquando dii nati sunt, eorum genera-
 tionem hucusque protendi necessarium
 erat: quemadmodum & hominum ge-
 neratio ex quo cœpta est, non est inter-
 missa. Hinc tandem illud consequium
 colligeretur, plures esse deos quam ho-
 mines, sicuti & Sibylla perhibet. Nam si
 generationi dant operam, & immortales
 permanent, profecto maior nunc deo-
 rum quam hominum foret affluentia.
 Siquidem quæ fati crudelitas ipsis im-
 mortalitatem adimere valeret? At
 hominum mortalium, qui modico tem-
 pore durant, proles esse hucusque de-
 monstratur, nec inter homines quicquã
 à generandi ordine cessatum esse liqui-
 dò constat. Quapropter plurimæ vrbes
 subinde conduntur, vici construuntur,
 regiones inhabitantur. Quis fit igitur
 quod non caderatione deos, quos poë-
 tæ immortales canunt, oportebat & gi-
 gnere & gigni, cum asseueretis, eos etiã
 generationi incumbere, & eorum ge-
 nealogias literarum monumentis man-
 detis? Præterea mons ille, quem Olym-
 pum nominant, iam planè occupatus &
 infessus à diis foret. Cæterum is mons
 nunc desertus est. At qua de causa? Ea
 tempestate Iupiter in Ida monte do-
 micilium habebat, & apud omnes con-
 stabat ex testimonio Homeri aliorum-
 que Poëtarum, eum ibi morari. Nunc
 ubi sit ignoratur. Quis fit autem quod
 non ubique erat, sed saltem in vno ter-
 ræ angulo reperiebatur? Aut enim reli-
 quos negligebat, aut non poterat simul
 ubique esse, & omnium prouidentiam
 agere. Nam si erat (exempli gratia) in
 loco orientali, non inueniebatur in oc-
 cidentali. Sin versabatur in occidente,
 eius præsentia desiderabatur in oriente.

Cæterum Dei altissimi qui omnia regit,
 neque vera existit. hoc quasi proprium est, vt non solum ubique sit, verum omnia præ-
 sens inspicat & audiat. Præterea nec loco capitur: alió qui locus qui ipsum capit, eo
 maior inueniretur. Nam id quod capit eo quod capitur maius est. Deus loco ne-
 quaquam circumscribitur, verum ipse est omnium locus. In dubio est, verum Iupi-

neque vera existit. hoc quasi proprium est, vt non solum ubique sit, verum omnia præ-
 sens inspicat & audiat. Præterea nec loco capitur: alió qui locus qui ipsum capit, eo
 maior inueniretur. Nam id quod capit eo quod capitur maius est. Deus loco ne-
 quaquam circumscribitur, verum ipse est omnium locus. In dubio est, verum Iupi-

ter morte præuentus, aut quia locus nõ A
perinde placebat, Idam dereliquerit. At
quò abiit? in cælos? nequaquam. Quò
igitur? in Cretã profectus est, quod qui-
dẽ eo comprobatur, quòd sepulchrum
eius ibidem adhuc hodie visitur. Verũ
ais, Pissas concessit, vbi hucusq; Phidiaz
manum concelebrat. Veniamus nunc,
his relictis, ad Philosophorum & Poë-
tarum scripta. Stoici quidem Deum esse
in vniuersum abnegant: aut si sit, as-
ferunt eum nullius quam sui curam ge-
rere. Hæc quidem Epicurus & Chrysi-
pus delirant. Quidam astruunt omnia
fortuito siue casu subsistere: præterea
mundum non esse genitum, verum esse
naturam quandam peculiarem: & (vt ad
pauca redeam) dicere ausi fuerunt, Dei
prouidentiam non esse, verum vniuscui-
usque conscientiam Deum constituunt.
Quidam asseuerant spiritum per omnia
diffusum & confertum Deum esse. Pla-
to cum suis asseclis Deum quidem con-
fiteretur ingenitum, Patrem præterea &
conditorem omnium: at deinde subiicit
siue supponit Deo materiã quoq; inge-
nitam, quæ simul cum Deo prodierit siue
extiterit. Verum si Deus censetur in-
genitus, & materia perhibetur ingenita,
iam nec amplius Deus conditor & crea-
tor est omniũ etiam secundum Platonicos:
nec quod vnus & solus sit, ab iis vere
demonstratur. Quemadmodũ Deus in-
genitus, ita etiã immutabilis est. At hac
ratione si materia ingenita foret, nulli
mutationi siue alterationi obnoxia foret,
nec quicquam differret à Deo. Nam
id quod gignitur, mutationi & altera-
tioni succumbit. Cæterum illud quod
ingenitum est, nullam mutationem vel
alterationem agnoscit. Quod insigne &
præclarũ opus foret, si Deus ex subiecta
materia mūdũ creasset: etenim & homo,
qui artificium aliquod caller, si materiã
ab aliquo accipiat, quæ vult, ex ea con-
ficere potest. Dei potentia in hoc ostenditur,
dũ absque materia supposita, quæ
vult, operatur. Animam infundere &
motum assignare, nullius alterius est,
quàm solius Dei. Homo quidem simili-
tudinem aliquam statuere, aut effigiem
effingere valet, at operi suo vel rationẽ
vel respirationem vel sensum ingenerare
nequit. At hac prærogatiua gaudet
Deus. Nouit enim rationem, spiraculũ
& sensus formare. Quemadmodum igitur in
his omnibus potentior ostenditur Deus
homine: sic etiam in eo excellit, quod ex non
existentibus producit, & produ-

ο Ζὸς τὴν Ἰδλίαν, πότερον τελυθῆσας, ἢ ὅτι
ἐπιήρεσεν αὐτῷ ὀκνηθῆσθαι ὄρεσ; ποδὲ δὲ καὶ ἐπο-
ρβῆθαι, εἰς οὐρανοὺς; οὐχί. ἀλλὰ ἐρεῖς εἰς Κρή-
τιν; ναί. ὅπου καὶ τάφος αὐτοῦ ἕως τῶν δένδρων
δείκνυται. πάλιν φήσας, εἰς Πείσορον ὁ κλέων
ἕως τῶν δένδρων τὰ χεῖρας Φειδίου. ἔλθομαι
τοῖνυ ὅτι τὰ συγγραμμάτα τῶν φιλοσόφων
καὶ ποιητῶν. ἐνίοι μὲν τῆς σοφίας, ἀγνοοῦνται καὶ
ὁ δὲ ὄλου θεὸν εἶναι. ἢ εἰ καὶ ἐστὶ, μηδενὸς φα-
σι φροντίζεσθαι τὸν θεόν, πλὴν ἑαυτῶν. καὶ τῶν
καὶ μὲν προτελεῖς Ἐπικύρου καὶ Χριστίπου
B ἢ ἀφοῖα ἀπεφύλατο. ἕτεροι δὲ φασὶν ἀθε-
ματισμὸν τῶν πόρτων εἶναι, καὶ τὸν κόσμον ἀ-
γνήνητον, καὶ φύσιν ἰδίαν, καὶ ὁ σκόλον παρ-
νοῖαν μὴ εἶναι θεοῦ, ἐτόλμησάν τε ὀξεῖπειν. ἀλ-
λά θεὸν εἶναι μόνον φασὶ, τὴν ἐκείνου σωεί-
δου. ἄλλοι δὲ αὐτὸ δι' ὄλου κεχαρηκῶς πνεύ-
μα θεὸν δογματίζουσι. Πλάτων δὲ καὶ οἱ τῆς
ἀρέσεως αὐτοῦ, θεὸν μὲν ὁμολογοῦσιν, ἀγνήνη-
τον, καὶ πατέρα, καὶ ποιητὴν τῶν ὄλων εἶναι. εἶ-
τα ὑποτίθενται θεοῦ, καὶ ὕλην ἀγνήνητον. καὶ
C τῶν τῶν φασὶ στωικημακίνας τὰ θεῶν. εἰ δὲ
θεὸς ἀγνήνητος, καὶ ὕλη ἀγνήνητος, ὁκέτι ὁ θεὸς
ποιητὴς τῶν ὄλων ἐστὶ, καὶ τοῖς Πλατωνι-
κῶν. ὅσοι μὲν μοναρχία θεοῦ δείκνυται, ὅσον
ὁ κατ' αὐτοῦ. ἐπὶ δὲ ὡσαύτως ὁ θεὸς ἀγνήνητος
ὢν, καὶ ἀγαλλοῖωτος ἐστὶν, οὕτως εἰ καὶ ἡ ὕλη
ἀγνήνητος ὢν, καὶ ἀγαλλοῖωτος, καὶ ἰσθῆτος ὢν.
ὁ γὰρ γνήνητον, ἀγνήνητον, καὶ ἀγαλλοῖωτον. ὁ δὲ
ἀγνήνητον, ἀγνήνητον καὶ ἀγαλλοῖωτον. ἢ δὲ μέ-
γα εἰ ὁ θεὸς εἶναι ὑποκειμένης ὕλης ἐποίησεν τὸν
κόσμον; καὶ γὰρ τεχνίτης ἀνθρώπου ἐπὶ ὕ-
λην λάβει ἀπὸ πύου, εἶς αὐτῆς ὅσα βούλεται
D ποιεῖν θεοῦ δὲ ἡ δυνάμις ἐν τούτῳ φανεροῦ-
ται, ἵνα ὅτι ὅτι ὄντων ποιῆσθαι ὅσα βούλεται. κα-
τάφαρ καὶ ὁ ψυχῶν δυνάμις καὶ κίνησιν, οὐχ
ἐτέρου πύου ἐστὶν, ἀλλ' ἡ μόνου θεοῦ. καὶ γὰρ
ἀνθρώπου εἰκόνα μὲν ποιεῖ. λόγον δὲ καὶ
πνοῦν, ἢ ἀνοῖσιν ὁ δυνάται δυνάμις ὡς ἑσ-
αὐτὸ γινόμενα. θεὸς δὲ τούτου πλείον τῶν
κακῶν, ὁ ποιεῖν λογικὸν ἐμπροσθὶ ἀνοῖσιν
καὶ. ὡσαύτως οὖν ἐν τούτοις πᾶσιν δυνατῶτε-
ρος ἐστὶν ὁ θεὸς τῶν ἀνθρώπων. οὕτω καὶ ὁ εἶναι
ὅτι ὄντων ποιεῖν καὶ πεποιθῆσθαι τὰ ὄντα καὶ

ὅσα βούλεται, καὶ βούλεται. ὥστε ἀσύμ-
φωνός ἐστιν ἢ γνώμη κατὰ τοὺς φιλοσόφους ἐ-
συλησφείς. τούτων γὰρ ταῦτα ἀποφύλαμέ-
νῳ, βεβήσκειται ὁ ποιητὴς Ὀμηρος, ἑτέρῳ ὑ-
ποθέσει εἰσάγων ἡμέσιν οὐ μόνον κόσμου, ἀλ-
λά ἐ θεῶν. Φησὶ γὰρ που,
Ὠκεανὸς τε, θεῶν ἡμέσιν, καὶ μητέρα Τη-
θων.

Ἐξ οὗ δὴ πρῶτες ποταμοὶ ἐ πᾶσα θαλάσσια.
ἂ δὲ λέγων ἐκέπει θεὸν σκυϊσῶ. Ἦς γὰρ οὐκ
ἔπίσταται, τὸν Ὠκεανὸν ὕδαρ εἶναι; εἰ δὲ ὕδαρ, ἐκ
ἄρα θεός, ὁ δὲ θεός εἰ τῶν ὄλων ποιητὴς ἐστὶ,
καὶ βούλεται, ἄρα καὶ τὸ ὕδατος καὶ τῶν θα-
λασσῶν κτίστης ἐστὶν. Ἡσίοδος δὲ ἐ αὐτῶς οὐ μόνον
θεῶν ἡμέσιν ἐξείπεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ κῶ-
σμου. Ἐ τὸν μὲν κόσμον ἡμιτὸν εἰπὼν, ἠτόνησεν
εἰπεῖν ὑφ' οὗ γέγονεν. ἐπὶ μὲν ἐ θεοὺς ἐφίση
Κρόνον ἐ τὸν ἐξ αὐτοῦ Δία, Ποσειδῶνά τε, καὶ
Πλούτωνα καὶ τούτοις μεταχρηστέροις βεβήσκει-
σθαι τὸν κόσμον. ἐπὶ δὲ καὶ τὸν Κρόνον πολεμει-
σθαι ὑπὸ τῷ Διὸς τῷ ἰδίου πατρὸς ἰσορεῖ. οὕ-
τω γὰρ Φησὶ.

Κάρηϊ νικήσας πατέρα Κρόνον. ὅς δὲ ἕκαστα
Ἀθανάτοις διέταξεν ὄμνος, ἐπέφραδε πημάς.
Εἶτα ἔπιπυρρὸν λέγων τὸν Διὸς θυγατέρας,
αἷ καὶ μούσας παρσαγερβίη, ὧν ἰκέτης βεβή-
σκειται βουλόμηνος μαθεῖν πρὸ αὐτῶν, πῆνι ἔ-
πω τὰ πρῶτα γρηγορήσει λέγει γὰρ.
Χαίρετε τέκνα Διὸς, δότε ἡμερθεσθμῶ ἀοιδῶν
Κλείετε δ' Ἀθανάτων ἱερῶν ἡμέσιν, αἰὲν ἑόντων,
Οἱ γῆς ἐξεχθρόντο, καὶ οὐρανοῦ ἀερεθόντος,
Νυκτὸς τε θνητοφροῦς, οὐς ἀλμυροῦς ἐπρεφε
πόντος,

Εἶπατε δὲ ὡς ταῦτα θεοὶ, καὶ γαῖα ἡρόντο,
καὶ ποταμοὶ, καὶ πόντος ἀπείρετος, οἰδμαθὶ
θῶν,

Ἀερατε λαμπρόντα, καὶ θεῶν ἀνδρῶν ὑφ' ἑν
Οἷτ' οὐκ τῶν ἐχθρόντο θεοὶ, δωτῆρες ἑάων.

Ὡστὶ ἀφενος διάσθμτο, καὶ ὡς πημάς διέλονται.

Ἡδὲ καὶ ὡς τὰ ταῦτα πολυπύχον ἔχον ὀ-
λυμπον.

Ταῦτά μοι ἔσαπτε μούσῃ ὀλύμπια δώματ'
ἐχουσα

Ἐξ ἀρχῆς, ἐ εἶπαθ' ὅτι ταῦτα ἡμέσιν αὐτῶν.
πῶς δὲ ταῦτα ἠπίσαντο αἱ μούσῃ, μεταχρη-
σθῶν.

Axit entia quotquot voluit, & quomodo
voluit. Ex quibus colligitur parum in-
ter sese convenire Philosophorum & re-
liquorum scriptorum sententias. Cum
hæc ad finem deduxerimus, ecce occur-
rit Homerus, alio quodam modo non
solum mundi, sed & deorum generatio-
nem introducens. Inquit enim alicubi:
Oceani deorumque generationem & matrem
Thetim,

Ex quo omnes fluvij & uniuersum mare, &c.

At quæ recēset nequaquā Deū consti-
tuūt. Quis enim nescit, Oceanū esse a-
quā? At si aqua est, nō igitur Deus. Si
autē Deus, ut nemo it inficias, uniuerso-
rū est conditor, condidit ergo aquā &
maria. Hesiodus non solum deorum ge-
nerationem, verum etiam mundi expla-
nauit. Cum autem diceret mundum ef-
se genitum, aded imbecillus fuit, ut nō
ausus sit eius conditorem nominare. E-
tiam ipsos deos eloquutus est, videlicet
Saturnum, eiusque filium Iouem, nec
non Neptunum & Plutonem, quos qui-
dem iuniores mundi generatione noui-
mus. Tradit insuper Saturnum à Ioue
filio suo esse debellatum. Sic enim ca-
nit:

Perdura, quia uicisti patrem Saturnum. Bene
attamen singula

Immortalibus disposuit, & honores distribuit.

Postea infert cōpellans Iouis filias, quas
& Musas nominat, quibus supplex fit,
cupiēs ex ipsis discere quo modo omnia
facta sint, & ait:

Saluete liberi Iouis, date uero amabilem cātilenā.
Celebrate quoque immortalium diuinum genus
semper existentium.

Qui tellure prognati sunt, & caelo stellato,
Noctēque caliginosa, quos item salsus nutriuit
pontus.

Dicite insuper, ut primum dij & terra fuerint
Et flumina, & pontus immensus æstu feruens,
Astraque fulgentia, & caelum latum superne:
Et qui ex his nati sunt dij, datores bonorum:
Utque opes diuiserint, & quomodo honores di-
stinxerint.

Atque etiam quomodo primum multis implica-
tum sphaeris tenuerint caelum.

Hæc mihi dicite Musæ cælestes domos inhabi-
tantes

Ab initio: & dicite quodnam primum fuerit il-
lorum.

Cæterū quomodo hæc norūt Musæ, cū

multò iuniores sint mundi creatione?

Aut quomodo ista explicare potuere Hesiodo, cum pater earum nondum foret genitus? Verum Hesiodus quodam modo restatur materiam causam esse mundi creationis, dum mundi creationem exponit: Ait enim,

Primo omnium quidem chaos fuit, atque deinde Tellus lato pectore prædita, omnium fundamentum solidum semper

Immortalium, qui tenent iugam iunosi Olympi.

Tartaraque tenebricosa in recessu terræ spaciose:

Atque Amor, qui pulcherrimus inter immortales deos,

Soluens curas & omnium deorum, & omnium hominum,

Domat in pectore animam, & prudens consilium.

Ex Chao vero Erebus, nigraque Nox editi sunt.

Noctæ porò tam Aether, quam dies prognati sunt,

Quos peperit, ubi cõcepisset Erebo amore mixta.

Terra verò primum quidem genuit parem sibi.

Cælum, stellis ornatum, ut ipsam totam obtegat.

Utque esset beatis diis sedes tuta semper.

Genuit præterea montes altos, dearum gratas speluncas.

Nympharum quæ habitant per montes concauos.

Atque etiam infrugiferum pelagus peperit, vnda concitatum

Pontum, sine amore delectabilis; at verò postea Cælo concumbens, peperit Oceanum vorticosum.

Quamvis autem Hesiodus hæc pronuntiarit, nondum tamen demonstra-uit à quo condita sint. Si in principio erat Chaos, liquet materiam quandam ingenitam ista antecessisse. Quem igitur, ceddò, dabis qui hanc disposuit, temperavit, formavitque. Num materia semetipsam & formavit & exornavit? Iupiter enim, tempore longo interiecto, materiam ipsam, mundumque, & hominum multitudinẽ sequutus est. Præterea magis pater eius Saturnus dicendus erat, materiam ordine debito temperasse, siquidem senior erat. Aut forsitan aliud quippiam est, maiore virtute præditum, quod eam fecit. Deum autem dico, qui eam quam pulcherrimè exornavit. Ad hæc manifestum est, Hesiodum omnia illa ineptissimè tradere, & sibi contraria proferre. Dum enim inquit, Terram, cælum & mare, &c. quid aliud sentit, quam ex his prodiisse & natos esse Deos? Inde recenset homines potentissimos ex diis prognatos, videlicet Titanum & Cyclo-
pum profapiam, nec non multitudinem Gigantum, qui quodam modo deorum cognati reputantur.

A *τραγὰ οὐσα τῷ κόσμῳ; ἢ πῶς ἠδυνάσθη διηγήσασθαι τὰς Ησιόδῳ· ὅπου δὲ ὁ πατὴρ αὐτῆς οὐκ ἔστι γεννητὴς; καὶ ἔτι μὲν ἔστι πῶς ἐπινοεῖται ἡ κόσμου ποίησιν λέγων,*

Ἡπι μὲν πρῶτα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα

Γαῖ' ὑρῦστερνος, πύργων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ

Ἀθανάτων, οἱ ἔχουσι κάρη νιφόντος ὀλύμπου,

Τάρταρότ' ἠερέντα, μυχῷ γρονὸς ὑρουδέης,

Ἡδ' ἔργος, ὃς κάλλιτος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι,

Λισιμελῆς πύργων τε θεῶν πύργων τε ὑ-

B *δρῶτων,*

Δάμνα) ἐν στήθεσι νόον, καὶ ὀπίφρονα βελίω.

Ἐκ χάος δ' ἐρέβος τε, μέλαινα τ' ἠὲ ἐγένοντο.

Νυκτὸς δ' αὐτ' ἀΐθρη τε, ἡμέρη δ' ἐξέχροντο,

Οἷς τέκε κισσαμένη ἐρέβη φιλότηπι μυγῆσα.

Γαῖα δὲ τοι πρῶτον μὲν ἐγένετο ἴσον ἑαυτῇ

Οὐρανὸν ἀστερόενθ' ἵνά μιν πᾶσι πύργα κα-

λύπτοι,

Οφρ' εἴη μακάρεσι θεοῖς ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ,

Γείνετο δ' οὐρεα μακρὰ, θεῶν γαργήσας ἐν-

αύλοισι

C *Νυμφάων, αἱ γαρουσι αὐτῶν ἕρεα βιοσθέντα,*

Ἡ δὲ ἀπύργου πύργου τέκεν, οἰδμαλι γυόν

Πόντον, ἀτερ φιλότητος ἐφ' ἡμέρη. αὐτὰρ ἔπειτα

Οὐρανῷ διηγήσασα, τέκε ὠκεανὸν βαθυδύνου.

Ἐ ταῦτα εἰπὼν, ὁ δὲ οὕτως ἐδήλωσεν ἑαυ-

τῆς ἐχρόντο· εἰ γὰρ ἐν πρῶτοις ἦν χάος, ἔ-

πὴν πῶς πρῶτον ἐπέκειτο ἀλόγητος οὐσα· πῶς ἄρα

ἦν ὁ ταύτῃ μετασκαδάζων, καὶ μεταγρῦθμί-

ζων, ἔπειτα μορφῶν; πότερον αὐτῇ ἑαυτῷ ἢ

ἔπλητ' ἐρημύτιζεν καὶ ἐκόσμη; ὁ γὰρ Ζεὺς

μὲν χρόνον πολὺν γένηται, οὐ μόνον τῆς ἔ-

D *πλησ, ἀλλὰ καὶ τῷ κόσμῳ, καὶ πλήθους ἀνδρῶ-*

πων. ἐπὶ μὲν καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν Κρόνος, ἢ

μυθῶν ἢ κῦριον πῶς ποίησεν αὐτῷ, λέγων

δὲ θεὸς ὁ καὶ κατακοσμήσας. ἐπὶ μὲν καὶ

πύργα ἔσπον φλυαρῶν βούλεται, καὶ ἐναντία

ἑαυτῷ λέγων. εἰπὼν γὰρ, γὰρ ἔστι οὐρανὸν καὶ

θάλασσαν, ὅς αὐτῶν τοῖς θεοῖς βούλεται γα-

ργεῖναι, καὶ ἐκ τούτων ἀνδρῶν δεινῶτατος

πινὰς συγγενεῖς θεῶν καταγγέλλει, Τιτηῶν γέ-

νος, καὶ Κυκλώπων, ἔτι γιγάντων πληθύν, τῶν τε

καὶ

κατὰ Αἰγυπτίον δαίμωνων, ἢ μεταίων ἀϊθρώ-
 πων, ὡς μέμνηται Ἀπολλωνίδης ὁ καὶ Οἰά-
 πιος ἑπικληθεὶς, ἐν βίβλῳ τῇ ἑπιγραφομέ-
 νῃ Σεμνούθι, καὶ ταῖς λοιπαῖς κατ' αὐτὸν ἰσο-
 είας, ὡς τε τῆς Ἀρησκείας τῆς Αἰγυπτια-
 κῆς, καὶ τῆς βασιλείων αὐτῶν καὶ τιμῶν ἐν αὐ-
 τοῖς ματαγοποιίαν. ἢ δὲ μοι λέγειν τοὺς κατὰ
 Ἐλλίνας μύθους; Πλούτωνά μὲν σκότους βα-
 σιλεύοντα· καὶ Ποσειδῶνα ἑσπὸ πόντον διώον-
 τα, καὶ τῇ Μενάλιππῃ ὡσεὶ πλεχόμενον, ἔξ ἧν
 ἀνδρῶν ποδῶρον γυνήσδετα· ἢ ὡς τῆς τῶ
 Διὸς παίδων ὅποσα οἱ συγγραφεῖς ἐτραγῶδη-
 σάν, ἔστι οὗτοι ἀνδρῶν καὶ οὐ θεῶν ἐγγυ-
 νήσδετα, ὅ γινώσκον αὐτῶν κατὰ λέγειν.
 Αἰσιοφάνης δὲ ὁ καμικὸς ἐν ταῖς ἑπιγραφο-
 μέναις ὀρησιν ἑπιγράψας ὡς τῆς τῶ κόσμου
 ποιήσεως, ἔφη, ἐν πρώτοις ὡς γυνήσδετα
 τιμῶν σῶσαι τῶ κόσμου, λέγειν, ὡς πρώτα τε-
 κῶν μελαίνιππερος ἡώς. ἄλλα καὶ Σατυροῖς ἰσο-
 ρῶν τοῖς δήμοις Ἀλεξανδρείων, ἔξ ἀμύρου ἀ-
 πό Φιλοπάτερος τῶ καὶ Πτολεμαίου ὡσεὶ σα-
 τυροῦ γένεσι· τούτου μιν ἡ Διόνυσον ἔρχεσθαι
 τιμῶν γενέσθαι. ἔξ καὶ Φύλιον ὁ Πτολεμαῖος
 ὡσεὶ τιμῶν κατέστησεν. λέγει οὖν ὁ Σάτυρος ἔ-
 τως· Διόνυσος καὶ Ἀλθέα τῆς Θεστίου γυνή-
 σδετα Διανείρης. τῆς δὲ καὶ Ἡρακλείου τῶ
 Διὸς, οἴμη Ἰλσον, τῶ δὲ Κλεόδωρον, τῶ δὲ
 Αἰσιμάχου, τῶ δὲ Τήμωρον, τῶ δὲ Κεῖσον,
 τῶ δὲ Μάρωνα, τῶ δὲ Θεσίον, τῶ δὲ Α-
 κρόν, τῶ δὲ Αἰσιμίδου, τῶ δὲ Καρῶν, τῶ
 δὲ Κοινόν, τῶ δὲ Τυλίμωρον, τῶ δὲ Γερδίκ-
 χου, τῶ δὲ Φίλιππον, τῶ δὲ Αἰετόν, τῶ δὲ
 Ἀλκετόν, τῶ δὲ Ἀμύτον, τῶ δὲ Βόκρον,
 τῶ δὲ Μελέαρον, τῶ δὲ Ἀρσινόου, τῆς δὲ
 καὶ Λάγου, Πτολεμαῖον τὸν καὶ Σωτήρα,
 τῶ δὲ Βερσίνικης Πτολεμαῖον τὸν Φιλαδέλφον,
 τῶ δὲ Ἐρσινόης Πτολεμαῖον τὸν Ἐργέτην,
 τῶ δὲ καὶ Βερσίνικης τῆς μέγα τῶ ἐν Κυρήνη
 βασιλεύσδετα Πτολεμαῖον τὸν Φιλαδέλφον.
 ἢ μὲν οὖν ὡς Διόνυσον τοῖς Ἀλεξανδρείαι
 βασιλεύσδετα συγγένεια, οὕτω ὡσεὶ λέγει. ὅταν
 καὶ ἐν τῇ Διονυσίᾳ Φυλῆ δήμοι εἰσὶ κατὰ
 κειρομένοι. Ἀλθέης δὲ τῆς γυναικῆς γυ-
 νακὸς Διόνυσου, θυγάτηρ δὲ Θεστίου· Ἀλ-
 θέα, Διανείρης δὲ τῆς θυγάτηρ Διο-
 νύσου καὶ Ἀλθέας, γυναικὸς δὲ Ἡρακλείου

A daemonumque Ægyptiorum, nec non
 vanorum hominum meminit Apollo-
 nides cognomento Horapius, in libro
 cui titulus est, Semenuthi. Præterea &
 in reliquis, quas scribit, historiis men-
 tionem facit superstitionis circa cultum
 diuinum Ægyptiorum, & regum, va-
 nitatemque in his declarat. Quid ne-
 cesse est Græcorum repetere fabulas?
 Plutonium videlicet tenebrarum regē,
 Neptunum sub mari incedentem, & Me-
 nalippæ in complexu ruentem, ex quo
 congressu nascitur filius homines deuorans?
 Quid commemorem Iouis filios,
 & quæ tragicè admodum de his scripto-
 res memoriæ prodidere? Cæterum vē
 constet eos non deos sed homines fuisse,
 non abs re scriptores ethnici genera
 siue gentilitatem eorum pandunt. Ari-
 stophanes in ea Comœdia, quæ Aues in-
 scribitur, exordiens sermonem de mundi
 creatione ait: In principio ouum
 constitutio mundi fuit, primum patiens
 nigris suffulta pennis aurora. Satyrus,
 qui composuit historiam populorum A-
 lexandrinorum, initium faciens à Phi-
 lopatre, qui & Ptolomæus nuncupatus
 est, eius generis siue gentilitatis caput,
 Bacchum extitisse indicat. Quamobrē
 eam tribum Ptolomæus, primam desi-
 gnauit. Cæterum verba Satyri hæc sunt:
 Ex Baccho & Althea, quæ Thestii fuit
 filia, orta est Deianeira: ex hac & Her-
 cule Iouis filio genitus est Hylus: ex
 hoc Cleodimus, ex hoc Aristomachus,
 ex hoc Temenus, ex hoc Ceisus, ex hoc
 Maron, ex hoc Thestius, ex hoc Acous,
 ex hoc Aristomidas, ex hoc Caranus, ex
 hoc Cænus, ex hoc Tyrimmas, ex hoc
 Perdica, ex hoc Philippus, ex hoc Aë-
 ropus, ex hoc Alceta, ex hoc Amyntas,
 ex hoc Bocrus, ex hoc Meleager, ex quo
 Arsinoë. Hæc & Lagus procreauit Pto-
 lomæum cognomento Sotera: ex hoc
 & Berenice descendit Ptolomæus Phi-
 ladelphus: ex quo & Arsinoë exortum
 habet Ptolomæus Evergetes: ex quo, &
 berenice quæ simul cū eo Cyrenē guber-
 nauit, originē trahit Ptolomæus Phila-
 delphus. Regū Alexandrinorū cū Hercu-
 le cognatio in hūc modū se habet. Qua-
 propter in Dionysiaca tribu populi in-
 ter sese sūt discreti. Althes ab ea quæ iū-
 sta fuit Baccho, initū sumit, & extitit
 filia Thestii. Althea deianiræ ex filia
 Bacchi & Althea, vxore vero Herculis.

Hinc tribus, quæ penes ipsos sunt institutæ, adhuc ea nomina retinent. Ariadne nomen habet à filia Minois, quæ fuit vxor Bacchi filij. Hinc adamans patrem sub aliena forma cum eo concubuit. Thestis nominatur à Thestio Altheæ parente. Thoantis dicitur à Thoante Bacchi filio. Staphylis nominatur in hūc modum à Staphylo Bacchi filio. Euanis vero ab Eunoe filio Bacchi appellatur, Maronis nomen tenet à Marone Ariadnes & Bacchi filio. Nam si omnes traduntur esse filii Bacchi. Caterum & aliæ plurimæ denominationes factæ sunt, quæ adhuc durant. Ab Hercule, Heraclida: ab Apolline, Apollonida & Apollonii: à Neptuno, Neptunitii, à Ioue, Iouii & Ioue geniti sua nomina sunt adepti. At quid necessum est abundantiam huiuscemodi nominum & genealogiarum repetere? Apparet igitur magnopere decipi scriptores omnes, poetas & Philosophos: præterea illuduntur & falluntur illi omnes, qui hocce audiunt. Nam nescio quas fabulas & quæ delyramenta consuerunt de suis diis. Interim nos haud Deos esse docet, verum homines: quosdam ebrios, alios scortatores, alios vero vt homicidas inducunt. Præterea & de mundi generatione pugnancia tradidere, Primò, quidam mundum ingentum asserere ausi fuerunt, quemadmodum supra significauimus. Illi qui mundum ingentum & peculiarem quandam dixerunt naturam, nequaquam consentiunt cum iis qui mundum genitum esse proponunt. Nā sequuti rerum similitudines & mentem humanam nec ipsam veritatem, huiuscemodi sententias protulere. Sunt qui prouidentiam agnoscunt, at alii horum dogmata subruerunt. Aratus ait:

*Ex Ioue incipiamus, hunc nequaquam sinamus,
ô viri,*

*Inexplicatum. Plena sunt Iouis omnes plateæ,
Omnia etiam hominum fora. Plenum est &
mare,*

*Pleni sunt & portus. Vbiq; Ioue fruimur omnes.
Huius enim genus sumus. Ipse benignus homini-
bus,*

*Dextera nunciat. Populos ad opus excitat,
Faciens eos meminisse vite. Dicit præterea quã-
do gleba optima*

*Bubus & ligonibus. Indicat quoque quando dex-
tra sint hora.*

*Vt plantæ virides flectantur & transplantentur;
quando omnia sunt spargenda semina.*

Α ὅθεν καὶ τὰς παρονομασίας ἔχουσιν οἱ κατ' αὐ-
τοὺς δῆμοι. Αἰριάδης δὲ τῆς θυγατρὸς Μί-
νω, γωακὸς δὲ Διονύσου πατρὸς παύφιλιας
τῆς μηδείης Διονύσου ἐν μορφῇ αὐτῆς.
Θεστὶς δὲ τῆς Θεστίου τῆς Ἀλθέας πατρὸς. Θοαντὶς
δὲ τῆς Θοαντος πατρὸς Διονύσου. Σταφυλὶς ἀ-
πὸ Σταφυλοῦ υἱοῦ Διονύσου. Εὐανίς δὲ τῆς Εὐ-
νόου υἱοῦ Διονύσου. Μαρωνίς δὲ τῆς Μάρωνος
υἱοῦ Αἰριάδης καὶ Διονύσου. οὗτοι γὰρ πατέ-
ρες υἱοὶ Διονύσου. ἄλλα καὶ ἕτερα πολλὰ ὀνο-
μασία γέγονασι καὶ εἰσὶν ἕως τῆς δευτέρας, ἀπὸ
Ἡρακλέους, Ἡρακλῆδα καλεούμενοι, καὶ ἀ-
πὸ Ἀπόλλωνος Ἀπολλωνίδα καὶ Ἀπολλώ-
νιοι, καὶ ἀπὸ Ποσειδῶνος, Ποσειδῶνιοι. καὶ ἀπὸ
Διὸς Δίοιο καὶ Διοχῆρα. καὶ τί μοι ὁ λοιπὸν
ὁ πλήθος τῶν ποιητῶν ὀνομασιῶν καὶ γε-
νεαλογιῶν κελεύει; ὥστε κατὰ πάντα ἔ-
πον ἐμπαύζονται οἱ συγγραφεῖς πάντες καὶ
ποιητῆ καὶ φιλόσοφοι λεγόμενοι. ἐπὶ μὲν ἔ-
οι παρῆχοντες αὐτοῖς. μῆτις γὰρ μάλλον
καὶ μείας σιωπέτασαν κατὰ τῶν κατ' αὐτοὺς
θεῶν. οὐ γὰρ ἀπέδεδξαν αὐτοῖς θεοὺς, ἀλλὰ
ἀνθρώποις, οἷς μὲν μεθύουσιν, ἕτεροις πόρνους
καὶ φονεῖς. ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς κτισμογονίας,
ἀσύμφωνα ἀλλήλοις καὶ φῶλα ἐξείπον.
ἄριστον μὲν ὅτι τινὲς ἀγῆνητον τὸν κόσμον ἀ-
πεφύωαντο, κατὰς ἐμπαύσαντο ἐδηλώσαντο.
καὶ οἱ μὲν ἀγῆνητον αὐτὸν καὶ ἴδιαν φύσιν φά-
σκοντες, οἷα ἀκόλουθα εἶπον τοῖς γῆνητον αὐ-
τὸν δογματίσασιν. εἰκασμαὶ γὰρ ταῦτα, καὶ
ἀνθρώπινη ἐνοία ἐφθέγγετο, καὶ οὐ κατὰ
ἀλήθειαν. ἕτεροι δ' αὖ εἶπον, παρῆχοντες εἶπεν,
D τὰ πάντων δόγματα ἀνέλυτον. Ἀεὶ μὲν οὖν
οὕτω φησιν.

Εκ Διὸς ἐξήγαγον, τὴν γὰρ ποτ' ἀνδρες
εἶπεν

Ἀρῆτον· μετὰ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγῆμαι,
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀρεταί, μετὰ δὲ θά-
λασσα,

Καὶ λιμνῆς, πάντη δ' Διὸς κερήματα πάντες.
Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν, ὃ δ' ἦπιος ἀνθρώ-
ποισι

Δεξιά σημαίνει· λαοὺς δὲ ὅτι ἔργον ἐκείνη,
Μιμνήσκων βίοτιο· λέγει δ' ὅτε βαλὸς ἀείπει
Βασίτε καὶ μεκέλησιν. λέγει δ' ὅτε δεξιά ὄρεσι,
Καὶ φύλα γυράσαι, καὶ σπέρματα πάντα βολέει.

ἄνθρωποι πειρώσασθαι πρότερον Ἀρατοῦ τὰ δὲ ἢ Σο-
 φοκλῆ λέγουσι· τῶν ἄνθρωπων δὲ ἔστιν ἄσθενος, εἰ-
 κὴ ἐκρετεῖτο ζῶν ὅπως διώατο τις· Ὀμη-
 ρος δὲ πάλιν τῷ τῶν οὐρανῶν λέγει γὰρ,
 Ζεὺς δὲ Σφραγιστὴν ἀνδρῶν ὀφείλει τε μινύθῃ
 τε, καὶ Σιμωνίδης· οὐ τις ἀνὴρ θεῶν Σφραγισ-
 τὴν λαβεῖν, οὐ πόλις, οὐ βροτὸς, ἢ θεὸς ὁ παμμῆ-
 ρος, ἀπὸ μάρτυροι δὲ ἄσθεν ἔστιν ἐν ἀνθρώποις, ὁμοίως
 ἔχει Εὐριπίδης, ὅτι ἔστιν ἄσθεν ἡ ψυχὴ ἀνθρώ-
 ποις θεῶν, καὶ Μένανδρος, ὅτι ἄρα φροντίζει
 τίς ἡμῶν, ἢ μόνος θεός, καὶ πάλιν Εὐριπί-
 δης· σώσει γὰρ ὁπόταν τὰ θεῶν δοκῆ, πολ-
 λὰς τῶν φασκῶν δίδωσιν εἰς ἑσθέρην· ἔθελ-
 ος θεὸς θελόντος σώσει καὶ ἐπὶ ῥιπὸς πλήης,
 καὶ τὰ τοιαῦτα μυρία εἰπόντες, ἀσύμφωνα
 ἑαυτοῖς ἐξείπον, ὁ γὰρ Σοφοκλῆς, ἀπερ-
 νοσίαν ἐν ἑτέρῳ λέγει· θεὸς δὲ πληγῶν οὐχ
 ἄσφραγιστὴν βροτῶν, πλὴν καὶ πληθύνει εἰση-
 γαζόν, ἢ μοναρχίας εἶπον, καὶ τῶν ἄνθρωπων εἶ-
 ποῖς λέγουσιν ἀπερνοσίαν πάνανθρα εἰρήκα-
 σιν, ὅταν Εὐριπίδης ὁμολογῆ λέγων, αὐτο-
 δάξοντες δὲ πολλὰ ἄσθεν ἐλπίδων μετὶ
 πόνοις ἔχοντες, ἄσθεν εἰδότες, καὶ μὴ θελόντες
 ὁμολογῶσι ὅτι ἀληθῆς μὴ ἔπιστασθαι· ἄσθεν
 δαίμονον δὲ ἐμπνύοντες, καὶ ἄσθεν αὐτῶν
 φρονησάντες, ἄσθεν εἶπον, δι' αὐτῶν εἶπον, ἦτοι γὰρ
 οἱ ποιηταί, Ὀμηρος δὲ καὶ Ησίοδος, ὡς φα-
 σιν, ἄσθεν μουσῶν ἐμπνύοντες, φαντασία
 καὶ πλατὴ ἐλάλησαν, καὶ οὐ καθαρῶν πνύ-
 ματι, ἀλλὰ πλατῶν, ὅτι πούτου δὲ φαντασίας
 δείκνυται, εἶ καὶ οἱ δαίμονες ἐπίστευον καὶ
 μέγιστον τῶν δειρῶν ἐξορκίζονται καὶ τῶν οὐ-
 ματος τῶν ὄντων θεῶν, καὶ ὁμολογῆ αὐτῶν τὰ
 πλατῆα πνύματα, εἶ δαίμονες· οἱ καὶ τότε
 εἰς ἐκείνους ἐπεργάζοντες, πλὴν ἐπίστευον τῶν
 τῶν ψυχῶν ἐκνήσαντες ἐξ αὐτῶν, εἶπον ἀκ-
 λουθα τοῖς τῶν φηταῖς, ὅπως εἰς μὲν τῶν
 ἀνθρώπων τε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, τῶν τε θεῶν
 μοναρχίας καὶ κρίσεως, καὶ τῶν λοιπῶν ὧν ἐ-
 φασκῶν· οἱ δὲ τῶν θεῶν ἀνθρώποι πνύματα
 φέροι πνύματος αἰγίου, καὶ τῶν φηταῖς γνό-
 μῶν, ἄσθεν αὐτῶν τῶν θεῶν ἐμπνύοντες, καὶ
 φρονησάντες ἐκνήσαντο θεοδίδακτοι, καὶ ὅσοι καὶ
 διχασμοί, εἶ καὶ κατηξιώθησαν πῶν ἀνθρω-
 πῶν τῶν τῶν λαβεῖν, ὅργανα θεῶν γνόμῶν,

A Cui igitur fidem dabimus? Arato, an
 Sophocli qui clamat. Nullus est prou-
 dentia, sed casu quodam, ut quilibet po-
 test, viuitur? Huic præterea Homerus
 non concinit: inquit enim: Iupiter vir-
 tutem viris auget minuitque. Similiter
 & Simonides ait: Nemo absque dijs vir-
 tutem accepit, non vrbs, non homo,
 non prudens Deus. Nihil autem inte-
 grum inest eis. Euripides: Nihil homi-
 nibus absque Deo est. Menander: Non
 igitur quisquam nostri curam gerit quã
 solus Deus. Euripides iterum: Saluare
 quando visum fuerit Deo, multas oc-
 casiones ad salutem suggerit Deus: &
 Thestius: Deo volente saluabitur, etiam
 B si in Euripo nauigarit. Talia quidem
 multa canentes, pugnantia inter se pro-
 nunciarunt. Sophocles in quodam loco
 aperte testatur, citra prouidentia omnia
 geri, deinde inquit: Dei autem pœnam
 nõ effugiet mortalis. Præterea hoc vni-
 uersum quidã à multis, quidam ab vno
 administrari docuere. Cum quidã pro-
 uidentiam crederet, fuere alij qui eam è
 medio tollerent. Quapropter Euripides
 dicit: Occupati sumus quidem circa
 multa, præter spem frustra quidem la-
 borantes. Quæ cum ita se habeant, li-
 quet eos plane ignorare veritatem. Si
 quid autem in medium produxete, id
 fecerunt à dæmonibus inspirati & infla-
 ti. Quapropter & si Homerus & Hesio-
 dus, aut alij Poëtæ, quidpiam eloquuti
 sunt, afflati à Musis, id nequaquam est
 credendum. Nam phantasia quadam
 rapti, & errore nec spiritu puro ducti va-
 ticipinati sunt, ut vel hinc elucescit. Si qui-
 dem obsessi, interdum sanantur adiura-
 tionibus quæ sunt in virtute reuera exi-
 stentis Dei. Et seductores spiritus, qui
 expelluntur, ad eum modum confiten-
 tur eos esse dæmones, qui tum temporis
 & in illis vires suas exercebant & opera-
 bantur. Verum quidam ex Poëtarum
 cœtu, animo vigilantes deprompsere in-
 terdum & Prophetarũ vocibus conso-
 na, videlicet de vnitæte Dei eiusque iu-
 dicio: nec non de reliquis, quæ in ipso-
 rum operibus videntur. At eã tum ipso-
 rum reliquis mortalibus in testimo-
 nium vergunt. Cæterum Dei homi-
 nes pleni spiritu sancto, & à Deo in-
 spirati instituti que, Prophetæ ordina-
 ti sunt: proinde fuere à Deo docti,
 sancti, iusti que. Quapropter digni
 habitii sunt ut essent organa Dei, à
 h ij

Sophocles
 negat prou-
 uidentiam:

Poete à Dæ-
 monibus in-
 spirati.

Poete ex
 Prophetis
 quædam deã
 ceperunt.

à quo accipientes sapientiam, vaticinati sunt de creatione mundi, & de reliquis omnibus. Siquidem eorum Prophetiæ habentur de fame, de peste, & de bellis. Nec est ut quis puter vnum solum aut duos fuisse: sed plurimi fuere suis temporibus, ut commodum videbatur, apud Hebræos. Nec interim Greci Sibyllis caruere. Prophetæ profecto omnes adeo consonantia inter se dixerunt, de præteritis, & de præsentibus quæ nunc sunt, ut non dubitemus de futuris, quin sint euentura, quemadmodum priora contigere omnia. Iam primùm omnium, consensu magno nos docuerunt, Deū ex nihilo omnia creasse. Nihil enim cum deo floruit aut vixit, sed ipse sibi locus erat, nullius indigens, & ante sæcula subsistens. Hinc ductus, hominem, à quo cognosceretur, condere voluit. Hinc præparauit mundum. Is genitus, proinde egens est: ipse verò ingenus, nullius rei eget. Deus igitur habens suum sermonem in suis visceribus, genuit eum cum eum produceret cum sua sapientia ante hæc vniuersa. Hoc sermone vsus est in mundi creatione, & omnia quæ condidit per ipsum fecit. Hic principium dicitur, quia omniū est principium, dominatōrque omnium quæ per ipsum facta sunt. Hic igitur existens spiritus Dei, principium & sapientia, altissimique potentia, descendit in Prophetas, per quos, ceu organa, de mundi creatione, nec non de reliquis loquutus est. Non enim erant Prophetæ cum mundus crearetur: sed sapientia Dei, quæ in ipso est, sermōque eius sanctus semper præsto erat. Quapropter per Salomonem Prophetam sic fatur: Cum ipse præpararet cælos, aderam: & cum firmaret terræ fundamenta, aderam: simul cum eo disponens & ordinās. Moses vero, qui multis annis præcessit Salomonem, inquit, immo sermo Dei per Moysen: In principio creauit Deus cælum & terram. Primo quidem principium & eius creationem nominauit: deinde ipsum Deum posuit. Non enim fas est, deū temere & otiose nullo opere subiecto nominare. Nā diuina sapientia prænouerat fore qui ineptias effutirēt, & multitudinem deorum introducerent:

γὰρ ἡ θεῖα Θεία μέλλειν φλυαρεῖν πινάς, καὶ πληθύνειν θεῶν ὀνομαζέειν ἢ ὅτι ὄντων.

A καὶ χειρότεραι Θείαι πλεὺς ἢ αὐτῶν, δι' ἧς Θείας εἶπον καὶ τὰ πᾶσι τῆς κτίσεως τῆς κόσμου, καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων. καὶ γὰρ περὶ λοιπῶν καὶ λιμῶν καὶ πολέμων παρεῖπον. καὶ οὐχ εἷς, ἢ δύο, ἀλλὰ πλείονες καὶ χρόνοι καὶ καιροὶ ἐξηγήθησαν ὑπὸ Ἑβραίοις. ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Ἑλλήσιν Σίβυλλα, καὶ πρότεροι Φίλα ἀλλήλοισι καὶ σύμφωνα εἰρήκασα, τὰτε πᾶσι αὐτῶν γεγραμμένα, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς γεγραπτά, καὶ τὰ κατ' ἡμᾶς νυνὶ τελειούμενα. διὸ καὶ πεπεσμένα καὶ πᾶσι τῶν μελλόντων οὕτως ἐσεσθαι, κατὰ καὶ τὰ πᾶσι ἀπῆρξεν. καὶ πᾶσι τοῦ μὲν συμφώνως ἐδίδαξαν ἡμᾶς, ὅτι εἴς ἑκαὶ ὄντων τὰ πᾶσι ἐποίησεν. οὐ γὰρ τι πᾶσι θεῶν σιωπήμασιν. ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτῶν τόπος ὢν, καὶ ἀνεδέξασθαι ὢν, καὶ ὑπερέχον πᾶσι αἰώνων, ἠτέλησεν ἀποθεῖναι ποιῆσαι ὅ ἡνωσθῆ. πύτυ οὖν πᾶσι ποιῆσαι τὸν κόσμον. ὁ γὰρ ἡγετὸς καὶ πᾶσι δεικνύσθαι ὅτι ὁ ἀγνώστου, ἔδειξεν πᾶσι δεικνύσθαι. ἔχον οὖν ὁ θεὸς τὸν ἑαυτῶν λόγον ἐκείνου ἐν τοῖς ἰδίῳις ἀλλήλοισι, ἐξηγήσεν αὐτὸν μετὰ τῆς ἑαυτῶν Θείας ἐξεργασίας πᾶσι ὄλων. τῶν τὸν λόγον ἔχον ὑποურῶν τῶν ὑπὸ αὐτῶν γεγραμμένων, καὶ δι' αὐτῶν τὰ πᾶσι πεποίηκεν. εἴθ' λέγεται ἄρχη, ὅτι ἀρχὴ καὶ κυριότης πᾶσι τῶν δι' αὐτῶν δημιουργημένων. εἴθ' οὖν ὢν πνεῦμα θεοῦ, ἔχει ἀρχὴ καὶ Θεία, καὶ δυνάμεις ὑψίστου κατήρχετο εἰς τοὺς πᾶσι, καὶ δι' αὐτῶν ἐλάλει τὰ πᾶσι τῆς ποιήσεως τῆς κόσμου καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων. οὐ γὰρ ἦσαν οἱ πᾶσι οἱ πᾶσι ὅτε ὁ κόσμος ἐγένετο. ἀλλὰ ἡ Θεία ἢ ἐν αὐτῶν οὐσα ἢ τῶν θεοῦ, καὶ ὁ λόγος ὁ ἀγῶν αὐτῶν ὁ αἰεὶ συμπῶν αὐτῶν. διὸ δὴ ἔχει Σολομῶνος πᾶσι οὕτω λέγει. ὡς δὲ ἡτοίμασε τὸν ἔρανον, συμπῶν ἡμῶν αὐτῶν, καὶ ὡς ἔγραψεν ἐποίησε τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἡμῶν πᾶσι αὐτῶν ἀρμόζουσα. Μωσῆς δὲ ὁ καὶ Σολομῶνος πᾶσι πολλὰ ἐτῶν ἡρόμενος, μέλλον δὲ ὁ λόγος ὁ τῶν θεοῦ ὡς δι' ὄργανου δι' αὐτῶν φησὶν, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἔρανον καὶ πλεὺς γῆ. πᾶσι τῶν ἀρχῶν καὶ ποιῆσιν ὀνομασθῆναι. εἴθ' οὕτως τὸν θεὸν σιωπῆσεν. ἢ γὰρ ἀρχῆς ἀρχὴ καὶ ὅτι κενῶν θεῶν ὀνομαζέειν. πᾶσι δὲ

cœli, vt lumen præbeant super terram & factum est ita. Fecit autem Deus duo luminaria magna, luminare maius, in dominium dici: & luminare minus, in dominium noctis, & stellas. Posuitque eas Deus in firmamento cœli, vt lucem præberent super terram: & vt dominarentur in diem atque noctem, & distinctionem facerent inter lucem & inter tenebras: & vidit Deus quod esset bonum: Et fuit vespera, fuitq; mane dies quartus. Et dixit Deus: Reptificent aquæ reptile animæ viuentis: & auem quæ volitet super terram, in facie firmamenti cœli. Et creauit Deus cetos magnos: & omnem animam viuentem & motabilem, quam reperere fecerunt aquæ iuxta speciem suam, & omnem auem pennatam, iuxta speciem suam: & vidit Deus quod esset bonum. Et benedixit illis Deus, dicens: Fructificate & augete, & implete aquas in fretis, & auis multiplicetur in terra. Et fuit vespera fuitq; mane dies quintus. Et dixit deus: Producat terra animam viuentem secundum speciem suam, iumentum reptile & bestiam terre secundum speciem suam: & factum est ita. Et fecit Deus bestiam terræ iuxta speciem suam, & iumentum secundum speciem suam, & omne quod reptat super terram iuxta speciem suam, & vidit Deus quod esset bonum. Dixitque Deus: Faciamus hominem in imagine nostra, secundum similitudinem nostram, & dominetur in piscem maris, & in volucrem cœli, & in iumentum, & in omnem terram, & in omne reptile quod reptat super terram. Creauit itaque Deus hominem in imagine sua, in imagine Dei creauit eum, masculum & feminam creauit eos. Et benedixit illis Deus, dixitque ad eos: Fructificate & augete, implete terram, atque subiicite eam: & dominamini in piscem maris, & in volucrem cœli, & in omne animans quod reptat super terram. Et dixit Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam seminantem semen, quæ est in superficie vniuersæ terræ, & omnem arborem, in qua est fructus arboris, & quæ semen seminet, vt sint vobis in escam. Sed & omni bestię terræ, & cuncto volatili cœli, atque omni illi quod reptat super terram, in quo est anima viuens, dedi vniuersum virorem herbæ in cibum:

A τὸ ἕρανος, φαίην ὅτι τῆς γῆς, ἔγένετο οὕτως, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν, εἰς ἀρχαί τῆς ἡμέρας, ἔ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσονα, εἰς ἀρχαί τῆς νυκτός, ἔ τοὺς ἀστέρας· καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν τῷ στερέωματι τοῦ ἕρανοῦ, ὡς φαίην ὅτι τῆς γῆς, ἔ ἀρχῆν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, καὶ ἀνακαίειν ἀνὰ μέσον τοῦ φωτός, ἔ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους, καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, ἔ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα τέταρτη. ἔ εἶπεν ὁ θεὸς, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἐρπετῶ ψυχῶν ζώων, καὶ πετεινῶν πετῶν ἐπὶ τῆς γῆς, B καὶ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ κῆτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἐρπετῶν, ἔ ἐξήγαγον τὰ ὕδατα καὶ γένη αἰψῶν, καὶ πῶν πετεινῶν πτερωτῶν καὶ ἄλλων· καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν, καὶ βλόγησεν αὐτὰ ὁ θεὸς λέγων, αὐξάνετε, καὶ πληθύνετε, ἔ πληρώσατε τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, καὶ τὰ πετεινὰ πληθύνετω ὅτι τῆς γῆς, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα πέμπτη. ἔ εἶπεν ὁ θεὸς, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχῶν ζώων καὶ γένος, τετραπόδα, καὶ ἐρπετῶν, καὶ θηρία τῆς γῆς καὶ γένος· ἔ ἐγένετο ἕτως· καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς καὶ γένος, καὶ τὰ κτήνη καὶ ἄλλων, ἔ πῶντα τὰ ἐρπετῶ τῆς γῆς· ἔ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν. ἔ εἶπεν ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἀνθρώπων καὶ εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἔ ἀρχέτωσαν τῆς γῆς τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ ἕρανοῦ, ἔ τῶν κτενῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, ἔ πῶντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων ὅτι τῆς γῆς, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἀνθρώπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἀρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς, ἔ βλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς, λέγων, αὐξάνετε καὶ πληθύνετε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, ἔ κατακυριεύσατε αὐτῆς, ἔ ἀρχέτω τῆς γῆς τῆς θαλάσσης, ἔ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πῶντων τῶν κτενῶν, ἔ πάσης τῆς γῆς, καὶ πῶντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων ὅτι τῆς γῆς. ἔ εἶπεν ὁ θεὸς· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πῶν χόρτον ἀσπερμιον, ἀσπερμιον, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἔ πῶν ξύλον ὃ ἔχει ἐν αὐτῷ καρπὸν ἀσπερμιῶν ἀσπερμιον, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν, ἔ πᾶσιν τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ ἕρανοῦ, ἔ πῶντι ἐρπετῶ ἐρπόντι ὅτι τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν αὐτῷ πρῶν ζωῆς, πῶντα χόρτον χλωρὸν εἰς

βράσιν, κὶ ἐγένετο οὕτως. Ἐ εἶδεν ὁ θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, κὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν, κὶ ἐγένετο ἑσπέρα κὶ ἐγένετο παρὰ ἡμέραν ἕκτην, κὶ συνετέλεσθησαν ὁ οὐρανὸς κὶ ἡ γῆ, κὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν. κὶ συνετέλεσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἀ ἐποίησε, κὶ κατέπαυσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἃν ἐποίησε, κὶ βλόγησεν ὁ θεὸς πλὴν ἡμέραν πλὴν ἑβδόμην, κὶ ἠγάσεν αὐτὴν, ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ἃν ἤρξατο ὁ θεὸς ποιῆσαι. τῆς μὲν οὖν ἑξαήμερου ὁσδεὶς ἀνθρώπων διωατὸς κατ' ἀξίαν πλὴν ὄξῃσιν, κὶ πλὴν οἰκονομίαν πᾶσιν ὄξῃσιν, ὅδε εἰ μυρία εὐματὰ ἔχοι, κὶ μυρίας γλώσσας, ἀλλ' ὁσδε εἰ μυρίοις ἔπει βιώσῃ τις, ὅτι δὴ μὲν ἐν ταῖς ταῖς βίᾳ, ὅδε ὅπως ἔσται ἰκανὸς παρὰ τῶντα ἀξίως ἢ εἰπεῖν, ἀλλ' ὁ ἑσθέρων μὲν ἄλλοι, κὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἑσθίας τῆς θεοῦ, τῆς ἕσσης ἐν ταῖς τῇ παροχρημαμένη ἑξαήμερᾳ, πολλοὶ μὲν ἔν τῶν συγγραφέων ἐμιμησάντο, κὶ ἠτέλησαν παρὰ τούτων διήγησιν ποιῆσαι, καὶ τοὶ λαβόντες ἐντεύθεν τὰ ἀφορμας, ἢ τοὶ παρὰ κόσμου κτισσεως, ἢ παρὰ φύσεως ἀνθρώπου, κὶ ὁσδε ὁ τυχόν ἑναυσμα ἀξίον π τῆς ἀληθείας ὄξῃσιν. δοκεῖ δὲ τὰ ἑσθέρων ἢ φιλοσόφων ἢ συγγραφέων κὶ ποιητῶν εἰρηλῶνα, ἀξίόπιστα μὲν εἶναι, παρὰ τῶν θεῶν κεκλιωπίασται. μὲν δὲ κὶ κενὸς ὁ λόγος αὐτῶν δεικνύει, ὅτι πολλὴ μὲν πληθὺς τῆς φλυαρίας αὐτῶν ἔστι. ὁ τυχόν δὲ τῆς ἀληθείας ἐν αὐτοῖς ἔχ βίεσκεται, κὶ γὰρ εἰ τί δοκεῖ ἀληθὲς δι' αὐτῶν ἐκπεφωτῆσθαι, σύγκρασιν ἔχ τῇ πλάτῃ. κατὰ τὸ γὰρ φάρμακον π δηλητηριον συκρεθὲν μὲν ἡ ὄξῃ, ἢ ἑτέρῳ πῆν, ὁ πᾶν ποῖς βλαβερόν κὶ ἀχρηστον. ὅπως κὶ ἐν αὐτοῖς πολυλογία βίεσκεται ματαιοπονία, καὶ βλάβη μάλλον τοῖς πειθομένοισιν αὐτῇ.

Ἐπὶ μὲν δὲ παρὰ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας ἡ πόρτες μὲν ἀνθρώποι ὀνομάζονται. οἱ δὲ πλείους ἀγνοοῦσιν ὅτι παρὰ Ἑβραίοις ὁ καλῆται σαββατου Ἑλλῆσι ἐρμηνεύεται ἑβδομάς, ἢ τις εἰς πᾶν γένος ἀνθρώπων ὀνομάζεται μὲν, δι' αὐτὸ δὲ ἀπῆλθε καλοῦσιν αὐτὴν ὅτι ὅτι πᾶντα. ὁ δὲ εἰπεῖν Ἡσίοδον τὸν ποιητὴν ὅτι χάους γῆ-ἡρῆσθαι Ἐρεβον, κὶ πλὴν γῆν ἑσθέρων κυριότων. τῆν κατ' αὐτὴν τε γῆν κὶ ἀνθρώπων, μά-

A & factum est ita. Et vidit Deus omne quod fecerat, & ecce erat valde bonum, & facta est vespera, fuitque mane dies sextus. Et perfecti sunt caeli & terra, & omnis exercitus illorum. Consummauitque Deus in die septimo opus suum quod fecerat, & quieuit in die septimo ab omni opere suo quod fecerat. Et benedixit Deus diei septimo, & sanctificauit eum, eo quod in eo quieuisset ab omni opere suo, quod creauit Deus ut faceret. Caeterum Hexaemeri nullus homo potest vel ordinem, vel dispositionem pro dignitate cloqui, nec si quis haberet decies mille ora, totidemque linguas: neque si totidem annis in hoc mundo peregrinans viueret, vel sic quipiam tanta materia dignum profari posset. Tanta est excellentia magnitudinis, & tantæ sunt diuitiæ diuinæ sapientiæ quæ latet in prescripto Hexaimero. Plurimi Scriptores imitati sunt prædicta sex dierum opera, & de iis sermonem facere instituerunt. Accepta igitur inde occasione, disseruere de mundi creatione, de hominis natura: sed eorum sermo ne vel scintillulam quidem veritatis complectitur: Ea quæ Historici, Philosophi aut Poëtæ tradidere, non nihil probabilia videntur: at verborum lenocinium tolle, stulta & vana eorum scripta apparebunt. Siquidem scripta eorum, quid aliud quàm infinitas nugas continent? nec in iis vel particulam veritatis quis cernere potest. Præterea si quando credis aliquid quod veritate nititur, ab ipsis prolatum, attamen semper errore & mendacio corruptum est. Quemadmodum pharmacum aliquod mortiferum, si melle, vno, aut alio quodam liquore amabili temperetur totum inutile & noxium redditus. Sic loquacitas, quæ in prædictis scriptis reperitur, vanus & irritus labor est, & maxima incommoda fert iis, qui garrulitati illorum fidem habent.

Præterea de die septimo, qui inter omnes mortales celebris est, magna apud plerisque ignorantia est. Hic enim dies, qui ab Hebræis Sabbatū vocatur, Græcè, si quis nomen interpretetur, septimus dicitur. Hoc nomine mortales omnem diem istum appellant, at nominis causam nesciunt plerique. Quod Hesiodus Poëta canit ex Chaos processisse Erebū, Terram & Amorem, qui diis hominibusque imperat, quis nescit eius

sententiam planissimè esse vanam & frigidam, & plurimum ab ipsa veritate exorbitare? Deum etenim voluptate vincici nequaquam oportet. Siquidem homines quidam inveniuntur tanta modestia præditi, ut abstineant ab omni inhonesta voluptate superentque malam cupidinem. Præterea quod à terrestribus & infimis telam creationis vniuersorum exorditur, humano more facit. Siquidem ea omnia planè humilia & infirma sunt respectu Dei. Nam homo qui in vna mundi regione est, super terra ædificium ponere solet: nec nisi fundamento iacto, fastigium ædificii imponere potest. Cæterum Dei potentia hinc innotescit. Nam ex iis quæ non sunt, facit, ut libitum est, quæ vult. Quæ enim apud homines sunt impossibilia, apud Deum possibilia habentur. Quapropter Prophetia testatur, creationem cæli factam esse primò, non ut hominum more fit, sed in modum fastigij. Dicit enim: In principio creauit Deus cælum, id est, per principium conditum est cælum, quemadmodum supra edocuimus. Terram dicens, intelligit fundamentum & quasi pauimentum: Abyssum nominans, aquarum multitudinem & abundantiam repræsentat. Tenebras pronuncians, ob oculos ponit caliginem, quæ cælum creatum obscurarunt & contexerunt, quemadmodum aquæ potu salubres operuere superficiem terræ. At spiritum, qui ferebatur super aquas, largitus Deus creaturæ ut eius opera possit producere videntia, non secus ac homini animam attribuit, tenue tenui commiscens: Spiritus namq; sua natura tenuis est, itidem & aqua. Cæterum aqua addita spiritui nutrit & conseruat creaturam vniuersam per omnia means. Vnum quidem spiritum lucis qui formam obtinet, inter aquam & cælum constituit medium ne tenebræ communicarent cum cælo quod proximum Deo est, antequam ipse diceret: Fiat lux. Verum non secus ac fornix cælum, terram glebæ assimilata complectitur. Nā Prophetia quidam nomine Esaias de cælo ad hunc modum fatur: Deus qui fecit cælum & fornixem siue cameram, & extendit ut tabernaculum ad inhabitandum. hæc verò Dei ordinatio est, nempe sermonis accendentis lucem quasi in domo, quæ illuminat orbem sub cælo vniuersum. Lucem Deus vocauit, diem: tenebras nominauit noctem. Nullus enim mortu-

ταρον ἐ ψυχρον ὁ ρημα αὐτῶ, καὶ ἀλλότριον πάσης ἀληθείας δείκνυται. θεὸν γὰρ οὐ χρεὶ ὑφ' ἡδονῆς νικᾶσθαι. ὅπου γὰρ καὶ οἱ ὄφρονες ἀφροδοποι ἀπέχονται πάσης ἀφροδῆς ἡδονῆς, καὶ ὀπιθυμίας κακῆς. ἀλλὰ ἐ ὁ ἐκ τῆς ὀπιθυμίας κατὰ θεὸν ἀπέχεται καὶ λέγει πλεὺ ποίησιν τῆς γενημηδύων, ἀφροδοποιον ἐ ταπεινὸν ἐ πῶν ἀδυνείες ὁ ἐννοήμα αὐτῶ, ὡς πρὸς θεὸν ὅστιν. ἀφροδοπος γὰρ κατὰ ὄν, ἀφροδοποι ἐκ τῆς γῆς οἰκοδομεῖν, καὶ οὐ πρὸς τὰς δυνάμεις καὶ πλεὺ ὀφροδύω ποιῆσαι, ἐὰν μὴ τὸν θεμέλιον ἔσπασται, θεὸς δὲ ὁ δυνάτων ἐκ τούτου δείκνυται, ἵνα πρῶτον μὲν εἴς ὅσον ὄντων ποιῆται γινόμενα, κατὰς βούληται. τὰ γὰρ πρῶτα ἀφροδοποι ἀδυνάμεις, δυνάμεις ὅστιν πρῶτα θεῶ. εἰς καὶ ὁ φροδοποι πρῶτον εἶρηκε πλεὺ ποίησιν τῆς ὕδατος γενημηδύων, ὅπου ἐπέχοντα ὀφροδῆς, λέγων, ἐκ ἀρχῆς ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν, τούτῃ ἀφροδοποι τῆς ἀρχῆς γενημηδύων τὸν οὐρανὸν, κατὰς ἐφροδοποι δεικνυκῆται. γὰρ δὲ λέγει δυνάμεις ἐδάφους ἐ θεμέλιον, ἀφροδοποι δὲ πλεὺ πληθύνει τῆς ὕδατων ἐ σῆτος ἀφροδοποι τὸν οὐρανὸν γενημηδύων ἔσπασται θεὸς, ἐσκεπαχέναι κατὰς εἰ πῶμα. τὰ ὕδατα σὺ τῆ γῆ. πνεῦμα δὲ ὁ ὀπιφροδοποι μὲν ἐπῶν τῆς ὕδατος ὁ ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς ζωογῆσιν τῆ κλίση κατὰς ἀφροδοποι ψυχῶν τὰς λεπτῶν ὁ λεπτὸν συκρεάσαι. ὁ γὰρ πνεῦμα λεπτὸν καὶ ὁ ὕδαρ λεπτὸν, ὅπως ὁ μὲ πνεῦμα πρέφει ὁ ὕδαρ. ὁ δὲ ὕδαρ σὺ τὰ πῶμα καὶ πρέφει πλεὺ κλίση δεικνυκῆται πῶμα. τὰ χροσε, ἐν μὲν ὁ πνεῦμα φωτῆς τῶν ἐπέχον ἐμειστέυει τῆς ὕδατος ἐ τῆς οὐρανοῦ, ἵνα ὅπου ἀφροδοποι μὴ κεινωῖ ὁ σῆτος τὰς ὕδατων ἐφροδοποι ὄντι τῆ θεὸς, πρὸ τῆ εἰπεῖν τὸν θεὸν γενημηδύων φῶς. ὡς πρὸς ἐν καμῆραι ὁ ὕδατος ὄν συνφροδοποι τῆ ὕλη, βάλει ἐοικῆται. καὶ γὰρ εἶρηκεν πρὸ τῆς οὐρανοῦ ἔτερος πρῶτον οἰοματι Ἡσάας λέγων. θεὸς ὅστιν ὁ ποιῆσαι τὸν οὐρανὸν ὡς καμῆραι, ἐ ἀφροδοποινας ὡς σκηνῶν κατοικεία. ἡ ἀφροδοποινας οὐ τῆ θεὸς τῆς ὅστιν ὁ λόγος αὐτῆς φάσιων ὡς πρὸς λυγρος ἐν οἰκῆματι σινεχρημηδύων ἐφῶπισε πλεὺ ὅσον οὐρανὸν. χροσε μὲν ὁ κόσμου ποιῆσαι καὶ ὁ μὲν φῶς ὁ θεὸς ἐκαλέσει ἡμέραν, ὁ δὲ σῆτος νύκτα. ἐπεὶ τοῖ γὰρ

ἀνθρώπος οὐκ αὐτὸν ἴδεν καλεῖν τὸ φῶς ἡμέρας,
 ἢ τὸ σκοτὸς νύκτα. ἀλλ' ὅσα μὲν τὰ λοιπὰ εἰ-
 μὴ πλεῖστον ὀνομασίαν εἰλήφει ἀπὸ τῆς ποιήσαυ-
 τος αὐτῶν θεοῦ. τῆ μὲν οὖν ὄψιν ὡς ἔφθη ἡ ποσὶς
 τῆς ἰσοείας, καὶ ἡμέρας τῆς κόσμου εἰρήκην ἢ
 ἀγία γραφή. οὐ γὰρ πούτου τῆς φερέωματος,
 ἀλλὰ ὡς ἐτέρου οὐρανοῦ τῆς ἀορατοῦ ἡμῖν
 ὄντος, μὴ ὅν οὐδ' ὁ ἀόρατος ἡμῖν οὐρανὸς κέ-
 κληται φερέωμα, ἐφ' ἧ ἀείληται τὸ ἡμῶν
 τῆ ὕδατος, ὅπως ἢ τῆ ἀνθρώποτητι εἰς ὑπερῶς
 καὶ ὄμβροι καὶ δρόσοι. τὸ δὲ ἡμῶν τῆ ὕδα-
 τος ὑπελείφθη ἐν τῆ γῆ εἰς ποταμούς, καὶ πη-
 γὰς, καὶ θαλάσας, ἐπὶ οὗ σιωέχοντος τῆ ὕ-
 दाτος πλεῖστον γὰρ, μάλιστα κίλοις τόποις ἐποίη-
 σεν ὁ θεός, ἀφ' ἧ τῆ λόγου αὐτοῦ τὸ ὕδωρ συνα-
 ρθῆναι εἰς σιναγωγὰς μίαν, καὶ ὄρα πλεῖστον γα-
 τηθῆναι πλεῖστον ἕνα, ὡς ἔφθη γαργῆσαι αὐ-
 τὴν ἀόρατον. ὄρα τῆ οὗ λί γῆ ἡμοιωθῆναι ἐπὶ
 ἡσπέρην ἀκατακτάσας. κατεσκιάσεν οὖν
 αὐτὴν καὶ κατεκρύβησεν ὁ θεός ἀφ' ἧ πύρρο-
 δαπῶν χλοῶν καὶ σπερμῶν καὶ φυτῶν. σκέπει
 τὸ λοιπὸν πλεῖστον ἐν πύτοις ποικιλίαν καὶ ἀφ' ἧ φο-
 ρὴν καλλονῶν καὶ πληθύν, καὶ ὅτι δι' αὐτῶν δει-
 κνυται ἢ ἀνάστασις, εἰς δεῖγμα τῆς μελλούσης
 ἔσεσθαι ἀνάστασις ἀπορῶν ἀνθρώπων. ὡς
 γὰρ κατεκρύβησεν οὐ γαμῶσθαι ἐκ συκῆς καγ-
 χραμίδος γίνεσθαι συκῆν, ἢ τῶν λοιπῶν σπερ-
 μῶν ἐλαχίστων φεῖν παμμεγέθη δένδρα. τὸν
 δὲ κόσμον ἐν ὁμοιωμάτι λιμῶν λέγουσιν ἐπὶ
 τῆς θαλάσσης. ὡς ἔφθη γὰρ θαλάσσα, εἰ μὴ εἶχε
 πλεῖστον τῆ πύρρο καὶ πηγῶν ὅτι ἴσθμιον καὶ ὅτι
 χορηγίαν εἰς ἔσθμιον ἀφ' ἧ πλεῖστον ἀλμυρότητα
 αὐτῆς, πάλαι δὲ ἐκπεφυγμένη ἡ οὐτὴν ἔ-
 ὁ κόσμος εἰ μὴ ἐγῆκει τὸν τῆ θεοῦ νόμον, καὶ
 τοῖς ὡς ἔφθη φέροντας καὶ πηγάζοντας πλεῖστον
 γλυκύτητα καὶ βιωλαγίαν, ἔδιδουσίντω,
 καὶ διδάχων τῆ ἀγίων, ἐντολῶν τῆ θεοῦ, ἀφ' ἧ
 πλεῖστον κακίαν, καὶ ἀμάρταν πλεῖστον πληθύνουσιν
 ἐν αὐτῆ, ἢ δὲ ἀνὸς ἐκλελείπει. καὶ καθάπερ ἐν
 θαλάσῃ, νῆσοι εἰσὶν αἱ μὲν οἰκηταὶ καὶ ὕδροι
 καὶ καρποφόροι, ἔχουσαι ὄρμους καὶ λιμῶνας,
 ὡς ἔφθη τῆ πύρρο καὶ ἡμοιωθῆναι ἐπὶ αὐτοῖς
 κατὰ φύσιν. οὐτὴν δὲ δόκεν ὁ θεός τῆς κόσμου
 καμνηθῆναι καὶ χμαζομένην ὡς τῆ ἀ-
 μάρτην τῆς σιναγωγῆς, λεγόμενης ἐκ-

mundo qui peccatorum tempestatibus & naufragiis iactatur, synagogas, quas Eccle-

A lis potuisset luci aut tenebris, ut par erat
 nomina imponere. Alij aliis nomina in-
 didere, at illa à solo Deo nomina sua
 acceperunt, ut qui ea creasset. Primò
 autem loco, vbi scriptura sacra tractat
 creationem seu mundi generationem,
 non loquitur de isto firmamento visibi-
 li, sed aliud quoddam cœlum nobis in-
 visibile proponit, secundum quod visi-
 bile hoc firmamentum nūcupatum est,
 quod quidem aquæ dimidium sursum
 rapuit, ut in hominum usum, pluuiam,
 imbres & rorem funderet. Reliquum a-
 quarum dimidium relictum est terræ, ut
 B sint flumina, fontes atque stagna, ma-
 riæque. Cæterum cum aqua adhuc te-
 neret superficiem terræ, maxime tamen
 se recepisset in cavernas eius, Deus per
 sermonem suum id præstitit, ut aqua in
 vnum abiret locum, & terra, quæ prius
 haud cernebatur, appareret. Verum e-
 nimvero terra quamuis oculis esset sub-
 iecta, attamen ornata suo, ut quæ foret
 informis, carebat. Quapropter Deus id
 negotii sibi desumpsit, & eam quam pul-
 cherrime exornavit omnigenis semini-
 bus, floribus plantisque. In his obserua-
 C ò homo, variam & diuersam tum pul-
 chritudinem tum multitudinem. Per
 hæc manifestissimè vniuersalis hominū
 resurrectio demonstrari quit, quasi aper-
 tissimo & euidentissimo exemplo. Quis
 enim, si modo, aduertat animum non
 mixeretur ex paruo ficus semine nasci ar-
 borem ficum? aut quem non admiratio
 defigat cernentem ex reliquis semini-
 bus, & quidem minimis, arbores cresce-
 re maximas? Cæterum mundus, si rem
 recte reputare volumus, comparatur ve-
 rissima ratione, mari. Quemadmodum
 D fontium fluminūque fœcundum in-
 fluxum, & alimentum caperet ex falsu-
 gine sua vsque dulcibus aquis diluta, iã
 dudum intercidisset: Sic & mundus, ni
 haberet legem & prophetas manantes
 & subinde scaturientes dulcedinem, mi-
 sericordiam, iustitiam & doctrinam sã-
 ctorum Dei præceptorum, propter pec-
 catum & malitiam, quæ duo in eo po-
 tenter & copiosè regnant, certè iam du-
 dum interiisset. Quemadmodum in ma-
 ri insulæ quædam prominent habitabi-
 les, frugifere, & quibus est aqua salubris,
 nec non naualia & portus cõmodi, quo-
 se naufragi reciperent: sic Deus dedit

fias nominamus, in quibus veritatis do-
 ctrina feruet, ad quas confugiunt veri-
 tatis studiosi omnes quotquot saluari,
 Deique iudicium & iram euitare vo-
 lunt. Ut verò & aliæ sunt insulæ saxosæ,
 aqua potabili vacuæ, steriles, efferatæ &
 inhabitabiles, quæque plurimū damni-
 tum nauigantibus, cum naufragis affe-
 runt: in his etiam naues atteruntur, &
 quotquot ad eas appellunt, extrema pe-
 ricula subeunt: Ita sunt doctrinæ erro-
 ris, dico autem hæreses, quæ suos secta-
 tores perdunt. Non enim à veritate præ-
 uia ducuntur, verum, quemadmo-
 dum pyræ, vbi impleuerunt suas na-
 ues, penetrant ad prædicta loca vt exi-
 tium apportent: Sic accidit his, qui re-
 licta veritate in hæreses abeunt, à qui-
 bus tandem perduntur. Dies quartus
 erat quo luminaria creata sunt. Deus
 etenim præsciuerat nugas vanorū Phi-
 losophorum, quod dicturi essent (vt ir-
 ritum Deum facerent) omnia quæ ter-
 ra profundit, fieri ex causis elementorū.
 At vt rei veritas omnibus conspicua
 foret, ostendit plātas & semina crea-
 tione sua anteuertisse elementa, quæ
 posteriora cum sint, quis aded delirus
 est, ut credat ea potuisse facere ea, quæ
 creatione sunt priora? Cæterum astra
 hæc typum magni mysterij præ se ferūt.
 Sol etenim Deum quodammodo repræ-
 sentat, Luna vero hominem. Vt sol mul-
 tis (quod dicitur) parasangis, antecedit
 lunam potentia & gloria: Sic Deus
 plurimum excellit hominem. Vt Sol
 plenus semper conspicitur, nec vnquā
 diminuitur: Sic Deus perpetuò perfe-
 ctus existit, plenus potentia, intellectu,
 sapientia, immortalitate & reliquis bo-
 nis omnibus. Luna singulis mensibus
 occumbit, eiusque potentia emoritur,
 hominis conditionem ostentans: dein-
 de regeneratur & augetur ad designan-
 dam resurrectionem cunctorum futurā.
 Tres dies, qui præcesserē creationem
 duorum luminarium, Trinitatis myste-
 rium sacrosanctum repræsentant, vide-
 licet Deum, sermonem, sapientiam.
 Quartus dies, typus est hominis qui lu-
 mine indiget, nempe vt sit Deus sermo,
 sapientia, homo. Atque hæc est causa,
 quare quarto die luminaria sint condi-
 ta. Verum astrorum positio & ordo, ius-
 tos & pios qui seruant legem & Dei

*Hæretici, si-
miles pyræ-
saxum.*

*Opus. 4.
dies.*

*Sol & Luna
Dei & ho-
minis typus.*

A κλησίας ἀγίας, ἐν αἷς καθάρων λιμέσιν διόρ-
 μοις ἐν ἡσίοις αἱ διδασκαλίαι τῆς ἀληθείας
 εἰσὶ: ὡς αἱ καθάρουσι οἱ θελόντες θρ-
 ζεσθαι ἐρασταὶ γινόμενοι τῆς ἀληθείας, καὶ βε-
 λόμενοι ἐκφυγεῖν πλὴν ὀργῆς καὶ κρίσιν τῆς θε-
 οῦ καὶ ὡσπερ αὐτῶν ἡσίοι εἰσιν ἕτεραι πεπεωδῆς καὶ
 ἀνύδροι & ἀκαρποι & θηριώδῆς καὶ ἀοίκητοι
 ἐπὶ φιλίᾳ τῶν πλεόντων καὶ χιμαζομένων,
 ἐν αἷς τεύρεται τὰ πλοῖα, καὶ ἐξαπολλύονται
 ἐν αὐταῖς οἱ κατερχόμενοι: οὕτως εἰσὶν αἱ δι-
 δασκαλίαι τῆς πλάνης, λέγω δὲ τῶν αἰρέσεων
 B αἱ ἐξαπολλύουσι τοὺς πρῶτον αὐταῖς. οὐ
 γὰρ ὁδηγῶνται ὑπὸ τῆς λογῆς τῆς ἀληθείας,
 ἀλλὰ καθάρων πεισθῆται ἐπὶ πληρώσει τῆς
 ναῦς, ἐπὶ τοῖς πρῶτοις τοῖς πρῶτοις πει-
 ροῦσι ὅπως ἐξαπολέσωσιν αὐτὰς, οὕτω συμ-
 βαίνει καὶ τοῖς πλανωμένοις ἀπὸ τῆς ἀληθείας
 ἐξαπολλύονται ὑπὸ τῆς πλάνης. τετάρτη ἡ-
 μέρα ἐγένοντο οἱ φωστῆρες. ἐπὶ ὁ θεὸς πρῶ-
 τῶν ὄντων ἠπίετο τὰς φλυασίας τῶν ματαίων
 φιλοσόφων, ὅτι ἐμελλον λέγειν ἀπὸ τῆς σοφίας
 εἶ) τὰ ἐπὶ τῆς γῆς φύσιν, ὡς αἱ ἀτε-
 C τῆν τὸν θεόν. ἢ οὐκ ὁ ἀληθὴς διήρη, πρῶ-
 τῶν ὄντων γένοντο τὰ φῶς & τὰ σπέρματα
 τῶν σοφίων. τὰ γὰρ μεταγενέστερα οὐ δύναται
 ποιεῖν τὰ αὐτὰν πρῶτον γενέστερα. ταῦτα δὲ δεῖ-
 γμα & τύπον ἐπέχει μεγάλου μυστηρίου. ὁ γὰρ
 ἥλιος ἐν τύπῳ θεοῦ ἐστίν. ἡ δὲ σελιώη ἀ-
 δεσπότου. καὶ ὡσπερ ὁ ἥλιος πολὺ ἀφαιεῖ
 τῆς σελιώης δυνάμει καὶ δόξῃ: οὕτω πολὺ
 ἀφαιεῖ ὁ θεὸς τῆς ἀφαιετότητος. καὶ καθάρ-
 ων ὁ ἥλιος πλήρης πρῶτον ἀφαιεῖ μὴ ἐ-
 λατῶν γινόμενος: οὕτω πρῶτον ὁ θεὸς τέ-
 D λειος ἀφαιεῖ, πλήρης ὄντων πάντων δυνάμειος
 καὶ σωτέος & θείας, & ἀθανασίας & πνύ-
 των τῶν ἀγαθῶν. ἡ δὲ σελιώη καὶ μίμνα φῆ-
 ρι, καὶ δυνάμει ἀποθνήσκου, ἐν τύπῳ οὐσα ἀ-
 δεσπότου. ἐπειτα ἀναγεννάται καὶ αὐξάνει εἰς δεῖ-
 γμα τῆς μελλούσης ἐσοσθαι ἀναστάσεως. ὡ-
 αὐτως καὶ αἱ πρῶται ἡμέραι τῶν φωστῆρων γε-
 γνηῖαι, τύποι εἰσιν τῆς τριάδος τῆς θεοῦ, & τῆ
 λογῆς αὐτῆς, καὶ τῆς θείας αὐτῆς. τετάρτη δὲ
 τύπος ἐστίν ἀφαιετοῦ ὁ πρῶτος τῆς φωτῆς,
 ἵνα ἡ θεὸς λογῆς, θεία, αἱ δεσπότου. ἀφαιετο
 καὶ τῆ τετάρτη ἡμέρᾳ ἐγενήθησαν φωστῆρες.
 ἡ δὲ τῶν ἀστῶν θεοῖς, οἰκονομία καὶ τῶν ἐξῆς

Τετ

τῶν δικαίων
 ἔτι ἐν τοῖς
 ρεσ ἔλαμ
 φητῶν. δὲ
 βαίνοντες εἰς
 τὴν ἀξίαν τῶν
 δικαίων. οἱ
 τες πόπον ἐλ
 νοι, καὶ αὐτοὶ τ
 ἀνθρώπων
 μων, ἔτι τὰ
 ἡμέρας, τὰ ἐ
 ὦν καὶ ἐν πύτ
 φία τῶ θεοῦ. πῶς γὰρ διώκει αὐτὸν ἐν αὐτοῖς
 πληθὺν καὶ γενῶν παντοίων ἐξαειθμῆσαι,
 ἐπὶ μὲν ἔτι βίολογῆσαι. Ἐπὶ τῶ θεοῦ τὰ ἐκ τῶ
 ὑδάτων γινόμενα, ὅπως ἢ ἔτι εἰς δεῖγμα
 τῶ μέλλει λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους μετα
 νοίαν ἔτι ἀφῆσαν ἀνθρώπων ἀφ' ὑδάτος ἔτι λου
 ἔτι παλιγενεσίας πῶς τὰς τοὺς ὄντας τῆ
 ἀληθεία, καὶ ἀναγνωρίζουσιν καὶ λαμβάνουσιν
 βίολογῶν τῶν τῶ θεοῦ. ἀλλὰ καὶ τὰ κήτη
 ἔτι τὰ πετεινὰ τὰ ἄρκεβορα ἐν ὁμοιώματι τυ
 χῶν τῶ πλεονεκτῶν ἔτι τῶ βασιλῶν. ὡς περὶ γὰρ ἐκ
 μίας φύσεως ὄντα τὰ ἕνδρα καὶ τὰ πετεινὰ
 ἔτι μὲν μὲν τὰ καὶ τῶ φύσιν μὴ ἀδικεῖν τὰ
 ἑαυτῶν ἀδενέστερα, ἀλλὰ τῶν νόμον τῶ θεοῦ
 ἔτι ἀπὸ τῶ ἀπειμῶν τῶ γῆς ἐσθίει ἔτι εἰς αὐ
 τῶν τῶ βασιλῶν τὸν νόμον τῶ θεοῦ ἄρκεβορῶντα,
 ἀδικεῖ τὰ ἑαυτῶν ἀδενέστερα. ἔτι τως ἔτι οἱ δίκαιοι
 φυλάσσοντες τὸν νόμον τῶ θεοῦ ἔτι δένει δάκρυ
 σιν, ἢ ἀδικεῖσιν, ὅσιως ἔτι δικαίως ζῶντες. οἱ ἔτι
 ἄρπαγες ἔτι φοιῶντες ἔτι ἀθεοὶ, εὐόχασιν κήτεσι, καὶ
 θηείοις, ἔτι πετεινοῖς τὰς ἄρκεβορα. διώκει
 γὰρ καὶ ἀπὸ τοῖς πῶς ἀδενέστεροις ἑαυτῶν. ἢ μὲν
 οὖν τῶ ἐνδρῶν καὶ ἐρπετῶν γενῆ μετεργηκῶ
 τῶ βίολογίας τῶ θεοῦ ἔτι δένει ἔτι πῶν κέκτην).
 ἔτι κτη δὲ ἡμέρας ὁ θεὸς ποιήσας τὰ τετράποδα
 καὶ τὰ θηεία ἔτι ἐρπετῶν τὰ χερσῶν πῶν τῶ
 αὐτὰ βίολογῶν τῶ βασιλῶν, τῶν τῶ ἀνθρώ
 πῶ πῶ βίολογῶν, ὅν ἡμέρας ἐν τῆ ἔκτη ἡμέ
 ρῶ ποιεῖν, ἀμα ἔτι εἰς τὸν πόπον ἐγγίνοντο τῶ τε
 τράποδα ἔτι θηεία ἐνίων ἀνθρώπων τῶ τῶ θεὸν
 ἀγνωστῶν ἔτι ἀσεβῶντων, καὶ τὰ ὅτι γὰρ φρογν
 των, καὶ μὴ μετάνοῦντων. οἱ γὰρ ὅτι πρέφοντες
 ἀπὸ τῶ ἀνομιῶν καὶ δικαίως ζῶντες, ὡς περ

A praecepta, denotat. Nam illustriora astra
 suo splendore imitatur Prophetas. Qua
 propter nullo modo inclinatur, nec ex
 vno in alterum transcendunt locum. A
 fra, quae secundum ab his locum digni
 tatis obtinent, referunt, quasi typus qui
 dam, populum iustum. Astra mobilia,
 quae vaga ex vno in alterum locum a
 beunt, & Planetae nominantur, offen
 dunt eos homines, qui a Deo deficiunt,
 eiusque legem & praecepta deserunt.
 Dies quintus produxit animalia quae ex
 aqua Dei iussu procreata sunt, in quibus
 mirabilis quoque Dei sapientia eluce
 scit. Quis enim horum multitudinem
 variamque sobolem enumerare valet?
 Praeterea animalia, quae humor profert,
 benedictionem Dei consequuntur. Qua
 re autem id fit? Ut notum sit mortali
 bus, fore ut poenitentiam apprehendant
 & peccatorum remissionem nanciscan
 tur per aquam regenerationis laucrū,
 quotquot accedunt ad veritatem, & re
 generantur accipientes benedictionem
 a Deo. Ceteri & volucres carniuorae in
 memoriam nobis redigunt homines a
 uaros & prauaricatores. Sunt etenim
 ab vna radice tam aquatilia quam vola
 tilia procreata, & quaedam naturale ius
 obseruant nulli imbecilliori iniuriam
 inferendo, verum decenter legem Dei
 custodiunt, & victitant seminibus terrae.
 Quaedam vero ex istorum grege trans
 grediuntur Dei legem, carnes vorant
 & infirmiora iniuriis afficiunt. Ad eum
 modum quotquot sunt in iustorum al
 bum relati, legem Dei sedulo obseruat,
 neminem laedunt, neminique iniuriam
 faciunt, sancte & iuste vitam agentes.
 Ceterum raptores, homicidae & impij
 nihil differunt a ceteris, feris & carniuoris
 auibus. Potenter enim deuorant in
 firmiores. Et quidem aquatiliū & re
 ptiliū soboles nacta benedictionem
 Dei nihil proprij profus acquisiuit. Sex
 to die cum Deus conderet quadrupe
 dia, bestias, & reptilia terrestria, reti
 cet benedictionem, eamque reseruat
 homini, quem sexto die creare institue
 rat. Ceterum quadrupedia & bestiae
 quaedam pulchre nobis depingunt ho
 mines quosdam qui Deum ignorant,
 impia patrant, terrena sapiunt, nec vn
 quam ad poenitentiam conuolant. Nam
 qui conuertuntur ab iniquitatibus &
 iuste viuunt, animo quemadmodum a

fias nominamus, in quibus veritatis
 trina feruet, ad quas confugiunt ve
 tatis studiosi omnes quotquot salu
 Dei que iudicium & iram euitare
 lunt. Ut verò & aliæ sunt insulæ saxo
 aqua potabili vacuæ, steriles, efferata
 inhabitabiles, quæque plurimū dan
 tum nauigantibus, cum naufragis a
 runt: in his etiam naues atteruntur
 quotquot ad eas appellunt, extrema
 rricula subeunt: Ita sunt doctrinæ ei
 ris, dico autem hæreses, quæ suos se
 tores perdunt. Non enim à veritate
 uia ducuntur, verum, quemad
 dum pyratæ, vbi impleuerunt suas
 ues, penetrant ad prædicta loca ve
 rium apportent: Sic accidit his, qui
 lista veritate in hæreses abeunt, à qui
 bus tandem perduntur. Dies quartus
 erat quo luminaria creata sunt. Deus
 etenim præsciuerat nugas vanorū Phi
 losophorum, quod dicturi essent (vt ir
 ritum Deum facerent) omnia quæ ter
 ra profudit, fieri ex causis elementorū.
 At vt rei veritas omnibus conspicua
 foret, ostendit plātas & semina crea
 tione sua anteuertisse elementa, quæ
 posteriora cum sint, quis ad eò delirus
 est, ut credat ea potuisse facere ea, quæ
 creatione sunt priora? Cæterum alstra
 hæc typum magni mysterij præ se ferūt.
 Sol etenim Deum quodammodo repræ
 sentat, Luna vero hominem. Vt sol mul
 tis (quod dicitur) parasangis, antecedi
 dit lunam potentia & gloria: Sic Deus
 plurimum excellit hominem. Vt Sol
 plenus semper conspicitur, nec vnquā
 diminuitur: Sic Deus perpetuò perfe
 ctus existit, plenus potentia, intellectu,
 sapientia, immortalitate & reliquis bo
 nis omnibus. Luna singulis mensibus
 occumbit, eiusque potentia emoritur,
 hominis conditionem ostentans: dein
 de regeneratur & augetur ad designan
 dam resurrectionem cunctorum futurā.
 Tres dies, qui præcessere creationem
 duorum luminarium, Trinitatis myste
 rium sacrosanctum repræsentant, vide
 licet Deum, sermonem, sapientiam.
 Quartus dies, typus est hominis qui lu
 mine indiget, nempe vt sit Deus sermo,
 sapientia, homo. Atque hæc est causa,
 quare quarto die luminaria sint condi
 ta. Verum astrorum positio & ordo, iu
 stos & pios qui seruant legem & Dei

*Hæretici, s. miles pyra-
tarum.*

*Opus. 4.
dies.*

*Sol & Luna
Dei & ho-
minis typus.*

ὁ κλησίας ἀγίας, ἐν αἷς καθάρων λιμέσιν ὁρ
 αῖς ἐν νήσοις αἱ διδασκαλίαι τῆς ἀληθείας
 εἰσὶ: πρὸς αὐτὰς καθάρουσι οἱ θελόντες θ
 ζεσθαι ἐρασθαι γνώμῃ τῆς ἀληθείας, καὶ βε
 λόμῃ ἐκφυγεῖν τὴν ὀργὴν καὶ κρίσιν τῆς θεοῦ.
 καὶ ὡσαύτως αὐτοὶ εἰσὶν ἕτεραι πεπεωμέναι καὶ
 ἀνδροὶ καὶ ἀκαρποὶ καὶ θηλειάδες καὶ ἀοίκητοι
 ἐπὶ φράσῃ τῶν πλεόντων καὶ χιμαζομένων,
 ἐν αἷς τεύρεται τὰ πλοῖα, καὶ ἐξαπολλύονται
 ἐν αὐταῖς οἱ κατερχόμενοι: οὕτως εἰσὶν αἱ δι
 δασκαλίαι τῆς πλάνης, λέγω δὲ τῶν ἀρέσεων
 αἱ ἐξαπολλύουσι τοὺς πρὸς αὐταῖς. οὐ
 γὰρ ὀδηγεῖται ὑπὸ τῆς λόγου τῆς ἀληθείας,
 ἀλλὰ καθάρων πειρῶται ἐπὶ πληρώσει τὰς
 ναῦς, ἐπὶ τοῖς πρὸς θηλειάδους τοῖς ἀειπί
 ρουσι ὅπως ἐξαπολέσωσιν αὐτὰς, οὕτω συμ
 βαίη καὶ τοῖς πλανωμένοις ἀπὸ τῆς ἀληθείας
 ἐξαπολλύονται ὑπὸ τῆς πλάνης. τετάρτη ἡ
 μέρα ἐγένοντο οἱ φωστῆρες. ὅτι ὁ θεὸς πρὸς
 γνώσεως ὧν, ἠπίετο τὰς φλυασίας τῶν ματαίων
 φιλοσόφων, ὅτι ἐμελλοῦ λέγειν ἀπὸ τῆς σοφίας
 αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς φύσιν, πρὸς τὸ ἀθε
 τεῖν τὸν θεόν. ἰν' οὐκ ὁ ἀληθὴς διήρη, πρὸς
 ἡμέτερα γέγονε τὰ φύσιν καὶ τὰ ἀσπέρμα
 τῶν σοφίων. τὰ γὰρ μεταῖοντα οὐ δύναται
 ποιεῖν τὰ αὐτῶν πρὸς ἡμέτερα. ταῦτα δὲ δεῖ
 γμα καὶ τύπον ἐπέχει μεγάλου μυστηρίου. ὁ γὰρ
 ἥλιος ἐν τύπῳ θεοῦ ἐστίν. ἡ δὲ σελιώη ἀ
 δεσπότης. καὶ ὡσαύτως ὁ ἥλιος πολὺ ἀφαιερεῖ
 τῆς σελιώης δυνάμει καὶ δόξῃ: οὕτω πολὺ
 ἀφαιερεῖ ὁ θεὸς τῆς ἀθεσπότητος. καὶ καθάρ
 ὃν ἥλιος πλήρης πρῶτον ἀφαιερεῖ μὴ ἐ
 λάσσει γνώμῃ: οὕτω πρῶτον ὁ θεὸς τῆ
 λειος ἀφαιερεῖ, πλήρης ὧν πάσης δυνάμεως
 καὶ σευέσεως καὶ θφίας, καὶ ἀθανασίας καὶ πρῶ
 των τῶν ἀγαθῶν. ἡ δὲ σελιώη καὶ μίωα φθ
 ης, καὶ δυνάμει ἀποθνήσκου, ἐν τύπῳ οὐσα ἀ
 δεσπότης. ἔπειτα ἀναγινώσκει καὶ αὐτὴ εἰς δεῖ
 γμα τῆς μελλούσης ἐσεσθαι ἀνάστασις. ὡ
 αὐτως καὶ αἱ τρεῖς ἡμέραι τῶν φωστῆρων γε
 γνησθαι, τύποι εἰσὶν τῆς τριάδος τῆς θεοῦ, καὶ τῆ
 λόγου αὐτοῦ, καὶ τῆς θφίας αὐτοῦ. τετάρτη δὲ
 τύπος ἐστὶν ἀθεσπότης ὁ πρὸς αὐτὸν τῆς φωστῆ
 ἵνα ἡ θεὸς λόγος, θφία, ἀθεσπότης. ἀφ' ἧς τῆ
 καὶ τῆς τετάρτης ἡμέρας ἐγενήθησαν φωστῆρες.
 ἡ δὲ τῶν ἀσρων θεοῖς, οἰκονομίαν καὶ ἄξιον ἐλά

τῶν δικαίων ἐ βίσεβάν ἐ τηρωμένων τὸν νόμον
 ἐ τὰς ἀπολάσεις τῆς θεοῦ, οἱ γὰρ ὅτι φανερὸς ἀγα-
 ρες ἐ λαμπροί εἰσιν εἰς μίμησιν τὸν παρ-
 φητῶν. διὸ τὸτο ἐ μύθοισιν ἀκλινεῖς μὴ μελα-
 βαίνοντες εἰς τόπον ἐκ τόπου, οἱ ὅτι ἑτέραν ἔχον-
 τεσ(αἴξιν τὴν λαμπρότητα, τύποι εἰσιν ἔλαυ-
 τῶν δικαίων. οἱ δὲ αὐτὸ μελαβαίνοντες καὶ φέρον-
 τεσ τόπον ἐκ τόπου, οἱ καὶ πλάητες καλούμε-
 νοι, καὶ αὐτοὶ τύπος τυφλοῦσιν τῶν ἀφισαυμένων
 ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς θεῶν καὶ ἀλιποῦσιν τὸν νό-
 μον, ἐ τὰ παρὰ τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν. τῆ δὲ πέμπτῃ
 ἡμέρᾳ, τὰ ἐκ τῶν ὑδάτων ἐγέννησεν ζῶα· δι-
 ῶν καὶ ἐν πύτοις δεικνύται ἡ πολυποίκιλος Γ-
 φία τῆς θεοῦ. τίς γὰρ διώκει αὐτὸν ἐν αὐτοῖς
 πληθύνει καὶ γεννᾷ παντοίων ἐξαιρημῶσιν,
 ἐπὶ μὲν ἐ βίολογῶσιν ἀπὸ τῆς θεοῦ τὰ ἐκ τῶν
 ὑδάτων γινόμενα, ὅπως ἡ ἐ τὸτο εἰς δειγμα-
 τῆς μέλλει λαμβάνει τοῖς ἀνθρώποις μετα-
 νοίαι ἐ ἀφισαυμένων ἀπὸ ὑδάτος ἐ λου-
 εῖσιν παλιγενεσίας πᾶσιν τοῖς παρὰ τὸν νόμον τῆ
 ἀληθείᾳ, καὶ ἀναγνωστέοις καὶ λαμβάνουσιν
 βίολογῶσιν ἀπὸ τῆς θεοῦ. ἀλλὰ καὶ τὰ κήτη
 ἐ τὰ πετεινὰ τὰ ἀρκεῖσιν ἐν ὁμοιωματί τυ-
 χόμεν τὴν πλεονεκτησίαν ἐ τῶν ἀγαθῶν. ὡσπερ γὰρ ἐκ
 μιᾶς φύσεως ὄντα τὰ ἕνδρα καὶ τὰ πετεινὰ·
 ἕνα μὲν μὲν τὰ καὶ φύσιν μὴ ἀδικεῖσιν τὰ
 ἑαυτῶν ἀδενεστέροις, ἀλλὰ τῆς νόμον τῆς θεοῦ
 ἐ ἀπὸ τῆς ἀπειμῶσιν τῆς γῆς ἐσθίει ἕνα δὲ ἐξ αὐ-
 τῶν τῶν ἀγαθῶν τὸν νόμον τῆς θεοῦ ἀρκεῖσιν
 ἀδικεῖ τὰ ἑαυτῶν ἀδενεστέροις· ἕτως ἐ οἱ δίκαιοι
 φυλάσσοντες τὸν νόμον τῆς θεοῦ ὁσένα δάκνυ-
 σιν, ἡ ἀδικεῖσιν, ὁσίως ἐ δικαίως ζῶντες. οἱ ὅτι
 ἀρπαγῆς ἐ φορῆς ἐ ἀθέοι, ἐόικασιν κήτεσι, καὶ
 θηείοις, ἐ πετεινοῖς τῶν ἀρκεῖσιν. διωάμει
 γὰρ καὶ ἀπίνουσιν τοῖς ἀδενεστέροις ἑαυτῶν, ἡ μὲν
 οὖν τῶν ἐνδρῶν καὶ ἐρπετῶν γενῆ μετεγενεῖα
 τῆς βίολογίας τῆς θεοῦ ὁσένα ἴδεν πᾶσιν κήτη).
 ἕκτη δὲ ἡμέρᾳ ὁ θεὸς ποιήσας τὰ τετράποδα
 καὶ τὰ θηεία ἐ ἐρπετῶν τὰ χερσῶν πᾶσιν παρὰ
 αὐτῶν βίολογῶσιν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, τῶν ἀνθρώ-
 πων πᾶσιν βίολογῶσιν, ὃν ἡμέραν ἐν τῇ ἕκτῃ ἡμέ-
 ρᾳ ποιεῖν, ἀμα ἐ εἰς τόπον ἐγένοντο τὰ τε τε-
 τράποδα ἐ θηεία ὄντων ἀνθρώπων τῆς τῆς θεοῦ
 ἀγνωστων ἐ ἀσεβῶντων, καὶ τὰ ὀπίγια φερόν-
 των, καὶ μὴ μετάνοιων. οἱ γὰρ ὅτι πρὸς φροντες
 ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν καὶ δικαίως ζῶντες, ὡσπερ

A p̄cepta, denotat. Nam illustriora astra
 suo splendore imitatur Prophetas. Qua-
 propter nullo modo inclinatur, nec ex
 vno in alterum transcendunt locum. A-
 fstra, quæ secundum ab his locum digni-
 tatis obtinent, referunt, quasi typus qui-
 dam, populum iustum. Astra mobilia,
 quæ vaga ex vno in alterum locum a-
 beunt, & Planetæ nominantur, osten-
 dunt eos homines, qui à Deo deficiunt,
 eiusque legem & p̄cepta deserunt.
 Dies quintus produxit animalia quæ ex
 aqua Dei iussu procreata sunt, in quibus
 mirabilis quoque Dei sapientia eluce-
 scit. Quis enim horum multitudinem
 variamque sobolem enumerare valet?
 Præterea animalia, quæ humor profert,
 benedictionem Dei consequuntur. Qua-
 re autem id fit? Ut notum sit mortali-
 bus, fore ut pœnitentiam apprehendant
 & peccatorum remissionem nanciscantur
 per aquam regenerationis laucrû,
 quotquot accedunt ad veritatem, & re-
 generantur accipientes benedictionem
 à Deo. Ceteri & volucres carniuoræ in
 memoriam nobis redigunt homines a-
 uaros & p̄uaricatores. Sunt etenim
 ab vna radice tam aquatilia quàm vola-
 tilia procreata, & quædam naturale ius
 obseruant nulli imbecilliori iniuriam
 inferendo, verum decenter legem Dei
 custodiunt, & victitant seminibus terræ.
 Quædam vero ex istorum grege trans-
 grediuntur Dei legem, carnes vorant
 & infirmiora iniuriis afficiunt. Ad eum
 modum quotquot sunt in iustorum al-
 bum relati, legem Dei sedulo obseruat,
 neminem lædunt, neminique iniuriam
 faciunt, sanctè & iuste vitam agentes.
 Cæterum raptores, homicidæ & impij
 nihil differunt à ceteris, feris & carniuoris
 auibus. Potenter enim deuorant in-
 firmiores. Et quidem aquatilium & re-
 ptilium soboles nacta benedictionem
 Dei nihil proprij profus acquisiuit. Sex-
 to die cum Deus conderet quadrupe-
 dia, bestias, & reptilia terrestria, reti-
 cet benedictionem, eamque reseruat
 homini, quem sexto die creare institue-
 rat. Cæterum quadrupedia & bestie
 quædam pulchrè nobis depingunt ho-
 mines quosdam qui Deum ignorant,
 impia patrant, terrena sapiunt, nec vn-
 quam ad pœnitentiam cõuolant. Nam
 qui conuertuntur ab iniquitatibus &
 iuste viuunt, animo quemadmodum a-

ues sursum volitant, cœlestia & superna curantes, deoque placere satagentes. Qui vero voluntatem Dei nesciunt, & impia facinora committunt, similes sūt auibus, quæ pennas quidem habent, sed onere corporis pressæ nequeunt sursum volare: Sic & hi peccatorum saburra degiuaui, non possunt ad superiora contendere, & altiora deitatis, humi repētes, animo percurrere. Feras autē Græci nominant, θηρία, ἀπὸ τῆς θηριότητος. id est, quod venando capiuntur. Nec tamen à rerū primordio noxiæ & exitiales creatæ sunt. Nam nihil noxium ab initio à Deo conditum est. Sed hominis delictum conditionem creaturarum deteriorem reddidit. Vbi primum homo legem Dei transgressus est, etiam reliqua præuaticata sunt & degenerarunt. Vt enim si pater familias sapienter vitam instituit suam, etiam domestici & reliqui familiares ordinatè & decenter uiuent, sequitur haud inconuenienter. Sin autem herus peccarit, & negligentia se corrupendum dederit, huius dubiumne est quin & serui delinquant & socordiam amplectantur? Pari ratione contigit in præsentī negotio, ut peccante homine, etiam reliqua quæ in hominis ministerium creata erant, præuaticarentur. Vbi autem homo ad suam naturam & pristinum ingenium nec non dignitatem redierit, cessans malefacere, etiam aliqua animalia in primitiuam restituentur mansuetudinem. Quod attinet ad hominis creationem, scias eam ab homine non posse sufficienter enarrari, quamuis breuibus & paucis scriptura sacra eam pronunciet. Nam cum dicit Deus, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, &c. hominis excellentiam & dignitatem prodit. Cum enim cætera omnia sermone nudo constitueret Deus, & ea quasi obiter nulla peculiari adhibita diligentia conderet, hominem existimauit solum esse opus sempiternum, suisq; manibus dignum: Præterea, dum hæc loquitur, videtur ea proferre quasi auxilio aliquo egeat: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem, &c. At hæc verba ad neminem alium, quàm ad suum sermonem sapientiamq; dixerit. Creato homini benedictionem impartitus est, ut auergeret & impleret terram. Omnia eius manui & potestati subiecit.

A πετεινά ἀνιπτανται τῇ ψυχῇ τὰ ἀνω φεροντες ἔδ' ἀρεσιωῶτες τὰς θελήματι τῷ θεοῦ. οἱ δὲ τὸν θεὸν ἀγνοοῦντες καὶ ἀσεβοῦντες, ὅμοιοι εἰσι ὄρνέοις τοῖς πτεροῖς μὲν ἔχουσι, μὴ διωαμύοις δὲ ἀνιπῶσαι, καὶ τὰ ἀνω τρέχου τῆς ἡθότητος. οὕτω καὶ οἱ τοιοῦτοι ἀνθρώποι μὲν λέγονται, τὰ δὲ χαμηλοφρονῆ καὶ τὰ ἐπιγῆα φερονδοσι, καὶ ἀβαρομυοι ὑπὸ τῆς ἀμύρτης. θηρία δὲ ὠνόμασαι τὰ ζῷα ἀπὸ τῆς θηριότητος. οὐχ ὡς κακὰ ἀρχήθεν γεννημένα ἢ ἰσθόρα. οὐ γὰρ τι κακὸν γέγενεν ἀπὸ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ πάντα καλὰ, καὶ
 B καλὰ λίαν. ἡ δὲ ἀμύρτη ἢ πᾶσι τὸν ἀνθρώπου κεκακωκεν αὐτὰ. τῷ γὰρ ἀνθρώπου πᾶσι καὶ αὐτὰ συμπερέβη. ὡς παρὰ γὰρ δεσπότης οἰκίας ἐὰν αὐτὸς ἐπιτρέψῃ, ἀναγκάτως καὶ οἱ οἰκέται ἐπιτρέψῃ ζῶσιν. ἐὰν δὲ ὁ κύριος ἀμύρτη, καὶ οἱ δοῦλοι σωμαμύρτηοι. τὰ αὐτὰ ἔστω γέγενεν καὶ τὰ πᾶσι τὸν ἀνθρώπου κύριον ὄντα ἀμύρτησαι, καὶ τὰ δοῦλα σωμαμύρτην. ὁπότῃ δὲ πάλιν ὁ ἀνθρώπος ἀναδράμη εἰς τὸ κατὰ φύσιν, μηκέτι κακωποιῶν. καὶ κείνα ἀποκαταστήσεται εἰς τὴν ἀρχήθεν ἡμερότητα.
 C τὰ δὲ πᾶσι τῆς τῆς ἀνθρώπου ποιήσεως ἀνεκφραστὸς ἔστιν ὡς πᾶσι ἀνθρώπου ἡ κατ' αὐτὸν δημιουργία, καὶ πᾶσι σὺν τομῶν ἐξ ἡμετέρας γραφῆς τὴν κατ' αὐτὸν ἐκφάνησιν. ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν τὸν θεόν. ποιήσωμεν ἀνθρώπου κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τὴν ἡμετέραν. πᾶσι μὲν εἶ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀνθρώπου. πᾶσι γὰρ λόγῳ ποιήσας ὁ θεός, καὶ τὰ πάντα πᾶσι ἡγεσάμενος, μόνον ἰδίων ἔργων χροῶν ἀξίον ἡγεῖται τὴν ποιήσιν τῆς ἀνθρώπου. ἐπὶ μὲν ἔως βοηθείας ζήζων ὁ θεός ἐλεσκεται λέγων. ποιήσωμεν ἀνθρώπου κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ὅτε ἄλλω δὲ τινι εἶρηκε, ποιήσωμεν, ἀλλ' ἢ τὰς εἰκόνων λόγῳ καὶ τῆς εἰκόνων ἑσφία. ποιήσας δὲ αὐτὸν καὶ ἐλεσκέσας εἰς τὸ ἀξίασθαι καὶ πληρῶσαι τὴν γῆν, ὑπέταξεν αὐτῷ ὑποχείρια καὶ ὑπόδουλα τὰ πάντα. πᾶσι ὅσα δὲ καὶ ἔχον τὴν διακονίαν αὐτῷ ἀρχήθεν
 χῆθεν

Ordinavit quoque primitus, ut victima

χήτην ἀπὸ τῆς καρπῶν τῆς γῆς, καὶ τῆς σπερμῶν, καὶ
 χλωιδί, καὶ ἀκροδρύων, ἀμῶν καὶ σιωδίατα κελεύ-
 σαις εἶ) τὰ ζῶα ὡς ἀνθρώπων, εἰς τὸ καὶ αὐτὰ ἐ-
 ἀδῆν ἀπὸ τῆς σπερμῶν ἀπὸ τῶν τῆς γῆς. οὕτω
 σιωτελέσας ὁ θεὸς τὸν ἔρανον καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν
 θαλάσσην ἐπὶ πάντα ὅσα ἐν αὐτοῖς ἐν τῇ ἕκτῃ
 ἡμέρᾳ, κατέπαυσεν ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ
 πᾶντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ὧν ἐποίησεν. Ἐξ ἧς ἔταως
 ἀνακεφαλᾶται λέγουσα ἡ ἀγία γραφή· αὐ-
 τη βίβλος γένεσως ἔρανος καὶ τῆς γῆς, ὅτε ἐγένε-
 το ἡμέρα ἡ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἔρανον ἐπὶ τὴν
 γῆν, ἐπὶ τὴν χλωιδί ἀγροῦ παρὰ τῆς ἡμέρας,
 ἐπὶ πᾶν χόρτον ἀγροῦ παρὰ τῆς αἰατεῖλαι. καὶ
 γὰρ ἔβρεξεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν. ἐπὶ ἀνθρώπος
 οὐκ ἔργαζομαι τῆς γῆς. ἀλλὰ τούτου ἐμυλῶσεν
 ἡμῖν ὅτι καὶ ἡ γῆ πᾶσα κατ' ἐκείνην καμῶν ἐ-
 ποίησετο ἀπὸ πηγῆς ζείας, ἐκ ἧς εἶχε ζεῖδου
 ἐργαζομαι αὐτῶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ τὰ πᾶντα
 αὐτοματισμῶ ἀρέφουεν ἡ γῆ κατ' ἐκείνην τῆς
 θεοῦ, παρὰ τὸ μὴ κατὰ ἔργαζομαι τὸν ἀν-
 θρώπων. ὅπως ὅ καὶ ἡ πλάσις ἀφ' ἧς, παρὰ τὸ
 μὴ δοκεῖν εἶ) ζήτημα ἐν ἀνθρώποις ἀνθρώ-
 πων, ὅτι εἶρητο ἀπὸ τῆς θεοῦ, ποιήσωμεν ἀν-
 θρώπων, καὶ ἔγωγε ἡ ποίσις αὐτῶν πεφανερώται,
 διδάσκει ἡμᾶς ἡ γραφή λέγουσα, πηγὴ δὲ αἰε-
 τῶν ἐν τῇ γῆ, καὶ ἐποίησε πᾶν τὸ πᾶν ὡς ἔταως
 τῆς γῆς, ἐπὶ πλάσι ὁ θεὸς τὸν ἀνθρώπων χωρὶς ἀ-
 πὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πᾶν ὡς ἔταως
 πνοῦν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος εἰς ψυχῶν
 ζῶντων. ὅθεν καὶ ἀθάνατος ἡ ψυχὴ ἀνόμασαι
 ὡς αὐτοῖς πλείοσι. καὶ δὲ τὸ πλάσι τὸν ἀν-
 θρώπων, ὁ θεὸς ἐξελέξατο αὐτῶν χεῖρον ἐν τοῖς
 ἔργοις τοῖς ἀνατολικῶν, ἀφ' ὧν φωτὶ, ἀφου-
 ρῶν ἀέρι λαμπερότερα, φυτοῖς παλαιαῖς, ἐν
 ὧς ἔταως τὸν ἀνθρώπων. τὰ δὲ ῥήματα τῆς ἰσραήλ
 τῆς ἰεραῖς, ἡ γραφή ἔταως ὡς εἶχε. καὶ ἐφύτευσε ὁ
 θεὸς τὸν ὡς ἀδῆσεν ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολῶν, ἐ-
 ἔταως ἐκ τῶν ἀνθρώπων ὅν ἐπλάσι, καὶ ἐξα-
 νέτειλεν ὁ θεὸς ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὡραῖον
 εἰς ὄρασι, καὶ καλὸν εἰς βράσι. καὶ τὸ ξύλον τῆς
 ζωῆς ἐν μέσῳ τῶν ὡραίων καὶ τὸ ξύλον τῆς
 εἰδένας γνωστὸν καλὸν καὶ ποιηρῶν. ποταμὸς δὲ
 ἐκ πορεύεται ἐξ Ἐδέμ ποτίζειν τὸν ὡραίων
 ὡς, καὶ εἶθι ἀφορίζεται εἰς τὰς ἑσπερας ἔρ-
 ρῶν. ὄνομα δὲ ἐν Φεισῶν· ἔταως ὁ κυκλῶν πᾶ-
 σῶν τῶν γῶν εἰσὶν· ἐκ τῶν ὧν ἔστιν χρυσίον.

A haberet à fructibus terræ, seminibus,
 herbis & glandibus, quibus vnà vesce-
 retur cum reliquis animalibus, quibus
 eadem alimenta constituit. Cum in
 hunc modum consummasset Deus crea-
 tionem cœli & terræ, maris & omnium
 quæ in ipsis continentur, die sexto, ab
 omnibus operibus die septimo con-
 quieuit. Deinde, his expositis, scriptu-
 ra sacra omnia quasi in quandam sum-
 mam contrahens, inquit: Istæ sunt ge-
 nerationes cœlorum & terræ cum crea-
 rêtur in die, cum faceret dominus Deus
 terram & cœlos, & omnem plantam
 agri antequam esset in terra, & omnem
 herbam agri antequam germinaret,
 B quia non pluere fecerat dominus Deus
 super terram, nec erat homo qui cole-
 ret humum, &c. His verbis manifestis-
 simè docet vniuersam terram primitus
 irrigatam esse à diuino fonte. Nec terra
 postulabat laboriosas hominum manus,
 sua sponte ex præcepto Dei proferebat
 fructus, ne homo operando lassaretur.
 Ne autem quæstio inter mortales mo-
 ueretur imperuestigabilis super homi-
 nis formatione, cum dixisset: Faciamus
 hominem, &c. quia creatio eius non-
 dum patefacta erat. Ideo infert scriptu-
 ra nos omnia docens: Fons siue vapor
 ascendebat de terra, & irrigabat vniuer-
 sam faciem humi. Formauit quoq; do-
 minus Deus hominem, puluerem de
 humo, & inflauit in nares eius flatum vi-
 tæ, factusque est homo in animam vi-
 uentem. Inde anima à plerisque dicitur
 immortalis. Condito homini Deus ele-
 git regionem in locis orientalibus, amœ-
 nitate eximiam, lumine coruscantem,
 & splendido aëre illustrem, plantis va-
 riis fœcundam. Et in hac collocauit ho-
 minem. Verum verba sacre historię sic
 habent: Plantauit insuper dominus
 C Deus hortum in Eden ab oriente, & po-
 suit illic hominem quem finxerat. Fecit
 etiam germinare dominus Deus de hu-
 mo omnem arborem, quæ concupisci-
 bilis erat visui, & commoda in cibum:
 & arbor vitæ erat in medio horti, at-
 que arbor scientiæ boni & mali. Et
 fluuius egrediebatur de Eden ad irri-
 gandum hortum, & inde diuidebatur,
 & erat in quatuor capita. Nomen v-
 nius Pison: ipse est qui circuit totam
 terram Haulath, vbi est aurum.

Et aurum terræ illius est bonum, est quoque ibi bdellium & lapis Onychinus. Nomen vero fluvii secundi Gihon: ipse est qui circuit totam terram Æthiopiæ. Porro nomen fluvii tertii (*) Tigris, & hic vadit ad orientalem plagam Assyriæ: & quartus fluvius est Euphrates. Tulit itaque dominus Deus ipsum Adam, & posuit eum in hortum Eden, ut coleret & custodiret ipsum. Præcepitque dominus Deus ipsi Adam, dicens: De omni ligno horti comedendo comedes: de arbore verò scientiæ boni & mali, nequaquam comedes ex illa: alioqui quacumque die comederis ex ea, moriendo morieris. Et rursus dixit dominus Deus: Non est bonum ut sit Adam solus, faciam illi adiutorium quod sit coram eo. Itaque formavit dominus Deus de humo omnem bestiam agri, & omne volatile cæli, adduxitque ad ipsum hominem, ut videret quomodo appellaret illud: Omne enim quod ipse homo vocabat in anima vivente, illud nomen eius erat. Igitur vocavit ipse homo nomina cuique iumento & volatili cæli, omnique bestię agri: & pro homine non invenit adiutorium, quod esset coram eo. Et fecit illi dominus Deus soporem in Adam, & obdormiuit, tulitque unam ex costis illius, & clausit carnem pro ea. Et ædificavit dominus Deus costam quam acceperat de homine in mulierem, & adduxit eam ad hominem illum. Et ait homo ille: Hac vice os de ossibus meis, & caro de carne mea. Hinc vocabitur virago, eo quod de viro sumpta sit ipsa. Propterea deseret vir patrem suum & matrem suam, & hærebit cum vxore sua, eruntque duo in carne unam. Erant autem ambo illi nudi, homo inquam ille & vxor eius, & non erubescabant. Serpens vero fuit callidior omni bestia agri, quam fecit dominus Deus, & dixit ad mulierem: Etiam si dixit Deus, non comedetis de omni ligno horti: Et dixit mulier ad serpentem, De fructu ligni horti comedimus, de fructu vero arboris quæ est in medio horti, dixit Deus nequaquam comedetis ex ea, neque contingetis illam, ne forte moriamini. Et dixit serpens ad mulierem: Non moriendo moriemini. Sed scit Deus, quod ipso die quando comederitis ex ipsa,

*hidkel.

Genes. 2.
Matth. 19.

Genes. 3.

ὅ δὲ χειρόν τῆ γῆς ἐκείνης καλόν. καὶ κεῖ ἐστὶν ὁ δῦθραξ, καὶ ὁ λίθος ὁ πορφύρεος, καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ Γεῶν. ἔστι κυκλῶ πάνσορον τῆ γῆς Αἰθιοπίας: ἔδὲ ποταμὸς ὁ τρίτος, Τίγρις. ἔστι ὁ πορθύμενος κατεκαίλιας Συρίων. ὁ δὲ ποταμὸς ὁ τέταρτος, Εὐφράτης. καὶ ἔλαβε κύριος ὁ θεὸς τὸν ἀνθρώπον ὃν ἐπλασεν, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ ἑδέσῳ ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν, καὶ ἐνετείλατο ὁ θεὸς τῷ Ἀδὰμ, λέγων· ἀπὸ πάντων ξύλων τῶ ἐν τῷ ἑδέσῳ βρώσῃ φαγῆ· ἀπὸ δὲ τῆ ξύλου τῆ βρωστικῆ καλὸν καὶ πονηρὸν, ἢ φάγηθε ἀπὸ αὐτῆ. ἦδ' ἐν ἡμέρᾳ φάγηθε ἀπὸ αὐτῆ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς, ἔκαλον ἐγὼ τὸν ἀνθρώπον μόνον· ποιήσω μὲν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. καὶ ἐπλασεν ὁ θεὸς ἐπὶ ἐκ τῆ γῆς πάντα τὰ θηρία τῆ ἀγροῦ, καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τῆ ἔραου, καὶ ἤγαγον αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδὰμ. ἔδὲ πῶ ὁ δὲ ἐκάλεσεν αὐτὰ Ἀδὰμ ψυχῶ ζωσθῶν, τῆ τοῦ ὀνόμα αὐτῆ. καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ ὀνόμα τὰ πᾶσι τοῖς κτιώεσι, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τῆ ἔραου, καὶ πᾶσι τῆς θηρίων τῆ ἀγροῦ. ἔδὲ Ἀδὰμ, ἐχ βρέθη βοηθὸς ὁμοῖος αὐτῷ. καὶ ἐπέλεθεν ὁ θεὸς ἕκαστον ἐπὶ τῷ Ἀδὰμ, καὶ ὑπνωσεν· ἔλαβε μίαν τῶ πλευρῶν αὐτῆ, καὶ ἐκτελήρωσε ἄφρα δὲ τῆ αὐτῆ, καὶ ἐκδέδησε κύριος ὁ θεὸς τῶ πλευρῶν ἡν ἔλαβεν ἀπὸ τῆ Ἀδὰμ εἰς γυναικα, καὶ ἤγαγον αὐτῶ πρὸς τὸν Ἀδὰμ, καὶ εἶπεν Ἀδὰμ· τῆ τοῦ νῦ ὄσοῦ ἐκ τῶ ὄστων μου, καὶ ἄφρα ἐκ τῶ ἄφρα μου, αὐτὴ κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τῆ ἀφροῦ αὐτῆ ἐλήφθη ἔνεκεν τούτου κατεκαίλιας ἀνθρώπου τὸν πατέρα καὶ τῆ μητέρα αὐτῆ, ἔδὲ πρὸς ἀλλήλους θήσονται πρὸς τῆ γυναικα αὐτῆ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς ἄφρα μίαν. καὶ ἦσαν οἱ δύο γυμνοὶ, ὅτε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνή αὐτῆ, ἔδὲ ἦσαν ἡμέροντο. ὁ δὲ ὄφισ ἡν φρονιμώτερος πάντων τῶ θηρίων τῶ ὅτι τῆ γῆς ἡν ἐποίησεν κύριος ὁ θεὸς· καὶ εἶπεν ὁ ὄφισ τῆ γυναικί· τί ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς ἢ μὴ φάγητε ἀπὸ πάντων ξύλων τῶ ἑδέσῳ; καὶ εἶπεν ἡ γυνή τῷ ὄφει· ἀπὸ πάντων ξύλων τῶ ἑδέσῳ φαγόμεθα, ἀπὸ τῆ καρποῦ τῶ ξύλου, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τῶ ἑδέσῳ, εἶπεν ὁ θεὸς· ἢ μὴ φάγητε ἀπὸ αὐτῆ, ἔδὲ μὴ ἀφῆθε αὐτῆ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε. ἔδὲ εἶπεν ὁ ὄφισ τῆ γυναικί, ἢ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. ἦδ' ἔδὲ ὁ θεὸς ὅτι ἐν ἡ αὐτῆ ἡμέρᾳ φάγητε ἀπὸ αὐτῆ,

ἀνοιχθῶσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, & ἑσθε
 ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρὸν. & εἶδεν
 ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν ἦν ξύλον εἰς βρώσιν, καὶ ὅτι
 ἄριστον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, & ὠρεῖον ἔστι
 καρποῦ αὐ-
 τῆς, ἔφαθον, καὶ ἔδωκεν καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μεθ'
 ἑαυτῆς, καὶ ἔφαθον. καὶ διανοήθησαν οἱ ὀφθαλ-
 μοί τῷ δό, & ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν. καὶ
 ἔρασαν φύλλα συκῆς, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς
 περιζώματα, καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυρίου
 τοῦ θεοῦ, περιπατοῦντος ἐν τῷ ὄρει εἰς
 δάλιον, & ἐκρύβησαν ὅτε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ
 αὐτῶν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ, ὡς μέσῳ τοῦ
 ξύλου ἦν ὄρει εἰς. καὶ ἐλάλησεν κύριος ὁ θεός
 τὸν Ἀδὰμ, & εἶπεν αὐτῷ. ποῦ εἶ; & εἶπεν αὐ-
 τῷ. Πῶς φωνήσῃς ἡκούσα ἐν τῷ ὄρει εἰ-
 σα, & ἐφοβήθην, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύ-
 βην. καὶ εἶπεν αὐτῷ. τίς ἀνήγειλέ σοι ὅτι γυμνός
 εἶ; εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, ὃ ἐνετείλαμίν σοι
 τοῦτο μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες; καὶ
 εἶπεν Ἀδὰμ. ἡ γυνὴ ἡ ἑδωχῆ μοι, αὐτῆ
 μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαθον. καὶ εἶπεν
 ὁ θεός τῇ γυναικί. τί τῆτο ἐποίησας; & εἶπεν
 ἡ γυνὴ. ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ ἔφαθον. καὶ
 εἶπε κύριος ὁ θεός τῷ ὄφει. ὅτι ἐποίησας τῆτο,
 ὅτι κενάρατος σὺ ἀπὸ πρῶτων τῶν θηριῶν τῶν
 ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ τῷ σῆθι καὶ τῇ κελίᾳ σε πο-
 ρβύσῃ, καὶ γλυφῆ φαγῆ πάσας τὰς ἡμέρας τῆ ζωῆς
 σε. καὶ ἔθραυ πονήσω ἀπὸ μέσον σε, καὶ ἀπὸ μέ-
 στον τῆ γυναικός, καὶ ἀπὸ μέσον τῆ σπέρματος σε,
 & τῆ σπέρματος αὐτῆς, ἀπὸ σε τηρήσῃ τῆ κεφα-
 λῆ, καὶ σὺ αὐτῆ τηρήσῃς τῆ σπέρμα. & τῇ γυ-
 ναικί εἶπε. πληθύνων πληθύνω τὰς λύπας σε,
 καὶ τὸν γενάχμον σε, ἐν λύπῃ τέξῃ τέκνα, καὶ
 τῶν ἀνδρῶν σε ἡ ἀποτροφή σε, & ἀπὸ σε
 κλεισθή. τῷ δὲ Ἀδὰμ εἶπεν, ὅτι ἡκούσας τῆς
 φωνῆς τοῦ γυναικός σε, καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου,
 ὃ ἐνετείλαμίν σοι μόνου τοῦτο μὴ φαγεῖν,
 ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες, ὅτι κενάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς
 ἔργοις σε, ἐν λύπῃ φαγῆ αὐτῶν πάσας τὰς ἡ-
 μέρας τῆ ζωῆς σε, ἀκαθάστα & τελοῦσας ἀα-
 τελεῖ σοι, καὶ φαγῆ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σε, ἐν
 ἰσραὴλ τῆ προσώπῃ σε φαγῆ τὸν ἄριστον σου,
 ἕως τοῦ ἀποτρέψαι σε εἰς πῶν γλυφῆ, ὃς ἡς ἐλή-
 φθῃς. ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γλυφῆ ἀπελθῆ. τῆ μὲ οὖν
 ἰσορίας τῆ ἀποτροπῆ, & τῆ ὄρει εἰσα, καὶ ῥητὰ τῆ ἀγίας γραφῆς ἔτω περιεχθῆ. ἐργῆς ἐν μοι

A aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii
 scientes bonum & malum. Videns ita-
 que mulier quod bona esset arbor illa in
 cibum, & oculis concupiscibilis, desi-
 derabilis quoque, esset ipsa arbor ad pru-
 dentiam comparandam, tulit de fructu
 illius & comedit, deditque viro suo exi-
 stenti secum, qui & ipse comedit. Et
 aperti sunt oculi amborum, & cogno-
 uerunt quod nudi essent, & consuerunt
 folia ficulneae, feceruntque sibi cincto-
 ria. Et audierunt vocem domini Dei de-
 ambulantis in horto ad ventum diei, &
 abscondit se Adam & vxor illius a facie
 B Domini Dei inter arbores horti. Et vo-
 cavit dominus Deus ipsum Adam, & ait
 illi: Vbi es tu? Qui ait: Vocem tuam au-
 diui in horto, & extimui, quia nudus
 ego, & absconditus sum. Et ille dixit:
 Quis indicauit tibi quod nudus esses?
 nunquid de ipsa arbore, de qua praecepi
 tibi vt non comederes ex ipsa, comedi-
 sti? Et dixit Adam: Mulier ipsa quam
 dedisti vt mecum esset, ipsa dedit mihi
 de arbore, & comedi: Et dixit dominus
 Deus ad mulierem, Cur hoc fecisti: Et
 dixit mulier: Ipse serpens seduxit me,
 C & comedi. Et dixit dominus Deus ad
 serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus
 es prae omni animali, & prae omni bestia
 terrae: supra ventrem tuum gradieris,
 & puluerem comedes omnibus diebus
 vitae tuae. Et inimicitias ponam inter te
 & inter ipsam mulierem, inter semen
 tuum, & inter semen illius, ipsum con-
 teret tibi caput, & tu conteres eius cal-
 caneum. Ad mulierem vero dixit: Mul-
 tiplicando multiplicabo dolorem tuum
 & conceptum tuum: in dolore paries fi-
 lios, & ad virum tuum erit desiderium
 tuum, & ipse dominabitur tibi. Ad A-
 dam vero dixit. Quia audisti vocem
 vxoris tuae, & comedisti de arbore, de
 qua praecepi tibi, dicens, non comedes
 ex ea, maledicta est humus propter te,
 in dolore comedes eam omnibus die-
 bus vitae tuae. Et spinam atque tribulum
 faciet crescere tibi, & manducabis her-
 bam agri. In sudore vultus tui vesceris
 pane tuo, donec reuertaris in humum, ex
 ea enim sumptus es, quandoquidem
 puluis sis, & in puluerem reuersurus sis.
 Verba sacrae scripturae, quantum atti-
 net ad historiam hominis & Paradisi,
 sic se habent. Obiicies igitur mihi:

Supra tradidisti Deum loco non com-
prehendi, nunc vero ais eum in Paradi-
so ambulare? Audi responsum : Deus
quidem vniuersorum pater, loco nec in-
cluditur, neque in loco inuenitur. Non
enim est locus in quo ipse quiescat. Cæ-
terum sermo eius per quem omnia crea-
uit, existens potentia & sapientia patris,
assumit personam patris & domini vni-
uersorum. is venit in paradysum sub per-
sona dei, & colloquebatur cum Adamo.
Siquidem scriptura sacra disertè ponit
Adamum dixisse : vocem tuam audiui.
At vocem quid aliud dixeris, quàm ser-
monem Dei, qui eius filius est? Nec ar-
bitreris, vt poetæ & fabularum scripto-
res perhibent, Dei filios ex concubitu
esse natos, sed intellige hoc loco enar-
rari sermonem perpetuo existentem &
insitum in corde patris Dei. Antequam
enim quicquam eorum quæ facta sunt,
fieret, hunc consiliarium habuit, vt qui
mens & prudentia eius foret. Cum verò
iâ cōdere, quæ deliberauerat, instituis-
set, hunc sermonem genuit prolatum,
primogenitum vniuersæ creaturæ, nec
interim Deus exinanitus est sermone,
sermonem gignens, & sermone allo-
quens quæ volebat semper. Hæc nos
docent sacrę literę & omnes sancto Spi-
ritu afflati, quorum de numero est Ioan-
nes ad hunc modum differens: In prin-
cipio erat sermo, & sermo erat apud
Deum, &c. Significans in principio so-
lum fuisse Deum & in eo sermonem.
Postea infert: Deus erat ille sermo. Om-
nia per ipsum facta sunt, & sine eo fa-
ctum est nihil. Deus itaque existens ser-
mo, & ex Deo progenitus, quando vult
pater vniuersorum, mittit eum sermo-
nem ad aliquem locum. Qui adueniens
auditur, & videtur ab eo missus, & in lo-
co reperitur. Deus, vt ex præmissis ap-
paret, hominem die sexto creauit. Eius
tamen creationem patefecit post septi-
mum demum diem, cum & paradysum
parasset, in quo, vt in meliore & in ex-
cellentiore regione, homo degeret. Cæ-
terum eorum, quæ tradidimus, verita-
tem res ipsa declarat. An non animad-
uertimus grauissimos dolores, quos in
partu perpetiuntur mulieres? Horum
deinde leui momento obliuiscuntur, vt
multiplicetur & incrementa sumat
mortalium genus. An non videmus cō-
demnationem serpentis, quam exo-
sus sit humi serpens & terram vorans?

Coloss. 1.

Ioh. 1.

A σύ φης τὸν θεὸν ἐν τόπῳ μὴ δεῖν χωρεῖσθαι,
καὶ πῶς νῦν λέγεις αὐτὸν ἐν τῷ πᾶσι δεισῶν
παραταῖν; ἀκούε ὁ φημι· ὁ μὲν θεὸς καὶ
πατὴρ τῶν ὅλων ἀχώρητος ἐστὶ, καὶ ἐν τόπῳ ἔχει
διέσκεται. ἔγὼ γὰρ ἐστὶ τόπος τῆς καταπαύσεως
αὐτοῦ. ὁ δὲ λόγος αὐτοῦ, δι' ἧς τὰ πρῶτα πεποιή-
κε, διὼς αὐτὸς ὡς σοφία αὐτοῦ, ἀναλαμβάνων
τὸ προσωπὸν τῆς πατρὸς καὶ κυρίως τῶν ὅλων,
ἐκτὸς πρὸ γένετο εἰς τὸν πᾶσι δεισῶν ἐν προσω-
πῷ τῆς θεοῦ, ἔωμίλη τῷ Ἀδάμ. καὶ γὰρ αὐτὴ
ἡ θεῖα γραφὴ διδάσκει λίμας τὸν Ἀδάμ λέ-
γοντα, τῆς φωτὸς ἀκηχένοι· φωνὴ δὲ τί ἄλλο
ἐστὶν, ἀλλ' ἢ ὁ λόγος ὁ τῆς θεοῦ, ὅς ἐστι ἔξ ὑποσῶ-
τος. ἔχει ὡς οἱ ποιηταὶ καὶ μυθολογοῦντες λέγουσι
ὑποσῶτος θεῶν ἐκ σιωπῆς ἡμιωμοῖς, ἀλλὰ ὡς
ἀληθεία διηγῶμαι τὸν λόγον, τὸν ὄντα ἀφ' ἑαυτοῦ
ἐκ γένετο ἐν καρδίᾳ θεοῦ. παρὰ γὰρ τί γί-
νεσθαι τῶν εἰχὲς σύμβολον ἑαυτοῦ νοῦ, ἔφρα-
νησιν ὄντα· ὅποτε δὲ ἠτέλησεν ὁ θεὸς ποιῆσαι ὅ-
σα ἐβουλόσατο, τῶν τὸν λόγον ἐγέννησε προσω-
ποεικόν, προσωποῦν πάσις κτίσεως, οὐ κενω-
θεὶς αὐτὸς τῆς λόγου, ἀλλὰ λόγον ἡμιόσας, καὶ
τῷ λόγῳ αὐτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ ὁμιλῶν. ὅθεν διδά-
σκουσι ἡμᾶς αἱ ἀγία γραφαί, καὶ πρῶτες οἱ
πνευματικοὶ, ἐξ ὧν Ἰωάννης λέγει· ἐν ἀρχῇ
ἦν ὁ λόγος· καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν δι-
κνὸς ὅτι ἐν προσωπῷ μόνος· ἦν ὁ θεός, καὶ ἐν αὐ-
τῷ ὁ λόγος. ἔπειτα λέγει· ἔθεός ἦν ὁ λόγος.
πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ἔχεις αὐτοῦ ἐγένετο
ὅσα ἐν θεῷ οὖν ὡς ὁ λόγος, καὶ ἐκ θεοῦ πε-
φυκῶς ὅποτε αὐτὸς βούληται ὁ πατὴρ τῶν ὅλων,
πέμπει αὐτὸν εἰς τινα τόπον, ὅς πᾶσι ἡμιόσας
καὶ ἀκούεται ἔσθαι, πεμπόμενος ἑαυτοῦ αὐτοῦ,
καὶ ἐν τόπῳ διέσκεται. τὸν οὖν δὲ θεοῦ ὁ
θεὸς πεποίηκε ἐν τῇ ἑκτῇ ἡμέρᾳ, ἢ δὲ πλά-
σιν αὐτὸς πεφανέρωκε μὲν τῷ ἐβδόμενῳ ἡμέρᾳ,
ὅποτε καὶ τὸν πᾶσι δεισῶν πεποίηκεν, εἰς τὸ ὅτι
κρείσσονι τόπῳ, καὶ κυρίως ἀφ' ἑαυτοῦ αὐτὸν εἶ.
καὶ ὅτι ταῦτα ἐστὶν ἀληθῆ, ἀλλ' ὅτι ἔργον δείκνυσιν·
πῶς γὰρ ἔκ ἐστὶ καταμοῦσαι ἢ μὲν ὡδῖνα, ἦν
πάροισιν ἐν τῷ τοκετῷ αἱ γυναῖκες, καὶ μὲν
τῶν λήθων τῶν πόνου ποιοῦνται, ὅπως πλη-
ρωθῇ ὁ τῆς θεοῦ λόγος, εἰς τὸ ἀυξάνεσθαι, καὶ
πληθυνεῖσθαι ὁ ἦμος τῶν δὲ θεοῦ πόνων. ἢ δὲ ἔχει
καὶ πᾶσι τῶν ὀφείων κατὰ κρισιν, πῶς συνηθῶς
τυγχάνει ἔρπων ὅτι τῇ κρισίᾳ, ἔσθαι ἡμιόσας.

ὅπως ἔτετο ἢ εἰς ἀπόδειξιν ἡμῖν τῆς παρει-
ρημύων. Ἐξαταίλας οὖν ὁ θεὸς ἐκ τῆς γῆς ἐπι-
πέσῃ ξύλον ὠρεῖον εἰς ὄρεσιν, ἔκκαλον εἰς βρα-
σιν. ἐν γὰρ παρῶν μόνον ἡμεῖς ἐν τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ γενημύα, φυτὰ καὶ σπέρματα καὶ
χλόαι. τὰ δὲ ἐν τῇ παρῶν ἀδείσῃ ἐγγήθη δια-
φόρα καλλονῇ ἔωρεῖότητι· ὅπου γὰρ φυτεία
ὠνόμασαι ὑπὸ θεοῦ πεφυτευμένη. ἔκκαλον
λοιπὰ φυτὰ ὁμοία καὶ ὁ κόσμος ἐγγήθη· τὰ δὲ
δύο ξύλα, ὅ τῆς ζωῆς, ἔκκαλον τῆς γνώσεως ὅτι
ἐγγήθη ἐτέρα γῆ, ἀλλ' ἢ ἐν μόνῃ τῇ παρῶν
ἀδείσῃ. ὅτι δὲ ἔκκαλον τῆς ἀδείσεως γῆ ἔστι, καὶ ὅτι
τῆς γῆς πεφυτευται, ἢ γεραφὴ λέγει, καὶ ἐφυτευσε
ὁ θεὸς τῆς ἀδείσεως ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολὰς, καὶ
ἐτέτο ἐκ τῆς ἀνατολῆς καὶ ἔξαναταίλας ὁ
θεὸς ἐπὶ ἀπὸ τῆς γῆς πέσῃ ξύλον ὠρεῖον εἰς ὄρε-
σιν, καὶ καλὸν εἰς βρασιν. ὅ οὖν ἐπὶ ἐκ τῆς γῆς,
καὶ τῆς ἀνατολῆς, ἑκατέρωθεν ἡμῶν ἢ τῆς
γεραφῆ τὸν παρῶν ἀδείσῃ ὑπὸ τῆς οὐρανοῦ,
ὅ οὐδ' ἐκ ἀνατολῆς ἔκκαλον γῆ εἰσιν. Ἐδέμ δὲ ἑκα-
τέρωθεν τῆς εἰρημύων, ἐρμύων ἑκατέρωθεν ποταμῶν δὲ
σεσημασμένον ἐκ πορθέου ἔκκαλον Ἐδέμ, ποτίζειν τῆς
παρῶν ἀδείσεως, καὶ καί τῃ διαχωρίζεται εἰς τέσσα-
ρας ἀρχάς· ὧν δύο, οἱ καλούμενοι Φεισὼν καὶ
Γεὼν, ποτίζουσιν τὰ ἀνατολικὰ μέρη, μέγιστα ὁ
Γεὼν, ὁ κυκλῶν πᾶσαν γῆν Αἰθιοπίας, ὅ οὐ φα-
σιν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἀναφαίνεσθαι, τὸν καλούμενον
Νήλῳ. οἱ δὲ ἄλλοι δύο ποταμοὶ φανερώς γε-
νῶσκονται παρῶν ἡμῖν, οἱ καλούμενοι Τίγρις, καὶ
Εὐφράτης· ἔστι γὰρ γέννησιν ἕως τῆς ἡμετέ-
ρων κλιμῆς. θεὸς δὲ ὁ θεὸς τὸν ἀνθρώπον, κατὰ
παρειρημύων, ἐν τῇ παρῶν ἀδείσῃ, εἰς τὸ ἐρ-
γάσει καὶ φυλάσσει αὐτὸν· ἐνετείλατο αὐτῷ,
ἀπὸ πρῶτων τῶν καρπῶν ἐσθίειν, δηλονότι καὶ ἀπὸ
τῆς τῆς ζωῆς, μόνου δὲ ἐκ τῆς ξύλου τῆς τῆς γνώ-
σεως ἐνετείλατο αὐτῷ μὴ γάσασθαι. μετέστη-
κει δὲ αὐτὸν ὁ θεὸς ἐκ τῆς γῆς, ἔκκαλον ἢ ἐγγήθη,
εἰς τὸν παρῶν ἀδείσῃ, διδοὺς αὐτῷ ἀφορμὴν πο-
κοπῆς, ὅπως αὐξάνων ἔκκαλον γρόμῳ, ἐπὶ
δὲ καὶ θεὸς ἀναδείσει, οὕτως καὶ εἰς τὸν οὐρανοῦ
ἀναδείσει. μέσος γὰρ ὁ ἀνθρώπος ἐγγήθη, ὅτε
δητὸς ὄλοχερός, οὐτε ἀθάνατος ὁ κατόλου,
δεικνύς δὲ ἐκατέρωθεν. οὕτω καὶ ὁ χροῖον, ὁ
παρῶν ἀδείσεως, ὡς παρῶς καλλονῆς, μέσος τῆς
κόσμου καὶ τῆς οὐρανοῦ γενημύα, ἔχων ἀδύτητα.

A Quæ quidem omnia plurimum faciunt
ad comprobendam prædictorum verita-
tem. Præterea Deus exoriri fecit ex ter-
ra omnem arborem visu pulchram &
bonam ad comedendum. Quare hoc?
In primis namque semina, plantæ, her-
bæque solæ habebantur, quas imperio
domini tertius produxerat dies. At quæ
Paradisus proferebat, amœnissima &
pulcherrima erant: siquidem eorum
plantatio ab ipso nec ab alio Deo per-
acta est. Reliquas quidem plantas haud
absmiles habuit mundus: at duas istas
arbores, arborem vitæ, alteram cogni-
tionis, nulla alia terra tenuit quam sola
paradisus. Verum ut sciamus paradisum
esse terram, & super terra excultam, do-
cemur à scriptura sacra, quæ inquit. Et
plantavit Deus paradisum in Eden in
regione Orientali, & in eo posuit homi-
nem. Et prodire fecit Deus ex terra om-
nem arborem pulchram visu & bonã
ad comedendum. Quod igitur ait, Ex
terra, & in Orientali plaga, &c. diserte
nos docet scriptura sacra paradisum esse
sub hoc cælo, sub quo Oriens & terra
conspiciuntur. Dictio Eden, quæ He-
braica est, si transferatur in nostram lin-
guam, versionem significat. Præterea
indicat scriptura sacra fluuium proce-
dere ex Eden ad irrigandum paradisum,
quorum duo vocantur Phison & Geon,
& humectant Orientales regiones, ma-
xime tamen Geon, qui quasi circulo,
vndique alluit vniuersam Æthiopiæ re-
gionem. Hunc perhibent generare Ni-
lum flumen Ægyptiacum. Reliqui duo
fluuij manifestò à nobis cognoscuntur,
& nominantur Tigris & Euphrates. Hi
vsque ad nostra climata accedunt. Ho-
minem autem Deus perduxit in paradi-
sum, ut eum operaretur & custodiret,
eique præcepit ut ederet de omnibus
fructibus, nec etiam arborem vitæ excep-
pit: cæterum vetuit ne gustaret quidẽ
fructum arboris cognitionis. In hunc
modum transtulit Deus hominem in
paradisum, ei vndique occasiones sug-
gerens, ut cresceret & perfectus redde-
retur, & declaratus tandem Deus, in a-
stra ascenderet. Mediam etenim condi-
tionem obtinuit homo, nec totus mor-
talis, nec totus immortalis existens, ve-
rum vtriusq; exitit particeps. Sic quo-
que paradisus eternitate donatus in me-
dio cœli & terræ constitit, quantum ad amœnitatem & pulchritudinem attinet.

Quod inquit, ut cum operaretur, &c. A nullum aliud opus nullumque laborem præcipit, quàm ut sedulo seruet mandatum Dei ne impingens seipsum perdat, quemadmodum accidit ei propter peccatum. Arbor quidem cognitionis erat bona, erat bonus & eius fructus. Non enim, ut quidam opinantur, aliquid noxii vel letiferi ea arbor tulit, sed inobedientia mortis causa fuit. Nam fructus nihil aliud habebat, quàm cognitionem solam. Verum cognitio bona & pulchra est, si quis ea rectè utatur. Eo tempore adhuc infans seu puer erat Adam. Quapropter eam cognitionem digne percipere nequirit. Nam etiamnum infans recentè natus pane vesci nequit, at proveciore ætate etiam ad solidiorem cibum procedit. Idem evenit ut in Adamo. Quapropter non invidens (ut quidam sentiunt) Deus Adamo, eum ab arbore cognitionis abstinere iussit. Præterea hominem probare volebat Deus, an dicto audiens esse vellet. Ad hæc cupiebat ut homo tempore longo simplex & sincerus maneret quasi puer. Id enim sanctum & laudabile censetur, non solum apud Deum, sed & apud homines, videlicet in simplicitate, & absque omni malitia subici parentibus. Præterea ius naturale postulat, ut liberi sint parentibus subditi. Si autem liberos parentibus subiectos esse oportet, quanto magis convenit ut Deo patri omnium pareamus? Indecorum est pueros, antequam puerilem egressi fuerint ætatè, supra ætatem sapere. Quemadmodum enim ætas & statura incrementum sumit paulatim, sic etiam prudentia pedetentim augetur. Cum lex aliquit vetat, nec homines legi positæ obtemperant, iam pœnam non lex, verum hominum inobedientia gignit. Nā & pater interdum filio edicit, ut ab aliquibus absteat: si paternum imperiū respuit & in vetita nititur, virgis cæditur, pœnamque non paternum edictū, verum inobedientia meretur. Nec res ipsæ, verbera seu pœnas continent, sed inobedientia inobedienti pœnam & ignominiam importat. Ad eum modum, Protoplastum nostrum inobedientia ex paradiso expulit. Nec propterea, quasi aliquid mali scientiæ siue cognitionis arbori inesset, homo primævus in labores, tristitiam & postremo in mortem prolapsus est, sed inobedientiam potius culpet, quæ horum malorum causam

παρ δὲ εἰπεῖν ἐργάζεσθε· οὐκ ἄλλω τινὰ ἐργασίαν διδοῖ, ἀλλ' ἢ ὁ φυλάττειν τὴν ἐπιτολήν τοῦ θεοῦ, ὅπως μὴ πωρακρούσας ἀπολέσῃ ἑαυτὸν, καθὼς ἔ ἀπώλεσε ἀφ' ἀμάρτιας. ὁ μὲν ξύλον ὅ τῆς γνώσεως, αὐτὸ μὲν καλόν, ἔ ὁ καρπὸς αὐτῆ καλός. οὐ γὰρ ὡς οἰοῦνται πίνες, θάνατον εἶχε ὁ ξύλον, ἀλλ' ἢ πωρακρούσας. ἔ γὰρ τι ἕτερον μὲν ἐν τῷ καρπῷ ἢ μόνον γνώσεως, ἔ δὲ γνώσεως καλῆ, ἐπὶ αὐτῆ οἰκείως τῆς χρησιότητος. τῆ δὲ οὐσίῃ ἡλικία ὁ Ἀδάμ ἐπὶ νηπίος μὲν, δὲ οὐπω ἡδυνάσθη τὴν γνώσιν κατ' ἀξίαν χρυεῖν. ἔ γὰρ νῦν, ἐπὶ μὲν ἡμῶν παιδίον, οὐκ ἤδη διδάσκει δόξαν ἐδιδίκεν, ἀλλὰ πρῶτον γάλακτι ἀνατρέφεται, ἔπειτα κατὰ πρῶτον τῆς ἡλικίας, καὶ ὅτι τὴν σφραγῆν ἐσφραγίσθη ἔργεται· οὕτως αὐτὸν ἐγχεῖται καὶ τῷ Ἀδάμ. δὲ ἔχ ὡς φροῦδὸν αὐτῶν ὁ θεὸς, ὡς οἰοῦνται πίνες, ἐκέλευσε, μὴ ἐδιδίκεν ἀπὸ τῆς γνώσεως. ἐπὶ μὲν καὶ ἐβούλετο δοκιμάσαι αὐτὸν, εἰ ὑπήκουος γίνεταί τῃ ἐπιτολῇ αὐτῆ· ἀμα δὲ καὶ ὅτι πλείονα χροῖον, ἐβούλετο ἀπλοῦ καὶ ἀκέραιον διαμείναι τὸν ἀνθρώπον νηπιάζοντα. τὸ γὰρ οὐσίον ἐστίν, οὐ μόνον πωρακρούσας, ἀλλὰ καὶ πωρακρούσας ἀνθρώποις, ὅ ἐν ἀπλότητι, ἔ ἀκεκία ὑποτάσσεται τοῖς γονεῦσιν. ἐπὶ δὲ καὶ τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν ὑποτάσσεται, εἰ δὲ καὶ τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν ὑποτάσσεται, πόσω μάλλον τῷ θεῷ ἔ πατεὶ τῶν ὄλων; ἐπὶ μὲν καὶ ἀρχὴ μόνον ἐστὶ τὰ πατρία τῶν νηπίων κατὰ ἡλικίας φρονεῖν. καθάπερ γὰρ τῆ ἡλικίας ἕως πρὸς τὰς ἀξίαν ἀύξει, οὕτω καὶ ἐν τῷ φρονεῖν. ἀλλ' ὡς ἐπὶ ἀνθρώπου κελεύσῃ ἀπέχεσθαι ἀπὸ ἵνους, καὶ μὴ ὑπακούῃ ἕως, δηλονότι οὐχ ὁ νόμος κέλευσεν παρῆρ, ἀλλὰ ἢ ἀπειθήσα, καὶ ἢ πωρακρούσας· καὶ γὰρ πατὴρ ἰδίῳ τέκνῳ ἐπίστευσε πρῶτον ἀπέχεσθαι πίνων, καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου οὐχ ὑπακούῃ τῆ πατερικῆ ἐπιτολῇ, δέρεται, καὶ ἐπιτιμίας τυγχάνει ἀφ' οὗ τὴν πωρακρούσας. καὶ οὐκ ἢ δὲ αὐτῶν τῶν πωρακρούσας πληγαὶ εἰσιν, ἀλλ' ἢ πωρακρούσας τῶν ἀπειθουῶν ἕβου πρῶτον πρῶτον· οὕτω καὶ τῶν πωρακρούσας ἢ πωρακρούσας πρῶτον πρῶτον ἐκβληθῆναι αὐτὸν ἐκ τοῦ πωρακρούσας. οὐ μὲν τοῖ γε ὡς κακὸς τι ἔχοντος τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως, ἀφ' ἧ δὲ τῆς πωρακρούσας ὁ ἀνθρώπος ἐξέλιπε πίνων, ὁδύνην, λύπην, καὶ ὁ τέλος ὑπὸ θάνατον ἐπέ-

σε. καὶ τὸτο δὲ ὁ θεὸς μεγάλῳ βεργισίῳ
 πῶς ἐπέταξεν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅ μὴ δευμεῖναι αὐτὸν
 εἰς τὸν αἰῶνα ἐν ἀμάρτια ὄντα, ἀλλὰ ἔπειτα
 πρὶν εἰ ὁμοίωματι ἔξορισμοῦ ἐξέβαλλεν αὐ-
 τὸν ἐκ τοῦ ἁδεδείσθαι, ὅπως ἀφ' οὗ τῆς ὀπίσ-
 τας, τακτὰς ἀποτίσας χροῖα πρὸς ἀμάρτιαν,
 καὶ παιδολογίαις ἐξ ὑπερου αἰακκηθῆν. εἰδὲ καὶ
 πλααδέντος ἀνθρώπου ἐν τῷ κόσμῳ πύτων
 μυστηριώδως ἐν τῇ Γενέσει γέγραπται· ὡς δὲ
 αὐτὸς ἐν τῷ ἁδεδείσθαι τεθέντος· ἵνα ὁ μὲν
 ἀπαξ ἢ πεπληρωμένον ποτὲ ἐτέθη· ὁ δὲ
 δευτερον μέλλῃ πληροῦσθαι μετὰ πρὸς ἀνά-
 στασι καὶ κρίσει. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ
 σκεδὸς πρὸς ἐπὶ πλααδὲν αἰτίαν πρὸς αἰα-
 κωνόβεται, ἢ ἀναπλάσσεται, εἰς ὃ γήμεθι καὶ
 νόον καὶ ὀλοκκηθῆν· οὕτω γίνεται καὶ τὰς ἀνθρώ-
 πῳ ἀφ' ἁναάτου· διωάμει γὰρ τὸ δρασται,
 ἵνα ἐν τῇ ἀναστάσει ὑγίης θίρεθῆ· λέγω δὲ ἀ-
 σπυλος, ἔ δικμος, ἔ ἀθάνατος. ὁ δὲ καλέ-
 σαι, καὶ εἰπεῖν τὸν θεὸν πρὸς εἰ Ἀδάμ, οὐχ ὡς
 ἀνοσὸν τὸτο· ἐποῖει ὁ θεός· ἀλλὰ μακρόθυ-
 μος ὢν, ἀφορμὴν ἐδίδου αὐτῷ μετομοίαις, ἔ
 ἔξομολογήσεως. ἀλλὰ φύσει οὐκ τις ἰμὴν,
 θνητὸς φύσει ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος; οὐδαμῶς.
 τί οὐκ ἀθάνατος; ὅθεν τὸτο φαμεν. ἀλλὰ
 ἐρεῖ τις ὅθεν οὐκ ἐγένετο, ὅθεν τὸτο, ἐγὼ
 μὲν, οὐτε οὐκ φύσει θνητὸς ἐγένετο οὐτε ἀθά-
 νατος. εἰ γὰρ ἀθάνατον αὐτὸν ἀπ' ἀρχῆς ἐ-
 πεποιήκει, θεὸν αὐτὸν ἐπεποιήκει· πάλιν εἰ θνητὸν
 αὐτὸν πεποιήκει, ἐδόκει αὐτὸν ὁ θεὸς αἴτιος εἶναι τῆς
 θανάτου αὐτοῦ· ἔτε οὐκ ἀθάνατον αὐτὸν ἐποίη-
 σιν, οὐτε μὲν θνητὸν, ἀλλὰ κατὰ ἐπὶ τῷ
 παρρηρηκμεν, δεκτικὸν ἀμφοτέρων· ἵνα ῥέ-
 ψῃ ὅτι τὰ τῆς ἀθανασίας, τηρήσας πρὸς ἐν-
 πολίῳ τῷ θεῷ, μαθὸν κερμίσσεται πρὸ αὐτοῦ
 πρὸς ἀθανασίαν, καὶ γρηται θεός· εἰ δὲ αὐτῷ
 πρὸς τὰ τῆς θανάτου παρρηρηματα, παρρη-
 κούσας τῷ θεῷ, αὐτὸς ἐαυτῷ αἴτιος ἢ τῷ θά-
 νατου. ἐλθόντερον γὰρ καὶ αὐτεξούσιον ἐποίησεν
 ὁ θεὸς τὸν ἀνθρώπον. ὁ οὐκ ἐαυτῷ παρρηρη-
 σατο δι' ἀμάρτιαις καὶ παρρηρησῆς, τὸτο ὁ θεὸς αὐ-
 τῷ νωὶ δωρεῖται ἀφ' ἰδίας φιλανθρωπίας,
 ἔ ἐλεημοσιώης, ἔ παρρηρησῆς αὐτῷ πρὸς ἀ-
 νθρώποις. κατὰ τὸ γὰρ παρρηρησῆς ἀνθρώπος
 θάνατον ἐαυτῷ ἐπαπαύσαστο· οὕτως ὑπακούσας
 τῷ θεῷ, καὶ τῷ θεῷ, ὁ βουλήμυρος διωά-

A extitit. At Deus maximum beneficium homini præstitit, ne perpetuum in peccatorum sordibus hære cogeret. At quod est illud beneficium? Næpe quod eum eiecit paradiso, solum vertere quasi exulem, iubens, ut statuto siue determinato tempore peccatorum exoluens, & probe omnia edoctus & institutus, postremo reuocaretur. Quapropter cum homo iam recens in mundo conditus foret, quasi sub ænigmate, & mysterio in Genesi scriptum reperitur, hominem bis in paradysum esse collocatum. Prima in paradysum inductio contigit: altera eueniet post vniuersalem resurrectionem & extremum iudicium. Quæ admodum vas aliquod, modo factum artificis manu si non respondit ad animum artificis, denuo fingitur & funditur ut sit nouum & integrum, sic homini accidit per mortem. Nam eius potentia confractus est ut inueniatur in resurrectione sanus, id est mundus, iustus, immortalis. Quod Deus vocat hominem, & ait. Vbi es Adam? &c. ne tu factum intelligas, quasi rerum fuerit ignarus. Deus longanimis existens, ei occasionem pœnitentiæ & confessionis subministrabat. Sed dicat quis: Mortalis ne creatus est homo? Nequaquam. Quid igitur? num immortalis? Ne hoc quidē. Nam à primordio suæ creationis nec mortalis nec immortalis conditus est. Si immortalem ab initio eum fecisset, Deum eum constituisset. Si mortalem eum formasset ab initio, Deus sanè posset author hominum mortis videri. Apparet igitur hominem à Deo nec mortalem nec immortalem esse factum, sed quemadmodum supra significauimus, vtriusque quodammodo participem, ut reperet ad immortalitatem seruans mādātum Dei, & ut hanc caperet mercedem, tandem & ipse Deus factus: Sin autem conuersus fuerit (inobedientiam sectatus) ad peccatum & reliquerit Deū sibi ipsi ut author foret mortis. Nam liberum & sui iuris creauit Deus hominem. Quod autem sibi per iniuriam & inobedientiam accersuerat, id ei nunc donat Deus per suam humanitatem & misericordiam faciēs homines sibi obediētes. Quemadmodum enim sua inobedientia quasi proprio iumento mortem sibi apportauit homo: Sic qui Dei voluntati non recusat obtemperare, si-

bi æternam potest parare vitam. Nam legem & præcepta sancta communicavit nobis Deus: quæ si homo seruarit, salutem consequi, & resurgens, hæreditatem incorruptibilem nancisci poterit. Adam paradiso exactus cognouit Euam uxorem suam, quam ei formaue- rat Deus ex costa. Cæterum ex costa mulierem finxit non ideo, quasi ex alia materia præstare id non valeret, sed alia causa est. Deus prænouerat homines Deorum multitudinem introducturos. Eius igitur rei præsciens existens, & quasi certò sciens serpentem, per multitudinem Deorum (qui non sunt) errorem allaturum (nam cum sub idem tempus vnus foret Deus, iam tum medicabatur error siue diabolus multitudinem deorum subserere, & dicere: Eritis vt dii) ne exsurgerent qui dicerent: Hic Deus virum, alius format mulierem, &c. Euam ex costa compegit, & duos fecit ambos. Simul per hæc, quasi in mysterio, suam monarchiam siue vnitatem demonstrari voluit, dum simul vtrumque creat. Et erunt duo in carnem vnâ. Hoc quidem in nobis experimur completum. Quis enim legitimas nuptias contrahens, non contemnat matrem, patrem, vniuersam cognationem, propinquos & amicos, vt suo compari adhareat? Et quo maiore inuicem deuin- cirentur beneuolentia, ad Euam dixit Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea. Præterea vaticina- tus est, dicens. Huius rei gratia deferet homo patrem suum & matrem, & ad- glutinabitur vxori suæ, eruntque duo in carnem vnâ. Hoc quidem in nobis vsuuenire quis est qui non videat? Quis enim legitimis nuptiis sese committens non spernit matrem & patrem, omnem cognationem, atque adedò omnes propinquos, & adglutinatur & coadunatur magis vxori, quam prædictis omnibus? Hinc videre est quosdam propter spon- sas suas non eunectari extrema subire vitæ discrimina. Hanc Euam principem & caput peccati (quia seducta est à serpente, per quem maleficus diabolus lo- quutus est, qui diabolus & Satan vocatur, & vsque adhuc operatur in iis qui ipsius spiritu aguntur) diabolus non ces- sat vocare. Diabolus quoque draco nomi- natur. At eius nominis etymologia deriuatur ἀπὸ τοῦ δρακόντος, id est, qui fuge-

ται ἀπειποιήσασθαι ἑαυτὰς πρὸς αἰώνιον ζῶναι. ἔδωκε γὰρ ὁ θεὸς ἡμῖν νόμον καὶ ἐπιτολὰς ἀ- γίας· ἀπὸ πάντων ὁ ποιήσας διδάσκει θεοφιλῶς καὶ τῆς ἀσάσεως τυχὼν κληρονομήσει πρὸς ἀ- φθαρσίαν. ἐκβλήθη δὲ Ἀδάμ ἐκ τοῦ πα- ραδείσου, οὕτως ἔγνω Εὐάν πρὸς γυναικὰ αὐτῆς, ὡς ὁ θεὸς ἐποίησεν αὐτὰ εἰς γυναικὰ, ἐκ τῆς πλευρῆς αὐτῆς. καὶ τὸ δὲ οὐχ ὡς μὴ διωά- μινος κατ' ἴδιαν πλάσσει πρὸς γυναικὰ αὐτῆς, ἀλλὰ θεωρητίσασθαι ὁ θεὸς, ὅτι ἡμελλόν οἱ δύο θεοὶ πληθύνειν θεῶν ὀνομαζέμεν· θεωρητίσασθαι οὖν ὡν, καὶ εἰδὼς ὅτι ἡ πλάνη ἡμῶν εἴθε τὸ ὀ- φεως ὀνομαζέμεν πληθύνει θεῶν τῶν ἐν ὄντων ἐνὸς γὰρ ὄντος θεοῦ, ἐκ τὸτε ἡδη ἐμδύματα ἡ πλά- νη πληθύνει θεῶν ὑποσπειρέειν, ἢ λέγειν, ἔσεσθε ὡς θεοί· μήπως οὖν ὑποσηθῆτε ὅτι ὁδε μὲν ὁ θεὸς ἐποίησε τὸν ἀνδρα· ἔτερος δὲ πρὸς γυναι- κὰ. ἀλλὰ τὸ οὖν ἐποίησε τοὺς δύο ἀμφοῖν· οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τούτου διὰ τῆς ὀμνησιον τῆς μοναρχίας, τῆς κατὰ τὸν θεόν· ἀμα δ' ἐ- ποίησεν ὁ θεὸς πρὸς γυναικὰ αὐτῆς, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς ἄρκα μίαν· ὁ δὲ καὶ αὐτὸ δείκνυται C τελειοῦ μιν ἐν ἡμῖν ἀδελφοῖς. τίς γὰρ οὐχὶ ὁ νο- μίμως γαμῶν οὐ κατὰ φρονίμην μὴ ἔσας, καὶ πα- ἔσας, καὶ συγγενείας πάσης καὶ πατέρων, καὶ ἵνα πλείων ἢ ἡ δύναμις εἰς ἀδελφούς, πρὸς μὲν οὖν πρὸς Εὐάν ὁ Ἀδάμ εἶπεν· τὸ οὖν ὅσῳ ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ ἄρξαι ἐκ τῆς ἄρκος μου. ἐπὶ δὲ θεωρητίσασθαι, λέγων· τούτου ἐνεκεν κατὰ λεί- ψαι ἀνδρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς, καὶ πρὸς μη- τέρα, καὶ θεωρητίσασθαι πρὸς πρὸς πρὸς γυ- ναῖκα αὐτῆς. καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς ἄρκα μίαν· ὁ δὲ καὶ αὐτὸ δείκνυται τελειοῦ μιν ἐν ἡμῖν D ἀδελφοῖς, τίς γὰρ ὁ νομίμως γαμῶν οὐ κατὰ φρονίμην μὴ ἔσας, καὶ παῖς, καὶ πάσης συγγενείας, καὶ πατέρων τῶν οἰκείων, θεωρητίσασθαι καὶ ἐνοῦ μιν τῆ ἑαυτῆς γυναικί, δύναμις μάλιστα αὐτῆς. εἴθε δὲ μέ- γει τὰ τούτου πολλάκις ὑπερβύνοι γίνονται τινες ἀπὸ τῆς ἑαυτῆς γαμετίας. τούτου πρὸς Εὐάν, εἴθε δὲ ἀρχήθεν πλάνη πρὸς τὸ ὀφεως, καὶ ἀρχήθεν ἀμφοῖς γενεαί, ὁ κακοποιὸς δαίμων, ὁ καὶ Σατάν καλούμενος, ὁ τότε εἴθε ὀφεως λαλήσας αὐτῆ, ἕως δὲ τῆς δευτέρας ἐνεργῶν ἐν τοῖς ἀποστολικοῖς ἰσχυροῖς ὑπὸ αὐτῆς ἀν- δροῖσι, Εὐάν ἐκκλήσεται, δαίμων δὲ, ἢ δρῶ- κων κλήσεται, ἀλλὰ δὲ ἀποδεδρακέναι αὐτὸν ἀπὸ

τῆ θεοῦ. ἀγγελος γὰρ ἦν ἐν παλαιῶν. Ἐπὶ τῷ
 πατρὶ τούτου πολὺς ὁ λόγος, δὲ τῷ πρῶτῳ
 πέμπτομα τὴν πατρὶ αὐτῶν διήγησιν· καὶ γὰρ
 ἐν ἑτέροις ἡμῶν γνησθήται ὁ πατρὶ αὐτῶν λόγος.
 ἐν τῷ οὖν γινώσκαι τὸν Ἀδὰμ τὴν γυναῖκα
 αὐτῆς Εὐάν, συλλαβοῦσα ἔτεκεν υἱόν, ᾧ τοῦτο-
 μα Καῖν, καὶ εἶπεν· ἐκτισάμην ἀνθρώπου
 ἀπὸ τῆ θεοῦ. καὶ προσέτετο ἔτι τεκεῖν ἄλλο
 τερον, ᾧ ὄνομα Ἀβελ, ὃς ἤρξατο ποιμνῶν εἶ-
 ναι παρθάτων· Καῖν δὲ εἰργάζετο τὴν γῆν.
 Ἐπὶ τῷ οὖν καὶ αὐτοῖς πλείω ἔχει τὴν ἰσοείαν,
 οὐ μὲν ἄλλὰ ἔτι τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐξηγη-
 σιας. δὲ τὰ τῆς ἰσοείας τοῖς φιλομαθεῖς δύ-
 ναται ἀκριβέστερον διδάξαι αὐτὴ ἢ βίβλος, ἢ
 τις ὀπιγράφεται, ἡμέσις κόσμου. ὅποτε οὖν
 ἔθεάσατο ὁ Σατάνᾶς οὐ μόνον τὸν Ἀδὰμ καὶ
 τὴν γυναῖκα αὐτῆς ζῶντας, ἀλλὰ καὶ τέκνα
 πεποιηκότας, ἐφ' ᾧ ἔκ ἴχουσε θανάτωσιν αὐ-
 τοῖς, φθόνῳ φερρόμνος, ἠλίκα ἔωρα τὸν Ἀβελ
 διαρεσούτω ᾧ θεῷ, ἐνεργήσας εἰς τὸν ἀδελ-
 φὸν αὐτῆ τὸν κελεύμενον Καῖν, ἐποίησεν ἀπο-
 κτεῖναι τὸν ἀδελφὸν αὐτῆ τὸν Ἀβελ. καὶ οὕτως
 ἄρχη θανάτου ἐγένετο εἰς τὸνδε τὸν κόσμον, ὁ-
 δαιπερεῖν ἕως τῆ δευτέρας ὅτι πρῶτον ἡρὸς ἀνθρώ-
 πων. ὁ δὲ θεὸς ἐλεήμων ὢν, ἔβουλόμνος ἀ-
 φορμῶν μετάνοίας καὶ ἐξομολογήσεως παρὰ
 θεῶν τῶν Καῖν, καὶ τῶν καὶ τῶν Ἀδὰμ, εἶπε·
 ποῦ Ἀβελ ὁ ἀδελφός σου; ὁ δὲ Καῖν ἀπεκρίθη
 ἀπειθῶς τῷ θεῷ, εἰπὼν, ἢ γινώσκω· μή φυ-
 λαξ εἰμὶ τῷ ἀδελφῷ μου; οὕτως ὀργισθεῖς
 αὐτῷ ὁ θεός, ἔφη, τί ἐποίησας τῷτο; φωνὴ αἵ-
 ματος τῆ ἀδελφῶ σου βοᾷ παρὰς με ἐκ τῆς
 γῆς, ἢ ἔχθμεν δεξασθαι τὸ αἷμα τῆ ἀδελφῶ
 σου ἐκ χερῶν σου· γένων ἔτι τρέμειν ἔσθ ὅτι τῆς
 γῆς. ἐκτότε φοβηθεῖσα ἡ γῆ, ἐκέπη ἀνθρώ-
 που αἷμα παρὰδέχεται, ἀλλ' ἔσθ ἐπὶ τὸς ζῶου.
 ἢ φανερόν ὅτι ἐκ ἐστὶν αὐτὴ αἷμα, ἀλλ' ὁ πα-
 ρθῶν ἀνθρώπος. ὁ οὖν Καῖν καὶ αὐτὸς ἔχε
 υἱόν ᾧ ὄνομα Εὐώχ. καὶ ἀκροθόμνησεν πόλιν, ἠὲ
 ἐπωνόμασεν ὅτι τῷ ὀνόματι τῷ υἱῷ αὐτῆ Ε-
 υώχ. ἀπὸ τότε ἄρχη ἐγένετο τῶ οἰκοδομείσθαι
 πόλιν, ἔτι τῷτο παρὰ κατακλισμοῦ. ἔχ ὡς Ο-
 μηρος ψεύδεται λέγων· οὐ γὰρ πῶ πεπόλις
 πόλις μερόπω ἀνθρώπων. τὰδε Εὐώχ ἐγυ-
 νῆσθαι υἱὸς ὀνόματι Γαῖδας, ὃς ἐγέννησεν τὸν

A rit, seu fugitiuus à Deo. Siquidem in
 principio suæ creationis Angelica ful-
 gebat dignitate. Et hæc quidem de dia-
 bolo, cuius alias multam fecimus men-
 tionem in aliis nostris scriptis. Quapro-
 pter nolumus nunc ea in re esse proli-
 xiores. Adam ubi cognouit vxorem suã,
 ea concipiens peperit tandem filium
 nomine Cain, & dixit: Acquisui homi-
 nem à Domino. Deinde denuo conci-
 piens & alterum filium enixa est, cui
 parentes nomen dixere Abel. Abel rem
 pecnariam exercebat: Cain erat agricola,
 & agriculturæ dabat operam. Quod
 ad hos pertinet, historia sacra comple-
 ditur plura, & alio, quam nos enarra-
 mus, modo. Quoptpter si quis cupit
 hæc exactius & quasi ad vnguem nouis-
 se, consulat librum, qui inscribitur, Ge-
 neratio mundi: & omnia perfectius ad-
 discet. Diabolus videns non solum A-
 damum & Euam vita frui, verum & li-
 beros procreare, quos cum non posset
 perimere, inuidia stimularus instigauit
 Cain, vt fratrem suum Abel, qui gratus
 & acceptus erat Domino, crudeliter e-
 necaret. Hoc pacto diabolus principiũ
 & origo fuit mortis quæ postmodum la-
 tẽ vsque ad nostra tempora in vniuersũ
 genus mortalium euagata est. Deus du-
 ctus misericordia sua voluit pœnitentiæ
 & confessionis Cain, sicut & Adæ præ-
 bere occasionem, & dixit: Vbi est Abel
 frater tuus? Cain responderet, admodum
 præfractè inobediens existens Deo &
 inquit, nescio, num ego custos sum fra-
 tris mei? Hinc iratus Deus, dixit: Qua-
 re fecisti hoc? vox sanguinis fratris tui
 clamat ad me de humo. Et nunc male-
 dictus es tu è terra, quæ aperuit os suum
 ad suscipiendum sanguinẽ fratris tui de
 manu tua. Mobilis & vagus eris in ipsa
 terra. Ex hoc tempore, terra timore per-
 cussa non amplius hominis, nec etiam
 alterius animalis sanguinem fudit. At
 homicidii culpam non hætere in terra,
 verum in homine transgressore, omni-
 bus manifestum reor. Sed & Cain natus
 est filius, cui nomen erat Enoch. Pater
 dehinc extruxit urbem, quam nomine
 filii sui appellauit Enoch. Eo tempore
 cceptæ sunt vrbes condi, & quidem an-
 te diluuium. Proinde falsum & mendax
 est testimonium Homeri canentis: Nec
 enim dum vrbs posita erat hominum di-
 stinctas linguas habentium. Enoch na-
 tus est filius nomine Gaidas, qui genuit

Meel, qui genuit Mathusalem, qui genuit Lamech. Lamech accepit uxores duas, quarum nomina Ada & Sela. Eo enim demum tempore inoleuit mos multas habendi uxores. Hoc eodem tempore & musica inuenta est. Nam Lamech nati sunt filii tres, quorum nomina, Obel, Iubal, Thobel. Obel vir fuit iumenta nutriens in casis. Iubal inuentor Psalterii & Citharæ est. Thobel fuit faber æris & ferri. Hucusque excurrit genealogiatū Cain catalogus, quæ sequitur obliuio aboleuit, quod commisit fratricidium. At Deus, vt alius in locum Abel perempti substitueretur, dedit vt Eua conciperet & filium ederet, qui nominatus est Seth, a quo ad nostra vsque tempora mortalium genus propagatum est. Sed si qui cupidine aguntur & reliquas audiendi genealogias, quas quidem scriptura sacra tradit, scripturam sacram adeant, & rem omnem inuenient. Nam etiam nos cōscripsimus, vt supra testati sumus, orationem quæ continet genealogiarum feriem. Cæterum genealogiarum ordo est in primo sacre historię libro. Hæc omnia, quæ hætenus tradidimus, docet nos Spiritus sanctus per Mosen & reliquos Prophetas. Ex quibus constat, nostra scripta, qui pii sumus & veram religionem tenemus, esse antiquissima: præterea demonstrantur veriora esse omnium poetarum & authorum scriptis. Quod ad Musicam attinet, eius inuentorem quidam nugati sunt esse Apollinem. Alii hoc inuentum Orpheo acceptum referunt, vt qui Musicam ex suauium concentu venatus sit. Verum quis non intelligit horum rationes vanas & mendaces esse? Nam Apollo & Orpheus lōgo demum post diluuium tempore vixerunt. De Noë, quem nonnulli Deucalionem vocant, in libro quem supra ostendimus, loquuti sumus: quem si lubet, ipse inspicere potes. Post diluuiū denuo vrbes cœptæ sunt extrui, & regna distingui, idque hac ratione. Vrbs prima fuit Babylon, hanc ordine subsequutæ sunt, Orech, Archar, & Chalanæ conditæ in regione Senaar. His rex præfuit Nembroth. Inde originem sumpsit Assur, vnde Assyrii suum nomen sunt adepti. Nembroth verò ædificauit vrbes Niniuen, Rho-

A καλούμενον Μεήλ, ἔκ Μεήλ τὸν Μαθουσαλά, καὶ Μαθουσαλά τὸν Λάμεχ. ὁ δὲ Λάμεχ ἔλαβεν ἑαυτῷ δύο γυναῖκας, αἷς ὀνόματα Ἀδὰ, ἔκ Σελᾶ. ἐκ τούτου ἄρχῃ ἐγένετο τῆς παλυμυξίας. ἀλλὰ ἔκ τῆς μουσικῆς: τὰ γὰρ Λάμεχ ἐγένοντο πρεῖς υἱοὶ Ὠβέλ, Ἰουβαλ, Θοβέλ. καὶ ὁ μὲν Ὠβὴλ ἐγένετο ἀνὴρ ἐν σκηναῖς κτινωδῶν. Ἰουβαλ δὲ ἔστιν ὁ καταδείξας ψαλτήριον, ἔκ κιθάρας. Θοβέλ δὲ ἐγένετο σφυροκόπος, χαλκίς χαλκῶ καὶ σιδήρου. ἕως μὲν οὗ τούτου ἔρχε τὸν κατὰ τὸν ὄνομα τῶν Καϊν: καὶ ὁ λοιπὸν εἰς λήθη αὐτῶν γέγονε ὁ σπέρμα τῆς ἡμερολογίας, διὰ τὸ ἀδελφοκτονῆσαι αὐτὸν τὸν ἀδελφόν. εἰς τὸν τόπον δὲ τῶν Ἀβελ, ἔδωκεν ὁ θεὸς συλλαβεῖν τὴν Εὐάν καὶ τεκεῖν υἱόν, ὃς κέκληται Σήθ. ἀφ' οὗ ὁ λοιπὸν γένος τῶν ἀγαθῶν ὁδοῦ μέγιστη τῶν δεινῶν. τοῖς δὲ βουλομένοις φιλοματέσαι, καὶ περὶ πασῶν τῶν ἡμερῶν, βύχρον ἔστιν ἐπιδείξαι ἀφ' οὗ τῶν ἀγίων γραφῶν. καὶ γὰρ ἐκ μέγιστος ἡμῖν γέγονται ἡδὴ λόγοι ἐν ἑτέρῳ λόγῳ, ὡς ἐπὶ τῷ παρρησιαστικῷ, τῆς ἡμερολογίας ἐκ τῶν ἐν τῇ παρρησια βίβλῳ τῇ περὶ ἰσοραφίαν. ταῦτα δὲ πᾶντα ἡμᾶς διδάσκει ὁ πνεῦμα τῶν ἀγίων, ὁ δὲ ἀφ' οὗ Μωσέως καὶ τῶν λοιπῶν παρρησιῶν, ὡς καὶ ἡμᾶς τοῖς θεοσεβείοις ἀγαθότερα γράμματα τυγχάνει, οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ ἀληθέστερα πᾶντων συγγραφέων καὶ ποιητῶν δεικνύται ὄντα. ἀλλὰ μὲν καὶ τὰ περὶ τῆς μουσικῆς, ἐφλυάρησαν τινες βίβλιον Ἀπόλλωνα γέγονεσθαι. ἄλλοι δὲ Ὀρφέα ἀπὸ τῆς τῶν ὀρνέων ἡδυφωνίας φασὶν ἐξυρρικνεῖν τὴν μουσικὴν. κενὸς δὲ ἔκ ματαιῶν ὁ λόγος αὐτῶν δεικνύται. μὲν γὰρ πολλὰ ἔτη τῶν κατὰ χροσμοῦ οὗτοι ἐγένοντο. τὰ δὲ περὶ τῶν Νάβ, ὃς κέκληται ἑκ τῶν ἐν τῷ Δουκαλίῳ, ἐν τῇ βίβλῳ ἢ παρρησιαστικῷ, ἢ διήγησις ἡμῖν γέγονε, ἢ εἰ βούληται ἐσὺ δυνάσασθαι ἐν τοῦτον. μετὰ τὸν κατὰ χροσμόν ἄρχῃ πάλιν ἐγένετο πόλεων καὶ βασιλείων, τὸν ἔσπον τῶν παρρησιῶν πόλις Βαβυλῶν, καὶ Ὀρέχ, καὶ Ἀρχαθ, ἔκ Χαλαθ ἐν τῇ γῆ Σεναάρ. καὶ βασιλεὺς ἐγένετο αὐτῶν, ὀνόματι Νεβρωθ. ἐκ τούτων ἐγένετο ὀνόματι Ασούρ, ὅθεν καὶ Ασύριοι παρρησιαστικῶνται. Νεβρωθ δὲ ἀκροδύμησεν πόλιν ἐκ τῶν Νινβὴ, καὶ τῶν Ροβοῶν, καὶ

τιώ Καλακ, καὶ τὴν Δασὲν αἰὰ μέσον Νι-
 νου, καὶ ἀπὸ μέσον Καλακ. ἡ δὲ Νινου ἐγγυ-
 θη ἐν παλαιαῖς πόλιν μεγάλη. ἕτερος δὲ υἱὸς
 τῆ Σημ υἱὸς τῆ Νασὲ ἰνόματι Μεφραεὶμ ἐ-
 γέννησε τοὺς Λουδονεῖν, καὶ τοὺς καλουμένους Ε-
 κευαίμ, καὶ τοὺς Λαβειμ, καὶ τοὺς Νεφθαλεῖμ,
 καὶ τοὺς Παρρωσωνεῖμ, καὶ τοὺς Χασλωνεῖν, ὅ-
 ρην ἐξῆλθε Φυλιστεῖμ. τῆ μὲν οὖν τριῶν υἱῶν
 τῆ Νασὲ, καὶ τῆς στυτελείας αὐτῶν, καὶ ἡρεα-
 λορίας, ἐγένετο ἡμῖν ὁ κατάλογος ἐν ὀπιτιομῇ,
 ἐν ἣ παρρηφίκαρδον βίβλω. καὶ νῦν δὲ τὰ
 παλαιολειμμένα ἐπιμνησθόμεθα περὶ τε
 πόλεων, καὶ βασιλέων τῶν τε γερουμένων ὁπό-
 τε τῶ χεῖλος ἐν, καὶ μία γλώσσα, παρὲ τῆ τῆ
 ἀφελέκτοις μερῶν τῶν, αὐτὰ αἱ παρρη-
 γραμμένα ἐγγυθισθὸν πόλεις. ἐν δὲ ὅ μὴ
 λειν αὐτοῖς ἀφμερῆξασα, συμβούλιον ἐποίη-
 σον γνώμη ἰδίᾳ, καὶ οὐ ἀφ' θεοῦ, οἰκοδομη-
 σαι πόλιν, καὶ πύργον, οὗ ἡ ἀκροφία εἰς
 τὸν οὐρανὸν ἀφικέσασα, ὅπως ποιήσωσιν ἐαυ-
 τοῖς ὄνομα δόξης. ὅτι οὖν τῶ παρρηφί-
 σιν θεοῦ βαρὺ ἔργον ἐτόλμησον ποιῆσαι, κα-
 τέβαλεν αὐτῶν ὁ θεὸς τὴν πόλιν, καὶ τὸν πύ-
 ργον κατέσρωσεν. ἐκτότε ἐνήλλαξεν τὰ γλώσ-
 σας τῶ ἀφελέκτων, διὸς ἐκάστη ἀφ' ὅσων ἀφ-
 λεκτον. Σίβυλλα μὲν ἔτω σποῖμα τῆ κατα-
 λησα ὀργῶν ὅ κῆσιν μέλλεν ἔρχεσθαι. ἔφη ὁ
 ἔπας·

Ἀλλ' ὁπότῃ μεγάλιοι θεῶν τελέων ἀπειλαί,
 Ἄς ποῖ ἐπηπέλιθησε βροτοῖς, ὅτε πύργον ἔτευξαν
 Χώρη ἐν Ασσυρίᾳ. ὁμόφωνοι δ' ἦσαν ἅπαντες,
 Καὶ βούλοντ' ἀναβῶναι εἰς οὐρανὸν ἀφ' ἑσένται·
 Αὐτίκα δ' ἀθάνατος μεγάλην ἐπέθηκεν αἰάλην
 Πνύμασιν· αὐτὰρ ἔπειτ' ἀέμοι μέγαν ὑψό-

σι πύργον
 Ρίψαν, καὶ σπυτοῖσιν ἐπ' ἀλλήλοισ ἐέμ ἄρσιν.
 Αὐτὰρ ἔπει πύργος τ' ἐπέσεν, γλώσσαι τ' ἀφ-
 ἑσέντων

Εἰς πολλὰς θητῶν ἐμερῶσιν ἀφελέκτοις.
 καὶ τὰ ἐξῆς. ταῦτα μὲν οὖν ἐγγυθισθὸν ἐν γῆ Χω-
 δαίων. ἐν ἣ τῆ γῆ Χανααν, ἐγένετο πόλις, ἣ ὀ-
 νομα Χάρρα. κατ' ἐκείνοισ δὲ τοῖς χρόνοις
 παρρηφί βασιλεὺς Αἰγυπτιᾶς ἐγένετο Φαραὼ, ὅς
 καὶ Νεχαὼθ, καὶ Αἰγυπτιᾶς ὀνομασθῆναι, καὶ ἔπας
 οἱ κατ' ἐξῆς βασιλεὺς ἐγγυθισθὸν ἐν δὲ τῆ γῆ Σε-
 ναάρ ἐν τοῖς καλουμένοις Χωδαίοις, παρρη-

A boon, Calaë & Dasan, quæ in medio
 Niniues & Calaës sita est. Niniue primi-
 tus, vrbs admodum fuit magna. Alter
 filius Sem filii Noë, nomine Mefrain,
 genuit Laudonim, Enemigim, Labiim,
 Nephtholim, Parrosonim & Chasloim,
 vnde progressus est Philistim. Verum,
 quid attinet ad trium filiorum Noë ed-
 summationem & genealogiam, quid re-
 fert plura commemorare, cum omnia
 ista prolixè tractata sint in Epitome eius
 libri de quo supra? Nunc, quod super-
 est, recordabimur urbium & Regum,
 qui eo tempore fuerè, quo hominibus
 adhuc ignotæ erant variaz linguarum
 dialecti. Vrbes, quas modo diximus, æ-
 dificatæ sunt antè linguarum diuisionè.
 Cum autem tempus diuidendarum lin-
 guarum instaret, homines consilium ce-
 pere, at non ex Deo, extruendæ vrbs
 & excitandæ turris, cuius fastigium cæl-
 um attingeret. Et hoc pacto sibi im-
 mortalitatis famam parare nitentur.
 At quia præter Dei consilium, ad eò tem-
 merarium exortu sunt opus, factum est
 vt Deus eorum opus dissiparet, turrim-
 que sterneret. Eo tempore hominum
 linguas Deus mutauit, dās singulis pro-
 priam dialectum. At hæc quidem Sibyl-
 la significauit, mundo iram futuram an-
 nuncians, & sic fatur:

Sed quando magni Dei perficiuntur mine
 Quas comminatus est mortalibus, quando turrim
 fabricarunt
 Regione in Assyria: Omnes erant eiusdem lin-
 gua
 Et parabant in cælum scandere stelligerum.
 At Deus immortalis magnam iniectis necessi-
 tatem
 Venit: Verum venti deinceps magnam & ex-
 celsam illam turrim
 Deiecerunt & inter mortales contentionem ex-
 citarunt.

Sed vbi turris corruit, linguæ hominum
 In multas mortalium diuisa sunt dialectos, &c.
 Hæc quidem euenerè in terra Chaldeo-
 rum. Cæterum in terra Chanaan con-
 dita est vrbs nomine Charra. Sub idem
 tempus primus Ægypti rex fuit, quem
 vocarunt Pharaonem, qui idem Ne-
 chaoth secundum Ægyptios appella-
 tus est, & ab hoc mutua successione alio-
 rum regum Ægyptus administrata est.
 In terra Senaar, quæ tenebant Chaldei,

Genes. 11.

rex primus extitit Arioch. Huic A
 successit Ellasar, in cuius locum sub-
 stitutus est Chodollagomor rex Æ-
 lan, in cuius locum surrogatus est Thar-
 gan rex gentium quæ dicebantur Assy-
 riorum. Fuere & aliæ quinque vrbes in
 ea terræ parte, quam sibi vendicarent
 filij Cham, quem genuit Noë. Harum
 nomina hæc sunt, Sodoma, Gomorrha,
 Adama, Seboim, & quæ Segor nuncu-
 pata est. Nomina regum, qui istis vrbi-
 bus præfuere, sic habent: Ballas rex So-
 domorum, Barsas rex Gomorrhæ, Se-
 naar rex Adama, Hymur rex Seboim, B
 Balach rex Segor, quam urbem alio no-
 mine vocarunt Cephalá. Prædicti reges
 tributarij fuere regi Assyrio Chodolla-
 mogor, annis 12. Anno verò 13. defece-
 runt ab Assyrio. Hæc defectio peperit
 bellum quod gestum est quatuor regibus
 Assyriorum cum quinque regibus
 qui tenebant regionem Cham filii Noë.
 Eo tẽpore cæli sunt gigantes Caranain,
 necnon cædem senserunt gentes robu-
 stæ: eadem cædes traxit Ommæos ha-
 bitantes in vrbe, & Chorræos colentes
 montana Scir vsque ad Terebinthum C
 Pharam, quæ visitur in deserto. Ea tem-
 pestate floruit rex iustus nomine Mel-
 chisedech, domicilium habens in vrbe
 Salem, quæ nunc Ierosolyma dicitur.
 Hic primus omnium sacerdos Dei altis-
 simi fuit. Ab hoc Salem Ierusalem dicta
 est, cum antea nominaretur Hierosoly-
 ma. Hic cum fuisset primus sacerdos,
 factum est vt ab eo sacerdotes initium
 sumentes peruaserint vniuersam terrã.
 In huius locum successit Abimelech,
 qui regnauit in Geraris. Huius succes-
 sor fuit alter Abimelech. Post hunc re-
 gni gubernacula cepit Ephron cogno-
 mento Chettræus. Nomina eorum re-
 gum qui illa tempestate viguerunt, sic
 se habent. Assyriorum reges, qui mul-
 tis annis interiectis regnarunt, silen-
 tium & obliuio oppressit. Omnes enim
 saltem postremorum meminere tem-
 porum. Assyriorum, quod scimus, re-
 ges fuere Theglaphasar, Selamanasar,
 Senacherib. Huius triarchus fuit Adra-
 melech Æthiops, qui etiam Ægyptia-
 ci tenuit gubernacula regni, quamuis
 hæc, quod ad nostra scripta attinet, re-
 centiora sint. Hinc videre, & nuspiam
 alibi, historiarum & antiquitatis stu-
 diosi possunt, an ea quæ à nobis tradun-
 tur per Prophetas sanctos sint nupera.

τος βασιλεὺς ἐγένετο Αειώχ· μετὰ δὲ τῆσιν
 ἕτεροις Ἑλλάσθρ. καὶ μετὰ τῶτον Χοδολαγ-
 μος βασιλεὺς Αιλαμ, καὶ μετὰ τῶτον, Θαρζαλ
 βασιλεὺς ἐθίων τῶν καλαμῶν Ἀσσυρίων. ἄλ-
 λα δὲ πόλεις ἐγένοντο πέντε ἐν τῇ μερίδι τῆς
 Χαμ υἱὸς Νωε. πρῶτη ἡ καλαμῶν Σόδομα·
 ἔπειτα Γομόρρα, Αδαμα, καὶ Σεβοειμ, καὶ ἡ Ση-
 γάρ ὅτι κληθεῖσα· καὶ τὰ ὀνόματα τῶν βασιλέων
 αὐτῶν ἔστι ταῦτα· Βήλας βασιλεὺς Σοδόμων,
 Βαρσὰς βασιλεὺς Γομόρρας, Σενναάρ βασι-
 λεὺς Αδαμας, Ὑμὺρ βασιλεὺς Σεβοειμ, Βα-
 λαχ βασιλεὺς Σηγάρ, τὸ Κεφθαλὰ κληθεῖ-
 σις. ἔπειτα ἐδούλωσεν ὁ Χοδολαγμὸς βασι-
 λεὺς τῶν Ἀσσυρίων ἕως ἐπὶ δύο καὶ δεκά. ἐν τῷ
 τεσσαρδέκῳ ἔτι ἀπὸ τῆς Χοδολαγμὸς ἀ-
 πέτησεν καὶ ἕτως ἐγένετο τότε τοὺς τέσσαρας
 βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων στωάσαι πόλεμον πρὸς
 τοὺς πέντε βασιλεὺς. αὕτη ἄρχὴ ἐγένετο πρῶτη
 τῶν γίνεσθαι πολέμους ὅτι τῆς κατεκείνου
 τοὺς γίγαντας Καραναειν, καὶ ἐθνη ἰσχυρὰ ἄμα
 αὐτοῖς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, καὶ τοὺς Χορραίοις τοὺς
 ἐν τοῖς ὄρεσιν ἐποιομαζομῶσις Σειρ, ἕως τῆς
 καλαμῶν Τερεβίνθου τῆς Φαραν, ἡ ἔστιν ἐν τῇ
 ἐρήμῳ. καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐγένετο βασιλεὺς
 δικμος, ὀνόματι Μελχισεδεκ, ἐν πόλει Σαλήμ,
 τῇ νῦν Ἱεροσόλυμα. ὁ δὲ ἱερεὺς ἐγένετο πρῶτος
 πάντων ἱερέων τῶν θεῶν τῆς ὑψίστου, ἀπὸ τούτου ἡ
 πόλις ὀνομάσθη Ἱερουσαλήμ, ἡ πρῶτη κληθεῖσα
 Ἱεροσόλυμα. ἀπὸ τούτου ἀρέθησεν καὶ ἱερεὺς γι-
 νόμοις ὅτι πάντων τῶν γένων. μετὰ δὲ ἔτιον ἑβασί-
 λωσεν Αβιμέλεχ ἐν Γεραρίσις. μετὰ δὲ τῶσιν ἕ-
 τεροις Αβιμέλεχ. ἔπειτα ἑβασίλωσεν Εφρών
 καὶ ὁ Χετταῖος ὅτι κληθεῖς. τὰ μὲν οὖν περὶ ταῦ-
 των πρῶτον γενημένων βασιλέων οὕτω τὰ
 ὀνόματα περὶ ἑξῆς. τῶν δὲ κατὰ Ἀσσυρίους πολλῶν
 ἐπὶ μετὰ οἱ λοιποὶ βασιλεὺς περὶ σιγήθησεν
 τῆς ἀναγραφῆς, πάντων ἐχάτων καθ' ἡμᾶς
 χρόνων ἀπομνημονούντων· γεννιότες βασιλεὺς
 τῶν Ἀσσυρίων Θελαφάσρ· μετὰ δὲ τῶσιν Σε-
 λαμνάσρ· εἶτα Σεννααρεϊμ. τῶν δὲ τειάρχος
 ἐγένετο Αδραμέλεχ Αιθίοψ, ὅς καὶ Αιγύπτου
 ἑβασίλωσεν· κατὰ ταῦτα, ὡς περὶ τὰ ἡμέ-
 τερα γράμμασα, πάντων νεώτεροι ἔστιν. ἐν τε-
 ρειν οὖν κατὰ τὸν τῆς ἰσραήλ ἐστὶ τοὺς φιλομα-
 θεῖσις Φιλαρχαίοις, ὅπου πρῶτος ἔστι τῶν
 ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα καὶ τῶν ἀγίων πρῶτον
 ὀλίγων

ὀλίγων γὰρ ὄντων ἐν παλαιῶν τῶν τότε ἀνθρώπων, ἐν τῇ Ἀραβικῇ γῆ ἔτι Χαλδαϊκῇ, μετὰ δὲ ἀφ' ἡμερῶν τῶν γλώσσας αὐτῶν, πρὸς μέρος ἤρξαντο πολλοὶ γίνεσθαι καὶ πληθύνεσθαι ὅτι πάσης τῆς γῆς. ἔτι οἱ μὲν ἔκριναν οἰκίαν πρὸς ἀνατολὰς, οἱ δὲ ὅτι τὰ μέρη τὰ τῆς μεγάλης ἠπείρου, καὶ τὰ πρὸς βορρην. ὡς ἀφ' ἡμερῶν τῶν Βεηθανῶν ἐν τοῖς Ἀρκτικῶν κλίμασιν. ἔτεροι δὲ γὰρ Χανααναίαν, ἔτι Ἰουδαίαν, καὶ Φοινίκην ὅτι κληθεῖσθαι, ἔτι τὰ μέρη τῆς Αἰθιοπίας, ἔτι Αἰγύπτου, καὶ Λιβύης, ἔτι τὴν καλυμμένην ἀφ' ἡμερῶν, ἔτι τὰ μέρη δυσμενῶν κλίματων ἀφ' ἡμερῶν. οἱ δὲ λοιποὶ, τὰ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ τῆς Παμφυλίας, καὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν Μακεδονίαν, ἔτι δὲ λοιποὶ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τὰς καλυμμένας Γαλλίας, ἔτι Σπυρίας, καὶ Γερμανίας. ὡς οὕτω τὰ νῦν ἐμπληρῶς τὴν σύμπασαν τῶν κατοικησάντων αὐτῶν. τριμερῶς ἔτι γενημένης τῆς κατοικησάντος τῆς ἀφ' ἡμερῶν ὅτι τῆς, καὶ ἀραβίας, ἔτι ἀνατολῆς, καὶ μεσημβρίας, ἔτι δὲ ἄρτια καὶ τὰ λοιπὰ μέρη κατοικησάντων τῆς, χυθέντων τῶν ἀφ' ἡμερῶν γενημένων. ταῦτα δὲ μὴ ὅτι ἀνθρώποι οἱ συσφραγίσαντες βλάστησάντων κόσμον σφραγισθῆναι λέγοντες, καὶ ὡς κῆρυξ συγκρίψαν αὐτῶν. πῶς δὲ διώσαντες ταῦτα ἀνηθῆναι φασκάν, μὴ ὅτι ἀνθρώποι τὴν πόλιν τῆς κόσμου, μήτε τὴν κατοικησάντων αὐτῶν, πρὸς μέρος ἀνατολῶν τῆς ἀφ' ἡμερῶν, ἔτι πληθυνομένων ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ἀφ' ἡμερῶν. ἔτι κατοικησάντων καὶ αἱ νῆσοι τῆς θαλάσσης, καὶ τὰ λοιπὰ κλίματα. τίς οὖν πρὸς ταῦτα ἴσχυσε τῶν καλυμμένων βλάστησάντων, ἔτι ποιητῶν, ἰστοριογράφων δὲ ἀληθῆς εἰπεῖν, πολὺ μετὰ ἡμερῶν αὐτῶν γενημένων, καὶ πληθύναντες εἰσαγαγόντων, οἱ τινες μὲν ποσαῦτα ἔτι αὐτοὶ ἐγνηθῆσαν τῶν πόλεων, ἔτι ἀνατολῶν καὶ τῶν βασιλείων, καὶ ἔτι δὲ τῶν πολέμων. ἐχρῆν γὰρ αὐτοῖς μεμνησθαι πόλεων καὶ τῶν πρὸς ἀνατολῶν γενησάντων, ὡς τε κτίσεως κόσμου, καὶ ποιήσεως ἀφ' ἡμερῶν, τότε ἔτι συμβαίοντα ἀκριβῶς εἰπεῖν τοῖς πρὸ Ἀιγυπτίους πρὸς τῆς Ἡρακλείδης, τοῖς τε ἄλλοις συσφραγίσαντες. εἰσὶν γὰρ ἔτι κατοικησάντων ἀφ' ἡμερῶν, καὶ τὰ δὲ αὐτῶν ἔτι ἀληθῆς ἀνηθῆσαν. καὶ οὐ μόνον τὰ ἀφ' ἡμερῶν, ἔτι ἐνεσθῆσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀφ' ἡμερῶν.

A Cū primis temporibus pauci forent homines in Arabia & Chaldaea, post linguarū diuisionē aucti & multiplicati paulatim sunt. Hinc quidā abierunt versus Orientem, quidā concessere ad partes maioris continentis: alii porro profecti sunt ad Septentrionē, sedes quæsituri. Nec prius deserunt terram ubique occupare, quā etiam Britannos in Arcticis climatibus accesserint. Fuere qui sibi subiicere ne Iudæam, Phœniciam & regiones Æthiopiæ, Ægypti, Libyæque, nec non eam regionem quæ torrida dicitur, & loca qui in Occidentem porriguntur. B Fuere qui incipientes à regione maritima & Pamphylia, Asiam, Græciam, & Macedoniam sibi assignarent. Reliqui porro Italia, Galliis, Hispaniis & Germania sunt potiti. Atque adeo vniuersa terræ superficies abundat habitatoribus seu incolis. Tripliciter igitur distincta hominum habitatione in terra, primò quidē loca Oriēti, Meridiei & Occidēti subiecta inhabitata sunt: postmodū inde progressi paulatim homines, etiam reliquas orbis partes inuaserunt. Hæc dum ethnici scriptores nesciūt, attamē audēt asserere mundi formam esse instar globi, propter soliditatem & suum ad centrum recessum, non cunētantur eam cubo comparare. At qua fronte audent horum veritatem adstruere, cum mundi creationem ignorent, præterea non constat penes ipsos vt paulatim, sicuti prædiximus, homines dispersi sunt habitandi gratia per vniuersam terram. Ad eum modum cœptæ sunt habitari insule maris, nec non reliqua orbis climata. C Quis igitur ex isto magno Philosophorum, Poëtarum & scriptorum grege potuit verum pronunciare, cum multo sint creatione mundi iuniores, & Deorum multitudinem docuerint, quos liquidò elucet natos esse longo demum tempore post vrbes conditas, regna distincta, gentes diuisas, & bellorum exitum. Si sanè voluissent veritatem rerum demonstrare, oportebat eos quæ præcessere diluuium, tradere: videlicet mundi & hominis creationem, deinde etiam reliqua quæ contigere, non silentio præterire. Ad hæc conueniebat, vt & Ægyptiorum & Chaldæorum vates & reliqui scriptores quotquot diuino & puro spiritu illuminati fuere, non solum præterita aut instantia prædicerent veritate subnixi, sed & futura quæ essent,

mundo magna veritate prænunciare. Ex quibus omnibus apparet omnes scriptores cæteros errore tractos, solos vero Christianos veritatis factos esse composites. Docemur etenim & instruimur à sancto Spiritu, qui loquutus per Prophetas, iam olim omnia quæ mundo euentura essent, prædemonstrauit. Et tibi quidem in facili est scrutari ea quæ sunt Dei, id est, ea quæ per Prophetas iam olim prædicta sunt. Quæ si diligenter inspexeris, collatione facta eorum quæ à vobis & ab reliquis prophanis Rhetoribus feruntur, veritatem facile assequi poteris. Nomina eorum, quos deos dicitis, satis liquet ex illis quæ supra annotauimus, & ex reliquis historiis esse nomina hominum demortuorum. Horum imagines subinde adhuc hodie finguntur, quas quid aliud, quàm simulachra, humanarum manuum opera dixeris? Ista suppliciter colit vaporum hominum multitudo: Cæterum creatorem & opificem altorumque omnis spiritus irritum faciunt & vilipendunt mortales, nec recusant obtemperare vanis dogmatibus sequuti stultam à patribus traditam sententiam. Verum Deus non derelinquit humanum genus, imò pater & conditor huius vniuersi legem dedit, misit & Prophetas sanctos, vt annuntiarent & demonstrarent efficaciter hominibus vt euigilent, atque vnum solū esse Deum cognoscant. Prophetæ docuerunt abstinere a nefario idolorum cultu: iusserunt quoque vitare adulterium, cædem, scortationem, furtum, auaritiam, periurium, mendacium, iram, nec non omnem lasciuiam & immundiciem. Præterea sedulò cauere præceperunt, ne quis faciat alteri, quæ sibi minime fieri velit. Quare? Vt homo ad eum modum opera bona faciens pœnas sempiternas effugiat, & dignus sempiterna vita à Deo pronuncietur. Nec solum idolorum cultum lex diuina inhihet, sed interdicit quoque, ne quis elementa, solem, lunam, & reliqua astra adoret. Præterea prohibet colere cælū, terram, mare, fontesque: sed sedulò inculcat vt reuera existens Deus, qui creator est vniuersorum, in sanctitate cordis, puròque animo adoretur. Quapropter sancit sancta lex; Non adulterium committas, Nō occidas, Nō furtū facias, Nō falsū testimoniū dicas, Non concupiscas

ταῖς κτίσμασι ἐχέτω αὐτοῖς παρεκείσθαι γαίλας, δὲ δείκνυται πρὸς τοὺς λοιποὺς πεπλαησθῆναι· μόνοις δὲ Χριστιανοῖς τὴν ἀλήθειαν κεραικῆσαι, οἱ τίνες ὑπὸ πνεύματος ἁγίου διδασκόμεθα, τῷ λαλήσαντος ἐν τοῖς ἁγίοις προφηταῖς, καὶ τὰ πρῶτα προσηγορευθέντος· καὶ ὁ λοιπὸν ἔστω θεὸς φιλοφρονῶν ἐρθεῖν αὐτῷ τῷ θεῷ, λέγω δὲ τὰ ἀφ' ἧν προφητῶν ῥηθέντα, ὅπως συκρίνας τά τε ὑπὸ ἡμῶν λεγόμενα, ἔτι τὰ ὑπὸ τῶν λοιπῶν διωκῶν διερεῖν ὅ ἀληθῆς. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα τῶν κεραικῶν θεῶν, ὅτι πρὸ αὐτοῖς ὀνόματα ἀνθρώπων δίδασκονται, καθὼς ἐν τοῖς ἐπιπέδω ἐδηλώσαμεν ἐξ αὐτῶν τῶν ἱσχυρῶν, ὡς σιωπῆσαι, ἀπεδείξαμεν. αἱ δὲ εἰκόνες αὐτῶν, ὅ καθ' ἡμέραν ἕως τῆς δευτέρας ἐκτυπωῦνται εἰδωλα, ἔργα κεραικῶν ἀνθρώπων· καὶ τοῖσι μὲν λατρεύει ὁ πλῆθος τῶν ματαίων ἀνθρώπων· τὸν δὲ ποιητὴν, καὶ δημιουργὸν τῶν ὄλων, καὶ ἑσθῆρα πάσης προῆς ἀγαθῶν, πειθόμενοι δόγμασι ματαίοις, ἀφ' ἁπλῆς παρὰ θεοῦ δόξης γνάμης ἀσυνέτου. ὁ μὲν τοῖ γε θεὸς καὶ πατὴρ καὶ κτίστης τῶν ὄλων, ὅς ἐγκατέλιπε τὴν ἀνθρώπινην, ἀλλὰ ἔδωκεν νόμον, καὶ ἐπέμψεν προφήτας ἁγίους, πρὸς ὃν κεραικῆσαι καὶ δεῖξαι ὅ ἄγνος τῶν ἀνθρώπων, εἰς ὃ εἶνα ἕκαστον ἡμῶν ἀναῆσαι καὶ ἔπιγινώσκειν, ὅτι εἰς ἕστι θεός· οἱ καὶ ἐδίδαξαν ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῆς ἀθεμίτου εἰδωλολατρίας, καὶ μοιχείας, καὶ φόνου, πορνείας, κλοπῆς, φιλαργυρίας, ὄρκου, ψεύδους, ὀργῆς, καὶ πάσης ἀσελγείας, καὶ ἀκαθαρσίας· καὶ πρῶτα ὅσα ἀνὰ μὴ βούλεται ἀνθρώπος ἑαυτῷ γίνεσθαι, ἵνα μηδὲ ἄλλω ποιῆ. καὶ οὕτως ὁ δικαιοπραγῶν ἐκφυγῆσαι τὰς αἰωνίους κεραικῆς, καὶ καταξιοῦσθαι τῆς αἰωνίου ζωῆς πρὸς τῷ θεῷ. ὁ μὲν οὖν θεὸς νόμος οὐ μόνον κωλύει ὃ εἰδωλοῖς προσκυνεῖν· ἀλλὰ καὶ τοῖς σωμαίοις, ἐκ τῶν σελῶν καὶ τοῖς λοιποῖς ἀστροῖς· ἀλλ' οὔτε τὰ οὐρανῶν, οὔτε γῆς, οὔτε θαλάσσης, ἢ πηγῆς, καὶ πλάσσεως θρησκείων, ἀλλ' ἢ μόνα τὰ ὄντως θεῶν, καὶ ποιητῆ τῶν ὄλων κεραικῆσαι ἐν ὁσιότητι καρδίας, καὶ εὐλικρινεῖ γνάμη. δὲ φησὶν ὁ ἅγιος νόμος· οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, ὅς ἐστι ἔπιθυμήσεις τὴν

γυναικα τῆ πλησίον σου. ὁμοίως καὶ οἱ προ-
 φῆται. Σολομὼν μὲν οὕτω καὶ ὁ Δα὿ν ἰδίμα-
 τος μὴ ἀμάρτανειν διδάσκει ἡμᾶς, λέγων·
 οἱ ὀφθαλμοὶ σου ὄρτα βλέπετωσθμ. τὰ δὲ
 βλεφαρὰ σου ἰδέτω δίχρα. καὶ Μωσῆς δὲ
 ἔ αὐτὸς προφήτης πρὸς μοναρχίας θεοῦ λέ-
 γει· Ἐγὼ ὁ θεὸς ὑμῶν ὁ φερεῶν τὸν οὐρανόν, καὶ
 κελύων τὴν γῆν, ἃ αἱ χεῖρες κατεδέξαναι πᾶ-
 σθμ τὴν γαλιαν τῆ οὐρανοῦ, καὶ οὐ πρὲ-
 δέξαν ὑμῖν αὐτὰ τῆ ὀπίσω αὐτῶν πορθέσθαι.
 Ησαίας δὲ καὶ αὐτὸς φησιν· οὕτως λέγει κύ-
 ριος ὁ θεός, ὁ φερεῶσας τὸν οὐρανόν, καὶ θεμε-
 λιώσας τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ δι-
 δοὺς πρὸς τὴν λαῶν τὴν ἰσχύα αὐτῆς, καὶ
 πνεῦμα πῶς πατῆσιν αὐτῶν, ἔστι κύριος ὁ
 θεός ὑμῶν. καὶ πάλιν δι' αὐτῆ· ἐγὼ φησιν ἐ-
 ποιήσας γῆν, καὶ ἀνθρώπων ἐπὶ αὐτῇ. ἐγὼ τῆ
 χεῖ μου ἐφένεωσας τὸν ὕρανον. καὶ ἐν ἑτέρῳ
 κεφαλαίῳ· Ἐγὼ ὁ θεός ὑμῶν ὁ κατασκευάσας
 τὰ ἀκρα τῆς γῆς, οὐ πεινάσθ, ἔστι κρηπιάσθ,
 ἔστι ἐστὶν ἐξέδρησις τῆς φρονησεως αὐτῆ. ὁμοίως
 ἔ Ιερεμίας, καὶ φησιν ὁ ποιήσας τὴν γῆν ὅτι τῆ
 ἰσχύα αὐτῆ, ἀόρησθαι τὸν οὐρανόν ἐν τῇ ἑ-
 φῆσθαι αὐτῆ, καὶ ἐν τῇ φρονησθ αὐτῆ ἐξέτεινεν τὸν
 ὕρανον, καὶ πληθὺς ὕδατος ἐν ὕρανον, ἔ αὐτῆ γε-
 νεφέλας ἐξ ἐξέδρησις τῆς φρονησεως αὐτῆ. ὁμοίως
 ἐποίησε, καὶ ἐξέγαγε ἀνέμοις ἐκ θησαυραῶν
 αὐτῆ. ὁμοίως ἐστὶ πῶς φίλα καὶ σύμφωνα ἐλά-
 λησθμ πρὸς τοὺς οἱ προφῆται, ἐν τῇ αὐτῶν
 πνεύματι ἐμφωνήσαντες, πρὸς τε μοναρχίας
 θεοῦ, καὶ τῆ κόσμος ἡρώσεως, καὶ τῆς αἰθε-
 ρου ποιήσεως· ἔ μὲν δὲ καὶ ὕδιναι, περὶ οὗ-
 τες ὁ αἰθερὸς ἡρώσθ τῆ αἰθερῶν, καὶ τοὺς δοκίμ-
 τας ἐπὶ τῆ φρονησθ, ἔστι πῶς ἐν αὐτοῖς πλατύνω καὶ
 πῆρσιν τῆς καρδίας κατήχησαν. ὁ μὲν Ιερε-
 μίας ἐφη· ἐμωσθῆ πᾶς ἀνθρώπος ἀπὸ γῶ-
 σιως αὐτῆ· κατήχησθ πᾶς χρυσοχόος ἀπὸ τῆ
 γλυπτικῶν αὐτῆ· εἰς μὲν τὴν χρυσοχόος χρυ-
 σοχόου, ἔστι πρὸς μὲν ἐν αὐτοῖς, ἐν ἡμέ-
 ρα ὅτι ποικίλης αὐτῶν ἀπολογῶνται. ὁ αὐτὸς ὁ
 Δαυὶδ λέγει· ἐφάρησθαι καὶ ἐβδελύθησθμ ἐ-
 πιτηδέμασιν αὐτῶν, ἔστι πρὸς μὲν χρυσοχό-
 τας, ἔστι ἐστὶν ἕως ἐνός· πρὸς μὲν δὲ ἐκλίνας, ἀμα-
 ἡρώσθ θησαυρῶν. ὁμοίως καὶ Αββακούκ· ἔ αὐτῆ
 γλυπτικῶν αἰθερῶν, ὅτι ἐγλυψαν αὐτὸ φαν-
 τασίαν ψευδῆ. οὐαὶ τῶν λέγοντι τῶν λίθων,

A uxorem proximi tui. Idem docent &
 Propheta. Solomon ita nos instruit, ut
 ne nutu quidem nos peccare velit, dicēs
 Oculi tui in directum aspiciant, & pal-
 pebrae tuae rectum teneant iter ante te.
 Moses qui & ipse Propheta est, de uni-
 tate Dei in hunc modum disserit: Hic
 Deus vester qui firmavit caelum & crea-
 vit terram, cuius manus ostendit uni-
 versam militiam caeli, Non enim vobis
 monstravit ut post eam abiretis. Esaias
 inquit: Sic dicit Dominus Deus qui fir-
 mavit caelum, & creavit terram, & ea
 quae sunt in ipsa: qui dat inspirationem
 populo super ea, & spiritum iis qui cal-
 cant eam: Hic Dominus Deus vester.

B Iterum per eundem ait: Ego feci ter-
 ram & hominem super ea. Ego manu
 mea firmaui caelum, Idem in alio capite:
 Hic noster Deus, qui paravit extremi-
 tates terrae. Non esuriet nec fatigabitur,
 nec prudentia eius vestigari potest. Si-
 militer & Hieremias dicit: Qui fecit
 terram in virtute sua, & paravit orbem
 in sapientia sua, atque intelligentia sua
 extendit caelos. Qui per vocem suam
 dat copiam aquarum in caelis, & leuae
 nubes ab extremitate terrae: ipse fulgu-
 ra in pluuiam facit, & educit ventum
 de thesauris suis. Videre est quam con-
 sona loquuti sint omnes Prophetae uno
 eodemque spiritu afflati explanantes v-
 nitatem Dei, mundi hominisque gene-
 rationem. Praeterea grauius doluere
 deplorantes impium mortalium genus:
 nec non obiurgarunt, & reprehende-
 runt magna seueritate eos qui sibi sa-
 pientiam arrogabant, cum essent inte-
 rim erroribus & tenebris immerfi: Hie-
 remias clamat: Infatuatus est omnis ho-
 mo a scientia, & confusus est omnis co-
 flator propter sculptile, eo quod confla-
 tile eius mendacium sit, & non sit spiri-
 tus in eis, Vanitas sunt & opus errorum
 in tempore visitationis eorum peribunt.
 Idem sentit & Dauid, dicens: Corrupti
 & abominabiles facti sunt suis studiis,
 Non est qui faciat bonum, Non est vs-
 que ad vnum. Omnes declinarunt simul
 & inutiles facti sunt. Assentitur his &
 Abachuch, inquiens Quid prodest scul-
 ptile, quia sculpsit illud fictor suus ut
 esset conflatile, & quod annunciat me-
 dacium? & tamen fiduciam habent in
 eo, fictor scilicet in figmento suo, ut
 faceret idola mura, Vae qui dicit lapidi,

Prou. 4

Deut. 17
Isa. 42

Hier. 16

et 51.

Psal. 134

Hier. 52

Psal. 52

Abac. 2

euigila: & ligno, excitare. His ad-
stipulati sunt in suis prophetiis & reli-
qui sacrosancti veritatis vates. Ad
quid necesse est multitudinem enume-
rare Prophetarum, qui plurimi extiterunt:
& omnia inter se consona, adeo ut nul-
la contrarietas deprehendi possit, pro-
tulere. Si quis ea scire gestit, Prophe-
tarum ianuam patent. Hos legat accedens
mente pura, & exacte veritatem ipsam
cognoscet. Cæterum Prophetæ illi,
quorum mentio facta est, fuere in po-
pulo Israëlítico illiterati, pastores & i-
dioræ. Verum etiam Sibylla Græcorum
& reliquarum gentium prophetissa, in
principio suæ prophetiæ inuchitur in
mortalium genus, dicens:

*Viri mortales & carnei, nihil existentes
Quomodo statim exaltamini, vitæ finem non
inspicientes?*

*Nec contremiscitis nec timetis Deum inspi-
cientes?*

*Nec contremiscitis nec timetis Deum inspe-
ctorem vestri,*

*Altissimum cognitorem & omnium specu-
latorem, testem omnium,*

*Nutritorem omnium & creatorem, qui dul-
cem spiritum omnibus*

Indidit, & ducem mortalium omnium statuit

*Vnus Deus qui solus regnat, magnitudinem
excedens & ingenitus,*

*Omnipotens, inuisibilis, videns ipse solus om-
nia,*

*Ipsæ non videtur mortali à carne vniuersa.
Quæ enim caro potest caelestem & verum
Oculis cernere Deum immortalem, qui cæ-
lum habitat?*

*Verum nec ex aduerso radiorum solis
Homines stare possunt: mortales cum sint
Viri, ossa, venæ & carnes existentes.*

*Ipsum solum existentem colite ducem mundi,
Qui solus in sæculum & ex sæculo natus est:
Ex se genitus, ingenitus, omnia tenens, sem-
per*

*Cunctis mortalibus significans iudicium in
luce communi.*

*Stultitiæ dignam accipietis mercedem,
Quod Deum omittentes verum sempiter-
num*

*Laudare, eique immolare sacras hecatom-
bas,*

*Dæmonibus sacrificastis qui sunt in inferno.
Superbia & furore perciti incessistis, & cal-
lem*

*Superbia & furore perciti incessistis, & cal-
lem*

*Superbia & furore perciti incessistis, & cal-
lem*

*Superbia & furore perciti incessistis, & cal-
lem*

*Superbia & furore perciti incessistis, & cal-
lem*

*Superbia & furore perciti incessistis, & cal-
lem*

*Superbia & furore perciti incessistis, & cal-
lem*

*Superbia & furore perciti incessistis, & cal-
lem*

*Superbia & furore perciti incessistis, & cal-
lem*

*Superbia & furore perciti incessistis, & cal-
lem*

A Ἐξεργήθη, & τὸ ξύλον, ὑψώθητι. ὁμοίως εἶ-
πον & οἱ λοιποὶ τῆς ἀληθείας παρεφῆται. καὶ
τί μοι ὁ πληθὺς κατέλεξαν τῆν παρεφῆτην
πολλῶν ὄντων, καὶ μυρία φίλα & σύμφωνα
εἰρηκῶτων; οἱ γὰρ βουλόμενοι, διώκονται ἐντυ-
χόντες τοῖς δι' αὐτῶν εἰρηκῶσι ἀκριβῶς γινώ-
σκειν ὁ ἀληθὴς, καὶ μὴ ἀδραγμῆσαι ὑπὸ
δυσκοιᾶς καὶ ματαιοποιᾶς. οὗτοι οὖν οἷς παρεφ-
ρήκαμεν παρεφῆται ἐγένοντο ἐν Ἑβραίοις ἀ-
γραμματοῖ, καὶ ποιμῶνες & ἰδιώται. Σιβύλλα
δὲ ἐν Ἑλλήσι, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἐγένεσι χρομέ-
B νη παρεφῆται, ἐν δὲ τῆν τῆς παρεφῆταις αὐτῆς
οἰεῖσιν ὁ τῆν ἀνδραπόων γένος λέγουσα.

Ανδραποὶ θνητοὶ & ἄφρονες, σὺ δὲ ἐόντες,
Πῶς θαλάσσης ὑψώσθε, βίβη τέλος ἐκ ἐσθρῶντες;
Οὐ τρέμετ', σὺ δὲ φοβείσθε θεόν, τὸν ὑπερσῶπον
ὑμῶν,

Υψιστον, γνώστην παντοπίλιν, μὲν τῶν πα-
των,

Παντοῦ ἔσθον, κλησῆν, ὅστις γλυκὺ πνεῦμα ἐν
ἀπασιν

C Κατέτετο, καὶ ἠγήγησε βροτῶν πάντων ἐποίησεν,
Εἰς θεὸς ὁς μόνος δὲ καὶ ὑπερμεγέθης, ἀγλήνητος,
Παντοκράτωρ, ἀόρατος, ὁρατὸς μόνος αὐτὸς ἀ-
πύρτα,

Αὐτὸς δὲ οὐ βλέπεται θνητῆς ὑπὸ ἄφρονος ἀ-
πάσης.

Τίς γὰρ ἄφρων διώσεται τὸν ἐπουρανόσιον καὶ ἀληθῆ
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν θεὸν ἀμύροτον, ὃς πόλον οἰ-
κεῖ;

Ἀλλ' οὐδ' ἀκτίνων κατεναρτήσιν ἡλίου

Ανδραποὶ γῆναι διώσονται, θνητοὶ γελαῶτες

D Ἄνδρες, ἐνὸς τῆσσι φλέβες & ἄφρονες ἐόντες,
Αὐτὸν τὸν μόνον ὄντα σέβασθε ἠγήγησε κόσμου,
Ὁς μόνος εἰς αἰῶνα καὶ εἰς αἰῶνος ἐτέλλη,
Αὐτογῆνης, ἀγλήνητος, ἀπύρτα κρατῶν ἀφ-
πύρτος,

Πᾶσι βροτῶσιν ἐνὸν, ὃ κριτήριον ἐν φάει κρινῶν,

Τῆς κακῆ βλασφημίας δὲ τὸν ἄξιον ἔξετε μι-
αθόν,

Ὁτι θεὸν παρελιπόντες ἀληθινόν, ἀεναόν τε

Δοξάζειν, αὐτὰς τε θύειν ἱερῶς ἐκατόμβας,

Δαίμοσι τὰς θυσίας ἐποίησατε, τοῖσιν ἐν ἀδῆν,

Τύφω καὶ μωμίῃ δὲ βαδίζετε, καὶ τείβον ὄρ-
θῶν

ΕΥθεϊαν περιλιπόντες, ἀπλήθετε. καὶ δι' ἀ-
καρῶν

Καὶ σκολόπων ἐπλανᾶσθε. βροτοὶ παύσασθε
μύταιοι

Ρεμβόοιμοι σκοπῆ. Ἐ ἀφέλγαι νυκτὶ μάχη.

Καὶ λίπετε σκολίω νυκτός, φωὸς δὲ λαβέσθε

Οὗτος ἰδὺ πύρεσι φάης, ἀπλάητος ὑ-
πέρχῃ.

Ελθετε, μὴ σκολίω δὲ δάκετε, Ἐ γνόφον αἰεὶ,

Ἡελίου γλυκυδερχές ἰδὺ φάος ἔξοχα λάμ-
πει.

Γινώτε δὲ κατέμφοι φάω ἐν σήθεσι ὑμῶν. B

Εἰς θεὸς ἔστι, βροχάς, ἀέμους, σήμοις ἔπι-
πέμπων,

Αστραπὰς, λιμοὶ, λοιμοὶ, Ἐ κήδεα λυγρὰ,

Καὶ κηφειοὶ, κρύσαλλα. τί δὴ καθ' ἐν ἔξοχα
ρῶν;

Οὐρανοῦ ἠγείται, γαίης κρατὶ, αὐτὸς ὑπέρχῃ.

καὶ πρὸς τοὺς γητοὺς λεγόμενοις ἔφη.

Εἰ δὲ γητοὺς ὄλωσ καὶ φθείρεται, οὐ δυνάτ
δρόσος

Ἐκ μηρῶν, μήτρας τε θεὸς τετυπωμένος ἔστι.

Ἀλλὰ θεὸς μόνος εἷς, πρῶτος ἄρχων, ὃς πεποιήκειν C

Οὐρανοῦ, ἠελίου τε, καὶ ἀστέρων, ἠδὲ σελιῶν,

Καρποφόρον γαῖαν τε, καὶ ὑδάτος οἰδματὰ
πόντου,

Οὐρεὰ γ' ὑψήεντα, καὶ ἀέναα χύματα πη-
γῶν,

Τῶν τ' ἐνὸντων πάλι γητῶν ἀνέκθρον πολὺ
πλήθος.

Ἐρπετὰ δὲ γαίης κινούμενα ψυχρῶ ἔσθης τε,

Ποικίλα τε κτίων ἰγυροδρα, τραυλίζοντα,

Ξουθὰ, λιγυρόφωνα, ταρταροῦ ἀέρος ἄερ-
σοῖς. D

Ἐν δὲ νάπαις ὄρεων ἀγέλιαν γητῶν θετο θη-
ραῶν.

Ἡμῖν τε κτίων ὑπέταξαν πύρεσι βροτοῖσιν

Παύται δ' ἠγήθησαν κατέστησεν θεότευκτον,

Ἀνδρὶ δ' ὑπέταξεν παμπόκινα κ' ἄ κατὰ-
ληπτα.

Τίς γὰρ ἄρ' ἔδωκεναι θνητῶν γαῖαν ἄρ' ἀ-
πύρετα.

Ἀλλ' αὐτὸς μόνος οἶδεν ὁ ποιήσας ἄρ' ἀπὸ
δὲ χῆς,

Ἀφθαρτος, κλίσης, ἀνώπιος, ἀπὸ ναιῶν.

Τοῖς ἀγαθοῖς ἀγαθὸν ἰσοφύρων πολὺ πλείονα
μισθόν.

Rectum deserentes abiistis ac per spinas:

Et per vepres errastis: Mortales cessate vani,

Errantes in tenebris, & in obscura nocte
atraque,

Relinquire tenebras noctis & lucem apprehendite:

Hic, ecce, omnino verus & errore vacuus existit.

Venite, nec tenebras sectemini & caliginem
semper,

Solis dulce visu ecce lumen splendet:

Cognoscite ponentes sapientiam in precordiis vestris.

Vnus Deus est, imbres, ventos, terramotus immittens.

Fulgura, famem, pestem, & curas tristes,

Et nivem glaciemque: Quid omnia singulatum commemoro?

Caelum gubernat, terram tenet, ipse existit;

Et ad eos qui geniti dicuntur, loquuta est:

Si genitum omnino & corrumpitur, non potest ex viri

Semine & matrice formatus Deus esse,

Sed Deus solus, vnus, excelsissimus qui creavit

Caelum, solem, astra atque lunam,

Fertilem terram, & marinas ponti procellas,

Montes excelsos & perennes fontium scaturigines:

Etiam aquatilium generat innumerabilem multitudinem,

Reptilia terra se mouentia, & qui frigido nutriuntur,

Varia animalia suaviter sonantia vocéque tubantia,

Pulchra, alis dulce crepantia, turbantiaque aërem alis.

In saltibus montium sylvestrem prolem posuit ferarum:

Nobis iumenta subiecit omnia mortalibus:

Omnium principem constituit hominem a Deo conditum:

Viro subiecit admodum pulchra captivumque facilia.

Quae etenim caro potest cognoscere haec omnia?

Sed ipse solus nouit qui fecit haec ab initio,

Immortalis, conditor, sempiternus, aethera inhabitans;

Bonis bonam proferens & multiplicem mercedem:

At malis, iniustus, bilem & furorem exci-

tans,

Et bellum, & pestem, & dolores lugubres.
Homines quid frustra exaltamini? eradica-

bimini.

Erubescite, mûstelas & bestias consecran-

tes,

Non furor est, & rabidorum hominum va-

naque onera?

Boves furantur dij, rapiuntque ollas

Circa aureum polam & fœcundam terram.

Vermibus exesa aspexistis, & densis araneis

velata

Timuistis, adorantes serpentes, canes, feles:

stulti

Etiam volucres colitis & reptilia animalia

terra,

Et lapideas stacuas, & simulachra manufa-

cta,

Et in itineribus lapidum acervos: hæc adora-

tis,

Et alia multa vana, quæ sanè turpe fuerit

predicare.

Sunt enim dij hominum deceptores stultorum.

Horum ex ore funditur letale venenum,

Neque est vita, & incorrupta sempiternaque

lux,

Et melle dulciorem viris visum

Profundit. Huic soli cervicem flecte,

Et semitam in pijs seculis inclina.

Illam relinquentes omnia, iustitia plenum pocu-

lum

Parum forte pressum admodum bene tempe-

rantes

Traxistis imprudentia amenti spiritu

omnes,

Et noluistis enigilare, & ad prudentem men-

tem reuerti,

Et cognoscere regem Deum omnia inspecien-

tem.

Huius rei gratia ardentis ignis splendor venit

ad vos,

Flammis comburemini in seculum quotidie,

Falsis confisi idolis & inutilibus.

Qui vero Deum colunt verum & sempiter-

num,

Vitam hæreditabunt in sempiternum, ipsi

Inhabitantes paradisi amœnum hortum,

Edentes dulcem panem à cælo stellato.

Quod autem hæc vera, vtilia, iusta,
grataque sint omnibus mortalibus, ma-
nifestum esse reor. Præterea quod ma-
lifactores necessariò suorum scelerum

A Τοῖς δὲ κακοῖς, ἀδίκους τε, ζῆλον καὶ θυμὸν ἐ-

γείρων,

Καὶ πόλεμον, καὶ λοιμὸν, δι' ὄφρα δακρυόεντα.

Ἀνθρώποι τί μάτην ὑψοῦμενοι ἐκείθεσθε;

Αἰγμυθῆτε γάλας καὶ κνώδαλα ἠοποιοῦντες.

Οὐ μὲν οὖν καὶ λύσσει φρενάων, καὶ ἐτήσια βάρη;

Εἰλοπόδας κλέπτοισι θεοὶ, συλοδοὶ δὲ χυ-

τράς,

Ἀντὶ δὲ χυσιέντα πόλον καὶ πῖνα γάλα,

Σηπόρωτα δειδύρα, πυκναῖς δι' ἀεθλῆρας δε-

δίασα,

B Πεσοκωέοντες ὄφρα, κύναι, ἀγέρας αἰόητοι,

Καὶ πετεεῖν ἀσέθεσθε, καὶ ἐρπέσι θηρία γάλας,

Καὶ λίθια ἔρανα, καὶ ἀγάλματα χροσπίη-

τα,

Κ' ἐν παρόδοις λίθων συγχρόμαθα. Ταῦτα

σέθεσθε,

Ἀλλὰ τε πολλὰ μάταια, ἀ' δὴ καὶ ἀγρόν ἀ-

γροθῆν.

Καὶ γὰρ θεοὶ μερόπων δολοήτορες εἰσὶν ἀβάλων,

Τῶν δὴ καὶ ἐκ σώματος κείτου θανατηφόρος ἴος.

Οὐδ' ἔστι ζωὴ τε, καὶ ἀφθιτον ἀέναον φάος,

C Καὶ μῆλιτος γλυκερώτερον ὑδρόσιν γάλα,

Ἐκπροσθή. ταῦ δὴ μόνῳ ἀυχένα καμπτε,

Καὶ τείβον αἰώνεσσι ἐν βύσειέεσσι αἰακλινῶι.

Ταῦτα λιπόντες ἀπόρρα, δίκης μεσὸν τε κύ-

πελλον

Ζωρότερον, σίβαρον, βεβαρημένον, βδὲ μάλα

κερατῆντες,

Εἰλκύσατ' ἀφροσύνη μεμαηρότι πνύματι

πύρτες,

(ἐλθεῖν,

Καὶ εἰ θέλετ' ἐκνήψαι, καὶ ἄφρονα πρὸς νόον

Καὶ γάλα βασιλῆα θεῶν, τ' πύρτ' ἐφοραῖντα,

Τοῦτέκεν ἀπορροῖο πρὸς σέλας ἐρχετ' ἐφ'

ὑμαῖς,

D Λαμπᾶσι καυθήσαθε δι' αἰάτος, ὁ πόρρημῶρ,

Ψύδεσσι ἀγμυθῆντες ἐπ' εἰδώλοισιν ἀχρηστοῖς.

Οἱ δὲ θεὸν πμῆντες ἀγροθῆν, ἀέναον τε

Ζωὴν κληρονομήσατ' αἰάνα χροῖον, ἀυθὶ

Οἰκωῦντες πρὸς δέισα ἐειθηλέα κῆπον,

Δαμύμενοι γλυκὸν ζῆτον ἀπὸ οὐρανοῦ ἀσε-

ρόεντος.

Ὅτι καὶ οὕτω ταῦτα δὴν θῆ, καὶ ὠφέλιμα, καὶ δι-

κτα, καὶ προσφιλή πᾶσιν ἀνθρώποις τυγ-

χρή, δὴλὸν ἔστιν, καὶ ὅτι οἱ κακῶς δρασάμεντες

ἀγαθῶς ἐχρῶν κατ' ἀξίαν τῆν προσέξουσιν

κολαζώσασθαι. ἦδη δὲ καὶ τῶν ποιητῶν πινές ὡς
 πρὸς λόγια ἑαυτοῖς ἐξείποντο, ἔειπεν ἄλλοι
 τοῖς τὰ ἀδίκως παρὰ τὸν νόμον λέγοντες ὅτι μὴ
 λυσι κολαζέσθαι. Αἰχόλος ἐφίη· δράσασθαι
 γὰρ τοῖς ἑαυτοῖς ὀφείλετε. Πίνδαρος δὲ καὶ
 αὐτὸς ἐφίη, ἐπεὶ ῥέζοντά τι καὶ παθεῖν ἔοικεν.
 ὡσαύτως καὶ Εὐριπίδης· ἀνὰ πᾶσαν, ἄρα
 γὰρ ἔχαιρες· νόμον τὸν ἔχοντα δράσασθαι ὅπου
 λάβῃ κακῶς, καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς, ἐχθρὸς κα-
 κῶς δράσασθαι ἀνδρὸς ἠγροῦ μέρους. ὁμοίως καὶ
 Αρχίλοχος· ἐν δὲ ὅτις αὖτις μέγα, τὸν κακῶς
 δράσασθαι δὴν ἀνὰ μετὰ κακῶς, καὶ ὅτι ὁ
 θεὸς τὰ πρῶτα ἐφορεῖ, ἔσθ' ἂν αὐτὸν λατρεύ-
 ναι, μακροθύμως δὲ ἂν ἀνέχεσθαι ἕως οὗ μὴ
 λυσι κρίνειν, ἔπειτα τούτου Διονύσιος εἶρηκεν· ὁ
 τῆς δίκης ὀφθαλμὸς ὡς δι' ἡσύχου λυσι, ὡς
 παρὰ τὸν νόμον ὁμοῖα εἰ βλέπει. καὶ ὅτι
 μέλλῃ ἢ τῷ θεῷ κρίσις γίνεσθαι, καὶ τὰ κακῶς
 τοῖς ποιητοῖς ἀφινιδίως κακῶς λαμβάνειν, καὶ
 τῆτο Αἰχόλος ἐσήμασε, λέγων· ὁ κακῶς πο-
 δῶκες ἐρχεται βροτοῖς, καὶ τὰ ἀμβροκλήματα
 παρὰ τὸν νόμον Θεμίν. ὅστις δίκην ἀνὰ αὐτὸν, οὐχ
 ὀρωιδίως, θύδοντι, καὶ εἰρησίν, καὶ ἡμῶν ἐ-
 ξῆς ὁπάξει, δογμίον ἄλλο δὲ ὕστερον ὅτι ἐγ-
 καλύπτῃ νύξ κακῶς εἰργασμένον, ὅτι αὐτὸ ποιῆς
 δὴν, νόμιζε ὅσον ἄνα. τί σὲ οὐχὲ καὶ ὁ Σι-
 μονίδης, ὅτι ἐστὶ κακῶς ἀνεπαδοκῆτον ἀφινι-
 ποῖς, ὀλίγω δὲ χρόνῳ πρῶτα μεταλείπῃ θεὸς
 πάλιν. Εὐριπίδης ὅσθ' ἔπειτα· θύτυχίαν κακοῦ
 ἀνδρὸς, ὕψ' ὄφρα ὄλβον βέβαιον εἰχέσασθαι
 χρόνῳ, ὅσθ' ἀδίκως τε νέαν· ὁ γὰρ ὁσθ' ὁσθ' ὁσθ'
 ἐκσφίς χρόνος δείκνυσθαι ἀφινιπῶν κακότη-
 τας. ἐπὶ ὁ Εὐριπίδης· ὁ γὰρ ἀσυνέτον ὁ θεῖον,
 ἀλλ' ἐχθ' ὁσθ' σιωπῆσαι τοῖς κακῶς παρὰ τὸν νόμον, ἔ-
 κατὰ τὸν νόμον. καὶ ὁ Σοφοκλῆς· εἰ δὴν ἄ-
 ὁ ῥέξας, δὴν καὶ παθεῖν σε δεῖ, ἦτοι οὐκ πε-
 εἰ ἀδίκου ὄρκου, ἢ ἔπειτα ἄλλου πινὸς πλά-
 σματος, ὅτι μέλλῃ ὁ θεὸς ἐξετάζειν, καὶ αὐτὸ
 χρόνῳ παρὰ τὸν νόμον. ἢ καὶ πρὸς ἐκπυράσεως
 κέσμου, θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες, ἀκόλουθα
 ἐξέσθαι τοῖς παρὰ τὸν νόμον, καὶ πρὸς πολὺ μετὰ
 χρόνῳ γινώσκουσι. καὶ κλέψασθαι τὰ ὅσα ἐκ
 νόμου καὶ τῶν παρὰ τὸν νόμον· καὶ τί γὰρ ἦτε

A pœnas persoluant, etiam Poëtæ quasi
 oracula quædam cecinerunt. Sed ea in
 testimonium cedūt iis qui scelera com-
 mittunt, vt qui propter ea sint pœnis
 subdendi. Nam Æschylus inquit: Pa-
 tranti scelus, & pœna debetur. Pinda-
 rus ait: Eum qui iniuriam infert, & pœ-
 nas dare (vt videtur) oportet. Euripi-
 des dicit: Æquo animo pœnas patere,
 nam delinquens gaudebas. Legis esse
 puto, hostem male multare, virum, v-
 bi eum ceperit: idem, hostem male mul-
 tare virum, viri iudico esse partes. Ab
 his non dissentit Archilochus, dicens: V-
 num noui, & illud quidem magnum,
 malefacta malefactori grauissimis com-
 pensatum iri malis. Ad hæc Deum nihil
 latere, sed omnia ipsius oculis esse sub-
 iccta, & esse longanimum, vt possit con-
 niuere vsque dum iudicaturus sit vni-
 uersum mundum, satis euidenter Dio-
 nysius docuit: Iustitiæ oculus, placida
 forma veniens, vt fax splendens, quam
 proximè accedet si videat. Quod Deus
 mundum sit iudicaturus, & mala subi-
 to sint deinde impios & sceleratos ap-
 prehensura, testatur Æschylus his ver-
 bis: Malum quidem celere venit mor-
 talibus, inueniunt & delicta eum qui
 negligit Themis. Vides iustitiam tan-
 tam & occultam dormienti, incedenti
 & sedenti. Inde proponit decretum, a-
 liud deinceps non inuoluet nox delictū.
 Cum igitur quid feceris mali, inspecto-
 rem aliquem præsto esse credito. Non-
 ne his & Simonides concinit scribens:
 Non est malum, quod præter expecta-
 tum obueniatur hominibus. Breui mo-
 mento vicissitudinem inducit Deus.
 Euripides. Nunquam felicitatem mali
 viri & superbas diuitias stabiles fore cō-
 iicere oportet, nec etiam felicitatem no-
 uam iniquè partam. Tempus enim in lu-
 cem protrahit hominum vitia. Idem i-
 terum inquit: Non enim intellectu car-
 ret Numen: imò intelligere potest si
 qui male sint habitū & vi oppressi. So-
 phocles inquit: Si cupiisti siue fecisti
 mala, etiam mala te perpeti oportet.
 Præterea quod Deus iudicium sit red-
 diturus in extremo die de periurio & a-
 liis peccatis, Poëtæ quoque ferè præ-
 dixerunt. Quod pertinet ad conflagra-
 tionem mundi, nolentes volentes con-
 sentiunt cum Prophetis, quamuis tem-
 poris respectu his multò sint iuniores.
 Sed quid

Attamen ea ex Lege & Prophetis, vt supra

refert priores vel posteriores fuerint Prophetis? In hoc negotii cardo vertitur, quod haud abfimilia Prophetarum oraculis prædixere. De mundi conflagratione vaticinatus est Malachias Propheta: Ecce dies Domini venit ut cibus ardens, & incendet omnes impios. Similiter & Esaïas: veniet enim ira Dei veluti inundans grando, & turbo subuertens, veluti impetus aquarum validarum & inundantium qui omnia fortiter deiicit ad terram. Hæc quidem Sibylla & reliqui Prophetæ vaticinati sunt. Verum & Poëtæ Philosophique scripserunt de iustitia, de iudicio, de æterna condemnatione, necnon de Providentia. Nam non solum sua providentia Deus, nos qui adhuc vita fruimur, sed & mortuos curat, quicquid tamen alii garrunt. At eorum oratio à veritate subvertitur & redarguitur. Solomon vnus è Prophetarum sanctissimo choro, de mortuis loquutus est, dicens. Erit fannatio carnibus, & curatio ossium. Idem testatur & David: Exultabunt quæ sūt humiliata. His haud incongrua pronunciauit Timocles dicens, mortuis impertitur misericordiam æquus Deus. Præterea scriptores, quotquot tradidere deorum multitudinem, tandem ad Dei vnitatem deuenere: qui docuere non esse providentiam Dei, tandem eam confessi sunt: qui voluere Deum non iudicaturum orbem, tandem credere iudicium futurum, etiam illi qui negabant post mortem esse sensum. Homerus quidem dixit:

Anima instar somni auolat. Et alibi:

Anima ex membris auolans ad inferos descendit.

Et alibi:

Sepelito me, vt quàm primum portas Plutonis transeam. De reliquis puto

te melius nosse, vt qui legeris authores qui ea tradidere. Hæc omnia intelliget qui Dei sapientiam exquirat, studens ei placere per fidem, iustitiam, & per bona opera. Nam quidam eorum Prophetarum, quos supra ostendimus, nomine Oseas ait. Quis sapiens & intelliget ista, & prudens cognoscet ea? quoniam recte sunt viæ Domini, & iusti ambulabunt in eis: iniqui autem corruent in eis. Oportet igitur te, si es discendi cupidus, frequentius accedere scripturam sacrâ vt viuas: & audiens vocem Dei, ad vnguem (quod aiunt) veritatem consequere.

Psalm. 5.

Osea 14.

A ἔργατοι, ἢ ἔσονται ἐγγύοντο; πλὴν ὅτι γυνὴ
 ἔσονται ἀκόλουθα τοῖς πωροφῆταις εἶπον. πῶς
 μὲν οὖν ἐκπυρώσας Μαλαχίας ὁ πωροφή-
 της πωροεῖρηκεν· ἰδοὺ ἡμέρα ἐρχεται κυρίου
 ὡς κλίβανος καὶ ὀμίχλος, καὶ ἀράξῃ πᾶς τὰς
 ἀσεβεῖς. καὶ Ἠσαΐας· ἡξεί γὰρ ὀργὴ θεοῦ ὡς χά-
 λυξ, συκκαφερομένη βία, καὶ ὡς ὕδωρ σύ-
 ρον ἐν φάλαγγι. πότιω Σύβυλλα, καὶ οἱ λοι-
 ποὶ πωροφῆται. ἀλλὰ μὲν καὶ οἱ ποιηταί, ἔ-
 φιλόσοφοι, ἔδεδηλώκασι πῶς δικοσομένης,
 καὶ κρίσεως, ἔκτρασεως, ἐπὶ μὲν καὶ πῶς
 B πωρονοίας· φερντίζει ὁ θεὸς οὐ μόνον τῶν ζών-
 των ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν τεθνεώτων. καὶ πῶς
 ἀπύρτες ἐφασαν· ἠλέγχοντο γὰρ ὑπὸ τῆς ἀ-
 ληθείας· καὶ τῶν μὲν πωροφῆτῶν, Σολομῶν
 πῶς τῶν τεθνεώτων εἶπεν· ἔσται ἰασις τῆς
 ἑρξί, καὶ ὀπιμέλεια τῶν ὀστέων. ὁ δὲ αὐτὸς
 καὶ Δαυὶδ· ἀγαλλιάσεται ὡς τὰ τετραπεινω-
 μένα. τοῦτοις ἀκόλουθα εἶρηκεν καὶ Τιμοκλῆς,
 λέγων· τεθνεώσιν ἔλεως ὀπιεικῆς θεός. ἔπε-
 εὶ πλήθους οὖν θεῶν οἱ συγγραφεῖς εἰπόντες,
 κατῆλλον εἰς μοναρχίας, καὶ πῶς ἀπωρονο-
 C σίας λέγοντες, εἶπον πῶς πωρονοίας, καὶ πῶς
 ἀκρισίας φάσκοντες ὁμολόγησαν ἔσσεσθαι κρί-
 σιν, ἔοι μετὰ θάνατον ἔριουμένοι ἐπὶ ἀφῆ-
 σιν ὁμολόγησαν. Ομηροὺς μὲν οὖν εἰπόντων·
 Ψυχὴ ἡύτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται,
 ἐν ἑτέρῳ λέγει·
 Ψυχὴ δ' ἐκ ῥετέων πταμένη, ἀδύς δε βεβήκει
 καὶ πάλιν,
 Θάπτε με, ὅτι τάχιστα πύλας ἀΐδαο πρήσω.
 τὰ δὲ πῶς τῶν λοιπῶν οἷς ἀρέμωχας, ἰ-
 γρομένη σε ἀκριβῶς ὀπίσασθαι ὅτι ἔστω εἰ-
 ρήκασι. ταῦτα δὲ πᾶντα σιωπήσῃ πᾶς ὁ ζῆ-
 τῶν πλὴν ἑφῆται τῶ θεοῦ, καὶ διαρετῶν αὐτῶν
 ἀφ' ἑπίσεως, καὶ δικοσομένης, καὶ ἀγαθοερ-
 γίας. καὶ γὰρ τις εἶπεν πωροφήτης, ὡν πωροε-
 γράφα μὲν, ὀνόματι Ωσπέ· τίς ἑφός καὶ συνή-
 σῃ ταῦτα, σιωπῆς, καὶ γνώσεται ὅτι βῆται αἰ-
 ὀδοὶ τῶ κυρίου, ἔδικοσοί εἰσελθόνται ἐν αὐ-
 τῆς· οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἀσθενήσουσιν ἐν αὐταῖς.
 καὶ οὖν τὸν φιλομαθῆ καὶ φιλομαθεῖν· πει-
 ρῆσθαι οὖν πυκνότερον συμβαλεῖν, ὅπως καὶ
 ζώσης, ἀκρύσας φωνῆς ἀκριβῶς μεθῆς τῆς
 λήθης.

ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΠΡΟΣ ΑΥ-
ΤΟΛΥΚΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ Αὐτολύκω χαίρειν. ὅτι οἱ συγγραφεῖς βούλονται πληθὺν βίβλων συγγραφῆν, πρὸς κενὴν δόξαν, οἱ μὲν περὶ θεῶν, καὶ πολέμων, ἢ χρόνων, πινές δὲ τῶ μύθων ἀνώφελων, καὶ τῆς λοιπῆς ματαιοπονίας, ἢ σιφιστικῆς καὶ οὐκ ἔως τῆ δειροῦ καὶ κείνου μὲν τῶ καμάρτου σὺν ὀκνήσιν ἀνεχόμενος, ἡμῖν δὲ συμβόλων, ἐπιλήθων ἢ γὰρ τυγχάνειν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, οἰόμενος πρὸς φάτοις ἐνεωτερικῶς εἶναι τὰς περὶ ἡμῖν γραφάς. εἰς δὲ καὶ γὰρ σὺν ὀκνήσιν ἀνακεφαλαιώσατά σοι, περὶ ἔρχοντος θεοῦ, τίς ἀρχαιότης τῆς περὶ ἡμῖν γραμμῆς, ἢ ἀπομνηματίζουσι ποιητῶν δι' ὀλίγων, ὅπως μὴ ὀκνήσῃς ἐντυγχάνειν αὐτῶν. ὅτι τινὲς δὲ τῶν λοιπῶν σιωπάζουσιν τίς φλυαρία. ἐξελίξω γὰρ τοὺς συγγραφόντας αὐτοὺς ἀλλόπιας γρηγοροῦντας περὶ ὧν ἀβελβητοῦνται, ἢ ἀκριβῶς μεμαθημένα ἢ ἀπὸ τῶν τετραμεθῶν αὐτῶν. Ἐπεὶ γὰρ πῶς οἱ τὰ ἀδύνατα συγγραφόντες ἀέρα δέουσι. ἢ γὰρ ὠφέλησεν Ὀμηροῦ συγγραφήν τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον, καὶ πολλοὺς ἐξαπατήσασιν ἢ Ἡσίοδον ὁ καὶ ἀλόγος τῆς θεογονίας τῆς περὶ αὐτῶν θεῶν ὀνομαζομένων, ἢ Ὀρφέα οἱ τετρακόσιοι ἐξήκοντα πέντε θεοὶ, οἷς αὐτὸς ὅτι τέλη τῶ βίου ἀγετεῖ, ἐν ταῖς ἀδύναταις αὐτῶν λέγων ἕνα εἶναι θεόν. τί δὲ ὠφέλησεν Ἀρατὸν ἢ σφαιρογραφία τῶ κοσμικοῦ κύκλου; ἢ τοὺς πᾶσι ὁμοῖα αὐτῶν εἰπόντας, πλὴν τῆς κατ' ἀνθρώπων δόξης, ἢς ὁσὸν αὐτῆς κατ' ἀξίαν ἔτυχον. τί δὲ καὶ ἀληθῆς εἰρήκασιν; ἢ τί ὠφέλησεν Εὐριπίδῳ, καὶ Σοφοκλέα, ἢ τοὺς λοιποὺς τραγωδογράφους αἱ τραγωδία; ἢ Μένανδρον καὶ Αἰσχροφάνῳ, καὶ τοὺς λοιποὺς κωμικοὺς, αἱ κωμωδία; ἢ Ἡρό-

THEOPHILVS Autolyco salutem dicit. Scriptores ceteri auent multos libros conscribere, quibus vanam venentur gloriam: libros itaque componunt aut de diis, aut de bellis, aut de temporibus, dum annales condunt. Alii fabulis inutilibus & aliis deliramentis opera sua complent. Et tu quidem haec tenus multum in fabulis fingendis defudasti, nec nunc ab isto labore recedis: & quamuis nobiscum sis congressus & disputaris, attamen adhuc arbitraris veritatis sermonem esse nugas. Nam existimas nostra scripta esse recentia & nupera. Proinde ego nihil cunctabor (adfit modo Deus) à prima origine repetere nostrarum literarum antiquitatem, breue & succinctum hypomnema conficiens, ne verborum multitudine deterritus, si prolixior forem, id legere morareris. Hinc autem cognosces reliquorum scriptorum, qui circa prophana versantur, ineptias & nugas. Oportebat enim scriptores testes esse oculos eorum quæ tradunt, aut rerum veritatem exactè didicisse ex iis qui rebus gestis interfuere. Nam qui incerta quæ ipsi ignorant, scribunt, quodammodo (quod dicitur) aërem cædunt. Quid Homero profuit bellum Iliacum descripsisse, & multis eo opere fucum fecisse, dum falsa commemorat? Quos fructus percepit Hesiodus ex catalogo genealogie deorum, quos ipse fingendo congestit? Quæ utilitas manavit ad Orpheum ex eo quod trecentos & sexaginta deos confessus est, quos tandem reiecit in testamento suo cum obiret mortem, asserens vnum esse Deum? Quem fructum consequutus est Aratus ex sua sphaerographia mundani cycli? Aut quem fructum sensere alii qui iisdem incubuere studiis? Certè nullus alius laborum fructus ad eos devenit, quàm vana gloria hominum, quàm ne quidem ipsi condi-

gnè consequi quiuerunt. Sed quid veri ex ipsorum scriptis aut verbis elici potest? Quid utilitatis Euripides, Sophocles, & reliqui Tragici scriptores ex suis cepere tragædiis? Aut quæ fructu Menæder, Aristophanes, aliiq; Comici tulere ex suis comædiis? Hero-

dotū & Thūcydidem historiae non iue-
runt, nec Pythagoram occulta & arca-
na, nec etiam Herculis columnæ. Dio-
geni, quid Cynica philosophia: Epicu-
ro, asserere non esse prouidentiam, Em-
pedocli, docere non esse Deos, contulit:
Soerati quid commodi attulere dæ-
monia, quæ inuocabat? Quid præterea
quod iuraret perquam sanctè, Canem,
Anserem, Platanum, & Æsculapium
fulmine tactum? Nam quid ista viro cõ-
duxerunt? Præterea quod voluntario
animo nihil trepidans mortuus est, quã
sperat post obitum mercedem nancisci?
Quid Platoni profuit sua disciplina &
Philosophia? Quid utilitatis pepererunt
reliquis sua dogmata philosophis, qui
plurimi fuere? Nolo enim omnes nunc,
quia plurimi fuerunt, recensere. Hæc
quidem enumeramus, vt demonstre-
mus, & quasi ob oculos homini ponamus
impias & inutiles eorum esse sententias:
nec ipsi veritatem assequuti sunt, nec
alios ad veritatem cohortati sunt. Nam
ex suis ipsorum, dum contraria sibi pro-
ferunt, scriptis, mendacii arguuntur. Qui-
dam etiam sua scripserunt dogmata.
Nec solum semetipfos subuerterunt, verum
nonnulli Philosophiam propria dogmata,
infirma & irrita fecere. Itaque gloria
eorum cecidit in infamiam & stultitiam,
vt inde habiti sint stulti & inglorii. Nam
intellectu præditi facile eorum scripta intelli-
gunt, eorumque vanitatem perspiciunt.
Aut enim loquuti sunt de diis, & deinceps
docuere non esse deos: aut si de mundi
generatione differuerunt, postremò omnia
fortuito, & casu quodam sua sponte facta
esse confessi sunt. Aut de prouidentia
sermocinantes, tandem statuere mundum
fortuito, nec prouidentia gubernari. Quid
præterea de moribus instituendis dicam?
An non dum conantur de morum grauitate
scribere, docuere adulteria, scortationem
atque omnem immundiciam perpetrare? Ad
hæc exosam & detestandam masculam
Venerem introduxerunt. Et vt hæc magis
grata & accepta sint mortalibus, canunt
& Deos vsos concubitu non dicendo.
Præterea vetitos & nefarios inducunt
cibos. Saturnum suos liberos vorare perhibent.
Aiunt Iouem huius filium, Prouidentiam in
ilia demisisse. Scribunt & scelerata conuiuia
diis apparatus. Vulcanum quendam claudum
& fabrum diis ministrare docent. Proponunt
Iunonem vxorem Iouis & sororem non solum
propter nuptias incestas, sed ore quoque
patrare impuro quæ minimè dice-

σ. ἀρρενο-
ποιτίας

A δοτον καὶ Θουκυδίδω αἱ ἰστορίαι αὐτῶν; ἢ
Πυθαγόρῳ τὰ ἀδύτα, καὶ Ηρακλέους γῆλαι;
ἢ Διογένη ἢ Κιωνικῇ φιλοσοφίᾳ; ἢ Ἐπικού-
ρῳ ὅ δόγματι (ὅ μὴ εἶ) παρνοίαν; ἢ Ἐμ-
πεδοκλέᾳ ὅ διδάσκει ἀθεότηα; ἢ Σωκρά-
τιω ὅ μὲν τὸν κύνα, καὶ τὸν χλῆνα, καὶ
τὴν πλάτωνα, ἔ τὸν κεραιωθέντα Ἀσκλη-
πιόν, καὶ τὰ δαμόνια αἰ ἐπεκαλέστο; παρὸς τί
δὲ ἔ ἐκὼν ἀπέστησεν; πῆνα καὶ ὁποῖον μισθὸν
μετὰ θάνατον ἀπολαβεῖν ἐλπίζων; τί δὲ ὠ-
φέλησε Πλάτωνα ἢ κατ' αὐτὸν παιδεία; ἢ
τοῖς λοιποῖς φιλοσόφοις τὰ δόγματα αὐτῶν;
B ἢνα μὴ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν καταλέγω πολλῶν
όντων. ἅστω δὲ φανερὸν εἰς ὅ ὅτι δεῖξαί τι
ἀνώφελη, καὶ ἀθεον ἀφάνισαν αὐτῶν· ὁδὸς
γὰρ κενῆς καὶ ματαίου πρῶτες οὗτοι ἐρασθέν-
τες, οὔτε ἀλλ' ὅ ἀληθὲς ἐγνώσθη, οὔτε μὲν
ἄλλοις ὅτι τὴν ἀλήθειαν παρητέλεστο. ἔ
γὰρ αἰ ἐφασκεν αὐτὰ ἐλέγχεσθαι αὐτοῖς, ἢ ἀ-
σύμφωνα εἰρήκασιν· καὶ τὰ ἴδια δόγματα οἱ
πλείους αὐτῶν κατέλυσαν. οὐ γὰρ ἀλλήλοισ
μόνον ἀνέπρεψαν, ἀλλ' ἤδη πῆνες καὶ τὰ ἑαυ-
τῶν δόγματα ἀκυρα ἐποίησαν. ὡστε ἢ ὁδὸς
αὐτῶν εἰς ἀπίαν, καὶ μάλιστα ἐχάρησεν· ἔστω
C γὰρ τῶν σωτηρῶν καταγνώσκονται. ἢτοι γὰρ πε-
ρὶ θεῶν ἐφασκεν αὐτοῖς, ὡστερον ἀθεότηα ἐδί-
δαξαν. ἢ εἰ καὶ περὶ κόσμου γένεσως, ἐξα-
τον ἀθεοματισμὸν εἶπον (εἶ) τῶν πρῶτων· ἀλ-
λά καὶ περὶ παρνοίας λέγοντες, πάλιν ἀ-
παρνοῦτον (εἶ) κόσμον ἐδογματίσαν. τί δὲ
οὐχὶ καὶ περὶ σεμνότητος πειρώμενοι γράφειν,
ἀσελγείας, ἔ παρνείας, ἔ μοιχείας ἐδίδαξαν
ὅτι τελεῖσθαι, ἐπὶ μὲν καὶ τὰς συνηθῆς * ἀρ-
ρητοποιίας εἰσηγήσθητο, καὶ παρνοῦτος γε τοῖς
θεοῖς αὐτῶν κηρύσσουσιν ὅτι ἀρρητοῖς μίξουσιν
D συγγίνεσθαι, ἔντε ἀθεομοῖς βρώσει. ὡς γὰρ
οὐκ ἀδὲ Κρόνον τεκνίφαζον· Δία δὲ τὸν παῖ-
δα αὐτῶν τὴν Μῆτιν καταπίειν, ἔ δεῖπνα μισ-
τὰ τοῖς θεοῖς ἐποιμάζειν· ἔνθα καὶ χολὸν Ἡφαί-
στον τινα χαλκῆα φασὶν ἀφαιρῆν αὐτοῖς. τὴν
τε Ἡραν ἴδιαν ἀδελφίω αὐτῶν μὴ μόνον τῶν
ἀφ' γάμου, ἀλλὰ ἔ ἀφ' ὄματος ἀνάγνου

Σφρητοποιεῖν. Ἐὰν τε λοιπὰς πᾶσι αὐτῶν πρῶ-
 ξῆς, ὅποσας ἀδδεῖσιν οἱ ποιηταί, εἰκὸς ὄψασθαι.
 Ἦ, μοι λοιπὸν κατὰ λέξιν ἔα πρὸς Ποσειδῶνος,
 ἔ Απολλωνος, ἢ Διονύσου, ἔ Ηρακλέος, Ἀθη-
 ναῖς τῆς Φιλοκάλπου, καὶ Ἀφροδίτης τῆς ἀρ-
 γυῖου, ἀκριβέστερον πεποιηκότων ἡμῶν ἐν
 ἑτέρῳ τὸν πρὸς αὐτῶν λόγον. Ἐπεὶ γὰρ ἐχρῆ-
 ῖμας ταῦτα αἰασκῶν ἀλέγειν, εἰ μὴ ὅτι σε θεῶ-
 ρῶ νυκτὶ διαλέξοντα πρὸς τὸν λόγον τῆ ἀληθείας.
 Φρόνιμος γὰρ ὢν ἠδέως μισρῶν ἀλέγει. ἐπειτα
 ἐκ αὐτῶν ἐκνήθης ἑσπὸ ἀροήτων ἀνδρῶν κερ-
 νοῖς λόγοις ἀπαγορευθῆναι, καὶ φήμην πείθεσθαι
 πρὸς ἀκαταγκλήν, συμμῖξ ἀθέων ψευδῶς συκ-
 φανερῶν ἡμᾶς, τοῖς θεοσεβῆς καὶ Χριστιανοῖς
 καλουμένοις φασκόντων ὡς κοινὰς ἀπιδύτων
 ἕσας ἔα γυναικας ἡμῶν, ἔ ἀσφύρα μίξσει
 ξυνοῦσας, ἐπὶ μὴν καὶ τῶν ἰδίας ἀδελφῶν συμ-
 μίγνυσας, καὶ ὁ ἀθεώτατον καὶ ὠμώτατον, πασῶν
 Ἑλλήνων ἀνδρῶν ἐφάπτεσθαι ἡμᾶς. ἀλλὰ
 καὶ ὡς πρὸς φάτου ὀδύοντος τῆ καθ' ἡμᾶς
 λόγου, ἔ μηδὲν ἔχον ἡμᾶς λέγειν εἰς ἀπόδειξιν
 ἀληθείας, τῆς καθ' ἡμᾶς, ἔ διδασκαλίας. μισ-
 ρεῖαν δὲ εἶπὶ τὸν λόγον ἡμῶν φασίν. ἐγὼ μὲν ἔ
 θαυμάζω μάλιστα ὅτι σὺ, ὅς ἐν μὲν τοῖς λοι-
 ποῖς ἡμοῦ ἀσπυδαῖος, καὶ ἐκζητητῆς ἀ-
 πιδύτων πρῶτον, ἀμύγεσθαι ἡμῶν ἀχρῶεις.
 εἰ γὰρ σὺ διωπτόν, καὶ νύκτωρ σὺκ ὄκειεις
 ἀσπυδαῖον ἐν ταῖς βιβλιοθήκας. ὅτι οὐ
 πολλὰ ἀμύγως, τί σὺ ἐδόξε τὰ Ζωῶνος ἢ τὰ
 Διογῆροις, ἔ Κλεῶροις, ὅποσα πρὸς ἐχρῶσι
 αἱ βιβλοὶ αὐτῶν, διδασκασθαι ἀνδρῶν ἀσπυδαῖος,
 πατέρων μὲν ἀπὸ ἰδίων τέκνων ὄψασθαι καὶ
 βιβρῶσθαι, καὶ εἰ τίς οὐ βούλοιο ἢ μέ-
 λος τί τῆς μυστρῆς Ἑσφῆς ἀσπυδαῖον, αὐτὸν
 κατεάσθαι τὸν μὴ φασκόντα. πρὸς τοῖς
 ἀθεώτεροις τῆς Φωνῆ βύλοσθαι, ἢ τῆ Διογῆ-
 νοῖς, διδασκῶν τὰ τέκνα τοῖς ἑαυτῶν γονεῖς
 θυσιαν ἀλεῖν, καὶ τοῖς κατεάσθαι. Ἦ δὲ οὐχὶ καὶ
 Ἡρόδοτος ὁ ἰστοριογράφος μυθεύει, τὸν Καμβύ-
 σην τὰ τῆ Ἀρπῶρου τέκνα σφάξασθαι, καὶ ἐλ-
 σῶντα πρὸς ἀσπυδαῖον τῶν πατρῶν βορῶν. ἐπὶ
 δὲ καὶ πρὸς Ἰνδοῖς μυθεύει κατεάσθαι τοῖς πα-

A re expediat. Flagitia eorum omnia quæ
 poetæ celebrant, omitto commemora-
 re. Siquidem ipse ea pernouisti. Quid
 attinet commemorare Neptunum, A-
 pollinem, Bacchum, Herculem, Mi-
 neruam sinus amantem, Veneremque
 impudicam, cum abundè de his loquu-
 ti simus in alia nostra oratione? Nec o-
 portebat sanè nos nunc ista confutare.
 Sed quia te adhuc ambiguum, quod
 spectat ad veritatis sermonem, video,
 confutationem apprehendo. Cum e-
 nim sis prudens, æquo animo stultos
 pateris. Siquidè nequaquam moueris à
 stultis hominibus, qui te à vera religio-
 ne vanis verbis auertere moliantur, ne-
 que iis obtemperare studuisti, qui fal-
 sò nos, qui Christiani nominamur, ca-
 lumniis onerant. Aiunt enim nostras
 vxores esse communes, & promiscuo
 concubitu nos vti criminantur. His ac-
 cedit, quod crimini nobis vertunt, qua-
 si nec à propriis sororibus nobis tempe-
 remus, verum & has incesta libidine tem-
 perario ausu violemus. Istud præterea
 & crudelissimum & immanissimum est,
 quod nobis intendunt crimen, dum im-
 pio ore garriunt, nos humanis vesci car-
 nibus: nec cessant nostram religionem
 seu doctrinam maledictis incessere vt
 nuperam, & omni veritate vacuam,
 quam nec nos, si controuersia exoriatur,
 satis luculentis demonstrationibus tue-
 ri possimus. Ad hæc nostram doctrinam
 nihil aliud quam stultitiam esse & me-
 ras nugas cauillantur. Verum enimvero
 maxime te admiror, qui præ reliquis stu-
 diosius omne scientiæ genus inquiris,
 nos tamen nostraque negligentius au-
 dis. Nam, si facultas datur, etiam no-
 ctu non cunctatis in bibliothecis mora-
 ri. Cum igitur plurima scriptorum mo-
 numenta perlegeris, cedo quid tibi vi-
 dentur quæ Zenonis aut Diogenis aut
 Cleanthis continent & docent libri? nã
 tradunt morem vescendi carnibus hu-
 manis, & patres quidem à propriis filiis
 assari & deuorari. Præterea si quis nolit
 aut abominetur detestandum illum ci-
 bum, aut abiiciat membrum oblatum,
 reliquis licere & hunc mactare & edere.
 At sermo Diogenis magis impius esse
 deprehenditur, dum docet liberos ca-
 dere in sacrificiis suos parentes, atque
 eorum carnes in ventrem demittere.

Herodotus quoque historicus an non fabulatur Cambysem Harpago filios necasse,
 occisos & coctos patri apposuisse? Fabulatur, etiam apud Indos esse morem, vt patres

à suis comedantur liberis. O impiam
(exclamare liber) doctrinam eorum qui
talia scribunt, imò docent! O impieta-
tem & scelera! ô mentem peruersam
eorum qui ad hunc modum se perfectè
philosophari putant, & veram philoso-
phiam se docere profitentur! An non
hæc & talia docentes mundum impie-
tate compleverunt? Etenim quod ad im-
pium adulterii & scortationis vitium at-
tinet, pulchre illi qui circa philosophiã
errarunt, inter se consensere. Et primus,
immò princeps Philosophorum, Plato,
statim in primo libro, qui de Republi-
ca inscribitur, quodammodo lege sanc-
ciri vult, vt omnium vxores sint com-
munes, sequutus nimirum exemplum
Iouis, & Cretensium legislatorum, vt
hoc sub prætextu, frequentior & abun-
dantior proueniret soboles: & vt tristitia
affecti ob communem vxorem concu-
bitum, consolationem aliquam inde
caperent. Epicurus, vt satis euidenter
impietatem doceret, suadet incestos
concupitus, videlicet, vt quis cum ma-
tre & sorore coëat, quamuis eo tẽpore
extiterint leges quæ hanc impietate
prohibebant. Nam etiam Solomon le-
gem tulit, quæ iubet vt ex matrimonio
liberi legitimè nascantur, legitimo, præ-
uenire volens, ne liberi ex scortatione
aut ex adulterio exoriantur. Quod si fie-
ret, periculum esset, ne filius eum qui
non est pater, vt patrem honoraret: ei
autem qui reuera est pater, nullam pa-
ternam deferret, ignorantia ductus, re-
uerentiam, quemadmodum Romanorum
Græcorumque leges & cæteræ pos-
tulare videntur. Quare igitur Epicurus
& Stoici introducunt incestus qui
cum sororibus committuntur, & mas-
culam Venerem, quibus omnibus bi-
bliothecas repleuerunt? Huius ergo
nullam aliam causam reddere possum,
quam vt pueri statim ab ineunte ætate
addiscant impias & detestandas coniun-
ctiones. Et quid attinet diutius hinc im-
morari, cum & suis diis eadem flagitia
adscribant? Præterea dum asserunt esse
deos, continuo ad nihilum eos deducunt.
Quidam enim tradidere, eos ex atomis
consistere, quidam vero eos in atomos
procedere, & nihil amplius quam ho-
mines posse docuerunt. Plato, dum de
diis loquitur, eos materiales siue ex ma-
teria constare perhibet. [Idem sentiunt

A *τέρας ἑκτὸ τῶν ἰδίων τέκνων. ὡς τῆς ἀγῆς δι-
δασκαλίας τῶν τὰ ποιαῦτα διαγράψαντων,
μᾶλλον δὲ διδασκάντων. ὡς τῆς ἀσεβείας καὶ
ἀθεότητος αὐτῶν. ὡς τῆς ἀφροσύνης τῶν οὕτως
ἀκριβῶς φιλοσοφούντων, καὶ φιλοσοφίαν
ἐπαγγελουμένων. οὐ γὰρ τῶντα δογματίσθη-
τες τὸν κῆσμον ἀσεβείας ἐπέπλησαν; ἔ γὰρ
καὶ ἀθεσμου παρὰ ζέως χροὸν πᾶσιν συμπε-
φάνηκεν, τοῖς καὶ τὸν χρόνον τῆς φιλοσοφίας
πεπληγημένοις. καὶ παρὰ γε Πλάτων, ὁ
δοκῶ ἐν αὐτοῖς σεμνότερον πεφιλοσοφηκέναι,*
B *Ἀφρῆθῶν ἐν τῇ περὶ τῆς βίβλου τῆς πολι-
τείαν ἐπιγραφομένη, ἔγωγε ὑπὸ νομοθετεῖν,
χρῆσθαι ἐν κριταῖς ἀποτότων τὰς γυναῖκας,
χρῆσθαι τῶν ἀδείματι τὰς Διός, καὶ Κρη-
τῶν νομοθετεῖν, ὅπως ἀφ' ἀσεβείας παιδο-
ποιία πολλὴ γίνεται ἐκ τῶν ποιούτων, καὶ ὡς
δύθεν τοῖς λυπουμένοις ἀφ' ποιούτων ὁμιλιῶν,
χρῆσθαι τῶν ἀμυνταῖσιν. Ἐπίκουρος δὲ καὶ αὐ-
τὸς σὺν τὰς ἀθεότητι διδάσκειν, συμβουλεύει
καὶ μητέρας ἐ ἀδελφῶν συμμίγησθαι, καὶ
πέρα τῶν νόμων τῶν τῆτο καλοῦντων. ὁ γὰρ*
C *Σολομῶν καὶ καὶ οὗτου θαρῶς ἐνομοθέτη-
σιν, ὅπως ἐκ τῆς γήμερος οἱ παῖδες νομίμως
γίνονται, παρὰ δὲ μὴ ἐκ κριταῖς τοῖς ἀφ-
νωμένοις ἐν), ἵνα μὴ τὸν ὄντα πατέρα
πλήσῃ ἢ ὡς πατέρα, ἢ τὸν ὄντως πατέρα
ἀπὸ τῆς πῆς, ἀγνοῶν ὡς μὴ πατέρα. ὅπως
τε οἱ λοιποὶ νόμοι καλοῦσι Ρώμαίων τε καὶ
Ἑλλήνων τὰ ποιαῦτα παρὰ τῶν. παρὰ τῆ
δὲ Ἐπίκουρος καὶ οἱ Σταϊκῶν δογματίζουσι
ἀδελφοφιλίας, καὶ ἀφροσύνης ἐπιτελεί-
σθαι, ἔξ ὧν διδασκαλίαν μέσας βιβλιοθή-
κας πεποιθήσασιν, εἰς δὲ ἐκ παιδῶν μαρτυ-
ρῶν πλεὶς ἀθεσμον κρινωῖαν. καὶ τῆ μοι λοιπὸν
κατατελεῖσθαι καὶ αὐτῶν, ὅπου γὰρ καὶ καὶ τῆ
θεῶν πῆρ' αὐτοῖς λεγόμενων, τὰ ὅμοια κατηγ-
γέλκασιν. θεοὶ γὰρ φησύντες ἐν), πάλιν εἰς οὐ-
δὲν αὐτοῖς ἐγίνεσθαι. οἱ μὲν γὰρ ἔξ ἀτόμων αὐ-
τοῖς ἐφασθαι στωεσάναι. οἱ δὲ αὐτὸ χωρεῖν εἰς ἀ-
τόμους, καὶ μηδὲν πλεῖον ἀφ' ἀφροσύνης διδάσθαι
τοῖς θεοῖς φασί. Πλάτων ὅς θεοὶ εἰπόντων, ἐν) ὡ-
λικῶν αὐτοῖς βύλεται στωεσάν. Πυθαγόρας δὲ*
ποιαῦτα

Platonici omnes.] Pythagoras magno labo-

ποταῦτα μωρήσας πᾶσι θεῶν, καὶ πῶς αἶψα καὶ
 τῷ πορείᾳ ποιησάμενος, ἔγρατον ὀρίξῃ φύσιν
 καὶ αὐτοματιμὸν εἶ), Φησὶ τε τῶν πᾶντων
 θεοῖς ἀνθρώπων μηδὲν φροντίζειν, ὅποσατε
 Κλιτόμαχος ὁ Ακαδημικός πᾶσι ἀθεότητος
 εἰσηγήσατο. ἢ δὲ οὐχὶ καὶ Κεῖλιας, καὶ Πρω-
 ταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης λέγων· εἴτε γὰρ εἰσὶ
 θεοὶ, οὐ δυνάμεθα πᾶσι αὐτῶν λέγειν, οὔτε ὁ-
 ποιοί εἰσι δηλαδὴ. πολλὰ γὰρ ἔστι τὰ κω-
 λούοντά με. τὰ γὰρ πᾶσι δυνάμεσσι τῆ ἀθεω-
 τῆτος πειρασὸν ἡμῖν καὶ λέγειν. πολλὰ γὰρ πε-
 εὶ θεῶν πολμήσας φηγγεῖσθαι, ἔγρατον ἔθ
 ἐξόλου μὴ εἶ) θεοῖς, ἀλλὰ τὰ πᾶντα αὐτο-
 ματιμῶ δριμύτως βούλεται. πᾶντων δὲ ὁ
 ποταῦτα εἰπὼν πᾶσι μοναρχίας θεοῦ, καὶ ψυ-
 χῆς ἀνθρώπου, φάσκων ἀθάνατον εἶ) πῶς
 ψυχῶν, ὅτι αὐτὸς ὑπερῶν διέσκεπται ἑαυτῶν
 εἰσαυτῶν λέγων· τὰς μὲν ψυχὰς μετέρχεσθαι εἰς
 ἑτέρας ἀνθρώπων, ἐνίων δὲ καὶ εἰς ἄλλα
 ζῷα χωρεῖν, πῶς οὐ δὴνόν, καὶ ἀθέμιτον δό-
 γμα αὐτῶν τοῖς γε νομῶ ἔχουσι φανήσεται; ἵνα
 ὁ πότε ἀνθρώπος πάλιν ἔσται λύκος, ἢ κύων,
 ἢ ὄνος, ἢ ἄλλο τι ἄλλο τι κτεῖνος. πούτω ἀχέ-
 λουθα καὶ Πυθαγόρας διέσκεπται φλυαράν,
 πρὸς τὰ καὶ πρὸς τοῖς ἐκκρίπτειν. τῆν οὖν
 αὐτῶν περὶ τῶν Φιλήμωνι τὰ Κωμικῶν
 λέγειν· οἱ γὰρ θεὸν σέβοντες ἐλπίδας καλὰς
 ἔχουσιν εἰς θεοὺς ἢ οἷς προειρηκασίαι Εὐη-
 μέρων καὶ Ἐπιχούρων, καὶ Πυθαγόρας, καὶ τοῖς
 λοιποῖς δριμύτως εἶ) θεοσεβείας, καὶ πρὸς
 νοῦν ἀνθρώπων. πᾶσι μὲν οὖν θεοῦ ἔθ πρὸς
 νοῦν Ἀρείων ἔθ· τὰρσθ, βοηθεῖν πᾶσι τοῖς
 ἀξίοις εἶωθεν ὁ θεός. τοῖς δὲ τοιούτοις σφό-
 δρα, εἰ μὴ πρὸς τὰ πρὸς τὴν κειμήνη
 τοῖς ζῶσιν, ὡς δεῖ, τί πλέον ἔστιν δισεβεῖν; εἴη
 γὰρ οὕτως, ἀλλὰ καὶ λίαν ὀραὶ τοῖς δισεβῶς
 μὲν ἐλομύοις διεξάγειν πρὸς τὸν ἄποπας·
 τοῖς δὲ μηδὲν ἕτερον ἢ ὁ λισιτελὲς κατ' αὐ-
 τοῖς μόνον, ἐπιμωτέραν ἔχοντας ἡμῶν ἀθῶ-
 θεοῖν ὅτι τῶ παρῶντος. ἀλλὰ δεῖ πόρρω βλέ-
 πειν, καὶ πῶς ἀπῶντων ἀναμύειν κατατρο-
 φῶ· οὐχ ὅν ἔθπον γὰρ πρὸς ἐνίοις ἰσχυρῶ
 πῆ δόξα κακῆθης, τὰ βιάσθαι ὡς ἔτυχε.
 τῶντα γὰρ πᾶντα κρίνοισιν ἔθ· ἐφόδισθ
 πρὸς τὸν ἴδθ· οἱ φᾶλοι ἔθπον, ἔθ δὲ

A te, summa imaque perscrutatus, extre-
 mam naturam Deum esse autumat. Ad-
 struit quoque omnia fortuito fieri, &
 deos mortalium nullam curam gerere:
 nec non & illa quæ Climatochus Aca-
 demicus protulit, dicens deos non esse.
 Quid præterea Critias aut quid Prota-
 goras Abderites pronuncians in hunc
 modum de diis? Si enim dii sunt, ne-
 queo de iis differere, neque quales sine
 possum demonstrare. Nam multæ sunt
 causæ quæ me prohibent. Nam quæ im-
 purissimus Euimerus commemorat, ea
 superuacaneum teor in medium affer-
 re. Cum enim plurima de diis ausus fuisset
 proponere, postremò deos profusè
 rerum natura tollit, & hoc vniuersum
 casu & fortuito nec providentia regi
 confitetur. Dum autem de Vnitate Dei
 & de hominis anima disputat, quam
 immortalem credit, an non rursus sibi
 contraria infert? Ostendens etenim a-
 nimas defunctorum in alios transire ho-
 mines, quorundam etiam animas illabi
 in bruta animalia, quis non mente sana
 præditus, horrendum & impium hoc
 dogma exhibebit? videlicet, vt is qui
 quandoque fuit homo, nunc lupus, ca-
 nis, asinus, aut aliud quodpiam sit irra-
 tionale iumentum. Huic haud dissimi-
 lia inuenitur nugari Pythagoras, præter
 id quod providentiam non agnoscit.
 Cui igitur istorum fidem dabimus? num
 Philemoni Comico, qui ait: Nam hi
 qui Deum colunt, spes bonas habent
 ad salutem, &c. An his quos prædixi-
 mus, credemus, Euimero, Epicuro,
 Pythagoræ, & reliquis pietatem negan-
 tibus, & providentiam è medio propul-
 santibus? De Deo quidem & providen-
 tia sic inquit Aristo: Bono animo sis, o-
 pitulari consuevit omnibus bonis Deus.
 Hanc quidem prærogatiuam habent om-
 nes, quotquot sancte suam vitam in-
 stituunt. Itaq; pia vita excellit impiam.
 Sic quidem res se habet, confiteor: ve-
 rum eos qui sancte vitam agunt, video
 innumeris obnoxios esse malis: è regio-
 ne, illos, qui nil nisi priuatam vtilitatem
 sectantur, honoratius & feliciter cerno
 in præsentis seculo viuere. At, si me au-
 dias, te porrò prospicere, & omnium sine
 te expectare iubeo. Nec animus adiciē-
 dus est huic opinioni, quæ apud quosdā
 inoleuit, videlicet viuēdū esse vt lubet:
 Hæc enim omnia iudicant esse viatica
 mali ad malos suos mores, Est autem

(si verum fateri velimus) sanctè viuentibus, suis honor: & impiè viuentibus, sua pœna. Nam absque prouidentia nihil prorsus fit. Cæterum videre est, vt illi ferè omnes aut plures qui verba facere instituerunt de Deo & prouidentia inter sese pugnantia dixerint. Quidam enim Deum & prouidentiam in vniuersum è medio subtraxerunt. Quidam porrò deos constituerunt, & omnia prouidentia gubernari, confessi sunt. Intelligentem itaq; lectorem & auditor em diligenter attendere oportet ea quæ dicuntur, quemadmodum & Symilus testatur. Nam eodem nomine superfluos natura & pulchros Poëtæ nominare consueuerunt. Oportet enim iudicare ex quo quid sit, quemadmodum etiam Philemon inquit: Difficilis res est auditor non intelligens & sedens; Nam propter dementiam, seipsum non culpat. Proinde necesse est vt is qui Philosophos & Poëtæ audit legítque, singula cum iudicio examinet & perpédât. Nam dum negant deos esse, continuo eosdem iterum esse confitentur, nec non eos impia facinora committere demonstrant. Et primum quidem magna voce decantant Poëtæ, Iouis flagitia. Chrysippus quomodò non inuenitur multa ineptiens, significans Iouem cum Iunone impuro ore concumbere? Præterea omitto recēdere lasciuia matris Deum & Iouis Latiarii sitientis humanum sanguinem. Prætereo quoque Attim castratum, & Iouem cognomēto Tragædum, qui inundans manum suam (vt perhibent) nunc à Romanis diuinos honores accipit. Silentio transmitto Antinoi lucos, & reliquos qui cæteris diis dedicati sunt: etenim cum sint istæ literarum monumentis prodita, & legantur, profecto fieri non potest, quin intelligētī lectori risum moueant, siue quis legat eos negare deos, & tandem sibiipsis contraria dicere: aut promiscuos & illegitimos ipsorum cognoscat concubitus. Etiam ex ipsorum monumentis quis elicere potest, humanis carnibus vesci esse licitum: & deos, quos præcipuo cultu venerati sunt, primos id factitasse produnt. Cæterū nos Deū confitemur vnum cōditorem, creatorē & opificē huius vniuersi mūdi. Præterea non ambigimus omnia diuina administrari prouidentia, & ex ipso solo legē sacrosāctā didicimus. Immo nullū aliū habemus legislatorē quā illū qui reuera deus est:

A Ἐ τοῖς ζῶσιν ὁσίων ἀρεθέρεια, ἔ τοῖς ποιητοῖς, ὡς ἀρεθέρεια, ὅτι τιμία, χρεῖς ἀρεθέρειας. Ἐ γὰρ ἑστὴν, ὁπόσατε καὶ ἄλλοι, καὶ θεοὶ γὰρ οἱ πλείους εἶπον ὡς θεοῦ, ἔ ἀρεθέρειας, ὅτι ἔστι πῶς ἀνακρίβητα ἀλλήλοισ ἐφασάν. οἱ μὲν γὰρ ὅτι ἔστι ὄλου θεοῦ καὶ ἀρεθέρειας ἐστὶ ἀκρίβητα: οἱ δὲ αὖ σιωπῆσαν θεοῦ, ἔ πᾶντα ἀρεθέρεια ἀκριβῆσαι ὁμολογήσαν. τὸν οὖν σιωπῆσαν ἀκροατικῶν καὶ ἀναγνωσκόντων ἀρεθέρειαν ἀκριβῶς τοῖς λεγομένοις, καθὼς ἔ οὐ Σύμυλος ἐφη, κρινῶς ποιητῶν ἔδος ἔστι καλῆν καὶ τοῖς ἀκριβῶς τῆ φύσει.

B Ἐ τοῖς καλοῖς ἔδδ δὲ κρινῶν, κατὰ τὸν ἔξον πιν. καὶ ὁ Φιλῆμων ἄκαλεπτον ἀκροατικῶν ἀσυνέπτος καὶ ἀκρίβητος. Ἐπο γὰρ αἰσίας οὐχ ἑαυτὸν μέμφομαι. καὶ οὖν ἀρεθέρειαν, καὶ νοεῖν τὰ λεγόμενα, κριντικῶς ἐξετάζοντα τὰ ἔξον τῆ Φιλοσοφῶν καὶ τῆ λοιπῶν ποιητῶν εἰρημῶνα. ἀρνούμενοι γὰρ θεοῖς ἐστὶ, πάλιν ὁμολογήσαν αὐτοῖς, καὶ πῶς τοῖς ἀρεθέρειαι ἀθέστοις ὅτι τελεῖν ἐφασάν. ἔ ἀρεθέρεια γὰρ τῶ Διός, οἱ ποιητῶν βίφωσιότερον ἀδοῖσι τὰς ἀκαλεπῶς ἀρεθέρειας. Χρυσίππου δὲ ὁ πολλὰ φλυαρήσας, πῶς ἔχθ δὲ εἰσέεται σημερινῶν πῶν Ἡραν γόματι μιανῶν συγνεαθῶν τὰ Διί; τί γὰρ μοι ἀκαλεπῶν τὰ ἀσελγίας τῆς μητρὸς θεῶν λεγόμενης; ἢ Διὸς τῶ Λατταρίου διφάντος ἀίματος ἀρεθέρειου; ἢ Ἀθῆν τῶ ἀποκρομῶν. ἢ ὅτι ὁ Ζῆς ὁ καλούμενος τραγῶδος ἀκαλεπῶν πῶν ἑαυτῶ χρεῖς, ὡς φασί, καὶ ὡς τῶ Ρωμαίοις θεοῦ πρῶτα. σιγῶ τὰ Ἀπτινοῦ τελεῖν, καὶ τὰ τῆ λοιπῶν καλούμενων θεῶν. καὶ γὰρ ἔσπερμῶνα τοῖς σιωπῆσι καταγέλωτα φέρει. ἢ τοῖς οὖν ἀρεθέρειαι ἀθέστοις αὐτοῖς ἔξον τῆ ἰδίων δογματικῶν ἐλέγχοντα οἱ τὰ ποιῶντα Φιλοσοφῆσαντες, ἢ καὶ ἀρεθέρειαι πολυμῆσιας, ἔ ἀθέστοις κρινῶν. ἔπ μὲν καὶ ἀρεθέρειαι πρῶ αὐτοῖς εἰσέεται, δι ὧν σιωπῆσαν γραφῶν, ἔ ἀρεθέρειαι γὰρ οἱ τιμήσασιν θεοῖς, τῶν πε ἀρεθέρειαι ἀναγράφουσι. ἢ μὲν δὲ ἔ θεῶν ὁμολογήσαν, ἀλλ ἔνα τὸν κτῆσιν, καὶ ποιητικῶν, καὶ δημιουργῶν τῶδε τῶ πᾶντος κόσμου, καὶ ἀρεθέρειαι τὰ πᾶντα ἀκριβῆσαι ὅτι τελεῖν. ἀλλ ἔξον αὐτῶ μόνου καὶ μόνου ἀγῶν μεμαθῆσαντων. ἀλλὰ νομοθέτῶν ἔχρημα τὸν ὄντως θεῶν.

ὅς διδάσκει ἡμᾶς, δικαιοπραγεῖν, ἔδυσθεῖν, ἔκαλοποιεῖν. ἔπει μὲν ἀσθεῖας λέγει, ὅσα ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλόν, ὅσα δὲ πρὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῇ γῆ καὶ τῷ ἕδασι, ἢ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι καὶ ἐν τῇ γῆ. οὐ προσκυνήσεις ἀνθρώποις, ὅσα δὲ μὴ λατρεύσεις ἀνθρώποις. ἐγὼ γὰρ εἶμι κύριος ὁ θεός σου. ἔπει δὲ τῶν καλοποιεῖν ἐφη. ἡμεῖς τὸν πατέρα σου, ἔπει μητέρα σου, ἵνα βίβη ἡμεῖς ἡγήται, καὶ ἵνα μακροχρονίος ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ἐγὼ δίδωμι σοι κύριος ὁ θεός. ἐπὶ αὐτῷ δικαιοσύνης, καὶ μετῴχου, καὶ φονείας, καὶ κλέψης, καὶ ψευδομάρτυρησῆς καὶ τῶν πλησίων σου μάρτυριαν ψευδῆ, ὅσα ἐπιθυμήσῃς πλὴν γυναικὸς τῆς πλησίον σου, ὅσα ἐπιθυμήσῃς πλὴν οἰκίαν αὐτῆς, ὅσα δὲ τὸν ἀγρόν αὐτῆς, ὅσα δὲ τὸν πᾶντα αὐτῆς, ὅσα δὲ τὴν παρουσκίαν αὐτῆς, ὅσα δὲ τῶν βοῶν αὐτῆς, ὅσα δὲ τῶν ἕσπετων αὐτῆς, ὅσα δὲ πρὸς κτήνους αὐτῆς, οὐτε ὅσα ἔστι τῶν πλησίων σου. καὶ ἀφ᾽ ἑσέως κρίμα πένιτος ἐν κρίσει αὐτῆς. ἀπὸ πρὸς ῥήματος ἀδικου ἀφ᾽ ἀδικου. ἀθῶν καὶ δικίων ὅσα ἀποκτενεῖς. καὶ δικαιοσύνης τὴν ἀσθεῖαν. ἔπει δὲ δῶρα οὐ λήψῃ. τὰ γὰρ δῶρα ἀποτυφλοῦ ὀφθαλμοὺς βλέπόντων, καὶ λυμνῆται ῥήματα δίκαια. τούτου μὲν οὖν τῶν θεῶν νόμου ἀφ᾽ ἑσέως γνήσιον Μωσῆς, ὁ καὶ θεράπων τῶν θεῶν, πρὸς μὲν ἕως κόσμου, πρὸς τὴν δὲ τοῖς Ἑβραίοις τοῖς καὶ Ἰουδαίοις καὶ αἰθιοπίοις, οἷς κατεδούλωσεν Ἐρμῆς βασιλεὺς Αἰγύπτου, τυγχάνοντες ἀπὸ δίκαιον ἀδελφῶν θεοσεβῶν, καὶ ὁσίων, Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, ὁ θεός μνησθεὶς ἔπει ποιήσας θαυμασία ἔπει τέρατα ἀφ᾽ ἑσέως Μωσῆος ἔπει δὲ δόξα, ἐρρύσαστο αὐτοὺς, ἔπει ἐξήγαγε ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἀγαθὸν αὐτοὺς ἀφ᾽ τῆς ἐρήμου καλυμμένης. οἷς, καὶ ἀπεκατέστησεν εἰς τὴν Χαναανίαν γῆν, μετέπειτα Ἰουδαίαν ἐπικληθεῖσθαι, καὶ νόμον πρὸς ἑσέως ἔπει, καὶ ἐδίδαξεν αὐτοὺς ταῦτα. τῶν μὲν οὖν νόμου μεγάλου καὶ θαυμασίου πρὸς πᾶσαν δικαιοσύνην ὑπερῶντος, δέκα κεφάλαια ἀπεσπειρήκαμεν τοιαῦτα ἔστιν. ἔπει δὲ ἐν πρὸς ἑσέως αὐτοὶ ἐγήθησαν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ὄντες, ὅτι ἦρος Ἑβραίων ἀπὸ γῆς τῆς Χαλδαϊκῆς. καὶ ἐκεῖνο κερσὺ λιμοῦ ἡμοῦ ἀνάγκην ἐξῆλθεν μετελθεῖν εἰς Αἰγύπτον σίτων ἐκεῖ παρασχεθῆσαν. ἔπει καὶ ἡμεῖς πρὸς ἑσέως ταῦτα δὲ αὐτοῖς σιωπῆσθαι καὶ παραφωτισθῆσαι θεοῦ.

A qui nos piè, iustè & honestè viuere docet. Quòd ad piam vitam attiner, sic præcipit: Non erunt tibi dij alij præter me. Non facies tibi sculptrile, atque omnem similitudinem quæ est in cælis desuper, & quæ in terra deorsum, & quæ in aquis sub terra. Non adorabis ea, neque coles ea. Quia ego Dominus deus tuus, &c. Ut bona opera faciamus sic nobis imperat: Honora patrem tuum, ut & matrem tuam, ut prolongetur dies tui super terram, quam Dominus Deus tuus dat tibi. Quòd ad honestam & piã vitam spectat, sic inquit: Non mœchaberis. Non occides. Non furaberis. Non respondebis cõtra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem proximi tui, aut agrum eius, aut feruum eius, aut ancillam eius, aut bouem eius, aut asinum eius, aut omne iumentum eius, aut quodcunq; fuerit proximo tuo. Non euertes iudicium pauperis in causa sua. A verbo falso longè aberis: nec innocentem & iustum occides: nec impium iustificabis. Munus ne acceperis, quia munus exæcat videntes, & peruertit verba iustorum. Huius diuinæ Legis minister fuit Moses famulus Dei, cuius ministerio & opera vniuersus mundus, præcipuè tamen Iudæi, Legem acceperunt. Hos cùm etiam Hebræi nuncuparentur, primus in seruitutem redegerat rex Ægypti. Fuerunt autem prædicti Hebræi soboles piorum iustorum & sanctorum virorum, descendentes ex Abraham, Isaac, & Iacob. Verum deus recordatus Hebræorum, multis miraculis & prodigijs editis per Moysen, eos in libertatem asseruit, & ex Ægypto eduxit. His per desertum ductis restituit terram Chanaanæam, postmodum Iudæam appellatam. Legem quoque eis dedit, & per eam eorum inconditos mores reformauit. At Lex cum in multa præcepta sit diffusa, & admirabiliter vniuersam iustitiam cõtineat, scias ea quæ supra dedimus, saltem esse Legis decem capita, siue decem articulos. Hebræi in Ægypto aduenæ & peregrini fuere. Nam Hebræi ex Chaldæa oriundi sunt. Eo autem tempore, famis vehementia cogebantur trãsire in Ægyptũ, ut frumentũ coemerent, vbi & aliquãto tẽpore habitauerunt. Ceterũ id ipsis accidit cũ iã dudũ id prædixisset Deus.

Exo. 20.
Leuit. 19.
Deut. 5.

Moses

Hebræi

Cum igitur morati fuissent in Ægypto A
 annis quadringentis & triginta, eo an-
 no quo eos inde ducere parabat Moses
 per desertū in terram promissam, Deus
 legem posuit, statuens: Peregrinum ne
 afflixeritis aut tristitia affeceritis. Vos
 enim nostis animum peregrini, ipsi e-
 nim peregrini fuistis in terra Ægypti.
 Legem, quam Deus tulerat, præuarica-
 ti sunt. Cæterum Deus bonus & mise-
 ricors existens, eos perdere noluit: &
 præterquam quod legem iis communi-
 cavit, etiam Prophetas non peregrinos
 sed ex ipsorum corpore misit: qui eos
 docerent legem, eamque in memoriam
 iis redigerent, & ad pœnitentiam pec-
 catores converterent, ^{ἰσχυρῶς} abstinē-
 tes à peccato. Sin autem in peccatis &
 vitiis perseverarent, interminatus est
 fore, ut dispergerentur in omnia orbis
 regna. Hoc quidem iis evenisse, nemo
 est qui nesciat. Cæterum Esaias Pro-
 pheta communiter omnes, in primis ta-
 men ludæos compellat, ut ad pœniten-
 tiam conuolent, dicens: Quærite Do-
 minum, quando ille inueniri potest: in-
 uocate eum, quando ille propè est. De-
 relinquat impius viam suam, & vir ini-
 quus cogitationes suas, & reuertatur ad
 Dominum, & miserebitur eius, & ad
 Deum nostrum, quoniam abundabit
 ut remittat. Alius præterea Propheta
 Ezechiel inquit: Quod si impius auer-
 sus fuerit ab omnibus peccatis suis quæ
 fecit, & custodierit omnia statuta mea,
 feceritque iudicium & iustitiam, viuē-
 do viuet & non morietur. Omnes ini-
 quitates eius quas fecit non venient in
 recordationem eius, sed in iustitia sua
 quam fecit, viuet. Nunquid desidero
 aut volo mortem impii, dicit Dominus
 Deus? an non magis ut conuertat se à
 viis suis & viuat? Esaias iterum inquit
 pœnitentiam inculcans? Conuertimini
 qui profundum consilium initis & ini-
 quum, ut saluemini Similiter Hieremias:
 conuertimini ad Dominum Deū
 vestrum quemadmodum vindemians
 ad cartallum, & misericordiam conse-
 quimini. Plurima sunt & numerum fe-
 rè omnem excedunt, quæ in scriptura
 sacra de pœnitentia agenda compre-
 hendūtur. Nā semper Deus hoc egit ut
 humanū genus ad pœnitentiam cōuer-
 teret, quo liberaretur ab omnibus pœc-
 catis. Præterea de iustitia cū lex sugge-
 rit, nō dissimilia videre est in Prophetis

Esai. 55.

Ezech. 5.

Isa. 45.

Hier. 35.

παροικήσαντες οὖν ἐν Αἰγύπτῳ ἔπει τετρα-
 κισίοις ἔτεράκοντα, ἐν ταῖς τῶν Μωσῶν μέλλει
 ἐξέρχων αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον, ὁ θεὸς ἐδίδαξεν
 αὐτοὺς διὰ τῶν νόμων λέγων· προσήλυτοι οὐ
 θλίψατε. ὑμεῖς γὰρ οἴδατε τὸ ψυχρὸν τῆς προσή-
 λυτου. αὐτοὶ γὰρ προσήλυτοι ἦτε ἐν τῇ γῆ Αἰ-
 γύπτῳ. τὸν μὲν οὖν νόμον τὸν ὑπὸ τῶν θεῶν δε-
 δομένον αὐτοῖς ἐν ταῖς παλαιαῖς ἀποστόλων, ἀ-
 γαθὸς ὢν καὶ οἰκτιρῶν ὁ θεός, μὴ βουλομένης
 ἀφαιρεῖν αὐτοὺς παρὰ τὸ δεδομένον τὸν νόμον.
 ἵνα ἐν τῇ προσήτῳ ἐξέπεμψεν αὐτοῖς ἐκ
 τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, παρὰ τὸ διδάσκειν ἔα-
 ναμιμήσκων τὰ τῶν νόμων αὐτοῖς, καὶ ἑπιστρέφειν
 εἰς μετανοίαν, τὴν κατὰ ἀποστόλων. Ἐἰ δὲ
 ἑπιστρέφουσιν ταῖς φουλαῖς παραξέσει, παρανε-
 φώνησον. ὑποχρεῖται αὐτοὺς παροδοῦναι πά-
 στας ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς. Ἐπὶ ταῦτα αὐ-
 τοῖς ἤδη ἀπέβη, φανερὸν μὲν ἔστι. ὡς μὲν ἐν τῇ
 μετανοίας Ησαΐας ὁ προσήτης, κινῶν μὲν
 παρὰ πάντας, ἀφῆρῆδεν δὲ παρὰ τὸν λαὸν
 λέγει. ζητήσατε τὸν κύριον, καὶ ἐν ταῖς θύραις
 αὐτοῦ ἑπιστρέψατε· ἡνίκα δὲ αὐτὸς ἐγγίξῃ ὑ-
 μῖν, ἀπολιπέτω ὁ ἀσθεὺς ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ
 ἄνθρωπος ἄνομος ταῖς βουλαῖς αὐτοῦ, καὶ ἑπιστραφή-
 τω ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ, καὶ ἐλεηθήσεται, ὅτι
 ἑπιπολὺ ἀφῆσθ ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν. καὶ ἔτερος
 προσήτης Εζεκιήλ φησιν· εἰὰ ἀποστραφῆ ὁ
 ἄνομος ἀπὸ πασῶν τῶν ἁνομιῶν ἃν ἐποίησεν,
 καὶ φυλάξῃ ταῖς ἐντολάς μου, ἔποιήσῃ τὰ δι-
 κνώματά μου, ζῆν ζήσεται, καὶ οὐ μὴ ἀπο-
 θάνῃ, πᾶσαι αἱ ἀδικίαι αὐτοῦ αἰ ἐποίησεν ἔμνη-
 σθησὶν, ἀλλὰ τῇ δικαιοσυλῇ ἣ ἐποίησε ζή-
 σεται, ὅτι οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τῶν ἀνόμων
 λέγει κύριος, ἀλλ' ἑπιστρέψατε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἣ
 ποιεῖσθε, καὶ ζήσῃ αὐτὸν. πάλιν ὁ Ησαΐας, ἐπι-
 στραφήτε οἱ τὴν βασιῆα βασιλῶν βασιλευμένων
 ἔνομον, ἵνα ἑπιστρέψατε. καὶ ἔτερος Ιερεμίας· ἐ-
 πιστραφήτε ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν, ὡς ὁ πεν-
 γῶν ἐπὶ τὸν κάρτελλον αὐτοῦ, καὶ ἐλεηθήσεται
 πολλὰ μὲν ἐν μέλλοι δὲ ἀναεῖθηται ἔστι ἡ
 ἐν ταῖς ἀγίαις γραφαῖς εἰρημνία ὡς μετα-
 νοίας, αἰεὶ τῶν θεῶν βουλομένης ἑπιστρέφειν τὸ γέ-
 νος τῶν ἀποστόλων ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνομιῶν.
 ἐπι μὴν καὶ ὡς δικαιοσύνης, ἥς ὁ νόμος εἰρηκεῖ,
 ἀκλόουτα θείσκειται καὶ τῶν προσήτων,

B

C

D

καὶ τῶν βασιλέων ἔχον, ἀφ' ὧ ποὺς πόδας
 πνευματοφόροι ἐν πνεύματι θεοῦ λεραλι-
 κέναι. ὁ γὰρ Ἡσαΐας οὕτως ἔφη· ἀφέλεται
 τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, μάθετε
 καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσαθε
 ἀδικητὴν, κρίνατε ὀρφανῶν, καὶ δικαιοσύνην
 χήρῶν. ἔτι ὁ αὐτὸς ἐφόλυε Φησὶν πόρτα σω-
 δεσμον ἀδικίας, λύε σφαγῆρας βιαιῶν συ-
 ναλλαγμάτων, ἀπότειλε τεθραυσμένους ἐν
 ἀφέσει, καὶ πᾶσαν συχναφίαν ἀδικῶν ἀφεί-
 στω, ἀφ' ἧς θρυπτε πεινάει τὸν ἄρτον σου, καὶ
 πτωχοὺς ἀσθενεὺς εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου·
 εἰ ἰδῆς γυμνόν, περιβάλλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰ-
 κείων τῆ ἀσπέρματός σου οὐχ ἰσχύσῃ· τότε
 ῥαγήσεται ἡ καρδία σου, καὶ τὰ ἰάματά
 σου ταχὺ ἀνατελεῖ· καὶ περιπαρήσεται ἐμπαρο-
 εῖν σου ἡ δικαιοσύνη σου. ὁμοίως καὶ Ἰερεμίας,
 εἶπε, Φησὶν, ὅτι τὰς ὁδοὺς, καὶ ἴδετε, καὶ ἐπε-
 ρωτήσατε ποία ἐστὶν ἡ ὁδὸς κυρίου τῆ θεοῦ
 ἡμῶν ἢ ἀγαθὴ, καὶ βαδίζετε ἐν αὐτῇ, καὶ
 ἰσχύσεται αἰάπαισιν τὰς ψυχὰς ὑμῶν· κρίμα
 δικαίον κρίνετε, ὅτι ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ θέλημα
 κυρίου τῆ θεοῦ ὑμῶν. ὡσαύτως καὶ Μωσῆς
 λέγει· φυλάσσετε κρίμα, καὶ ἐγγίζετε πρὸς
 κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν, τὸν ἐρεώσθητα τὸν ἔρα-
 νόν, καὶ κλησθητα τὸ γὰρ καὶ ἔτερος Ἰωὴλ ἀκόλου-
 θῶν τούτοις ἔφη· συναγάγετε λαόν, ἀγιάσατε
 ἐκκλησίαν, εἰσδέξαθε πρεσβυτέρους, συναγά-
 γατε νήπια θηλάζοντα μαζοὺς, ἐξήχητω νυμ-
 φίος ἐκ τῆς κριτῆνος αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐκ τῆ πα-
 σοῦ αὐτῆς, ἐδέξαθε πρὸς κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν
 ἐκτενῶς, ὅπως ἐλεήσῃ ὑμᾶς, καὶ ἐξοικήσῃ τὰ
 ἀμάρτηματά ὑμῶν. ὁμοίως καὶ ἔτερος Ζαχα-
 ρίας τὰδε λέγει· κύριος πάντοτε ἕτοιμος· κρίμα
 δικαιοσύνης κρίνετε, καὶ ἔλεος καὶ οἰκτιρμὸν ποιεῖτε ἐ-
 κείνος πρὸς τὸν πλησίον αὐτῆς, καὶ χήραν καὶ ὀρφα-
 νόν, καὶ πρὸς ἅπαντας μὴ καταδικάζετε, καὶ κα-
 κίαν ἕκαστος μὴ μνησικακείτω ὡς ἀδελφῶ αὐ-
 τῆς, ἐν τῆς καρδίας ὑμῶν, λέγει κύριος πάντο-
 τε ἕτοιμος. Ἐπεὶ σεμνότητος ἢ μόνον διδασκῆ ἡ-
 μαῖς ὁ ἅγιος λόγος, ὅ μὴ ἀμάρτησιν ἔργω, ἀγ-
 λά καὶ μέγιστος ἐνοίας, ὅ μὴ δὲ τῆ καρδία ἐν-
 νοηθῆναι πρὸς πῶς κακῶν, ἢ θεασάμενον τοῖς
 ὀφθαλμοῖς ἀλλοτεῖαν γυναικᾶ ὅτι θυμῶσαι.
 Σολομῶν γὰρ οὕτως ὁ βασιλεὺς καὶ πρὸς φη-
 τῆς γυναικῶς, ἔφη· οἱ ὀφθαλμοί σου ἔρτα βλέπέτωσαν· τὰ δὲ βλέφαρά σου ἰδέτω δικαιο-

A & Evangelistis. Quia utriusque Testam-
 menti ministri, vno eodemque spiritu
 inspirati, loquuti sunt. Esaias sic clamat: *Isa. 60*
 Auferte malitiam conatum vestrorum
 à conspectu oculorum meorum, cessate
 malefacere, discite benefacere, quari-
 te iudicium, saluate oppressum, agite in
 iudicio causam pupilli & viduæ. Idem *Isa. 58*
 alibi dicit: dissolue impias colligationes,
 solue fasciculos onerosos, dimitte con-
 fractos, liberos, & ut dirumpatis omne
 onus. Nunquid ut partiaris esurienti
 panem tuum, & pauperes vagos intro-
 ducas in domum? Si videris nudum, o-
 peries eum, & à propinquo tuo te non
 abscondes. Tunc proferetur quasi auro-
 ra lux tua, & sanitas tua velociter cres-
 cet, & ibit ante te iustitia tua. His adsti-
 pulatur Hierem. dicēs: State iuxta vias, *Hier. 6*
 & circumspicite, interrogate de semitis
 antiquis, & quæ via melior fuerit, in ea
 ambulate, ut inueniatis requiem pro a-
 nimabus vestris. Iudicium iustum iudi-
 cate. Quia in his consistit voluntas Do-
 mini Dei vestri. Huic consentit Moses,
 qui ait: Custodite iudicium, & appropin-
 quate ad Dominum deum vestrum,
 qui firmavit cælum, & condidit terram.
 His haud contraria fatur Ioël: Congre- *Ioel 2*
 gate populum, sanctificate Ecclesiam,
 coadunate senes, colligite paruulos &
 eos qui fugunt vbera: egrediatur spon-
 sus de cubili suo, & sponsa de thalamo
 suo. Inter vestibulum & altare plorent
 sacerdotes, ut misereatur vestri Deus,
 & delebit peccata vestra. Ab his non *Zach. 7*
 dissentit Zacharias, dicens: Sic ait Do-
 minus exercituum, dicens: Iudicate iu-
 dicio veritatis, & facite pietatem atq;
 misericordiam vnusquisque cum fratre
 suo. Viduam & pupillum, peregrinum
 & pauperem nolite calumniari: neque
 cogitetis in corde vestro vnusquisque
 malum fratris sui. Quod spectat ad mo-
 rum grauitatem, atque ad eò ad vniuer-
 sam virtutem, docemur diuinis oraculis
 non solum opere non peccare, sed ne
 mente quidem. Similiter scriptura sacra
 vetat, ne vel animo aut cogitatione ali-
 quod vitiū concipiamus: præterea ne vi-
 dentes alienā vxorem eandē cōcupisca-
 mus. Nā Solomon, qui rex & Propheta
 extitit, tradit: Oculi tui in directum aspi-
 ciant, & palpebræ tuæ rectū teneant iter
 ante te. Stude librare semitam pedis tui,

Matth. 5.

Prov. 6.

Matth. 5.

Matth. 6.

Rom. 13.

& cunctæ viæ tuæ rectè disponantur. Præterea Evangelica vox maiore vehementia & auctoritate castitatem docet, in hunc modum sonans : Quicumque aspexerit uxorem alterius ad concupiscendum eam, iam adulterium cum ea commisit in corde suo. Et quicumque repudiatam duxerit, adulterium committit. Et quicumque repudiauerit uxorem suam, nisi causa stupri, efficit ut illa sit adultera. Nam Solomon sic testatur : Nunquid fouebit aliquis ignem in sinu suo, ut vestimenta sua non comburantur? Aut si gradietur quis supra carbones, ut pedes eius non adurantur? Sic qui accedit ad uxorem proximi sui: non innoxius erit quisquis accesserit ad eam. Præterea quod non solum nostri generis homines, verum & alienos amore complecti debeamus, in hunc modum monet Esaias; Dicite his qui oderunt vos, & his qui execrantur vos, fratres nostri eritis, ut nomen Domini glorificetur & videatur in lætitia eorum. Ad hæc Evangelica historia sic habet : Diligite inimicos vestros, bene precemini deuotibus vos, benefacite his qui vos odio prosequuntur. Orate pro his qui lædunt & insectantur vos. Nam si dilexeritis eos qui diligunt vos, quod præmiũ habetis? nonne latrones & Publicani idem faciunt? Ne præterea sua bona opera, boni gloriosius iactent, docet Evangelium : Nesciat manus tua sinistra, quid faciat dextra. Etiam magistratibus & potestatibus ut pareamus, diuina scriptura monet : præcipit quoque ut pro his preces fundamus ad Dominum, ut tranquillam & quietam transigamus vitam. Iubet omnibus diuina sapientia reddere omnia: cui honorẽ, honorẽ: cui timorẽ, timorẽ: cui tributũ, tributum: nemini quicquam debeat nisi ut vos mutuo diligatis. Nunc vide an hi qui talia docentur, taliaque discunt, possint more brutorum animalium viuere, & pollui nephariis commixtionibus: aut possint, quod quidem omnium immanissimum est, carnes humanas attingere? præsertim cum etiam monomachias spectare nobis interdictum sit, ne videlicet participes huiusmodi cædium reddamur. Nec cætera spectacula spectare audemus, ne oculi nostri inquinentur, & aures nostræ hauriant prophana, quæ ibi decantantur, carmina nempe, dum Thyestis tragica facinora

ὁρθῶς ποιεῖ Ἑσχατὰ σοῖς ποῖν. ἡ δὲ διαγγέλιος φωνὴ ἑπιβατικώτερον διδασκῆ κατὰ ἀγνείας λέγουσα· πᾶς ὁ ἰδὼν γυναῖκα ἀλλοτρίαν καρῶς ὁ ὀπιθυμήσῃ αὐτῆν, ἢ δὴ ἐμίχυσεν αὐτῆν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ ὁ γὰρ μὲν, φησὶν, ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀδρόσ, μοιχεύει· καὶ ὁ δὲ ἀπολύει γυναῖκα πρὸς ἄλλου πορνείας, ποιεῖ αὐτῆν μοιχευθεῖσαν. ὅτι ὁ Σολομὼν φησὶν· ἀποθήσῃ τις πῦρ ἐν ἱματίῳ, καὶ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ οὐ κακαεύσῃ; ἢ κατεπατήσῃ τις ἐπὶ ἀσφράκων πυρὸς, τοὺς δὲ πόδας ἐκακαεύσῃ; ἔγωγε ὁ εἰσπορεύομενος καρῶς γυναῖκα ὑπερῶδρον· εἶπα ἀθωθήσεται. καὶ τὸ μὴ μόνον ἡμᾶς δινοεῖν τοῖς ἀλλοφύλοις, ὡς οἰοτάμενες, Ἡσαΐας ὁ προφήτης ἔφη· εἶπατε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ τοῖς βδελυσσομένοις, ἀδελφοὶ ἡμῶν ἔστε, ἵνα ὁ ὄνομα κυρίου δοξασθῆ, καὶ ὁ φθὴ ἐν τῇ βίβρωσιν αὐτῶν. ὁ δὲ διαγγέλιον, ἀγαπᾶτε, φησὶ, τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ καρῶσθε ὑπὲρ τῶν ἐπιηρεζόντων ὑμᾶς. ἐὰν γὰρ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποῖον μισθὸν ἔχετε; τῆτο καὶ οἱ λεγόμενοι, καὶ οἱ τελευτῶν ποιούσι. τοὺς δὲ ποιούμενος ὁ ἀγαθὸν διδάσκει μὴ καυχᾶσθαι, ἵνα μὴ ἀνδραπέθεσσι ᾧσιν. μὴ γὰρ φησὶν ἡ χεὶρ σου ἢ ἀειρεθῆ, τί ποιεῖ ἡ χεὶρ σου ἢ δόξια. ἐπὶ μὲν καὶ κατὰ τὴν ὑποθέσασθαι ἀγαθῶν καὶ ἐξοσιῶν, καὶ βίβρωσιν ὑπὲρ αὐτῶν, κελεύει ἡμῶν ὁ θεὸς λόγος, ὅπως ἡρεμον καὶ ἡσύχον βίον ἀσφραγίσω. καὶ διδάσκει ἀποδοῖναι πᾶσι τὰ πηρῶντα, καὶ πρὸς πηρῶν, πρὸς πηρῶν, καὶ τὸν φόβον, τὸν φόβον· καὶ τὸν φόβον, τὸν φόβον· μηδὲν μὴ δὲν ἀφείλειν ἢ μόνον ὁ ἀγαπῶν πηρῶντα. σέπει πίνω εἰ οἱ τὰ τοιαῦτα μεμψάνοντες δύναται ἀδραπέθως ζῆν, ἔ συμφύρεσθαι ταῖς ἀθεμίτοις μίξεσιν, ἢ ὁ ἀτεώτατον πηρῶντα, ἀρκῶν ἀδραπέθων ἐφάπτεσθαι· ὅπου γὰρ καὶ τὰς θεῶν τῶν μονομάχων ἡμῶν ἀπειρήται ὁρᾶν, ἵνα μὴ κρινωνοί, ἔ στωίστερες φόνον ἡμῶν μεμψάνω. ἀλλ' ἐσθὲ ταῖς λοιπὰς θεωρίας ὁρᾶν καὶ, ἵνα μὴ μεμψάνωται ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ τὰ ἄλλα, γινόμενα συμμετόχα τῶν ἐκεῖ φωνῶν ἀδραπέθων. εἰ γὰρ εἴποι τις, κατὰ ἀδραπέθων ἐκεῖ τὰ θυέσου, καὶ τῆ

annorum intercessisse à diluio vsque ad Dædalum. Verum cū multa differisset de urbium exornatione, habitatione, gentibusque, tandem confitetur, se hæc sub similitudine quadam exposuisse. Inquit enim: O hospites, quis nobis suggerat Deus, vt aggrediamur legumlationis speculationem, eorum inquam nunc nimirum sub similitudine: si similitudine quadam scripta sunt quæ tradidit Plato, non ergo vera sunt. Oportet igitur nos magis discipulos esse legislationis diuinæ, quemadmodum etiam Plato confitetur, dicens: Non exactè posse disci, nisi Deus docuerit per legem. Quid? Non Homerus, Hesiodus & Orpheus Poëtæ testati sunt, se à diuina providentia seu inspiratione, quæ literarum monumentis prodiderunt, didicisse? Perhibent quoque vates & prophetas priscis temporibus extitisse, ex quibus cognouerint scriptores, quæ literarum monumenta retulerunt. Quæ cum ita sint, quantò magis nos ipsa veritate potimur, qui eam discimus ex oraculis Prophetarum sanctorum, qui diuino spiritu afflati vaticinati sunt? Quapropter hoc spiritu impulsi, consona & nullo modo pugnantia prædixere quæ euentura sint mundo vniuerso. Nā discendi cupidos, imò veritatis studiosos certus rerum prædictarum euentus docere potest vera esse quæ per Prophetas annunciata sunt, tum quæ spectant ad tempota quæ à diluio ad nostra vsque excurrerunt, cum quæ spectant ad tempora quæ præcessere diluuium. Nec cunctabor à condito mundo vsque ad nostra tempora certam proponere temporum computationem, vt demonstré & quasi ob oculos ponam ineptias & nugas scriptorum, qui omnes falsa tradidere. Plato enim, cum incidere in mundi diluuium, ait non vniuersam terram, sed saltem campos inundatione aquarum esse occupatos: Eos verò qui effugerint, in summis montibus esse saluatos. Alii loquuntur seruatos esse ab vndis diluuii Deucalionē & Pyrrhā in arca constitutos. Deucalionem autem ferunt, postquam ex arca progressus est, retro iactasse lapides, ex quibus homines exorti sunt. Hinc aiunt multitudinem hominum λάους, id est populos esse dictam. Alii porrò memoriæ prodiderunt Clymenum in secundo diluio extitisse. Quod igitur miseri & prorsus

Α εία ἔτη ἀπὸ κατακλυσμοῦ ἕως Δαυδάλου δηλοῖ. καὶ πολλὰ φήσας περὶ πόλεων κατακλυσμάτων, καὶ οἰκήσεων, καὶ ἔθνων, ὁμολογεῖ εἰκασιμῶν ταῦτα εἰρηκέναι. λέγει γὰρ· εἴρωι ὧ ξένοι τίς ἡμῖν ὑποσχῆται θεός, ὡς αὐτὸς ὅτι κληρήσονται τῆ τῆς νομοθεσίας σκέψῃ, τῆς νῦν εἰρημνῶν δηλονότι εἰκασιμῶν ἔφη· εἰ δὲ εἰκασιμῶν, οὐκ ἄρα ἀληθῆ ἔστι τὰ ὑποσχεθέντα εἰρημνῶν. δεῖ οὖν μάλλον μαθητῶν ἡρέσθαι τῆς νομοθεσίας τῆ θεοῦ, καθὼς καὶ αὐτὸς ὡμολόγηκεν δήως μὴ διδάσκειν ὅ ἀκριβῆς μαθεῖν. Β εὰν μὴ ὁ θεὸς διδάξῃ ἡμᾶς τὸ νόμου. τί οὐκ ἔοικε οἱ ποιηταῖ, Ὀμηροῦ, καὶ Ησίοδος, καὶ Ὀρφείας ἔφασαν ἑαυτοῖς ἀπὸ θείας προνοίας μεμαθηκέναι; ἐπὶ μὲν μάντις καὶ προφητείας γε γρηῦτα καὶ τοῖς συγγραφεῖς, καὶ τοῖς ποιηταῖς μανθόντας ἀκριβῶς συγγραφεῖς φαίνονται. πόσω οὖν μάλλον ἡμεῖς τὰ ἀληθῆ εἰσομεθα, οἱ μανθάνοντες ἀπὸ τῆς ἁγίας προφητείας, τῆς χρησασάντων ὁ ἅγιον πνεῦμα τῆ θεοῦ. δεῖ σύμφωνα καὶ φίλα ἀλλήλοις οἱ πῶντες προφηταῖ εἶπον, καὶ παρεκέρχον τὰ μνηστοντα ἔσεσθαι πᾶσι τῶν κόσμων τοῖς γὰ φιλομαθεῖς, μάλλον δὲ φιλαληθεῖς διδάσκατοι αὐτῆ ἡ ἐκδοσις τῆς προφητείας ἀπεφωτισμένων προφητῶν, καὶ ἡδὴ ἀπηρητημένων ἐκδιδάσκον ὄντως ἀληθῆ εἶναι τὰ δι' αὐτῶν κεκηρυγμένα περὶ τε χρόνων, καὶ χωρῶν τῆς κατακλυσμοῦ, ἀφ' οὗ ἐκτίσθη ὁ κόσμος ἕως τῆς δευτέρας, ὡς εἰρήνηκε τὰ ἔτη, εἰς ὅ ὅτι περὶ εἰσα πῶν φλυαρίαι τῆς ψεύδοις τῆς συγγραφῆων, ὅτι οὐκ ἀληθῆ ἔστι τὰ δι' αὐτῶν ρηθέντα. Πλάτων γὰρ ὡς προειρηκέναι, δηλώσας κατακλυσμόν γεγῆσθαι, ἔφη μὴ πάσις τῆς γῆς, ἀλλὰ τῆς πεδίων μόνον γεγῆσθαι, καὶ τοῖς ἀφουρῶντας ὅτι τοῖς ὑψηλοτάτοις ὄρεσιν αὐτοῖς ἀφουρῶσθαι. ἔπειτα δὲ λέγεισι γεγενῆσθαι Δουκαλίωνα καὶ Πυρρῶν, καὶ τοῦτοισ ἐν λάρνακι ἀφουρῶσθαι. καὶ τὸν Δουκαλίωνα μὲν ὅ ἐλθεῖν ἐκ τῆς λάρνακος, λίθοις εἰς τὰ ὅτι πῶν πεπομφέναι, καὶ ἀνδραγαθῶν ἐκ τῆς λίθων γεγῆσθαι· ὅθεν φασὶ λαοῖς προσαγορευθῆσθαι ὁ πλῆθος ἀνδραγαθῶν. ἄλλοι δὲ αὐτὸν Κλύμνον εἶπον ἐν δευτέρῳ κατακλυσμῶ γεγενῆσθαι· ὅτι μὲν οὖν ἀθλοῖ καὶ πῶν

δυναστείας, καὶ ἀπόητοι βέλονται οἱ τὰ ποταῖα
 συζητήσαντες, καὶ φιλοσοφῆσαντες ματαίως,
 ἐκ τῆς παρεφημερίων ἀγλῶν ὅτιν. ὁ δὲ ἡμέτερος
 παρεφήτης καὶ θεράπων τῆς θεῆς Μωσῆς πᾶσι τῆς
 γένεως τῆς κόσμου ἐξιστορεῖ, διηγῶσα τοῖσι τῆς
 παλαιότητος ὁ κατακλυσμός ἐπι τῆς γῆς. ἔμιν
 ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς κατακλυσιμῆς ὅτι ἔπειτα γέγονεν,
 ἔπειτα Πύρραν, ὅτι Δουκαλίωνα ἢ Κλυμένον μυ-
 θῶν, ὅτι μιν τὰ πεδία μόνον κατακεκλύ-
 εσθαι, καὶ τοῖς ὄρεσι μόνον
 ἐσσεῖσθαι. ἀλλ' ὅτι δούτερον κατακλυσμόν
 γεγονέναι δηλοῖ. ἀλλὰ μὲν οὖν ἔφη μικρῆτι τῆς
 κόσμου κατακλυσμόν ὕδατος ἔσεσθαι, ὅτι ἔτε γέ-
 γονεν, ἔτε μιν ἔσθαι ὀκτώ ἢ Φησὶ τὰς πάσας
 ψυχὰς ἀνθρώπων ἐν τῇ κιβωτῇ ἐσσεῖσθαι,
 ἐν τῇ κατασκευασθείσῃ παρεστῆματι θεῆς, οὐχ
 ὑπὸ Δουκαλίωνα, ἀλλ' ὑπὸ τῆς Νωε Ε-
 βραΐτι, ὅς διεμιλυθῆται τῇ Ἑλλάδι γλώσση
 αἰσάπαισι. καθὼς ἔστιν ἐτέρω λόγῳ ἐδηλώσα-
 μιν, ὡς Νωε καταστῆναι τῆς τότε ἀνθρώποις
 μέλλῃ κατακλυσμόν ἔσεσθαι, παρεφήτευσεν αὐ-
 τοῖς, λέγων· δεῦτε, καλέσθε ὑμᾶς ὁ θεὸς εἰς μετέ-
 νοιαν. ἐξ οἰκείως Δουκαλίον ἐκλήθη. πύρρα ἢ
 ὅτι Νωε υἱὸς τῆς ἡσθρ, καθὼς καὶ ἐν ὅτι δούτερον
 τῆς ἐδηλώσαμιν, ὡν τὰ ὀνόματα ὅτι Σὴμ, καὶ
 Χάμ, καὶ Ιαφὲθ· οἷς καὶ γυναῖκες τῆς ἡσθρ, τὰς
 καθ' ἕνα αὐτῶν καὶ ἡ γυνὴ αὐτῆς. τῆσιν τὸν ἀνδρα
 εἰνοὶ θύναρον παρεστῆσαν. ὀκτὼ ἢ αἱ πᾶ-
 σαι ψυχὰς ἀνθρώπων διεσώθησαν, οἱ ἐν τῇ κι-
 βωτῇ βρεθέντες· ὅτι ἢ κατακλυσμόν ἐσημῶμεν
 ὁ Μωσῆς ὅτι ἡμέτερος τεσσάρων, ἔστιν ἕως
 τεσσάρων γενησθαι, ἀπὸ τῆς ἔρανος τῆς
 κατακλυσιμῆς ῥυέντων, καὶ ἀπὸ τῆς πηγῶν τῆς ἀβύ-
 σσος κλυσάντων, ὡς ὅτι ὕδωρ ὑψώθη ἐπὶ τῷ
 πόρῳ ὄρος ὑψηλῆς, πεντεκαίδεκα πήχας. ἔπει-
 τα διεφθάρη ὁ γένος πύρρα ὅτι τότε ἀνθρώ-
 πων· μόνον δὲ διεσώθησαν οἱ φυλαχθέντες ἐν τῇ
 κιβωτῇ, ὡς παρεφήκαμεν ὀκτὼ ἢ ἡς κιβωτῆ τὰ
 λείψανα μέγιστος τῆς δεύσης δεικνύει ἔτι ἐν τοῖς
 Ἀραβικοῖς ὄρεσι. τὰ μὲν οὖν τῆς κατακλυσιμῆς
 κεφθαλαῶδες ποταμῶν ἐστὶ τῆς ἰσραήλ. ὁ ἢ Μω-
 σῆς ὁδηγῶν τοῖς Ἰσραήλ, ὡς ἐφημερῶν εἰρηκέ-
 ται, ἐκβεβλημένοις ἀπὸ γῆς Αἰγύπτου ὑπὸ
 βασιλέως Φαραῶ, οὗ τοῦ ὄνομα * Αμασις, ὅς
 Φασιν, μὲν τῆς ἐκβολῆς τῆς λαῖς ἐβασίλευσεν ἐ-
 τι εἰκοσιπέντε, ἔμιν δ', ὡς ὑψηλῆς Μαγα-

A impii stultiq; sint, qui talia commemo-
 rarunt, siue Philosophi siue alii scripto-
 res, ex prædictis constare arbitror. At
 noster Propheta Moses, qui fuit mini-
 ster Dei, de mundi generatione histo-
 riam contextens, dilucidè exposuit quo
 tempore diluuium acciderit: necnon
 enarrat, quo pacto aqua vniuersam ter-
 ræ superficiem operuerint: nihil fabuloso
 vel de Pyrrha vel de Deucalione, vel
 de Clymeno tradens. Indicat præterea
 non solum campos, verum & montes
 diluuium sensisse, nec quemquam mor-
 talium in his salutem esse cōsequutum.
 Nullam quoque mentionem alterius si-
 ue secundi diluuii facit: imò apertè si-
 gnificat, nullum aliud quam prædictū,
 fuisse, nec aliud mundo euenturū. Do-
 cet autem solos homines octo incolu-
 mes euasisse, qui conseruabantur in ar-
 ca, quæ Dei iussu non à Deucalione, ve-
 rum à Noë (cuius nomen si interprete-
 ris requiem denotat) composita & ex-
 tructa fuerat, quemadmodum alibi me-
 morauimus. Noë mortalibus diluuium
 prædixit, hortans: Venite, Deus ad pœ-
 nitentiam vos vocat. Inde propriè Deu-
 calion ἀπὸ τῆς καλῆς, id est vocando, dictus
 est. Huic Noë tres fuere filii, vt in se-
 cundo opere declarauimus, quorum
 nomina sunt, Sem, Cham, Iaphet, qui-
 bus totidem fuerunt vxores. Hunc vi-
 rum quidam Eunuchum nominarunt.
 Omnes igitur homines in arca inuenti,
 quos octonarius numerus comprehen-
 dit, abiere diluuiio intacti & inuiolati.
 Idem Moses manifestat diluuium qua-
 draginta diebus totidèmq; noctibus
 sæuisse, cœli cataractis abruptis, & fon-
 tibus abyssi fortiter manantibus, aded
 vt inundationis aque exaltatæ sint super
 vniuersum montem excelsum, cubitis
 quindecim. Hoc modo vniuersum mor-
 talium propemodum interiit genus. O-
 cto saltem, quos arca tenebat, incolu-
 mes enatarunt. Arcæ huius reliquæ ad-
 huc durare perhibentur in montibus
 Arabicis, & ibi ostendi. Cæterum vt
 summam dicam, diluuii historia sic se
 habet quemadmodum prædiximus. mo-
 ses dux fuit Iudæorum, qui eiectione sunt
 ex terra Ægypti à rege Pharaone, cuius
 nomen fuit Tethmoses. Hic, post ex-
 actum populum, regnauit annis 23. &
 mensibus 4. vt supputat Manæthos.

Vide Enseb.
 initio Chre-
 nic.

Huic successit Chebron, qui regnavit annis 13. Huic successit Amenophis, qui regnavit annis 20. & mensibus 7. Huic successit soror nomine Amessa quæ regnavit annis 21. & mense 1. Huic successit Mephres, qui regnavit annis 12. & mensibus novem. Huic successit Methrammutosis, qui regnavit annis 20. & mensibus 10. Huic successit Tythmoses, qui regnavit annis 9. & mensibus 8. Huic successit Damphenophis, qui regnavit annis 30. & mensibus 10. Huic successit Orus, qui regnavit annis 35. & mensibus 5. Huic successit filia, quæ regnavit annis 10. & mensibus 3. Huic successit Marchares, qui regnavit annis 12. & mensibus 3. Huic successit filius nomine Armas, qui regnavit annis 4. & mense vno. Huic successit Messes Miãmi filius, qui regnavit annis 6. Huic successit Rhamasses, qui regnavit anno vno & mensibus 4. * & mensibus 2. Huic successit Amenophis, qui regnavit annis 19. & mensibus 6. Huic successere Thæssus & Rhamesses, qui regnarunt annis 10. Hos ferunt habuisse illis temporibus plurimas copias equestres & navales. Hebræi sub idem tempus incolentes Ægyptum in servitutem redacti sunt à rege, ut præmonuimus Tethmose. Hinc extruxere vrbes munitas Peitho videlicet & Rhamensen, quarum altera est Heliopolis. Itaq; constat Hebræos antiquiores esse vrbibus, quæ apud Ægyptios tum erant famosissimæ. At his Hebræis, ut nostris maioribus gloriamur. Ab his accepimus sacros libros, qui vetustate superant omnes profanos scriptores, quemadmodum supra declarauimus. Ægyptus autem suum nomen sortita est à rege Sethos. Nam aiunt Sethos, si quis hoc nomen exponat, significare Ægyptum. Huius, quem modo nominauimus Sethos, frater erat Arman. Hic idem & Danaus vocatus est, qui relicta Ægypto Argos adueniēs, ibi moratus est. Eius meminere reliqui scriptores, ut qui fuerit antiquissimus penè omnium qui vetustate celebrantur. Manæthos plurima de Ægyptiis fabulatus est, etiam blasphemam linguā soluit in Mosen, & Hebræos quorum ductor extitit. Nam ait eos ex Ægypto propter lepram, qua infecti fuerint, esse eiectos. Dum autem testatur eos fuisse pastores, & bellum gessisse cum Ægyptiis, nequit exactam temporum computationem assignare. Quod autem eos pastores fuisse calumniatur, præter voluntatem professus est veritatem. Nam maiores

Exod. 1.

A θως. καὶ μὲν τῶτον Χεβρων ἔτη ιγ'. μὲν δὲ τῶτον
 Αμηνάφι. ἔτη κ', μιλῶας ἐπία. μὲν δὲ τῶτον
 ἢ ἀδελφὴ αὐτῆς Αμέσση ἔτη κα', μιλῶα α'.
 μὲν δὲ τῶτον Μήφρης, ἔτη ιβ', μιλῶας θ'.
 μὲν δὲ τῶτον Μηθραμμουθῶσις, ἔτη κ', μῆ-
 νας ι. καὶ μὲν τῶτον Τυθμῶσις ἔτη θ', μιλῶας
 η'. ἔ μὲν τῶτον Δαμφενόφις ἔτη λ', μιλῶας ι.
 μὲν δὲ τῶτον Ωρος ἔτη λε', μιλῶας πεντε πύ-
 των δὲ θυράτηρ ἔτη ι', μιλῶας γ'. μετὰ δὲ
 τῶτον Μερχερῆς, ἔτη ιβ', μιλῶας γ'. τῶ δὲ
 Αρμῆς ἔτη λ', μιλῶα α'. μετὰ δὲ τῶτον Μεσ-
 B σης Μιαμμῶ, ἔτη ς'. ἔ μετὰ τῶτον Ραμῆ-
 σης ἐναυτὸν μιλῶας ς', * καὶ μιλῶας β. ἔ με-
 τὰ τῶτον Αιδράφις, ἔτη θ', μιλῶας ς'. τῶ
 δὲ Θοίσιος καὶ Ραμῆσις, ἔτη ι, οἷς Φασιν ἐ-
 γκέναι πολλὰ δυνάμιν ἰπποκῆς, ἔ τῶ-
 τῶν ναυτικῆς μετὰ πρὸς ἰδίους χρόνοις. οἱ μὲν
 Εβραῖοι κατ' ἐκεῖνο χρόνῳ παρεκλήθησαν
 ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, καὶ καταδουλωθέντες ὑπὸ
 βασιλέως, ὡς περιήρηται Τεθμῶσις, ὡς δὲ
 μισθρ αὐτῶν πόλεις ὄχυρα, τῶ τε Πειθῶ καὶ
 Ραμῆσῃ, καὶ ὧν ἢ πρὸς ἔστιν Ηλιόπολις. ὡς ἔ
 C τῶν πόλεων τῶν πρὸς ὀνομαστῶν κατ' Αἰγυ-
 πτίους δείκνυται περιήρηται οἱ Εβραῖοι ὄν-
 τες, οἱ καὶ περιήρηται ἡμῶν, ἀφ' ὧν καὶ τῶ
 ἱερῶς βίβλοις ἐχρῆθη δὲ χαροτέρας οὔσαι ἀ-
 πὸρτων συγγραφέων, κατὰ περιήρηται.
 Αἰγύπτιος δὲ ἡ χώρα ἐκλήθη ἀπὸ τῶ βα-
 σιλέως Σέθως. ὅ γὰρ Σέθως Φασιν Αἰγυ-
 πτιος καλεῖται. τῶ δὲ Σέθως ἡ ἀδελφὸς ὡ
 ὄνομα Αρμῆν. οὗτ' Δαναὸς κέκληται ὁ εἰς
 Αργεὺς ἀπὸ Αἰγύπτου τῶ χαροτέρας, ἔ μέ-
 μνηται οἱ λοιποὶ συγγραφεῖς, ὡς πρὸς δὲ
 D χροῦ τυγχόντος. Ματαίως δὲ ὁ κατ' Αἰ-
 γυπτίους πολλὰ φλυαρήσας, ἔπι μὲν καὶ
 βλάσφημα εἰπὼν, ὡς Μωσῆα καὶ τοῖς σὺ
 αὐτῶ Εβραῖοις, ὡς δὲ τῶν ἀφ' ἑλευθερίας ἐκ-
 βληθέντος ἐκ τῆς Αἰγύπτου. ποιητῶν μὲν
 γὰρ αὐτοῖς εἰπὼν, καὶ πολεμίοις Αἰγυπτίων,
 οὗκ ἔβρεν ὅ ἀκριβῆς τῶ χρόνων εἰπεῖν. ὅ
 μὲν γὰρ ποιητῶν ἀκωῖ εἰπὼν, ἐλεγχόμενος
 ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἡσθρ γὰρ ἄντως ποιητῶν

οι πατριάρχαι Ισραήλ, οι πατριάρχαι εν Αιγύπτω, ἀλλ' οὐ λευγαί. πατριάρχαι γὰρ εἰς τὴν γῆν τὴν καλουμένην Ιερουσαλὴμ, ἔνθα καὶ μετέξυ κειμήλια, δηλοῦται ὡς ἔπαυ οι ἱερεῖς αὐτῶν, ἀφ' ὧν πατριάρχαι τοῦ, πατριάρχαι ὡς ἔπαυ, τότε ἐπερὶ τὸν πᾶσαν νόσον, ὡς καὶ λευγαί, καὶ πύριον μῦρον ἰάντο. καὶ ὡς ἔπαυ Σολομῶν ὁ βασιλεὺς τῆς Ιουδαίας. καὶ δὲ τὸ πεπλαῖστος τὸ Μανασσῆ καὶ τῆς γῆς, ἐκ τῆς ἑσπέραις εἰρημῶν δὴλόν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ καὶ τὸ βασιλέως τῆς ἐκβαλόντος αὐτοῦ, Φαραὼ τὸννομα. ὅτι γὰρ αὐτῶν ἐβασίλευσε. καὶ διώξας γὰρ Ἑβραίους μὲν τῆς γῆς, κατεποντίαθη εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν. ἐπιμύνη καὶ οὐς ἐπὶ ποιμνίας πεπολεμηκέναι τὸς Αἰγυπτίους, ψύδεται. καὶ ἐπὶ γὰρ τριακονταίων δεκαετιῶν ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἔκτισαν ἐκ τῆς γῆς, τὴν ἐπὶ καὶ νῦν καλουμένην Ιουδαίαν, καὶ τῆς καὶ Δαναὸν εἰς Ἀργεὺς ἀφικέσθαι. ὅτι δὲ τῆς τῶν ἀρχαίων ἡγεῖται τῆς λοιπῶν καὶ Ἑλλήνας οἱ πλείους, σαφές ἐστιν. ὡς ὁ Μανασσῆς δύο ἄξιαι ἀκῶν τῆς ἀληθείας μεμύνηται ἡμῶν, ἀφ' ὧν αὐτῶν γραμμάτων. καὶ τὸν μὲν ποιμνίας αὐτοῦ ὁμολογήσας, δὲ τῶν εἰπῶν καὶ τὸ ἐξελλυθῆναι αὐτοῦ ἐκ τῆς Αἰγύπτου. ὡς ὅτι ἐκ τῶν τῆς ἀναγραφῶν δεικνύσθαι καὶ τῶν ἐπὶ τῶν Μωσῆν, καὶ πῶς αὐτῶν ἐνεακῶσις ἢ καὶ χιλίους, καὶ τῆς Ἰλιακοῦ πολέμου. ἀλλὰ καὶ καὶ τῆς ναοῦ τῆς οἰκοδομῆς, τῆς ἐκ τῆς Ἰουδαίας, ὡς ἔπαυ ὁ βασιλεὺς Σολομῶν μὲν ἐπὶ πεντακῶσι ἐξῆκοντα ἐξ τῆς Αἰγύπτου ἐξοδίας τῆς Ιουδαίας καὶ Τυρίοις ἀναγέγραπται, ὡς ὁ ναὸς ὡκοδομηται, ὅτι ἐκ τῶν ἀρχαίων αὐτῶν πεφύλακται τὰ γράμματα, ἐν αἷς ἀναγραφῆς θείσεται γερῶς ὁ ναὸς, καὶ τῆς τοῦ Τυρίοις τὴν Καρχηδῶνα κτίσει, ἡμῶν ἐπεσον τριακοντα τέσσαρον, μηνῶν ὅκτω, ἀνεγράφη ὡς ἱεράμου τῆς βασιλέως Τυρίων, ἡδὲ ὁ Αβειμάλου, ἀφ' ὧν ἐκ παλαιῆς συνήθειας τὴν ἱεράμον γεγῆσθαι φίλον τῆς Σολομῶντος. ἀμα καὶ ἀφ' ὧν τὴν ἑσπέραιον ὡς ἔπαυ, ὡς ἔπαυ ὁ Σολομῶν. ἐκ γὰρ καὶ τῆς ἀλλήλοισι συνεχῶς ἐγύμναζον. τεκμήριον δὲ τούτου καὶ ἀναγρῆσαι ὅτι.

A nostri, cum incolerent Ægyptum, reuera, ne quis erret, pastores fuere: interim tamen mentitur, dum eos leprosoos fuisse comminiscitur. Cum enim venissent Ierusalem, & Iudæam cepissent inhabitare, satis constat quomodo eorum sacerdotes permanentes in templo, & exequentes cultum diuinum ex præscripto Dei, sanarint omnem morbum. Itaque non solum leprosoos curarunt, verum omnem languorem. At templum excitauit Iudææ rex Salomon. Quod autem Manæthos plurimum aberrarit in temporum computatione, ex prædictis apparet: nec non ex rege Pharaone, à quo sunt Ægypto pulsi: non enim amplius ipsis imperauit. Nam hic persecutus hostiliter abeuntes Hebræos, submersus est in mari rubro cum uniuerso exercitu suo. Præterea quod scribit eos, quos ipse pastores nuncupat, debellasse Ægyptios, egregie mentitur. Nam trecētis & sexdecim annis ante egressi sunt Ægypto, & eam regionem occuparunt, quæ etiamnum Iudæa appellatur, antequam Danaus quoque in Græciam peruenerit. Hunc quoque plurimi credunt, Græcorum esse antiquissimum, ut manifestum esse cunctis reor. Itaque Manæthos in suis ordinibus quos descripsit, inuitus veritatem prænucciavit, quamuis ab ea aberrarit: Primum quidem quod eos pastores confessus est: deinde, quod postmodum inquit eos ex Ægypto abiisse. Quapropter etiam ex his scriptis liquet, Moysen & Hebræos nōgentis aut mille annis uerustiores esse Iliaco bello. Præterea Tyrii quoque annotarunt quomodo & quando ædificatum sit templum à Salomone in Iudæa, quingentis, & sexaginta annis demum post exitum ex Ægypto. Et quidem in antiquitatibus eorum seruantur monumenta, quæ aperte euincunt templum Salomonis esse positum ferè centum & triginta annis & mensibus quatuor, antequam Carthago à Tyriis sit condita. Octo annotati sunt nimirum menses ab Hieromo qui rex fuit Tyriorum, & filius Abeimali. Nam Hieromus amicus fuit & familiaris Salomoni propter paternam amicitiam. Etiam sapientia, qua cunctos mortales infra se reliquit Salomon, hæc amicitiam conciliauit. Nam questionibus & interrogationibus propositis se frequenter exercuerunt. Eius rei manifestum signum perhibent literæ & epi-

Exod. 15.

stolæ, quæ feruntur adhuc hodie apud Tyrios seruari. Etiam mutuis literis se inuicem compellarunt, quemadmodum meminit Menander Ephesius, qui conscripsit historiam Tyriorum regni, & sic loquitur: Mortuo Abeimalo rege Tyriorum, regni gubernacula suscepit filius eius Hieromus, qui vixit annis 53. In huius locum subrogatus est Bazorus, qui vixit annis 43. & regnavit annis 17. In huius locum substitutus est Methuastartus, qui vixit annis 54. & regnavit annis 12. Huic successit frater Atharymus, qui vixit annis 58. & regnavit annis 9. Hunc interfecit frater nomine Helles, qui vixit annis 50. & regnavit mensibus 8. Hunc peremit Iuthobalus Altartæ sacerdos, qui vixit annis 40. & regnavit annis 12. Huic successit filius nomine Bazorus, qui vixit annis 45. & regnavit annis 7. Huic successit filius nomine Mettin, qui vixit annis 32. & regnavit annis 29. Huic successit Pygmalion Pygmalii filius, qui vixit annis 56. & regnavit annis 7. At in septimo anno eius regni in Libyam fugiens, urbem condidit quæ adhuc hodie Carthago appellatur. Decurrit igitur omne tempus ab Hieromi regno usque ad conditam Carthaginem ad annos 155. & menses octo. Duodecimo anno regis Hieromi ædificatum est templum Ierosolymitanum. Itaque uniuersum tempus ab constructo templo usque ad conditam Carthaginem complectitur annos 533. & menses 8. Quod autem attrinet ad Phœnicum & Ægyptiorum testimonium, sicuti scripsere de temporibus quæ ad nos spectant: manxos Ægyptius & Menander Ephesius, nec non Iosippus, qui contexuit historiam belli Iudaïci cum Romanis gesti, ista sufficere in præsentiarum reor. Nam satis euidenter inde demonstratur, dum ea quæ à Mose nobis allata sunt, etiam illis antiquissimis scriptis antiquiora sunt: non falsum videri & si asseratur Mosæica scripta, reliqua quoque scripta quæ longo demum tempore vulgata sunt, vetustate excellere. Etiam quæ reliqui Prophetæ nobis tradidere, vetustate, profanorum scriptorum monumenta superant. Nam Zacharias, qui inter Prophetas nouissimus censetur, attingit tempora regis Darii. Præterea satis constat, post Mosen & Prophetas, demum omnes reliquos legumlatores vi-

σολάν αὐτῶν Φοιοί μέχρι τῆς δευτέρας τῆς Τυρίοις πεφυλαγμένα, γραμματὰ τε ἀλλήλοις διέπεμπον, καθὼς μέμνηται Μένανδρος ὁ Εφέσιος, ἰσχυρῶν περὶ τῆς Τυρίων βασιλείας, λέγων οὕτως· τελευτήσартος γὰρ Αβειμάλου βασιλέως Τυρίων, διεδέξατο πρῶτον βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἱερόμος, βιώσας ἔτη πεντηκοντατεία. τῆτον δὲ διεδέξατο Βαζωρος βιώσας ἔτη μγ'. ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ'. μγ' δὲ τῆτον Μεθουάστартος βιώσας ἔτη νδ', ἐβασίλευσεν ἔτη ιβ'. μετὰ δὲ τῆτον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀθάρμυος, βιώσας ἔτη η', ἐβασίλευσεν ἔτη θ'. τῆτον ἀρεῖλεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἑλλήσ τοῦτομα, ὃς βιώσας ἔτη ν', ἐβασίλευσεν μῆνας οκτώ· τῆτον ἀρεῖλεν Ἰουθαβάλος, ἱερεὺς τῆς Ἀσάρτης, ὃς βιώσας ἔτη μ', ἐβασίλευσεν ἔτη ιβ'. τῆτον διεδέξατο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βαζωρος, ὃς βιώσας ἔτη με', ἐβασίλευσεν ἔτη ζ'. υἱὸς δὲ τούτου Μετίν, ὃς βιώσας ἔτη λβ', ἐβασίλευσεν ἔτη κθ'. τῆτον διεδέξατο Πυγμαλίον Πυγμαλίου, ὃς βιώσας ἔτη νς'. ἐβασίλευσεν ἔτη ζ'. ἐν δὲ ταῖς ἐβδόμῃς ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰς Λιβύην φυγὼσα, πόλιν ἀποδόμησεν πρῶτον μέχρι τῆς δευτέρας Καρχηδονίαν καλουμένην. συνάγεται οὖν πᾶς χρόνος ἀπὸ τῆς Ἱερόμου βασιλείας μέχρι Καρχηδόνος κτίσεως ἔτη ρε', μῶνες οκτώ. ταῖς δὲ δωδεκάταις ἔτει τῆς Ἱερόμου βασιλείας ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ ναὸς ἀποδόμηθη, ὡς τε τὸν πρῶτον χρόνον γνησθῆναι ἀπὸ τῆς τῆς ναοῦ οἰκοδομῆς, μέχρι Καρχηδόνος κτίσεως ἔτη φλγ', μῶνες η'. τῆς μὲν ἐν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων μῆτρειας, ὡς ἰσχυρῶς περὶ τῆς καθ' ἑαυτὰς χρόνων οἰκοδομῆς Μααθῶς ὁ Αἰγυπτίος, καὶ ὁ Μένανδρος ὁ Εφέσιος, ἐπὶ δὲ καὶ Ἰωσὴφως ὁ ἀναγράφας τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον, τὸν χρόνον αὐτοῖς ὑπὸ Ρωμαίων, ἀρχεταις ἦτο ἡμῖν τὰ εἰρημολογία· ἐκ γὰρ τούτων τῆς ἀρχαίων δείκνυται, καὶ τὰ τῆς λοιπῶν συγγραμμάτων, ἔργατα ἐπὶ τῆς ἀπὸ Μωσέως ἡμῖν δεδομένων γραμμάτων, ἐπὶ μὲν καὶ τῶν μετὰ τὸν παροφνητῶν. ὁ γὰρ ὑπερὸς τῆς παροφνητῆς χρόνος Ζαχαρίας ὀνόματι, ἠκρίβωσε κατὰ πρῶτον Δαρείου βασιλείου· ἀλλὰ καὶ οἱ νομοθεταὶ πρῶτες μετὰ τὸν διοικονταὶ νομοθεταῖς.

Γουῶτες. Εἰ γὰρ τις εἴποι Σόλωνα τὸν Ἀθη-
 ναῖον, ὅτι γέγονε κατὰ τοὺς χρόνους Κύρου καὶ
 Δαρείου τῶν βασιλέων, καὶ τὸν χρόνον Ζαχα-
 ρίου τοῦ παρθειρημίου παρθήτου, μετὰ τὸ
 γενημῆναι πάλιν πολλοῖς ἔτεσιν ἤτοι καὶ πε-
 εὶ Λυκούργου, ἢ Δρακόντος, ἢ Μίνοα τῶν νο-
 μοθετῶν, γράφων λέγει τοῖς παρὰ τῶν αἰ-
 ἰεράν βίβλοι, ὅπου καὶ τὸ Διὸς τῶ Κρη-
 τῶν βασιλεύσαντος, ἀλλὰ μὲν καὶ τῶ Ἰλια-
 κῶ πολέμου δείκνυται παρὰ τῶν γράμ-
 μα τῶ θεοῦ νόμου, τῶ Δεῦ Μωσέως ἐμὴν
 δεδουμένῃ. ἵνα δὲ ἀκριβεστέρῃ ποιήσωμεν πάλιν
 ἀποδείξωμεν τῶν χρόνων, καὶ χρόνων, θεοῦ ἐμὴν
 παρὰ τῶν χρόνων, οὐ μόνον τὰ μετὰ κατακλυσμὸν
 ἰσορροῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ κατακλυσμὸν,
 εἰς τὸ καὶ τῶ ἀποδύτων, κατὰ τὸ διωπατὸν
 εἰπεῖν ἡμῖν, τὸν ἀεθμὸν νικῶ ποιησόμεθα, ἀ-
 ναδραμόντες ὅτι πάλιν ἀνέχεσθαι ἀρχὴν τῆς
 τῶ κόσμου κτίσεως, καὶ ἀνέχεσθαι Μωσέως ὁ
 θεοῦ τῶν πνεύματος ἁγίου. Εἰπὼν γὰρ τὰ παρὰ κτίσεως καὶ ἡμέρας κτί-
 σμου, τῶ παρθειρημίου ἀνδραγαθίου, καὶ τῶ
 τῶν ἐξῆς γενημῆναι, ἐσήμανε καὶ τὰ παρὰ
 κατακλυσμὸν ἔτη ἡμετέρας. ἐγὼ δὲ ἀντιθέτω
 χάριν τῶ μόνου θεοῦ, εἰς τὸ πάλιν τῶ
 κατὰ τὸ γέννημα αὐτῶ πάλιν ἀκριβῶς εἰ-
 πεῖν, ὅπως καὶ σὺ, καὶ πάντες ὁ πούτοις ἐπι-
 χροῦν, ὁδηγῆται ὑπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ χά-
 ριτος αὐτῶ. ἀντιθέτω δὲ παρὰ τῶ ἀ-
 ναγεγραμμένων ἡμετέρας, λέγω δὲ ἀπὸ τῶ
 παρθειρημίου ἀνδραγαθίου τῶ ἀρχὴν ποιησά-
 μενος. Ἀδάμ ἕως οὗ ἐτέκνωσε ἐγένετο ἔτη τλ.
 ἡὸς δὲ πούτου Σηθ ἔτη σέ. ἡὸς δὲ πούτου Ε-
 νὸς ἔτη ρδ'. ἡὸς πούτου Καϊναι ἔτη ρδ'. ἡὸς δὲ
 πούτου Μαλελεὴλ ἔτη ρξε'. ἡὸς δὲ πούτου Ια-
 ρεθ ἔτη ρξβ'. ἡὸς δὲ πούτου Ενώχ ἔτη ρξε'.
 ἡὸς δὲ πούτου Μαθουσαλα ἔτη ρπξ'. ἡὸς δὲ
 πούτου Λάμεχ ἔτη ρπη'. πούτου δὲ ἡὸς ἐγε-
 νήθη ὁ παρθειρημῖος Νῶε, ὃς ἐτέκνωσε τὸν
 Σημ ὃν ἔτη φ'. ὅτι πούτου ἐγένετο ὁ κατα-
 κλυσμὸς ὄντος αὐτῶ ἔτη χ'. τὰ πάλιν οὗ
 μέγεθος κατακλυσμὸν γενημῆται ἔτη βτκβ'.

A guisse & leges posuisse. Si quis dicat So-
 lonem Atheniensem ut antiquum legis-
 latorem : respondeo cum extitisse tem-
 poribus Cyri & Darii regum ; quo
 tempore & Zacharias prædictus flo-
 ruit. Sanè multi intercessere anni us-
 que ad legislationem Solonis. Sin au-
 tem quis adiciat Lycurgum, Draco-
 nem ; aut Minoa legumlatores, sanè
 reperiet sacros libros etiam his anti-
 quiores esse, cum satis manifestum sit
 scripta diuinæ legis per Mosen oblata,
 præcedere Iouem Cretensium regem
 & Troianum bellum. Attamen ut ex-
 actiorem temporum computationem
 edoceamus (auxiliante Deo) non so-
 lum quæ diluuium præcessere, sed &
 quæ diluuium sequuta sunt enucleabi-
 mus : ut quatenus possibile est, omnium
 certum teneamus numerum. Id verò
 præstabimus recurrentes ad primordia
 conditi mundi, quemadmodum ea
 commemorat Moses Dei famulus san-
 cto Spiritu afflatus. Nam dum crea-
 tionem mundi, primique hominis, &
 cætera quæ sequuta sunt, magna fide
 docet, etiam annos qui antecessere
 diluuium commemorauit. Verum e-
 nim vero ego gratiam peto à solo Deo,
 ut voti compos fiam, & secundum
 voluntatem eius exacte rerum verita-
 tem explanem : ut tu & quicuis alius
 hæc nostra legens, à veritate Deique
 gratia ducatur, nec tenebris & errori
 inuoluatur. Principium autem sumam
 à generationis libro, quemadmodum,
 in eo genealogiæ à primo homine
 condito comprehensæ sunt : verum i-
 nitium à primo homine faciam :

D Adam natus annos * 330. genuit fi-
 lium nomine Seth. Seth natus annos *
 205. genuit filium nomine Enos. Enos
 vixit annis * 190. & genuit filium no-
 mine Cainan. Cainan natus annos * 105.
 * 170. genuit filium nomine Malaleel.
 Malaleel natus annos * 165. genuit fi-
 lium nomine Jared. Jared natus annos
 * 192. genuit filium nomine Enoch. * 70.
 Enoch natus annos * 175. genuit fi-
 lium nomine Mathusala. Mathusala
 natus annos * 187. genuit filium no-
 mine Lamech. Lamech natus annos
 * 188. genuit filium nomine Noë. Noë
 natus annos * 500. genuit filium no-
 mine Sem. Sub Noë, cum annos natus esset 600. contigit diluuium. Itaque
 ab condito homine usque ad diluuium reperiuatur anni, ut ex prædictis liquet.

Chrono-
 logia Bi-
 blica.
 * 130.
 * 105.
 * 170.
 * 165.
 * 90.
 * 70.
 * 65.
 * 62.
 * 162.
 * 65.
 * 182.
 * Biennio
 Gen. II.

mine Sem. Sub Noë, cum annos natus esset 600. contigit diluuium. Itaque
 ab condito homine usque ad diluuium reperiuatur anni, ut ex prædictis liquet.
 2322.

Sem natus annos † 100. genuit filium A nomine Arphaxat statim post diluuiū. Arphaxat natus annos † 135. [genuit filium nomine Cainan. Cainan natus annos 130.] genuit filium nomine Sala. Sala natus annos 130. genuit filium nomine Heber: ab hoc vniuersum ipsorum genus Hebræi dicuntur 30. Heber natus annos † 134. genuit filium nomine Phaleg. Phaleg natus annos † 130. genuit filium nomine Rhageu. Rageu natus annos † 132. genuit filium nomine Seruch. Seruch natus annos † 130. genuit filium nomine Nachor. Nachor natus annos † 79. genuit filium nomine Tharra. Tharra natus annos † 70. genuit filium nomine Abraham. Abraham Patriarcha noster natus annos 100. genuit filium nomine Isaac. Itaque anni numerantur à condito homine vsque ad Abraham 3592. Isaac natus annos 60. genuit Iacob. Iacob natus fuit annos 130. cum proficisceretur in Ægyptum. Hebræi in Ægypto morati sunt annis 430. Egressi Ægypto hæserunt in deserto annis 40. Hi anni, si addantur supra positis, faciunt 4252. annos, qui elapsi sunt vsque dum ingrederentur in terram promissam. Hoc tempore decessit Moses. Quo mortuo, imperii administrationem suscepit Iesus filius Naue qui præfuit populo annis 27. Iesu defuncto cum Hebræi defecissent à præceptis Domini, seruiuerunt regi Mesopotamiæ, cui nomen Chusarathon annis 8. Deinde ad pœnitentiam conuersi, Iudices à quibus gubernarentur, nati sunt. † Gonothoel iudicauit Hebræos annis 40. † Eglon iudicauit Hebræos annis 18. Aoth iudicauit Hebræos annis 80. † 8. Dehinc præuaricati legem Domini alienigenis seruiuerunt annis 20. Debbora postmodum iudicauit Hebræos annis 40. Deinde seruiuerunt Madianitis annis 7. Deinceps Gedeon redemptos iudicauit annis 40. Abimelech Hebræos iudicauit annos 30. Thola Hebræos iudicauit annis 23. & 22. Iair Hebræos iudicauit annis 22. Postea Hebræi seruiuerunt Philistinibus & Ammonitis annis 18. Iephthe in libertatem antiquam assertos iudicauit annis 9. † Eison Hebræos iudicauit annis 7. † Ailon Hebræos iudicauit annis 10. Abdon Hebræos iudicauit annis 8. Postea seruiuerunt alienigenis annis 40. Samson deinceps iudicauit Hebræos annis 20. Deinceps pax Hebræis fuit annis 40.

Gen. 11.
† 29.
† 39.
† 70.
Gen. 21.

Gen. 25.
Gen. 47.

Iudic. 3.
† Oihonici Seruiuerunt filij Israel.
† Eglon Regi.
Moab. 18. an.
Iudic. 3.
Iudic. 4.
Iudic. 5.
Iudic. 6.
Iudic. 8.
Iudic. 9.
Iudic. 10.
a.
Iudic. 10.
Iudic. 12.
† Abesā.
† Elon.
Iudic. 13.
Iudic. 15.
d.
1. Reg. 4.
1. Par. 29.
b.
2. Par. 9.
2. Par. 12.
3. Reg. 15.

μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμόν διήκως ὁ Σήμε ὦν ἐτῶ ρ', ἐτέκνωσε τὸν Αρφαξάθ. Αρφαξάθ δὲ ἐτέκνωσε Σαλα ὦν ἐτῶ ρλ'. ὁ δὲ Σαλα ἐτέκνωσεν ὦν ἐτῶ ρλ'. τούτου δὲ υἱὸς Εβερ ὦν ἐτῶ ρλδ'. ἀφ' οὗ ἔδ' ἦμος αὐτῶ Εβραῖοι παρεστηροβήθησαν. τούτου δὲ υἱὸς Φαλεγῶν ἐτῶ ὦν ρλ'. τούτου δὲ υἱὸς Ραγεὺ ὦν ἐτῶ ρλβ'. τούτου δὲ υἱὸς Σερουχ ὦν ἐτῶ ρλ'. τούτου δὲ υἱὸς Ναχωρῶν ὦν ἐτῶ οε'. τούτου δὲ υἱὸς Θάρρα ὦν ἐτῶ ο'. τούτου δὲ υἱὸς Αβραάμ ὁ πατεῖαρχης ἱμῶν ἐτέκνωσε τὸν Ἰσαὰκ ὦν ἐτῶ ρ'. γίνονται οὖν μέγροι Αβραάμ ἐτῶ γφλβ'. Ἰσαὰκ ὁ παρεστηροβήσας ἕως τεκνογονίας ἐζησεν ἔτη ξ'. ὃς ἐγήνησε τὸν Ἰακώβ, ἐζησεν ὁ Ἰακώβ ἕως τῆς μετοικεσίας τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἡμομένων, ἧς ἐπάρω παρεστρήκαμεν. ὦν ἐτῶ ρλ'. ἡ δὲ παρεστρήσις τῶν Εβραίων ἐν Αἰγύπτῳ ἐγήνηθη ἔτη υλ'. καὶ μετὰ τὸ ἔξελθεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐν τῇ ἐρήμῳ καλουμένη διέπειψαν ἔτη μ'. γίνονται οὖν τὰ πρῶτα ἔτη σλσβ'. ὧ χαρῶ τῆ Μαωσέως τελευτήσας διεδέξατο ἀρχεῖν Ἰησοῦ υἱὸς Ναυὶ ὃς παρέστη αὐτῶν ἔτεσι κζ'. μετὰ δὲ τὸν Ἰησοῦ τῆ λαοὺ ἀρχαίου ἀπὸ τῆ ἐντολῶν τῆ θεοῦ, ἐδούλωσαν βασιλεὺς Μεσοποταμίας Χουσαράθων ὄνοματι ἔτεσι οκτώ. εἶτα μετὰμοσῶσας τῆ λαοὺ κριταὶ ἐγήνηθησαν αὐτοῖς. Γοροθὸλ ἔτεσι τεσσαράκοντα, Εγλῶν ἔτεσι ιη'. Αἰθ ἔτεσι η'. ἔπειτα σλασῶν αὐτῶν ἀλλόφυλοι ἐκράτησαν ἔτεσι κ'. ἔπειτα Δεββῶρα ἐκρίνει αὐτοὺς ἔτεσι μ'. ἔπειτα Μαδθενίται ἐκράτησαν αὐτῶν, ἔτεσι ζ'. εἶτα Γεδεὼν ἐκρίνει αὐτοὺς ἔτεσι μ'. Αβιμέλεχ ἔτεσι γ'. Θωλά ἔτεσι κβ'. Ἰαῖρ ἔτεσι κβ'. ἔπειτα Φυλιστεῖμ, καὶ Αρμαῖται ἐκράτησαν αὐτῶν ἔτεσι ιη'. εἶτα Ἰεφθά ἐκρίνει αὐτοὺς ἔτεσι ἐξ'. Εσοῶν ἔτεσι ζ'. Αἰλῶν ἔτεσι ι'. Αβδῶν ἔτεσι η'. ἔπειτα ἀλλόφυλοι ἐκράτησαν αὐτῶν ἔτεσι μ'. εἶτα Σαμφῶν ἐκρίνει αὐτοὺς ἔτεσι κ'. ἔπειτα Εἰρῶν ἐν αὐτοῖς ἐγήμετο ἔτεσι μ'.

B
C
D

Εἶτα Σαμμερὰ ἐκρίνεν αὐτοῖς ἐνιαυτὸν, Ἡλὶς ἔτεσιν κ'. Σαμουὴλ ἔτεσιν ιβ'. μετὰ δὲ τοῖς χριστὰς ἐγγρόντο βασιλεῖς ἐν αἰσῖς, πρῶτος ὀνόματι Σαουλ, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη κ'. ἔπειτα Δαυὶδ, ὁ πρῶτος ἡμῶν ἔτη μ'. γίνεται οὖν μέχρι τῆς τῆ Δαυὶδ βασιλείας τὰ πρῶτα ἔτη υλς'. μετὰ δὲ τούτοις ἐβασίλευσε Σολομῶν, ὁ καὶ τὸν ναὸν τὸν ἐν Ἱερουσολύμοις κατὰ βουλήν θεοῦ πρῶτος ἐν Ἱερουσολύμοις ἀκαδομήσας δι' ἔτη μ'. μετὰ δὲ τῆτο Ροβοὰμ ἔτεσιν ιζ'. καὶ μετὰ τῆτον Εβίας ἔτεσι ζ'. καὶ μετὰ τῆτον Εσαὰ ἔτεσι μα'. καὶ μετὰ τῆτον Ἰωσαφὰτ ἔτεσιν κέ'. μετὰ δὲ τῆτον Ἰωρὰμ ἔτη η'. μετὰ δὲ τῆτον Οχοσίας ἐνιαυτὸν, καὶ μετὰ τῆτον Γοθονιὴλ ἔτεσιν ἐξ'. μετὰ δὲ τῆτον Ἰωσίας ἔτεσι μ'. καὶ μετὰ τῆτον Ἀμεσίας ἔτεσι λθ'. καὶ μετὰ τῆτον Οζίας ἔτεσιν νθ'. μετὰ δὲ τῆτον Ἰωαθάμ ἔτεσιν ις'. μετὰ δὲ τῆτον Ἀχαζ ἔτεσιν ιζ'. καὶ μετὰ τῆτον Εζεκίας ἔτεσιν κθ'. μετὰ δὲ τῆτον Μανασῆς ἔτεσιν ιε'. μετὰ δὲ τῆτον Ἀμὸς ἔτεσιν δυσι'. μετὰ δὲ τῆτον Ἰωσίας ἔτεσιν λα'. μετὰ δὲ τῆτον Ωχαζ μιλῶας γ'. μετὰ δὲ τῆτον Ἰωακείμ ἔτη ια'. ἔπειτα Ἰωακείμ ἔτερος μιλῶας γ'. ἡμέρας ι'. μετὰ δὲ τῆτον Σεδεκίας ἔτη ια'. μετὰ δὲ τούτοις βασιλεῖς, ἀφελόντος τῆ λαοῦ ὅτι τοῖς αἰσθημασιν, καὶ μὴ μετάνοιῶτος, κατὰ προφητεῖαν Ἱερεμίου, ἀνέβη εἰς τὴν Ἰουδαίαν βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ὄνομα Ναβουχοδονοσορ. ὅς μετώκησε τὸν λαὸν τῆν Ἰουδαίων εἰς Βαβυλῶνα. καὶ τὸν ναὸν κατέσφραξεν, ὃν ἀκαδομήκει Σολομῶν. ἐν δὲ τῇ μετοικησίᾳ Βαβυλῶνος ὁ λαὸς ἐποίησεν ἔτη ο'. γίνεται οὖν μέχρι τῆς παρεκκλήσεως ἐν γῆ Βαβυλῶνος τὰ πρῶτα ἔτη ρηπδ'. μιλῶες σ'. ἡμέρας ι' ὃν ἔπειτα δὲ ὁ θεὸς παρεῖπε δὲ Ἱερεμὶα τῆ προφητεῖα, τὸν λαὸν ἀχμαλωτῆσαι εἰς Βαβυλῶνα, οὗτος παρεσήμασε ἔτι πάλιν ἐπὶ ἡμερῶν αὐτοῖς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν μετὰ ο'. ἔτη: τελειομένων οὖν ν'. ἔτη, γίνεται Κυροῦ βασιλεὺς Περσῶν, ὃς κατὰ τὴν προφητεῖαν Ἱερεμίου, δευτέρω ἔτει τῆς βασιλείας αὐτῶν ἐκῆρυξε, κελθῶν δὲ ἐγγράφων τοῖς Ἰουδαίοις πρῶτας, τοῖς ὄντας ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτῶν, ἐπιτρέφειν εἰς τὴν εἰς αὐτῶν γῆν, καὶ τὰς τῶν ἀποικιοδομῶν τὸν ναὸν, ὃν κατήρηκε

A Inde Samira iudicavit Hebræos anno 1. Elis iudicavit Hebræos annis 20. Samuel iudicavit Hebræos annis 12. Iudicibus successere reges, quorum primus fuit Saül qui regnavit annis 20. David pater noster regnavit annis 40. Inveniuntur itaque anni 495. decurrere ab Isaac usque ad regnum Davidis. David (ut diximus) regnavit annis 40. Salomon templi ex Dei prescripto conditor regnavit annis 40. Roboam regnavit annis 17. Abias regnavit annis 7. Asa regnavit annis 41. Iosaphat regnavit annis 25. Ioram regnavit annis 8. Ochozias regnavit anno 1. Gothoniel regnavit annis 6. Iofias regnavit annis 40. Amasias regnavit annis 29. Ozias regnavit annis 52. Iotham regnavit annis 16. Achaz regnavit annis 17. Ezechias regnavit annis 29. Manasse regnavit annis 55. Amos regnavit annis 2. Iofias regnavit annis 31. Ochaz regnavit mensibus tribus. Ioachim regnavit mensibus tribus, & diebus decem. Sedechias regnavit annis 11. Sub idem tempus cum populus Iudaicus perseceraretur in peccatis, nec pœnitentiam ullo modo cogitaret, quamvis subinde ad pœnitentiam vocarentur à Propheta Ieremia, venit rex Babylonis in Iudæam, nomine Nabuchodonosor. Hic populum in Babylona transtulit, & templum quod Salomon extruxerat, destruxit. In Babylone fuerunt Iudæi annis 70. Tempus igitur uniuersum à conditō homine usque ad transmigrationem Babylonicam complectitur annos 5035. menses sex & dies decem.

Ut Deus per Ieremiam prædixit captiuitatem Babylonicam, ita etiam significauit completis annis septuaginta, eos ex captiuitate in patriam reuersuros.

Consummatis igitur quinquaginta annis, Persarum rex declaratur Cyrus, qui secundum Prophetam Ieremiæ secundo sui regni anno pronunciauit per præcones & rescripta, ut omnes Iudæi, qui in ipsius regno agerent, redirent in Iudæam, & templum quod demolitus fuerat Nabuchodonosor, Deo reedificarent.

† 40.
 † 20.
 † 12.
 3. Reg. 22.
 4. Reg. 8.
 Athalia mater Ochozie post obitū filij tyrannidem occupauit annis 6.
 4. Reg. 11.
 † Ios.
 4. Reg. 12.
 29. Annis regnavit.
 4. Reg. 14.
 † Azarias filius Amazie.
 4. Reg. 15.
 † Achaz regnavit in Ieru. annis 16.
 † Reg. 16.
 † 4. Re. 18.
 † 4. Re. 11.
 ibid.
 4. Reg. 22.
 † Ios.
 4. Reg. 23.
 ibid.
 † 4. Reg. 24.
 ibid.
 Cyrus rex Ierem. 27.
 Cyri pietas in Iudeos.
 1. Esdr. 4.

βασιλεὺς Βαβυλῶνος ὁ παρεκκλήσας

Præterea idem Cyrus (sic enim ferebat Dei voluntas) imperavit suis satellibus fidelissimis Sabeslaro & Mithridati, ut sacra vasa quæ abstulerat prædictus Nabuchodonosor, reportarent Ierusalem, & in templum reponerent. Secundo Darii regni anno, complentur anni septuaginta ab Ieremia prædicti. Hinc videre licet antiquiora & veriora esse sacra scripta, quibus nos innitimur, quam Græcorum, & Ægyptiorum scriptorum, quamvis plurima extiterint monumenta. Herodotus, Thucydides, Xenophon, aliique scriptores complures, initium ferè scribendi ab Cyri & Darii regno fecerunt, attamen nequiverunt exactè antiqua & priora commemorare tempora. Quid enim magni de Cyro & Dario Barbarorum regibus recensuerunt? aut de Græcorum regibus Zopyro & Hippiâ? Nam literarum monumentis mandarunt Atheniensium & Spartanorum bella, aut Xerxis res gestas, aut Pausaniæ gesta, qui in Minervæ templo, famis mortiferæ periculum adiit: aut Themistoclem, aut bellum Peloponnesiacum, aut Alcibiadè, aut Thrasylbulum in sua monumenta regulere. At nolo nunc singula ista enumerare: haud enim loquacitatis sumus studiosi. In animo est, significare numerum annorum à condito mundo vsque ad nostra tempora, & redarguere vanissimas profanorum scriptorum nugas. Nec enim sunt, ut Plato perhibet, viginti mille myriades annorum à diluivio ad sua vsque tempora. Nec interuenero quindecim myriades annorum & 375. anni, quemadmodum prædiximus annotasse Apollonium Ægyptium. Nec etiam mundus ingenitus est, & omnia sponte substitère, sicuti Pythagoras & reliqui nugati sunt. Genitus est, & providentia Dei qui ipsum creavit, administratur & regitur. Vniuersum tempus & anni exactè traduntur volentibus obtemperare veritati. At ne videamur saltem, tempora quæ ad Cyrum vsque excurrunt, enarrasse, & reliquos annos qui interuenero, neglexisse quasi non potuerimus eos demonstrare, conabimur nunc (adsit modo Deus) sequentium temporum ordinem, quatenus possibile est, enucleare.

Cyrus cum regno præfuisset annis 38. interfectus est à † Myriade in Mesangia,

Tomylde.

ἄχρι τούτοις δὲ ὁ Κύρου, κατ' ἐγκέλευσιν ἔθεο, προσέταξε Σαβσατάρω καὶ Μιθριδάτη τοῖς ἰδοῖς ἑμαρτύραξι, τὰ σκευὰ τὰ ἐκ τῆς ναοῦ τῆς Ἰουδαίας ληφθέντα ὑπὸ τῆς Ναβουχοδονόσορ, ἀποκρυφθῆναι ἐν ἀποκρυφθῆναι εἰς τὴν ναόν. ἐν ᾧ οὖν ἄνω δούτῳ ἔπει Δαρεῖς πληροῦται τὰ ὄ. ἔτη, τὰ περιηρημένα ὑπὸ τῆς Ἰερεμίου. ἐπιτεῖν ὅσον ἔστι πῶς ἀρχαιότερα, ἐ δὴ ἡγήτερος δεικνύται τὰ ἱερὰ γράμματα τὰ καθ' ἡμαῖς, εἴ τῳ καθ' Ἑλλήνας καὶ Αἰγυπτίους, ἢ εἰ καὶ πῖνας ἑτέροις ἰστοριογράφοις. Βῆτοι γὰρ Ἡρόδοτος καὶ Θουκυδίδης, ἢ καὶ Ξενοφῶν, ἢ ὅπως οἱ ἄλλοι ἰστοριογράφοι, οἱ πλείους ἤρξαντο γράφειν ἀπὸ τῆς Κύρου καὶ Δαρείου βασιλείας ἀναγράφειν, μὴ ἐξισχύσαντες τὴν παλαιῶν ἐ παρτέρων χρόνων ὁ ἀκριβὲς εἰπεῖν. ἢ γὰρ μέγα ἔφασαν εἰ περὶ Δαρείου, ἐ Κύρου, τῶν καὶ βαρβάρων βασιλέων, εἶπον, ἢ καὶ Ἑλλήνας, Ζωπύρου ἐ Ἰππίας, ἢ τοῖς Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων πολέμοις, ἢ τῶν Ξέρξου παρθέτοις, ἢ Πανσορίου τῶν ἐν τῷ τελεθῆναι τῆς Ἀθηνῶν λιμῶν κινδυνώσαντος ἀφῆρτα. ἢ τὰ περὶ Θεμιστοκλέα, ἐ τὴν πόλεμον τὸν Πελοποννησίον, ἢ τὰ περὶ Ἀλκιβιάδου καὶ Θρασυβουλον. ἐ γὰρ περὶ καὶ ἡμῖν ἔλη πολυλογίας. ἀλλὰ εἰς ὁ φανερότατον τὴν χρόνων ἀπὸ καθῆσθαι τὸν κόσμον ποσότητα, καὶ ἐλέξαι πῶς ματαγοπονίαν, ἐ φλυασίαν τῶν συγγραφέων, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐπὶ ἔτε δισμυριάμυριαδες, ὡς Πλάτων ἔφη. ταῦτα ἀπὸ καθῆσθαι ἄνω εἰς τῶν χρόνων, ποσῶντα ἔτη γὰρ ἡμῶν δογματίζων. ἔπει μὲν ἰ. μυριάδες, ἐ τοῦ. ἔτη, κατὰ περὶ φηκε μὲν Ἀπολλωνίου τὸν Αἰγυπτίον ἰσορρῶν. ὅσοι δὲ ἀγνήτες ὁ κόσμος ἔστι, καὶ ἀνομαλίστος τὸ πᾶν, κατὰ Πυθαγόρας καὶ οἱ λοιποὶ πεφλυαρήκασιν. ἀλλὰ μὲν οὖν ἄνω ἡμῶν, ἐ παρτοῖα δεικνύται ὑπὸ τῆς ποιήσαντος τὰ πᾶντα θεοῦ. καὶ ὁ πᾶς χρόνος καὶ τὰ ἔτη δεικνύται, τούτοις βαρβαρίοις περὶ τῶν τῆ ἀληθεία. μὴ πως οὖν δόξω μὲν μέγαν Κύρου δεδηλωκέναι, τῶν δὲ μετὰ τὸν χρόνον ἀμελεῖν. ὡς μὴ ἔχοντες ἀποδείξαι, τὰ ἀφῆσθαι χρόνος, ἐ τῶν ἐξῆς χρόνων πῶς τὰ ἐν περὶ σμυ, κατὰ ὁ δυνάτων, ἐξηγήσασθαι. Κύρου οὖν βασιλευσάντος ἔπει τετακέναι οὐκ ἔτι, καὶ ἀναγεθέντος ὑπὸ *μυριάδος ἐν Μεσαγγία

πτε ούσης Ολυμπιάδος ἐξηκστῆς δδυτέρας· ἄκροτε ἦδη οἱ Ρωμαῖοι ἐμεγαλιώοντο, τῆ
 θεοῦ κρατιώνοντος αἰθεῖς, ἀκτισμένης τῆς Ρώ-
 μης ὑπὸ Ρωμύλου, τῆ πατρὸς ἰσορρομίου
 Ἀρεως καὶ Ἰλίας, Ολυμπιάδι ζ', τῆ παρ' ἰ
 ζ' κελανδῶν Μαΐων τῆ ἐνιαυτῶ, τότε δὲ κα-
 μήλου ἀειθρομύθου. τῆ οὖν Κύρου τελευτή-
 σαρτος, ὡς ἐφ' ἡμῶν εἰρηκέναι, Ολυμπιάδι
 ἐξηκστῆ καὶ δδυτέρα, γίνεται καχεὶς ἀπὸ κλι-
 σιως Ρώμης ἐτη σκ'. ἢ ζ' Ρωμαίων ἤρξε Ταρ-
 κύνιος Σούπρος τοῦνομα. ὃς παρ' ἑαυτοῦ
 Ρωμαίους πινὰς, καὶ παῖδας διέφθρε, καὶ
 ἀπαδόνται ἐγκλωίους ἐποίησεν. ἐπὶ μὲν καὶ
 τὰς πρῶτους ἀφ' ἑαυτῶν παρ' ἑαυτοῦ ἐδί-
 δου. δὲ οἰκείως Σούπρος ἐκλήθη τῆ Ρω-
 μική γλώσσῃ, ἐρμηνεύεται δὲ ὑπερήφανος.
 αὐτὸς γὰρ παρ' ἑαυτοῦ ἐδογματίσε τοὺς ἀσπάζο-
 μένοις αὐτῶν, ὑπὸ ἐτέρου ἀπασπάζεσθαι.
 ὃς ἐβασίλευσεν ἔτεσιν κε'. μὴ δ' ὄν ἤρξαν ἐνιαυ-
 τοὶ ὑπατοὶ χλῖαρχοὶ ἢ ἀρχονόμοι ἔτεσιν
 υγ'. ὡν τὰ ὀνόματα κατὰ λέξιν πολὺ, καὶ πε-
 ριστὸν ἠγνύμεθα. εἰ γὰρ ἕς βούλεται μα-
 θεῖν, ἐκ τῶν ἀναγραφῶν ἀρήσῃ ὡν ἀναγρα-
 φῆ Χρυστοῦ, ὃν ὁ μὲν Κρατῶρ, ἀπελθὼν
 εὐκρόμνος Μαυρηλίου ΟΥῆρου· ὃς ἀπὸ
 κλισιως Ρώμης, μέγιστος τελευτῆς τῆ ἰδίου πα-
 τρονος ἀποκράτορος ΟΥῆρου· ἀφ' ἑαυτοῦ
 ἀναγραφε, καὶ τὰ ὀνόματα, καὶ τοὺς χρόνοις.
 ἐκράτησεν οὖν Ρωμαίων ἐνιαυτοὶ, ὡς φα-
 ρῶν, ἔτεσιν υγ'. ἔπειτα οὕτως ἤρξαν οἱ ἀπο-
 κράτορες καλούμενοι· παρ' ἑαυτοῦ Γάιος Ἰούλιος
 ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη γ', μὲν αὖ δ', ἡμέρας ἐξ.
 ἔπειτα ΑΥῆρος ἔτη ντ', μὲν αὖ δ', ἡμέ-
 ρων μίαν. Τιβέριος ἔτη κβ'. εἶτα Γάιος ἔτε-
 ρος ἔτη γ'. μὲν αὖ η'. ἡμέρας ζ'. Κλαύδιος
 ἔτη κγ'. μὲν αὖ η'. ἡμέρας κδ'. Νέρων ἔτη ιγ'.
 μὲν αὖ στ'. ἡμέρας κη'. Γάιος ἔτη β'. μὲν αὖ
 ζ', ἡμέρας στ'. Οἶον μὲν αὖ γ'. ἡμέρας ε'.
 ΟΥῆρῆλιος μὲν αὖ στ'. ἡμέρας κβ'. ΟΥῆρῆ-
 σιανός ἔτη θ'. μὲν αὖ ια'. ἡμέρας κβ'. Τίτος ἔτη
 ε'. ἡμέρας κβ'. Δομετιανός ἔτη ιε'. μὲν αὖ ε'.
 ἡμέρας στ'. Νέρβας ἐνιαυτῶν, μὲν αὖ δ'. ἡμέρας ι'.
 Τραϊανός ἔτη ιθ'. μὲν αὖ ἐξ, ἡμέρας ιτ'. Α-
 δριανός ἔτη κ'. μὲν αὖ ι', ἡμέρας κη'. Αντωνῖνος
 ἔτη κβ'. μὲν αὖ ζ'. ἡμέρας στ'. ΟΥῆρος ἔτη ιθ'.
 ἡμέρας ι'. γὰρ οὖν ὁ χρόνος τῶν Καίσαρων μέγιστος

A Olympiade sexagesima secunda. Ea tē-
 pestate etiam Romanorum res cresce-
 bant non citra auxilium Dei, condita
 vrbe à Romulo qui fuit filius (vt aiunt)
 Martis & Iliæ, Olympiade septima, ante
 decimum septimum calendas Maii, eius
 anni qui tum decem numerabatur mē-
 sibus. Cyro defuncto, sicuti prædiximus
 Olymp. 62. fuit conditæ vrbis annus
 220. Eo tempore regnavit Tarquinius
 cognomēto Superbus. Is primus in exi-
 lium quosdam Romanos relegauit,
 pueros corrupit, spadones fecit quos-
 dam Romani soli incolas, virgines quas
 vitiauerat, elocabat aliis. Quapropter
 meritò vocatus est Superbus. Id enim
 nomen, Romanorum lingua, fastuo-
 sum & elatum significat. Primus hic de-
 creuit, vt si à quo salutatus foret, ab alio
 resalutaretur. Regale sceptrum tenuit
 annis 25. Huic successit annuus magi-
 stratus Consules, Tribuni & Ædiles,
 quorum nomina recensere superuaca-
 neum reor. Sub annuis magistratibus
 fuere Romani, annis 453. Si quis horum
 nomina scire auer, legat Chrysozum &
 Cratorem liberum M. Aurelij Veri.
 Crator à condita vrbe vsque ad obitum
 patroni sui Veri manifeste & exacte an-
 notauit cū nomina, tum tempora. An-
 nui igitur magistratus, vt modo dixi-
 mus, præfuerunt Romanis annis 453. His
 successere Cæsares seu Imperatores.
 Caius Iulius ordine primus est, qui im-
 perauit annis 3. mē sibus 4. diebus 6. Au-
 gustus imperauit annis 56. mē sibus 4. &
 die 1. Tiberius imperauit annis 22. Caius
 alter, imperauit annis 3. mensibus 8. die-
 bus 7. Claudius imperauit annis 23.
 mensibus 8. diebus 24. Nero imperauit
 annis 13. mensibus 6. diebus 28. Galba
 imperauit annis 2. mensibus 7. diebus 6.
 Otho imperauit mensibus 3. diebus 5.
 Vitellius imperauit mensibus 6. diebus
 22. Vespasianus imperauit annis 9.
 mensibus 11. diebus 22. Titus impera-
 uit annis 2. diebus 22. Domitianus im-
 perauit annis 15. mensibus 5. diebus 6.
 Nerua imperauit anno vno, mensibus
 4. diebus 10. Traianus imperauit annis
 19. mensibus 6. diebus 16. Adrianus im-
 perauit annis 20. mensib. 10. diebus 28.
 Antoninus imperauit annis 22. mensi-
 bus 7. diebus 6. Verus imperauit
 annis 19. diebus 10. Tempus igitur
 vniuersum Cæsarium, qui imperarunt
 m iij

à Julio vsque ad mortem Veri imperatoris continet annos 237. & 5. dies. Vniuersum tempus, quod decurrit à morte Cyri, & à regno Tarquini Superbi vsque ad obitum imperatoris Veri, contrahitur in annos 744. At omne tempus à condito mundo vsque ad mortem imperatoris Veri, summam in hunc supputatur modum. A condito mundo vsque ad diluuium numerantur annis 2242. A diluuiio vsque dum gigneret liberos Abraham Patriarcha noster, decurrunt anni 1036. Ab Isaac filio Abraham vsque ad mortem Mosis, qui in deserto mortuus est, computantur anni 660. A Mosis morte & Iesu filii Naue imperio, vsque ad obitum Patriarche nostri Dauidis inueniuntur anni 498. A morte Dauidis & regno Solomonis vsque ad transmirationem Babylonicam reperiuntur anni 518. menses 8. dies 10. A Cyri regno vsque ad mortem imperatoris Aurelii Veri sunt anni 744. At vniuersum tempus à condito mundo vsque ad mortem imperatoris Veri habet annos 5695. Ex temporum itaque computatione, & ex reliquis quæ prædiximus, liquido constare iudico, doctrinam & religionem nostram non esse nuperam, imò quæ supra dedimus, manifeste designant antiquitatem literarum propheticarum & diuinitatem nostræ religionis. Neque ea, quæ nos tradimus, fabulosa & falsa sunt, quemadmodum quidam calumniantur, imò antiquitate & veritate, nostra scripta superant longe, prophanorum scriptorū monumenta. Meminit enim Thallus Beli Assyriorum regis & Cronius dicens, Belum bellum gessisse Titanis, adiunctum cum Ioue & cum reliquis diis qui sterere à Iouis partibus. A iunt hoc in bello Gygum extensum, fuga euasisse in Tartessum. Hæc regio tum temporis Acte nominabatur, nunc Attica dicitur, cui Gygus præfuit ea tempestate. At reliquæ regiones & vrbes vnde nomen sint sortitæ, nunc dicere non est nostri instituti, in primis cum ad te scribam qui alioqui historias omnes ferè ad vnguem tenes. Apparet quoque non solum Mosen, sed & reliquos prophetas vetustiores esse omnibus profanis scriptoribus. Mosen quoque antiquiorem esse Crono, & Belo, & Iliaco bello satis euidenter demonstratur.

A ΟΥήρης αὐτοκράτορος τελευτῆς, ἔτη σλζ'. ἡμέραι ε'. ἀπὸ δὲ τῆς Κύρου τελευτῆς, Ρωμαίων δὲ ἀρχῆς Ταρκυνίου Σουάρβου, μέχρι τελευτῆς αὐτοκράτορος ΟΥήρου, οὐ παρειρήκαμεν, ὁ πᾶς χρόνος σιωάγεται ἔτη ψμδ'. ἀπὸ δὲ καταβολῆς κόσμου, ὁ πᾶς χρόνος κεφθαλαμῶδες ὕψω κατὰγεται, ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως κατακλισμῶ, ἐγένοντο ἔτη β, σμβ'. ἀπὸ δὲ τῆς κατακλισμῶ ἕως τεκνογονίας Αβραάμ ἔ παρπατορος ἡμῶν, ἔτη αλς'. ἀπὸ δὲ Ισαὰκ ἔ πατρὸς Αβραάμ, ἕως δὲ ὁ λαὸς σιω Μωσῆ ἐν τῇ ἐρήμῳ διέτριβεν, ἔτη χς'. ἀπὸ δὲ τῆς Μωυσέως τελευτῆς ἀρχῆς δὲ Ιησοῦ υἱοῦ Ναυι, μέχρι τελευτῆς Δαυιδ τῆς πατριάρχου, ἔτη υη'. ἀπὸ δὲ τῆς τελευτῆς Δαυιδ, βασιλείας δὲ Σολομῶνος, μέχρι τῆς παρσικίας τῆς λαοῦ ἐν γῆ Βαβυλωνος, ἔτη φη'. μῶνες η'. ἡμέραι ι'. ἀπὸ δὲ τῆς Κύρου ἀρχῆς, μέχρι αὐτοκράτορος ΑΥρηλίου ΟΥήρου τελευτῆς, ἔτη ψμδ'. ὁμοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου σιωάγεται τὰ πρότα ἔτη εχςε'. καὶ οἱ ὀπίτεροντες μῶνες καὶ ἡμέραι. τῶν οὗν χρόνον, καὶ τῶν εἰρημῶν ἀπὸ τῶν σιωηροσμένων, ὅσων ἔστι τῶν ἀρχαιοτητα τῶν παρφηλικῶν γραμμάτων, καὶ τῶν ἁγιότητα τῶν παρ ἡμῶν λόγων, ὅτι ἔ παρσφατος ὁ λόγος, οὐτε μὴν τὰ κατ' ἡμᾶς, ὡς οἴονται τινες, μυθῶδη ἔ ψαυδῆ ἔστιν· ἀλλὰ μὴν οὗν ἀρχαιότερα, καὶ ἀληθέτερα. καὶ γὰρ Βήλου τῆς Ασσυρίων βασιλευσματος, καὶ Κρόνου τῆς Τιτάνος Θάλλος μέμνηται, φασκων τὸν Βήλον πεπολεμηκέαι σιω τῆς Τιτάσι παρὸς τὸν Διῶ, καὶ τοῖς σιω αὐτῶν θεοῖς λεγομένοισι, ἐνθά φησιν, καὶ ὁ Γύρος ἐπιηθείς ἐφυγῆ εἰς Ταρτησόν. τότε μὴν τῆς χόρας ἐκείνης Ακτῆς κληθείσης, νῦν δὲ Αθηκῆς παρσασσροβομῶνης, ἧς ὁ Γύρος τότε ἤρξε, καὶ τὰς λοιπὰς δὲ χόρας καὶ πόλεις, ἀφ' ὧν τὰς παρσωνυμίας ἔχον, ἔκ ἀναρχαῖον ἡγούμεθα κατὰλέξαν μάλισα παρὸς σὲ τὸν ὀπίταμῶνον τὰς ἰσοείας. ὅτι μὴν οὗν ἀρχαιότερος ὁ Μωσῆς δείκνυται ἀπὸ τῶν συγγραφέων, ὅσων αὐτὸς δὲ μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ πλείοις μετ' αὐτὸν παρφηται γυόμῶνοι, καὶ Κρόνου, καὶ Βήλου, καὶ τῆς Ιλιακῆς πολέμου.

χτ' γδ πλω Θάλλου Ισραήλ, ὁ Βήλος παρ-
 ῥήστερος διείσπεται τῆ Ιλιακῶ πολέμου, ἐ-
 τεσι τκβ'. ὅπ δὲ παρὲς που ἔτεσι ἢ καὶ λ'.
 παρὰ γὰρ ὁ Μωσῆς τῆς τῆ Ιλιακῶ ἀλώσεως,
 ἐν τοῖς ἐπιθῶ δεδηλώκαμεν. τῆ δὲ Κρόνου,
 καὶ τῆ Βήλου στωακμασάρτων ὁμοίαι, οἱ
 πλείους οὐκ ἐπίσανται τίς ἐστὶν ὁ Κρόνος, ἢ
 τίς ὁ Βήλος· ἐνοιοι μὲν σέβονται τὸν Κρόνον, καὶ
 τῆτον αὐτὸν ὀνομάζουσι Βήλ, καὶ Βάλ, μάλι-
 στα οἱ οἰκιστῆς τὰ ἀνατολικὰ κλίματα, μὴ
 γνώσκοντες μήτε τίς ἐστὶν ὁ Κρόνος, μήτε τίς
 ἐστὶν ὁ Βήλος· παρὰ δὲ Ρωμαίοις Σατύρνος B
 ὀνομάζεται· ὅθεν γὰρ αὐτοὶ γνώσκουσιν τίς ἐ-
 στιν αὐτῶν παρῆτερον, ὁ Κρόνος ἢ ὁ Βήλ. ὅση
 μὲν οὖν ἀρχὴ τῆς Ὀλυμπιάδων ἀπὸ Εἰφί-
 ου Φασίν ἐρχετο πλω Ἰσραηλίου, καὶ δὲ πι-
 νας ἀπὸ Λινού ὅς καὶ Ἰλιος ἐπεκλήθη. ὁ μὲν
 οὖν ἀριθμὸς τῆς ἐτῆς, καὶ Ὀλυμπιάδων, ὡς
 ἔχει πλω τὰς ἐν τοῖς ἐπιθῶ δεδηλώκαμεν.
 τῆς μὲν οὖν ἀρετότητος τῆς πρὸ ὑμῶν παρ-
 γμάτων, καὶ τῆς χρόνων, τὸν πρῶτον ἀριθμὸν,
 καὶ δὲ διωατῶν, οἱ μὲν τὰ νῦν ἀκριβῶς εἰ-
 ρῆσθαι. εἰ γὰρ καὶ ἔλαθεν ἡμῶν χρόνος, εἰ C
 τύχοι εἰπεῖν, ἔτη ν'. ἢ ρ'. καὶ σ'. οὐ μὲν τοι
 μυριάδες, ἢ χιλιάδες ἐτῆς, καθὼς παρῆρη-
 κασι Πλάτων, καὶ Ἀπολλώνιος. καὶ οἱ λοιποὶ,
 ψευδῶς ἀναγράφοντες· ὅθεν ἡμεῖς δὲ ἀκρι-
 βῶς ἴσως ἀγροῦ μὲν ἀπὸ τῶν τῆς ἐτῆς τὸν ἀ-
 ριθμὸν, ἀπὸ δὲ μὴ ἀναγράφου ἐν ταῖς ἱε-
 ραῖς βίβλοις τοῖς ἐπιτετέχοντες μιλῶν, καὶ ἡ-
 μέρας· ὅπ δὲ παρὲς ὧν φασὶν χρόνων στωά-
 δη καὶ Βήρωτος, ὁ παρὰ Χαλδαίοις φιλοσο-
 φήσας, καὶ μιλῶντας Ἑλλήσιν τὰ Χαλδαῖκα
 γράμματα, ὅς ἀκροῦσθαι πινὰ εἰρηκε τὰ D
 Μωσῆ, παρὲς τε καὶ ἀκροῦσθαι, καὶ ἐτέρων πολ-
 λῶν ἐξιστορῶν. ἐπὶ μὲν καὶ τοῖς παρῆφταις
 Ἰερεμία καὶ Δανιὴλ σύμφωνα ἐκμέρου εἰ-
 ρηκε. τὰ γὰρ συμβαῖντα τοῖς Ἰουδαίοις ὑπὸ
 τῆ βασιλείας Βαβυλωνίων, ὃν αὐτοὶ ὀνομάζει
 Αβοβάσασρον, κέκληται δὲ παρὰ Ἑβραίοις
 Ναβουχοδονόσορ. μέμνηται καὶ παρὲς τῆ ναοῦ
 ἐν Ἰερουσαλὺμοις, ὡς ἱρημῶσθαι ὑπὸ τῆ
 Χαλδαίων βασιλείας. καὶ ὅπ Κύρου δὲ δού-
 τερον ἔπος βασιλεύσας τῆ ναοῦ τῆς ἡμε-
 λίων τεθέντων, Δαρείου πάλιν βασιλεύσας
 τῆ δούτερον ἔπος, ὁ ναὸς ἐπετετέλεσθη.

A Nam etiam Thalli historia edocet Be-
 lum antiquiorem esse Troiano bello
 annis 322. At Mosen præcedere Troia-
 num bellum maxime annis 938. satis su-
 pra ostensum esse arbitror. Plurimi præ-
 terea ignorant Belum & Cronum con-
 temporaneos extitisse: etiam plurimi
 nesciunt quis Cronus, quisve Belus fue-
 rit. Quidam divinos honores Crono de-
 ferunt, eumq; Belum & Bal nominant,
 maximè tamen id faciunt homines qui
 orientalia climata inhabitant, nescii quis
 Cronus, & quis sit Belus. Cronus à Ro-
 manis Saturnus appellatur, qui nec ipsi
 satis novere vter antiquior sit, Cronus,
 an Belus. Si quis respiciat Olympiad.
 initium, facile assequetur Cronum ab
 Iphito primitus cœptum coli. Sunt
 qui perhibent à Lino introductum esse
 cultum qui defertur Crono, qui &
 cognomen Ilii nactus est. Quis verò
 sit ordo & quantus sit numerus anno-
 rum & Olympiadum satis supra quam
 exactissime dabatur ostendimus. Quan-
 tum igitur pertinet ad refellendas ca-
 lumnias, quibus nos hætenus Christia-
 ni sumus impetiti, & quantum pertinet
 ad computationem annorum, satis vo-
 bis dictum pro ingenii nostri viribus o-
 pinor. Nam etiam si nos latuit tempus
 fortè annorum 50. aut 100. aut 200. non
 tamèn exorientur siue exerescent my-
 riades aut chiliades annorum, quemad-
 modum Plato & Apollonius, nec non
 reliqui profani scriptores falsò commē-
 tati sunt. Nec nos forsitan exactè omniū
 annorum numerum tenemus. Nam in
 sacris libris non annotati sunt superflui
 menses & redundantes dies. Verum
 quod attinet ad nostram computatio-
 nem, bene nobis convenit cum Beroso,
 qui apud Chaldæos philosophatus est,
 & Chaldæas literas Græcis ostendit. hic
 quoque quedam Mosi consona dixit de
 diluio & de reliquis multis. Etiam
 quedam tradidit in quibus non dissen-
 tit à prophetis Ieremia & Daniele. Nam
 conscripsit ea quoque, quæ Iudæi per-
 pessi sunt à Babyloniorum rege quem
 ipsi Abobassarum vocat, Hebræicum
 Nabuchodonosor nuncupât. Idem de-
 claravit quomodo Chaldæorum rex so-
 lo æquaverit Ierosolymitanum templū:
 præterea ut secundo Cyti regis anno
 novi templi fundamenta sint iacta, & ve
 secundo Darii regis anno, templū cōsū-
 matum sit, satis magna claritate docuit.

Cæterum sacrarum literarum veritatis haud meminere Græci scriptores. Eius rei causa prima est, quod nuper admodum literarum sciētiam assequuti sunt. Nam & ipsi confitentur literas quidam esse Chaldæorum, quidam Aegyptiorum, quidam Phœnicum inuentum. Secundam causam assigno, quod plurimum à Deo vero aberrarunt & adhuc aberrant. Eius enim nullam mentionē faciunt, sed subinde versantur circa res vanas & inutiles. Et quidem Homeri, Hesiodique & reliquorum Poëtarum magna voluptate recordantur: at Dei, qui nulli corruptioni obnoxius est, gloriam non solum silentio prætereunt sed etiam conuitiis lacerant. Præterea Christianos qui verum Deum venerantur, hæctenus sunt persecuti, nec adhuc hodie persequi cessant, imò iis qui verborum quibusdam illecebris Deum cōuitiantur, præmia & honores decernunt: quosdam eorum qui festinant ad virtutem capessendam, & sanctam vitam agunt, lapidibus obruere: quosdam interfecere. Adhuc hodie non cessant Christianos crudelissimè & immanissimè virgis cædere. Quapropter necessariò amiserunt sapientiam Dei, & veritatem ipsam inuenire nequiverunt. At si tu cupis veritatem ad vnguem (quod aiunt) nosse, hæc lege, quæ tibi vt symbolum & veluti arrabonem veritatis proponimus.

A τῆς δὲ τῆς ἀληθείας ἰσχυρῶν Ἑλλήνες οὐ μνησθῆναι· ὡς ἔστιν μὲν, ἀλλὰ ὅ γε νεωστὶ ἀνθρώποις τῆς γραμμάτων τῆς ἐμπειρίας μετόχους γενησάσθαι, καὶ αὐτοὶ ὁμολογήσει, φάσκοντες τὰ γραμμάτια βρῆσθαι, οἱ μὲν τῶν Χηδδαίων, οἱ δὲ, πρὸ Ἀιγυπτίων, ἄλλοι δ' αὖτὸν Φοινίκων· δδύτερον ὅτι ἐπλάγον, καὶ πρῶτοι τῶν θεῶν, μὴ ποιούμενοι τιῶν μυσίων, ἀλλὰ τῶν ματαίων καὶ ἀνωφελῶν πραγμάτων· οὕτω μὲν γὰρ καὶ Ομήρου, καὶ Ησιόδου, καὶ τῶν λοιπῶν ποιητῶν φιλήμως μνησθῆναι· τῆς δὲ τῆς ἀφθάρτου, καὶ μένου θεοῦ δόξης, οὐ μόνον ἐπελάθοντο, ἀλλὰ καὶ κατελάλησαν· ἐπὶ μὴν καὶ τοὺς σπουδαίους αὐτὸν ἐδίωξαν, καὶ ὅ καθ' ἡμέραν διώκεισιν. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ πῶς βίβλων ὑβρίζουσι τὸν θεόν, ἀθλα καὶ τιμὰς πητῆσαι· τοὺς δὲ σπεύδοντας πρὸς δρεπῶν, καὶ ἀσχυῶντας βίον ὅσιον, οἷς μὲν ἐλιθοβόλησαν, οἷς δὲ ἐθανάτωσαν, καὶ ἕως τῆς δευτέρας αἰχισμοῖς περὶ βαλλοῦσι. ἤν οἱ τοιοῦτοι ἀναγκάως ἀπώλεσαν τιῶν ἑσθίων τῶν θεῶν, ἔτι τιῶν ἀλήθειαν οὐχ ὄντων. εἰ οὖν βούλη, ἀκριβῶς ἐντυχε τοῦτο, ὅπως γῆς σύμβολον, καὶ δῆρα βάρη τῆς ἀληθείας.